The University of Jordan
THE LIBRARY

הצופה

ב״ה, יום שישי, כ״ח תשרי תשל״ו (3.10.1975)
שנה ל״ח — גליון 12037 — המחיר 2.20 ל״י

עיתון התנועה העולמית של המזרחי והפוהמ״ז
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז״ל

[א]ושרה טיוטת הסכמה להצבת הטכנאים

[ו]שינגטון, 2 (עי״ר) — הוועד[ה ...] החוץ של בית הנבחרים [א]ישרה היום טיוטת החלטה [ב]ע[נ]ין הסכמה להצבת 200 [טכנאי]ם אמריקאיים במעברי סיני. [ה]וועדה דחתה את ההצבעה [ע]ד מהר. [...] הטיוטה, המכילה תנאי ה־ [...] שוב סימן את פעולת הקונגרס ה־ ממשית הראשונה בענין הסכם ה־ ביניים הישראלי־מצרי שהושג ב־ תחילת החודש.

טיוטת ההחלטה של הוועדה קו־ בעת כי הסכם הביניים בסיני — שהפעלת הטכנאים האמריקאים היא חלק חשוב ממנו — אינו מה־ ווה הסכמת הקונגרס גם כל הסכם הידברות או התחייבות מצד הכח המבצע, בשלב האחרון של המגעים.

הטיוטה היא גם תובעת מן ה־ נשיא פורד להגיש לקונגרס דו״ח על המצב בסיני כל 6 חודשים ול־ הציג, אם אפשר צמצום הדרגתי של מספר הטכנאים האמריקאיים על ידי החלפתם בטכנאים מארצות אחרות. יו״ר הועדה תומאס מורגאן (דמו־ קרט מפנסילבניה, אמר כי הוא מ־ קווה שההחלטה תוצג בקונגרס ב־ יום ד׳ הקרוב. מליאת הבית תוכל להצביע עליה בסוף השבוע הבא אמר.

ארה״ב הסכימה לספק לישראל טילי „הארפון״

ואשינגטון, 2 (עי״ר) — אי־צות הברית הסכימה לספק לישראל כ־ 100 טילי „הארפון״, כלי נשק חדיש להטבעת אניות, הפועל ל־ טווח ארוך ומודרך באמצעות ראדאר, מסרו היום פקידי משרד ההגנה.

הפקידים אמרו כי ישראל הסכימה לקנות מאה טילים כאלה אצפי ש־ לא נמסרו עדיין בכמויות גדולות לצי ארה״ב.

הפקידים סירבו למסור על מחיר כלי נשק זה. אבל קציני הצי אמרו קודם לכן בעדויותיהם בפני הקונגרס כי מחירו של כל „הארפון״ עלה ל־ 525 אלף דולר.

ארה״ב הסכימה למכור גם לבריט־ ניה ולהולנד את טיל „הארפון״ ה־ מיוצר על ידי חברת „מקדונל דוגלס״. הגושא ראש נפץ בשקל 227 ק״ג למרחק 100 ק״מ.

ההסכם בדבר מכירת הטיל „הארפון״ לישראל הושג לפני שנה אבל נתפרסם רק כזמן האחרון כאשר נודע על חוזה כולל של הפנטגון בדבר מימון מראש של ייצור 100 טילים לישראל רבן להולנד.

קיסינגר: ועדת הסינאט קיבלה מידע מלא [ע]ל התחייבויות ארה״ב לישראל ולמצרים

[ו]שינגטון, (יופ״ע ע״ר ר׳) — מזכיר המדינה הנרי [קיסינג]ר אמר היום כי הוא או[מ]ר [ל]נשיא פורד יאשרו לפני וע־ [ד]ת החוץ של הסנט שוועדה [...] בלה מידע מלא על כל [...]ת המידע הסודיות ל־ [ישראל] ולמצרים.

[...]ה זו שנמסרה לעתונאים ב־ [...]בלת הפנים שנערך לקיסר [...]וזהים אישרה כנראה הוד־ [ע]ות של סנטורים שקיסינג׳ר הד־ [...] סוף סוף את הילוקי [...] ביניהם אודות ממדי ההת־ [...]ת של ארה״ב כלפי ישראל [...].

[...] זה עכב כידוע את אישור [...] למשלוח טכנאים אמריקא־ [...] סיני וכן עיכב את ביצוע הס־ [...]ניים. [...] נשאל בעת הטקס אם ה־ [...] פורד יגיש את ההצהרה לפני [...] למדיניות חוץ, „אני או ה־ [...]טרוזי״, אמר קיסינג׳ר. [...] יעקב יעבץ רעבובליקני [...], שהשתתף במושב הבוקר של הועדה עם קיסינג׳ר, אמר „לעת־ באים קודם לכן כי הוא מצפה להר־ דעה המפורשת בשם הנשיא. יעבץ הוסיף ואמר כי הקונגרס יראה ב־ תוקפם רק אותם ההסכמים שיאושרו בהודעת הנשיא.

פפרקמן: חברי הועדה „בודקים את המסמכים מלה במלה״

יו״ר ועדת החוץ של הסנט גון ספרקמן אמר לעתונאים אחר ה־ מושב של הבוקר שארך שעתיים, ש־ חברי הוועדה בודקים את המסמכים „מלה במלה, שורה בשורה״ כדי להיות בטוחים שהוועדה קיבלה מידע מלא.

„זהו תהליך הדורש הקפדה וב־ צדקי אמר יעבץ. הסנטור יוסף ביי־ דן אמר: „זהו מאמץ של רצון טוב. אנו דנים על כל הפרטים בין אם פורסמו או לא פורסמו. כאשר נסיים נדון ונחליט מה לפרסם״.

ד״ר קיסינג׳ר הופיע לפני ועדת חוץ של הסנט בשתי ישיבות כדי להבטיח שהוועדה תקבל החלטה על שיגור הטכנאים בהקדם.

ספר רודור מוסר כי לא הסכים לפרסום הנוסח המלא של ההסכמים — אף על פי שהמסמכים כבר פור־ סמו בעתונים. מימשל פורד סועו כי פרסום ההסכמים יעניק להם יותר משקל משהיתה הכוונה.

המפרי: „קיסינג׳ר הלך לקראתנו״

הסנטור יוברט האמפרי, חבר ה־ ועדה מסר לעתונאים כי מושב הבו־ קר היה „הטוב ביותר״ שהיתה לוע־ דה עד כה עם קיסינג׳ר. אולם, יוד־ ריש עוד הרבה יותר דיון במושב השני. הוסיף כי „שום תוצאה לא התקבל בוועדה אם יתפרסם סיכום או פרסום מלא של המסמכים עד אשר תבחון הועדה את כל הפרטים״.

האמפרי אמר עוד כי קיסינג׳ר „הלך לקראתנו״ במושב הבוקר. „ר׳ הגיש לא רק מסמכים כתובים אלא גם דיונים בע״פ שניהל בתקופת כ־ מתווך בשיחות על הסכם הביניים״. האמפרי ציין כי קיסינג׳ר „השיב בהרחבה על כל שאלה״. הסנטור הוסיף כי יתכן שהוועדה תקבע ישי־ בה נוספת לשבת כדי להשלים חפ־ קידה. אבל הדאי הוא שלא תיערך ישיבה נוספת עד לפני משבוע הבא.

מקורות בסנט אמרו כי הם מצ־ פים להצבעה על מנין הכבנאים בראשית השבוע הבא אם ישגו הס־ כם עם ד״ר קיסינג׳ר.

אבל הסנטור פרנק צרץ שתבע פרסום כל המסמכים אמר: עדיין לא השגנו הרבה.

לעומת זאת העיר השגריר רוברט מקלוסקי, סגן מזכיר המדינה ליחו־ סים עם הקונגרס: כל חבר של ה־ ועדה ראה כל דבר שעלול להוות התחייבות ארצות הברית הכלולה בהסכם.

למרות שהקונגרס משהה אישורו לשיגור הטכנאים
ישראל טרם הודיעה למצריים על דחיית ביצוע הסכם הביניים

מאת סופרנו המדיני בירושלים

למרות שהקונגרס האמריקאי עודנו משהה את אישורו לשיגור הטכנאים, לא הודיעה ישראל ל־ מצרים על דחיית הביצוע של הסכם הביניים.

עם זאת מקורות בירושלים שמב־ רים עצמה תבין שאין להתחיל ב־ שיגור הטכנאים שלה כ־5 באוקטו־ בר לאבו רודס, בטרם שיבוא אישור הקונגרס. ייתכן גם שהטכנאים ש־ ישלחו יהיו איטלקים שחלקם נמצ־ אים גם עתה באבו רודס, שכן חברה איטלקית שותפה לשדות הנפט.

כאשר לדיוני ועדת החוץ של ה־ קונגרס ודרישתה לפרסם את המסמ־ כים של הסכם הביניים הרי מבחי־ נתה של ישראל יש ענין שהמסמכים יפורסמו, בייחוד המסמכים לנוגעים להסכם הבנה בין ארה״ב למצרים.

ההחלטה על הטכנאים שצריכים לבוא לאבו רודס תתקבל כנראה יום לפני כן, בהתאם למצב.

אשר לשיגור אניה עם מטענים ישראליים דרך תעלת סואץ, גורע, שהסכם הביניים אמנם קובע את ה־ זכות למעבר מטענים ישראליים, אך אינו מטפל כלל בשאלה. והרם ה־ ערבי על אניות המפליגות לישראל. לכן קשה למצוא אניה שתעבור ב־ סואץ עם מטענים ישראליים, מחשש שתוכנס לרשימת החרם הערבי. מ־ ניחים שבכל זאת תמצא אניה כזו והעברתה תהיה במועד מתאים.

יהחון מצרי מותח ביקורת על הסכם הביניים

קאהיר, 2 (יופ״ע) — עיתון מ־ צרי שמאלני, מתח היום ביקורת על הסכם הביניים המצרי־ישראלי, ב־ אומרו כי הוא מעניק לישראל אר־ כת נשימה, וקובע את ארה״ב כ־ „שופט״ בין שני הצדדים.

במאמר מערכת בירחון „אל טלי־ עה״ נאמר, כי „ההסכם, בעוד ש־ מחייב אותנו להימנע משימוש בכוח (נגד ישראל), חסר כל גורם של זמן לגבי הגבלה זו, משום שהוא קובע כי ישראל בתוקף כי אשר יד־ שג הסכם חדש. יתכן כי זה יפתח את הדלת לישראל לנהוג בסחבת ללא גבולי״.

מלבד הודאה המוסבית של סאד־ דאת כי ההסכם איננו משביע במלוא המידה את רצונה של מצרים, הרי זו הביקורת הראשונה שפורסמה ב־ מצרים על ההסכם.

לגבי הצבת 200 טכנאים אמריקא־ ניים בסיני, כתב הירחון כי ארה״ב „בשום פנים איננה יכולה להיחשב כצד ניטראלי ואין היא, יכולה ל־ היות, שופט ביניגו לבין ישראל ב־ כל צורה שהיא״.

ישיבת חירום בפורטוגאל לריסון השמאל הקיצוני

ליסבון, 2 (יופ״ע) (ע״ר) — ראש הממשלה האדמירל פיני־ הירו דה אזהבאדו כינס היום ישיבת חירום במאמץ לבלום את ההרחבות המרידות של אנשי צבא באיזור הצבאי של ליסבון.

אחרי שדן עם יועציו הצבאיים ה־ ראשיים, קרא למושב מועצת ההפכה. אך לא נתפרסמה הודעה על החלטות שנתקבלו.

ראש הממשלה פעל בעקבות סער־ נה הסוציאליסטים והדמוקרטים ה־ עממיים שאמרו כי אמש סכלו תוכביות של שמאלנים לערוך הפיכה במדינה. שתי המפלגות מסרו כי בלילה גייסו את פעיליהם לשמור ברחובות להד־ ניק את הצבא.

שתי המפלגות סירבו למסור כל פרטים על ניסיון ההפיכה. אך מסרו כי הניסיון תושם לאל הודות לידיעה המוקדמת שהגיעה לממשלה על מי־ רובו של ראש הביטחון הצבאי ה־ גנראל אוטלו והגראבליו להאשרף למורדים.

במשך הלילה שמרו הצבאים על ארמון הנשיאה, ראשי השלטון נפ־ גשו הסכם בבוקר.

אך בשחר, כאשר לא אירע דבר ירדה המתיחות ובוטל מצב הכוננות.

הבום השביעי...
שתו 777
ברנדי בינלאומי
כרמל מזרחי

קוסיגין: ברה״מ מוכנה לערוב לשלמות ישראל - רק לאחר ביצוע מלא של החלטות האו״ם

מוסקבה, 2 (יופ״ע) — ראש ממשלת ברה״מ אלכסיי קוסיגין הבהיר באוזני המעמר הדמוקרטי לנשיאות ארה״ב סרג׳נט שרייבר כי ברה״מ מוכנה בעיקרון אר־ הגיעה בגבולות המקוריים של ישראל, ותהיה מוכנה לערוב ל־ שלמות ישראל, אולם רק לאחר ביצוע מלא של החלטות האו״ם. שרייבר, אמר בסיבת עתונאים, כי קוסיגין הצהיר זאת באוזניו ב־ פגישה שקיים עמו היום בקרמלין.

כמו כן אמר שרייבר, כי ברה״מ מוכנה לשאת ולתת על עיסקות של חיטה ונפט עם ארה״ב, לתקופה עד 15 שנה.

הוא אמר כי קוסיגין גילה ענין רב בהרחבת הסחר עם ארה״ב, וכי מוסקבה מקווה להגדיל את הילוחי הסחורות עד 10 מיליארד דולר ב־ חמש השנים הבאות.

שרייבר עשה שלושה ימים במוס־ קבה בשליחות עסקית. אמר כי חתם של חוזה עם ממשלת ברה״מ להקמת בית מלון שיעלה 120 מיליון דולר. המימון וכוח העבודה יבואו מצרפת.

היום קיים תת שר החוץ האמרי־ קאי צארלס רובינסון פגישה שלי־ שית במוסקבה עם השר הסובייטי לסחר חוץ ניקולאי פאטוליצב, ל־ דיון בפרטים של עיסקת חיטה ארו־ כת־טווח. הסובייטים כבר הסכימו עקרונית לרעיון זה.

כמו כן אמר קוסיגין לשרייבר, כי הוא מצפה להסכם נוסף על צמצום הנשק האסטרטגי.

לגבי הדירות אמר ראש הממשלה, כי ברה״מ מעוניינת בהיתרים ב־ „מספר בלתי מוגבל״.

פודגורני מבריח על התנגדות להתערבות זרה בפורטוגל

מוסקבה, 2 (יופ״ע־ע״ר) — נשיא ברה״מ ניקולאי פודגורני הכריז אמש מחדש על התנגדותה הנמרצת של ברה״מ להתערבות זרה בענייני הפנימיים של פורטוגל.

סוכנות „טאס״ מסרה כי הוא דיבר בסעודה שנערכה בקרמלין לכבוד נשיא פורטוגל דה גוסטה גימש, שהגיע אתמול לביקורו הראשון ב־ ברה״מ.

הדלקת הנר

	ערב שבת	מוצאי שבת
ירושלים	4.46	5.57
תל־אביב	5.04	5.59
חיפה	4.55	5.58
אילת	5.02	5.59
באר־שבע	5.03	6.00

תחזית מזג האוויר

מעונן חלקית עד בהיר. תשקיף לשבת: דומה. הטמפרטורות להיום: ירושלים 15—25, ת״א 20—27, חי־ פה 20—29, רמת הגולן 15—26, גוד־ ריה 18—29, צפת 15—24, טבריה 19—33, נצרת 18—28, עפולה 16—29, השומרון 18—25, לוד 19—29, יריחו 19—34, עזה 19—28, באר שבע 15—30, אילת 22—34, מפרץ שלמה 23—34 מעלות.

הגיעו!!!
שמלות כלה
ל־3 קומות
אופנה
שג׳ידמן
דיזנגוף 128, ת״א

עדיין במחיר הישן
מעילים וחליפות
אופנת 76׳ לנשים
עבודה מעולה
בלי הפשר שעבנו
שלייפטקס
מונטיפיורי 15, ת״א
בשעות 9—16

מרכז
מכונות גילוח
מכל הסוגים
גילוח ▪ תספורת ▪ על [...] של טכולות (להילים) ▪ מכונות תספורת לבעלי חיים.
מסירת, יעוץ התיקונים
התחדש בהנהגה נכבדת
„הגבר המבין פונה לדובקין״
י. דובקין ת״א
יסוד המעלה 6 טל׳ 32161
אל תזרוק את המכונה הישנה אצלנו תקבל המודרנה

למה אתה מחכה???
מחירי החשמל עולים
ועוד יעלו
חשוב בכסף
התקן עכשיו דוד שמש
פנה לטל. 794208

בבני־ברק
למכירה דירת פאר
4 חדרים דו חזיתית
*
סוקולוב 28 דירה 6

אנו משתתפים באבלם הכבד של
משפחת באואר
ושל בנק המזרחי המאוחד
על פטירתו ללא עת של
ר׳ בנימין זאב באואר ז״ל
סמנכ״ל בנק המזרחי המאוחד
שהיה עובד הפועל המזרחי
ותברית העולמית של תנועת תורה ועבודה
המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא יוסיפו לדאבה עוד.

המפלגה הדתית לאומית — ההנהלה
הסתדרות הפועה״מ־י — הועד הפועל

למשפחת באואר הנכבדה
עמכם באבלכם
על פטירתו ללא עת של יקירכם
בנימין זאב ז״ל
סגן מנכ״ל בנק המזרחי המאוחד

הנהלת „מרכז המוסדות״

המרכז הארצי של המזרחי והפועל־המזרחי
חיפה
משתתף באבלם של
כב׳ מרן הגאון הרב
איסר יהודה אונטרמן שליט״א
זקן הרבנים בארץ ישראל
ולמשפחתו
עם פטירת הבת
מרת אסתר פרנד ע״ה
ומביע תנחומים למשפחה

צבור עובדי אוניברסיטת בר־אילן
משתתף באבלו של
מר ברוך אונטרמן
סגן מנכ״ל כללי
בבות עליו אחותו
מרת אסתר פרנד ז״ל
בת מרב הגאון הרב איסר יהודה אונטרמן שליט״א

ועד העובדים

אזכרה וגילוי מצבה
לבננו אהובנו
מרדכי (מוטי) אבוש ז״ל
יתקיים אי״ה ביום שלישי ב׳ חשון (7.10.75)
בשעה 3.45 בבית העלמין בחולון.
נבקשים ליד השער הישן.

אלישבע ושמחה אבוש

למשפחת נעים קרית־גת
אתכם אנו באסונכם הכבד
על מותו הטראגי של
בנכם עזרא
בוגר ומדריך תנועתנו וחבר גרעין גינ״ת
תנחומו בנחמת ציון וירושלים

הסתדרות הנוער הדתי העובד
המרכז

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של
ר׳ שמואל בן אהרון סלוצקי ז״ל
הלוויה תצא היום, יום שישי, כ״ח תשרי תשל״ו (3.10.75) בשעה 12.00 מבית החולים „ויד״ — רח׳ הנביאים ירושלים.

המשפחה המתאבלת

יושבים שבעה ברחוב גרקס 7 א׳ ירושלים

ביום שני א׳ חשון תשל״ו (6.10.75)
במלאת שלושים לפטירת בננו ואחינו היקר
ראובן ליבזון (בן־ארי) ז״ל
אשר נפל בעת מילוי תפקידו ברמת־הגולן
תתקיים אזכרה בבית הקברות הצבאי בקריית שאול בשעה 4.15 אחה״צ.
אוטובוס יצא מבית הוריו רח׳ המלמ״ח 9, תל־אביב בשעה 3.45 אחה״צ.

הוריו: טובה ותבינא
אחיו: משה ונחום

ברוך דיין אמת
בצער וביגון אנו מודיעים על פטירת
בעלי, אבינו, סבנו, גיסנו ודודנו
יהושע רייכר ז״ל
ב״ר דוד ז״ל
חבר ועד בית־הכנסת הגדול בתל־אביב
שנפטר אתמול ונובא למנוחות בבית הקברות בקרית שאול

המשפחה

ת„שבעה״, ברח׳ אחד העם 58, ת״א

ישיבת הועד הפועל של הפועל המזרחי וסיעת התנועה בכנסת

תתקיים אי״ה ביום ראשון ל׳ תשרי תשל״ו (5.10.75) בשעה 3.30 אחה״צ
בבית התנועה בתל־אביב רחוב אבן גבירול 166.

● בסדר היום: המדיניות הכלכלית של הממשלה. ●

חברי הועד הפועל הסגנים, חברי הסיעה בכנסת והברי המחלקה לאיגוד המקצועי — מוזמנים בזה.

הזמנות מיוחדות לא נשלחו

המזכירות

ב״ה
קריאת הצלה
בואו והצילו עמנו!

למגינת הלב גזר דין הקשה הכריע את חייו של ראש אחת המשפחות החשובות בירושלים אחרי האבקו שנתיים עם מר המות בהשאירו אחריו אלמנה צעירה חולנית שעברה ניתוח לב פתוח ויתומים שאחד מהם עומד להנשא וההוצאות ההכרחיות מרובות הינן.

הננו פונים בקריאה נרגשת אל אחינו רחמנים בני רחמנים לבוא בעזרה חשובה בעין טובה ונדבה נדיבה למען הצלת משפחה שבורה ורצוצה זו למען המצוות קיומם העתידים ולמען הוצאות הריפוי והכנסת כלה.

בטוחים אנו כי כל מי שיעזור למשפחה אומללה זו יתברך מה׳ אבי יתומים ודיין אלמנות בשנה טובה ומתוקה ויזכה לגדל את בניו ולהוליכם לחופה מתוך רב עונג וטוב הנגלה והנראה וכולנו יחד נזכה לשנה גאולה וישועה.

אסירי התקוה

איסר יהודה אונטרמן — זקן הרבנים בישראל
שלמה יוסף זוין — חבר מועצת הרבנות הראשית

נא להעביר את התרומות:
אליהו פרוכטר — מנהל בנק המזרחי ירושלים, רח׳ בן יהודה 12
יהודה בוק — דובר המפד״ל בירושלים, רח׳ תל־חי 15 קטמון

הועדה הצבורית להצלת המשפחה ת.ד. 5234 ירושלים

בס״ד
ברכת מזל־טוב חמה ולבבית
למכובדנו חבר הנהלתנו
מר יוסף זיסהולץ נ״י
ורעיתו שושנה תחי׳
ולחתנו מרדכי גוטמן נ״י
ורעיתו יונה תחי׳
בהיכנס נכדם—בנם היקר יעקב נ״י
בעול המצוות
תזכו לראות ממנו הרבה נחת ולראותו בן מסור לכל קדשי האומה

הנהלת בית הכנסת המרכזי של הפועל המזרחי ומתפלליו
הנהלת קופת גמ״ח שע״י בית הכנסת
רחוב אחד העם 108 תל אביב

תשרי תשל״ו

בית הכנסת המרכזי של שכון הפועה״מ־י
בהמשך שיינקין
הועד וכל המתפללים שמחים לברך
בברכת מזל טוב לבבית
את חבר הועד המסור והנאמן
מר שלמה מוצ׳ניק
ואת רעיתו
לנשואי בנם בנימין נ״י עב״ג חוה שתחי׳
יהי רצון שיבנו בית נאמן בישראל וההורים ירוו מהם רב נחת

ב״ה
אלי זוננשיין — בני־ברק
מאירה שמשי — בני ברק
מאורשים
בני ברק. אור ליום כ״ח תשרי תשל״ו

ארגון ותיקי התנועה
המזרחי הפועל־המזרחי סניף ירושלים

הננו להודיע בזה
שמסיבת הפתיחה של עונת פעולותינו
בשנה הבאה עלינו לטובה
תתקיים אי״ה בבית מאיר בשעה 8.00 בערב
במוצאי שבת בראשית ראש חודש חשון התשל״ו (4.10.75)
המסיבה מוקדשת ליוצר המזרחי
הרב הגאון ר׳ יצחק יעקב ריינס זצ״ל
(לרגל יום השנה ה־60 לפטירתו)
הערכה על אישיותו משנתו ותרומתו ההיסטורית לתנועתנו
יתן הרב אביגדור ציפרשטיין שליט״א
(נכדו של הרב ריינס)
ראש ישיבה ר׳ יצחק אלחנן בישיבה אוניברסיטה

■ חברים אוהדים מוזמנים להשתתף ■

למוסד תורני בבאר שבע
דרוש מנהל אדמיניסטרטיבי
למועמד מתאים תנאים טובים
לפנות ת.ד. 6141 ירושלים עבור א. א.

ברכות לבביות
לידידנו היקרים
ישעיהו וסוניה ביק
לאירושי בנם
הרב עזרא שליט״א עם בח״ל

הרב אליעזר ופנינה ברנשטיין

גמר חתימה טובה
שנה טובה ומבורכת
שנת בריאות ושלום
שנת אמונה ואמונים למען שלמות המולדת ובטחון המדינה
שנת תנופה לתנועה הדתית־לאומית
לכל בני המשפחה וחברי התנועה

ד״ר חנני׳ גנג ומשפחתו

[מח]לקת העליה והקליטה — הפועל המזרחי
משרד הדתות — המחלקה להשכלה דתית
סניף הפועל המזרחי ירושלים

חגיגת בר מצווה לילדי עולים

ביום הראשון, א׳ דר״ח מר חשון יתקיים אי״ה בשעה 9.30 בבוקר ברחבת הכותל המערבי, טקס „הנחת תפילין״ לעשרה בני מצווה משכונת נוה יעקב בירושלים.

מסיבה חגיגית ותוכנית אומנותית תתקיים בו ביום בשעה 6.00 בערב בבית הכנסת „בית אל״ בשכונת נוה יעקב בהשתתפות רבנים, ראשי מחלקת העליה והקליטה ואישי ציבור.

[תנו]עת האשה הדתית לאומית בישראל
הדתית לאומית
הסתדרות נשי מזרחי באוסטרליה

מתכבדות להזמין
לטכס חנוכת הבית
של מעון־יום לילדים בנוה־שרת תל אביב

שיתקיים אי״ה ביום חמישי ד׳ מרחשון תשל״ו 9.10.75 בשעה 11.00 לפנה״צ, ברח׳ נהריים 8, נוה שרת.

בהשתתפות:
הרבנית שרה הרצוג, נשיאה עולמית של תנ.ה.ד.ל.
ד״ר יוסף בורג, שר הפנים
מר מקלוגו מר ריצ׳רד י. מבוס, שגריר אוסטרליה בישראל
ברב יבנאל מאיר לאו — רב אזורי בצפון ת״א
מר חיים בבלר, סגן ראש עירית ת״א
הרבנית צפיה גורן, נ׳ ההנהלה הארצית, מרכזה כנסי ת״א
מר צבי ברנשטיין, מנהל המפלגה הדתית לאומית
גב׳ הנה מיכאל, מנהלת (כבוד) המחלקה לקשרי חוץ
גב׳ רחל ליבלר, נשיאת התנועה בארצות אוסטרליה
ניהול הטכס — גב׳ טובה שמהדזאי, מזכירה התנועה

● חברות, חברים ואוהדים — מוזמנים

תחבורה למקום: „דן״ אוטו מס. 23 מתחנה המרכזית בת״א, אוטו מס. 20 מצפון העיר (דרך רח׳ ארלוזורוב)

صكنز من الاصل

صكنز من الاحمل

המצפה

אידי אמין ואי־אמינותו של האו"ם

„הפילדמארשל" אידי אמין שהופיע שלשום בפני עצרת־האומות־המאוחדות, הלך בדרכי יאסר ערפאת — ראש כנופיות המרצחים ואף הוא קרא לחיסולה של מדינת־ישראל. כערפאת, כן אידי אמין, נתקבל בתשואות על־ידי באי העצרת. המזכיר הכללי של האו"ם, אף ערך לו קבלת־פנים חגיגית לכבודו. לא נשיא העצרת וגם לא המשתתפים בה, קראו לסדר את פרא־האדם, לבוש מדי פילדמארשל, שקרא לחסל מדינה שהיא חברה באו"ם.

שתיקתם בהברה שתעורר תמיהה וגם דאגה כאחד. ייתכן שרבים שתקו מתוך יחס זלזול כלפי אמין שעמד על במת האו"ם כ„מוכית בשער". הוא ערך חשבון עם בריטניה, חילק ציונים לארצות־הברית ולצרפת, אך אין בכל אלה, כדי להצדיק את השתיקה על דברי השחץ של השליט האוגאנדי שקרא מעל במת האו"ם לחסל את מדינת־ישראל.

מדינת־ישראל, כמדינה ריבונית, אינה מתפעלת מדברי אידי אמין. לא מכוחו היא קיימת ולא הוא ייקבע את עתידה וגורלה. אולם שתיקתו של העולם החופשי היא עלבון קשה לכל מי שלא הסיר מעצמו את צלם האלוקים והאדם.

האם עלינו להתייחס לשתיקתן של למעלה ממאה וחמישים מדינות החברות באו"ם, כאל הודאה והסכמה עם דברי אידי אמין?

לא. בכך אין לחשוד בהן. אבל השתיקה מזה ומחיאות־הכפיים הסוערות בהן זיכו את אידי אמין מזה, מציינת את הציניות הגדולה של העולם המתקרא חופשי, בלא לשים לב שסופה לפעול בבומראנג, גם נגד אלה שמחאו כף לפרא־האדם האוגאנדי.

טוב איפוא עשתה משלחת ישראל באו"ם שהגישה מחאתה לנשיא העצרת, בלא להסתיר אכזבתה שהנשיא לא מחה על דברי אמין ולא קרא לו לסדר. דברים מסוג זה, אסור שיישארו ללא תגובה ומחאה.

השתוללותו של אידי אמין במליאת עצרת האו"ם, היא גם הוכחה נוספת עד כמה חדל ארגון זה להיות אמין, בכל הקשור להגנה על עמים ומדינות בכלל ועל השלום בפרט.

לפנינו עוד שיעור בצביעות המושלת במסדרונות האו"ם.

המסלפים את האמת

יו"ר ועדת הפנים של הכנסת אמר השבוע, בתום דיון שנערך בוועדה בעניין „רשימת מעוכבי־הזיהוי", כי „אמצעי התקשורת יצרו תמונה מסולפת". אין לחשוש בח"כ תמיד שאמר את הדברים, כדי להגן חלילה על מה שמכנים „הממסד־הדתי". אם אף הוא הגיע למסקנה זו, הרי יש בכך תוספת עדות, מה צודקים היו נציגי הציבור הדתי המאורגן אשר האשימו את כלי־התקשורת הממלכתיים בסילוף עובדות, בהסתה שעיקרה לפגוע בחוקי האישות הנהוגים במדינה כדת משה וישראל.

מנכ"ל משרד־הדתות שהופיע בפני הוועדה הסביר שהרשימות שהמדובר בהן משמשות „כלי־עזר לביצוע חוקי הנישואין והגירושין" שדינם כדין כל יתר חוקי המדינה. הרשימות, הדגיש, אינן נערכות במחתרת, הן גם אינן „שחורות", כפי שהוצגו על־ידי כלי־התקשורת. בסך־הכל מדובר בריכוז פרטים אישיים, על „מעוכבי־חיתון", על־סמך פסקי־דין של בתי־דין רבניים ורושמי הנישואין.

ועדת־הפנים טרם סיימה את הדיון בסוגיא זו — דיון שמהלכתחילה היה מיותר, בהתחשב בעובדה ששר־המשפטים ביקש מהיועץ המשפטי לממשלה להכין חוות־דעת משפטית מוסמכת בכל הקשור ברשימות הללו, אולם העובדה שיו"ר הוועדה מצא כבר עתה כי כלי־התקשורת יצרו תמונה מסולפת, מוכיחה שה„ויצעקו" שהקימו חוגים שמאלניים, קומוניסטים־להוצה, בשותפות עם פורקי־עול מערכי מוסר, אינו אלא סערה ב„כוס מים".

אם יש מקום לקיים דיון ציבורי רחב, לרבות דיון פרלמנטרי מסביב לפרשה זו, הרי זה בחלקם של כלי־התקשורת האלקטרוניים המאוגדים ברשות שידור ממלכתית, בסילוף האמת סביב חוקי־האישות. כלי־תקשורת אלה — הראדיו והטלוויזיה — לא זו בלבד שאינם ממלאים את התפקיד המוטל עליהם: טיפוח ערכי־יסוד של מורשת היהדות והתרבות העברית, אלא הפכו למרכז של הסתה וסילופים, בכל הנוגע בהצגת מורשת היהדות לפני הציבור הרחב.

הגיע הזמן שהמסלפים את האמת בכלי־התקשורת ייקראו לסדר. סופו־של־דבר, הראדיו והטלוויזיה, הם רכוש הציבור ואין כל זכות למספר מפיקים, כתבים ועורכים, לנצלם ככלי־ביטוי להפצת דעותיהם הפרטיות ושנאה שהם אכולים לגבי כל נושא, או מוסר שיש להם קשר כלשהו עם מורשת היהדות.

בין ייעול ליוהרה

השר־בלי־תיק, גדעון האוזנר, משתדל להופיע בעיני הציבור כ„אבי הייעול" במנגנון הממשלתי. כדי להמחיש מידת הרצינות שהוא מייחס לתפקיד הוועדה הממשלתית לענייני ייעול שהוא עומד בראשה, הודיע השבוע על כוונתו להתפטר מראשות הוועדה, אחרי שלא בוצעו מסקנותיה.

אין עוררין שיש מקום לייעל שירותים ממשלתיים וכן לבחון תכניות לריאורגאניזציה וצמצום מספר משרדי הממשלה, במסגרת תכנית ייעול כוללת. אולם הוועדה שהשר האוזנר עומד בראשה, במקום לבחון את מכלול הבעיות הקשורות בריאורגניזציה במנגנון הממשלתי הסתפק בעיקר בנושא אחד — רווחה. בין ההמלצות על צמצום משרדי הממשלה מצא, כי יש להקים משרד לענייני רווחה שיכלול בתוכו את משרדי העבודה והסעד כאחד. אפשר להטיל ספק, אם בנסיבות הקיימות במדינה תצמח ברכה מהקמת משרד לענייני רווחה על חשבון ביטול שני משרדים, שכל אחד מהם ממלא תפקיד חשוב בפני עצמו. אולם אפילו אם יש מקום לבחון הצעה מסוג זה, אין לעשות זאת בחופזה, בלחץ־של־זמן ושיקולים מפלגתיים. הנושא רציני מדי, כדי לפתור אותו בקבלת החלטות שכהיות שיותר משיש בהן משום ייעול שירותים ממלכתיים, נודפה מהם יהירות וצרות־עין מפלגתית.

דומה, שגם השר האוזנר יודה שיש משרדים ממשלתיים שהוקמו אך ורק, כדי למצוא תפקיד בשביל שר של מפלגה, אשר ויתרה על משרד־המשפטים, כדי שעסקן פלוני יוכל ללבוש איצטלא של מיניסטר. האם זאת דוגמא לייעול?

זאת ועוד: מי שמטיף לייעול, מן הראוי היה שגם ידאג לכך שמפלגתו תראה דוגמא בהתנהגותה ובתביעותיה. המפלגה שהשר האוזנר קרוב אליה מאוד, לא חששה כלל לתבוע לעצמה שני שרים, למרות שלפי גודל סיעתה בכנסת מגיע לה שר אחד. אותה מפלגה דרשה ואף קיבלה במחיר הצטרפות לקואליציה עירונית — שני סגני ראש־עיר, אחד מהם ממלא־מקום ראש־עיר, כשמספר הנציגים שלה באותה מועצת עיר אינו עולה על שניים.

בכן, מי שמטיף לייעול, מי שנפגע כל כך מחוסר ייעול המופיע כמעט יום־יום בכלי־התקשורת בקול זעקה נגד הבזבוז וחוסר דוגמא, בדין שיערוך תחילה בדק־בית בביתו הוא, בטרם יטיף מוסר לאחרים.

מי שלא בדק את ביתו תחילה קשה לו להתייחס להצעות הייעול שלו ברצינות, בפרט שכוונות ייעול של ממש אין בהן, אבל יוהרה רבה יש ויש בהן.

ישראל דחתה הצעה לגרש את קאפוצ'י מבלי לגנות את מעשיו

מאת סופר „הצופה" בירושלים

בשיחות שהתנהלו בין גורמים ישראליים רשמיים לבין נציגי הכנסיה היוונית קתולית שבאו מלבנון לדון בעניין שחרורו של הארכיבישוף הילריון קאפוצ'י, התברר כי הכנסיה היוונית קתולית מסרבת להוציא גלוי דעת המגנה את מעשי הטרור בכלל ואת מעשיו של קאפוצ'י בפרט.

נציגי הכנסיה מתרצים זאת בחששם מפני תגובת ארגוני ה„פתח" בלבנון, לצרות הקרבות שמתנהלים שם בין הנוצרים לבין המוסלמים. הנציגים הציעו רק לגרש את קאפוצ'י מישראל. אלה נשלחו על ידי הפאטריארך מקסימוס, הוא הארכיבישוף חכים, שמאז קיבל את כהונתו החדשה החל במסע השמצות נגד ישראל ולכן הוא עצמו חושש לבקר בה.

בין ההצעות שנדונו, שהכנסיה היוונית קתולית תגנה באורח כללי מעשים פליליים שאינם מתאימים לאיש כמורה, מבלי להזכיר את הטרור הערבי נגד ישראל ואת מעשיו של קאפוצ'י. אולם נודע שהצעה כזו אינה מתקבלת על דעת הגורמים הישראליים העוסקים בכך.

4 הרוגים באירלנד

בלפאסט, 2 (ע"ר ויופי"ע) — 4 אנשים נורו היום בהתפוצצות בתוך רשת של התנגשויות בין העדות בבלפאסט.

מזויינים התפרצו למסבאה במרכז העיר הרגו את המנהל, אשתו ו־ גזבר. הם ירו גם בצעיר בן 18 אך הלה הספיק להימלט מן המסבאה ולקרוא לעזרה. מצבו אנוש.

המסבאה נחשבה להב"ל מקום ריכוז של כח פרוטסטנטי.

ג'ומבלאט: „הקרבות בלבנון יימשכו עוד זמן רב"

ביירות, 2 (ע"ר, ע"צ ויופי"ע). מאז 18 בספטמבר, ביירות היא עיר מתה וכל ענפי החיים הכלכליים משותקים.

הבנקים סגורים, והשירותים הציבוריים פועלים רק בצורה חלקית. גל של חטיפות ואש קלעים שיתקו גם היום את העיר. אך „ועדת הפיוס" הודיעה כי יינקטו צעדים נוספים לסיום הקרבות.

צלפים הרגו 3 מחלקי עתון, ושני אנשים מתו בקרבות בשכונות המרכז של העיר. כך עלתה רשימת הנפגעים בשבועיים האחרונים ל־365 חללים ו־650 פצועים. המספרים האחרונים מוסרים על 3,800 הרוגים ופצועים ברחבי הארץ מאז התחלת הקרבות בחודש אפריל.

עתוני ביירות אמדו את מספר החטופים ביום אתמול בלבד ל־300. אך רובם שוחררו אחר מו"מ בין הצדדים.

הקרבות נמשכו בדרום מזרחה של ביירות, ו„חזית" חדשה נפתחה במרכז המערבי של העיר המיושב מוסלמים, והגובל במרכז המודרני האפורה.

המנהיג הסוציאליסטי ג'ומבלאט אמר היום כי הקרבות עלולים להימשך „עוד 3 חודשים, חצי שנה או אפילו שנה". ג'ומבלאט אמר כי „כל עוד אין תוכנית ממלכתית להחל את אנשי הפאלנגה ולפזר את מפלגתם, להחרים את נשקם ולגרש את הזרים הפועלים בשורותיה — לא ייתכן שלום בארץ הזאת."

ג'ומבלאט ומנהיג הפאלנגה פייר ג'מאייל יושבים בצוותא ב„ועדת הפיוס". ג'ומבלאט גם חזר על דברי מדינאים אחרים כי „קשה לשפר את המצב עד אשר יהיה לנו נשיא חדש שיהנה מאמון הכל".

ראש הממשלה לשעבר סאיב סאלאם ומנהיג הגוש הלאומי ריימונד אדה קראו אתמול להתפטרות הנשיא סולימאן פראנג'ייה. אך היום ישבו גם הם בוועדת הפיוס בראשותו של פראנג'ייה. שניהם אמרו כי החליטו להשתתף בישיבות הוועדה „כדי שלא ניאשם בסיבוך העניינים".

האפיפיור דואג למעמד הנוצרים בלבנון

הואטיקן, 2 (יופי"ע וע"ר) — דובר הואטיקן כתב היום במאמר ראשי שנתפרסם בעתון „אוסרבטורה דלה דומניקה", כי השפעת הפליטים הפלשתינאים בלבנון אינה צריכה לפגוע בשווי המשקל המסורתי בין המוסלמים והנוצרים בארץ זו.

„בעיית הפליטים, אמר האפיפיור בהזדמנויות שונות, צריכה למצוא את פתרונה בהתאם לצדק כי לפליטים יש זכות לארץ ולבית משלהם" כתב בעל המאמר. „אבל זה לא צריך להעשות על חשבון של אחרים או על חשבון מעשי אי־צדק לאחרים, במקרה זה כלפי קהילות אשר בלבנון כמו בארצות אחרות במזה"ת, יכולות להצביע על מוצא מן הנוצריות הקדומות ביותר."

שבועון מצרי: מומחים סובייטיים שגורשו ממצרים העבירו מידע לישראל

קאהיר, 2 (יופי"ע) — אחדים מהמומחים הצבאיים הסובייטיים שגורשו ממצרים ב־1972, נשלחו לישראל במלחמת אוקטובר 1973 כדי להעביר מידע על מצרים — טען היום השבועון המצרי „אל מוסוואר".

בעל הטור ממדוח רידא, כתב זאת במאמר שבו הוא מאשים את בריה"מ בסיכול השאיפות המצריות, תתירת האחדות הערבית ונסיון להפיל את סאדאת.

זהו הגינוי החריף ביותר של מוסקבה מאז תקף סאדאת בחריפות את מדיניות בריה"מ כלפי מצרים, בשורה של נאומים שהשמיע בחודש שעבר. בהם גינה את סירוב בריה"מ לספק נשק למצרים ואת התנגדותה להסכם הביניים החדש.

רידא כתב, „הרבה אפשר לומר על התפקיד שמילאו אחדים מן המומחים הסובייטיים ששירתו שנים רבות במצרים וההועדו לרבים מסודותיה. הם נשלחו לישראל בימי קרבות אוקטובר, כדי להעביר לרשות הלוחם הישראלי את כל הידוע להם וכל מה ששמעו במצרים".

סאדאת, כזכור, ציווה ביולי 1972 על יותר מ־15 אלף מומחים וחיילים סובייטים לצאת ממצרים.

בסיס מיראז'יים במצרים

להלן מפרסם השבועון כתבה על בסיס מצרי של מטוסי „מיראז' אפ 1".

השבועון פרסם מספר תצלומים של המטוסים אלה, בין היתר על שערו, בו מופיע טייס מצרי במדים ליד מטוס „מיראז'".

מטוסי מיראז' אפ־1, אשר יטלו חלק במצעד הצבאי של ה־6 באוקטובר. הגיעו לידי חיל האוויר המצרי באמצעות סעודיה.

מטוסי המיראז' שעל מכירתם נחתם בינואר הסכם בין צרפת למצרים בעת ביקור סאדאת בפאריס, יסופקו למצרים במועד מאוחר יותר.

סאדאת בעצמו יקבע מועד ביקורו בבון

קאהיר 2 (ע"צ וע"ר) — „תאריך ביקורו של הנשיא סאדאת בבון ייקבע על ידי נשיא מצרים עצמו" — הצהיר היום אגון באר. השר המערב גרמני לשיתוף כלכלי, לרגל שיחה עם אסמעיל פאהמי. סגן ראש הממשלה ושר החוץ המצרי.

באר הדגיש את החשיבות הרבה שממשלתו מייחסת לביקורו של נשיא מצרים. הוא ניהל שיחות גם עם שר הכלכלה והשיתוף הכלכלי המצרי. זאכי שאפי.

סוכנים אמריקאניים חיפשו מכשירי ציתות בלשכת הקאנצלר שמידט

בון 2 (יופי"ע) — סוכנים חרוצים של השרות החשאי האמריקאני ניסו לחפש בלשכתו של הקאנצלר האמריקני הלמוט שמידט אחר מכשירי ציתות, לפני ביקורו של הנשיא פורד בגרמניה ביולי — אמר אמש מקור ממשלתי גרמני.

המקור אמר, כי „שלוש פעמים ניסתה קבוצה כזו של השירות החשאי להכנס ללשכתו של הקנצלר שמידט, כדי לחפש אחר מכשירי ציתות. עוזריו של שמידט בקושי הצליחו למנוע את כניסתם, אולם האמריקאנים הצליחו להחדיר לחדר השינה של שמידט דרך החלון".

הוסיף, כי סוכנות של השירות החשאי ופקידים של הבית הלבן בקבוצת הלחץ, עוררו מן ההתחלה את כעסם של עוזרי שמידט.

קאהיר: לא נשתתף בפסגה ערבית כל עוד סוריה תוקפת את הסכם הביניים

קאהיר, 2 (ע"ר) — קאהיר הודיעה היום כי לא תשתתף בועידה ערבית שתכליתה ליישב את חילוקי הדעות על הסכם סיני, כל עוד תוסיף סוריה לתקוף את הסכם זה.

השבועון הירדני „אלליוואי" מסר אתמול, כי תתכנס בריאד ועידת פיסגה זוטא ערבית, כדי לדון בהגברת הסולידריות הערבית.

השבועון מסר כי בוועידה ישתתפו חוסיין מלך ירדן, חאלד מלך סעודיה, הנשיא סאדאת ואולי נציג של אש"ף.

אולם מקורות מצריים רשמיים אמרו היום, כי אינם יודעים דבר על הכנות לוועידה זו. בהוסיפם כי יהיה זה רק הגיוני לחדול מן ההתקפות, בטרם תוכל מצרים להשתתף בועידה כזו.

פקיד מצרי בכיר מסר, כי נראה שסוריה חותרת לקרע ביחסים עם מצרים. אחמד באהא אלדין כתב ב„אל אהראם", כי סוריה אינה מסתפקת במתיחת ביקורת על הסעיפים או העקרונות של הסכם סיני. אלא מוקדת את התקפותיה על מצרים. המערכה הסורית מעוררת את הרושם, כותב אלדין, כי היא נועדה לסלול את הדרך לניתוק יחסים עם מצרים. ולא רק לדון בחילוקי דעות גרידא.

עתוני קאהיר המשיכו היום בביקורתם על בריה"מ, בהאשימם את מוסקבה כי היא מארגנת את ההתקפות הסוריות והפלשתינאיות על מצרים. הם כתבו, כי בריה"מ עומדת בראש מערכה זו, משום שלא נועצו בה לפני חתימת הסכם סיני בספטמבר.

השבועון הפוליטי המצרי „אלמוסוואר" קרא היום לממשלת מצרים לבטל את הסכם הידידות עם בריה"מ, משום שמוסקבה מחבלת ביחסים בין קאהיר לבין הארצות הערביות האחרות.

סוריה מציגה „מיג 23"

דמשק, 2 (ע"ר) — מטוסים סובייטיים מדגם מיג 23 הופיעו היום בפעם הראשונה במצעד בסוריה לרגל טקס חיל האוויר הסורי.

הטקס נערך בבית הספר של האווירייה באלפו שבצפון סוריה בנוכחות הגנראל נאג'י גאמיל. סגן שר ההגנה הסורי ומפקד ראשי של חיל האוויר שלו.

בנאומו יצא הגנראל נאג'י גאמיל בהתקפה על „ההסדרים החלקיים" והוקיע את הסכם הביניים המצרי־ישראלי החדש כ„מכה קשה במאבק הערבי".

פורד ערך קבלת פנים ממלכתית לקיסר יפאן

הנשיא פורד קיבל היום את קיסר הירוהיטו בכבוד מלכותי מלא בביקורו הרשמי הראשון של הקיסר היפאני אחר מלחמת העולם השניה.

פורד לא הזכיר את האיבה ששררה בין שתי הארצות בעת מלחמת העולם. לצוותו אמר קיסר יפאן בתשובתו: עמינו עמדו מול אתגריה של תופעת ביניים טראגית כאשר האוקיאנוס השקט, סמל השלווה, נהפך לים סוער, והם בונים כיום קשרי ידידות ורצון טוב".

פרס בעצרת יום גייסות השריון

משימות השריון נשתנו אבל תפקיד המפתח — להשיג הכרעה מהירה — נשאר קבוע

בארבע המלחמות שישראל ידעה — היה לערבים עודף בכמויות השריון, ולישראל עדיפות בהפעלת השריון.

משימות השריון נשתנו ממלחמה למלחמה, אבל תפקיד המפתח שלו נשאר קבוע. הטנקים נשתנו — מטי־34 לטי־62; התותחים נשתנו — מ־85 מ"מ ל־115 מ"מ; נשק הנ.ט. נשתנה — מתותחים לטילים; כמויות הטנקים נשתנו, מעשרות לאלפים. זירות הקרב נשתנו, מהרי ירושלים ועזה לרמת הגולן ורכסי ג'ניפה. אבל השריונאי הישראלי נתבקש, למרות כל השינויים, לשבור מצור, להשתלט על מריבים, להפיח תנועה בקרב, לקצר מלחמות, להשיג הכרעה מהירה ולמוטט את האויב ברמה האסטרטגית.

גם בעתיד יושם הדגש על כוח המשוריין של צה"ל. בין אם העשור הבא יהיה עשור של שביתת נשק והסדרים, ובין אם יכלול גם זעזועים צבאיים — על ישראל לשמור על עוצמה ככוח הצבאי החשוב ביותר במזרח התיכון. כי לישראל חלשה בטחונית — צפויה סכנת מלחמה. ולישראל נתוחה צבאית — אין סיכוי לשלום.

ישראל נתונה כיום בין שתי היערכויות סותרות, ומול ראש־חץ של תמורות הזוכות. ההיערכות האחת היא זו שבינינו לבין מצרים, עם ביצוע של ההסכם שנחתם. לא סעיפי ההסכם יהיו הקובעים העיקריים, אלא הכוונות שהביאו לחתימתם וההוצאות שהוא עשוי להניבם. אנו מקווים שבסברים תווכה — נכש כי כוהו — שהסיכוי האמיתי אינו נעוץ במלחמה אלא באפשרות ליהבע מתן.

סוריה שכחה כנראה את אשר קרה לה במלחמת יום הכיפורים. ישראל לא תתעלם מלקחי המלחמה, שהעיקרים שבהם הם: שלא להקל ראש באיומים, שלא להתעלם מתכונה מלחמתית, אפילו היא מוסווית. להכין את הדרוש באנשים, באיכויות, בכלים, בתחמושת, ערב הסכנה. ולדאוג שלרשותנו תעמוד טכנולוגיה צבאית המתקדמת ביותר שרק ניתנה להשגה. בשביל מדינות ערב ישראל היא מטרה אחת בכוח אחד. לנו כדי להשיב מלחמה, צריך להיות הכושר לטפל במטרות שונות ובשטחים שונים.

עלינו לדעת שצפויות לנו עוד תקופות קשות. טרם הוסר איום המלחמה מעל ישראל. משקנו, שהוא קטן צריך להתמודד עם מחיר האיבה האזורית, ועם האינפלציה העולמית. אנו מלאי ציפיות מובנות לתרבות חיים, לחינוך גבוה, לסביבה נקיה ולתנועה מהירה. וכל אלה לא ניתן להשיג בבת אחת, ובודאי שלא בדילוג אחד.

יום השריון — על הכח שהוא מגלם, על העוצמה שהוא בונה. על התוספת הצפויה ממנו — הוא יום אמונה לישראל. המסוגלת להבקיע שדות מוקשים, ויום בטחון לישראל המרוכזת בהבקעה דרך ליום המחר, ולעם מחר חדש ומבטח.

נמשכת שביתת הלימודים בעכו

השביתה בבית הספר ע"ש דרוסקי בעכו בו לומדים 800 תלמידים נכנסה אתמול ליומה השני.

הלימודים הושבתו על ידי מורי בית הספר וארגון המורים במחאה על פתיחת בית ספר על תיכוני שני בעכו, הוא בית הספר ע"ש רמז, במזרח העיר.

חברת ועד המורים בבית הספר ע"ש דרוסקי, גב' ברוריה אביטבול אמרה לכתב עתים, שהשביתה תימשך עד שתוקם ועדה פריטטית לדיון בבעיית החינוך העל־תיכוני בעכו. הצעה זו נדחתה כבר בעבר על ידי משרד החינוך והעירייה.

סגן ראש עיריית עכו והממונה על החינוך העל־יסודי, מר גרשון יוסף, מסר לכתב עתים, שאין שום מגע בין השובתים לבין העיריה.

קורסים

לעבודות אמאיל • קרמיקה • תפירה • סידור פרחים • התעמלות • ציור • גרפיקה • מלאכת יד • בטיק • בישול

הקורסים מיועדים רק לנשים — מחירים נוחים

פרטים בטלפון: 528418 ירושלים

הפתיחה בימים הקרובים

שביתות מחאה ברחבי אירופה נגד ההוצאות להורג בספרד

פאריס, 2 (יופי"ע וע"צ) — פועלים ופקידים בצרפת הפסיקו היום את העבודה לאתנחתות מחאה נגד הוצאתם להורג של חמשת האנטי־פאשיסטים בספרד בשבת שעברה.

איגודי הפועלים פירסמו הודעה בה קבעו כי תנועת המחאה הארצית, שהיא חלק של פעולה בכל רחבי אירופה, יעילה מאד.

דוברי האיגודים המקצועיים אמרו כי תנועת המחאה גם תובעת שצרפת תנתק את יחסיה עם מאדריד. אולם פקידי ממשלה בכירים מסרו כי הנשיא ואלרי ז'יסקאר דסטן אינו מתכוון להרחיק לכת מעבר להחלטתו להחזיר את שגרירו בספרד, ולהשאירו לזמן מה בפאריס. בעוד שהאיגודים ומפלגות השמאל תבעו הטלת חרם על ספרד, הזהירו המפלגות הגוליסטית והרפובליקאית מפני „הגזמות".

גם הקונפדרציה הבין־לאומית של האיגודים המקצועיים החופשיים קראה היום לתמיכה נמרצת בכוחות הדמוקרטים בספרד. מזכ"ל הקונפדרציה אוטו קרסן, אמר: „צלצול הפעמונים והצומות במערב אירופה והפסקות עבודה למשך זמן קצר לא יספיקו. פעולה סמלית כזאת יכולה לעורר את דעת הקהל. הכריז כי הקונפדרציה תגייס קרנות למתן האיגודים הספרדיים הדמוקרטיים והבאסקיים.

הפסקות עבודה קצרות אירעו בשורה של ארצות מערב אירופה, לרבות יוון, איטליה, הולנד. בלגיה וצרפת. אך עדיין לא נפסקו כל קשרי התחבורה עם ספרד, כפי שתבעה ההסתדרות הבין־לאומית.

בבלגיה מסר דובר „סבנה" כי האוויר הבלגי כי „לא יפעלו" מטוסים לספרד היום. אך אחר מכן חודשו הטיסות.

באיטליה בוטלו טיסות „אליטאליה" לספרד. ופועלי הנמלים החרימו אניות ספרדיות. בצרפת הופסקו קשרי הים, האוויר והדרכים לספרד.

בהולנד הפסיקו מיליוני פועלים את עבודתם למשך שתי דקות, אך בדרך כלל לא החרימו את קשרי האוויר הים הטלגרף עם ספרד.

ארצות השוק ישעו המו"מ עם ספרד

בריסל, 2 (יופי"ע) — 9 מדינות השוק המשותף הסכימו עקרונית להשעות את שיחות הסחר עם ספרד — מסרו מקורות במנגנון השוק.

הסכם זה הושג בין נציגיהן הראשיים של המדינות בדיון במוסף על יחסי השוק האירופי עם ספרד ופורטוגל.

שרי החוץ של 9 מדינות השוק בטוחים עתה כי השיחות עם ספרד יושעו כאשר ייפגשו בלוקסמבורג בשבוע הבא לדיונים של יומיים של מועצת השרים של הקהילה.

בפאריס הפסיק בית הנבחרים את דיונו לכחך רבע שעה „כדי לתת ביטוי להתרגשות הצירים לנוכח הוצאתם להורג של 5 ספרדים צעירים".

אלון מחה בפני נשיא העצרת נגד נאומו של אמין

מרכז האו"ם, 2 (סב"א ויופי"ע) — שר החוץ יגאל אלון הביע היום את „מחאתה הנמרצת ביותר" של ממשלת ישראל בפני יו"ר העצרת הכללית נגד נאומו של נשיא אוגנדה אידי אמין לפני העצרת אתמול, כאשר הביע את גירושה של ישראל מן האו"ם ו„חיסולה של ישראל כמדינה". יגאל אלון נפגש הבוקר עם באמבסדור תורן מלוקסמבורג יו"ר העצרת הכללית.

באיגרת לתורן, בעקבות הפגישה מבקש שר החוץ הישראלי להעלות על הכתב את מחאתה הנמרצת ביותר של ממשלת ישראל נוכח קריאה זו לחיסול מדינה, שהיא חברה באו"ם דבר המהווה פגיעה באמנת האו"ם, ומחאתו על כי הצעה מבישה זו תילווה במחיאות כפיים בעצרת הכללית. אלון הביע כי איגרתו תוגש לחברות האו"ם כמיסמך רשמי של העצרת הכללית.

קודם לכן הוקיע שגריר ישראל באו"ם, חיים הרצוג את נאומו של אמין כ„הצגה מביכה ומרושעת צבועה על מה שקרה לארבי".

התפוצצות באדיס אבבה

אדיס אבבה, 2 (ע"ר) — פצצה התפוצצה היום במרכז הטלקומוניקציה במרכז העיר, גרמה לשיבוש שירותי הטלפון והטלקס וניפצה מאות שמשות בבניין.

אולם איש לא נפגע בהתפוצצות ואמצעי התקשורת חודשו במהירה.

גולדווטר: סוכנים סובייטיים התגנבו לסינאט ולתעשיה

ואשינגטון 2 (יופי"ע) — הסינאטור בארי גולדווטר הבדיו, כי בריה"מ „התגנבה להלוקינד לארה"ב — לכל תעשייה גדולה, לכל מפעל גדול, ואפילו לוועדות של הקונגרס. גולדווטר אמר כי יבקש מאנשי הביון של הסינאט לחקור את ההאשמות כי הסובייטים הסתננו לשבצם או תעצה ממשרדים של הסינאט. הוסיף, כי מידע על כך הרשם מהודעת של ועדת רוקפלר על סוכנות הביון המרכזית.

אך הטעים, כי אין הוא יודע מדוע יודגש מיסוד לגבה ההסתננות הסובייטית למשרדי הסינאט. שכן „הריגול הרוסי במדינה זו הוא כל כך יותר מקיף ממה שאנו עושים, שאין בכל מלים להאריך".

שודד בנק ותלמיד נהרגו בקרב במונטריאול

מונטריאול 2 (ע"ר) — שודד בנק חטף אוטובוס של תלמידים, והרג אחד התלמידים, נורה אחר למוות במהלך קרב יריות בעקבות מרדף במהירות גבוהה בהוצאת העיר מונטריאול.

כתריסר תלמידים היו באוטובוס כאשר השודד השתלט עליו כדי להימלט בעזרתו לאחר שנכשל נסיונו לשדוד בנק.

כאשר מכונית משטרה חסמה את דרכו של האוטובוס בתום מרדף של 25 דקות, נורה השודד והנער בן 6 נפצע מכדור תועה. הנער מת לאחר מכן בבית החולים.

פורד קורא שוב לביטול אמברגו הנשק על טורקיה

ואשינגטון, 2 (יופי"ע) — הנשיא פורד יצא בקריאה נוספת אל הקונגרס לבטל את אמברגו הנשק שלו על טורקיה ואמר, כי ביטול האמברגו יאפשר לארה"ב לספק סיוע כלכלי לטורקיה, יוון וקפריסין, מסר דובר הבית הלבן.

קצין העתונות של הנשיא רון נסן חזה כי ההצבעה בבית הנבחרים הדן על ביטול חלקי של האמברגו „עלולה להתכחב בקולות שקולים".

„הנשיא סבור כי הצבעה ידידותית של הבית בעניין זה היא חיונית לארה"ב ולאינטרסים של נאט"ו והאגן המזרחי של הים התיכון", אמר נסן.

הנהלת האוצר קבעה שיטת תשלום להחזקת רכב שירות

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

הנהלת האוצר החליטה אתמול על שיטת תשלום להחזקת רכב שירות של עובדי המדינה.

לפי ההחלטה ישולמו לעובדים הוצאות קבועות (ריבית ופחת) לפי 60 אג' לכל קילומטר נסיעה והוצאות משתנות (דלק ותיקונים) לפי 40 אג' לכל קילומטר. ההוצאות הקבועות ישולמו אם דיווח העובד על כמות קילומטרים מינימלית אף אם נסע פחות מהסכום הקבוע.

ההוצאות המשתנות ישולמו עד לתקרת הקילומטרים המקסימלית שאושרה לעובד. נוסף לכך יוכלו העובדים להגיש קבלות על נסיעות בתפקיד באוטובוסים ומוניות.

נוסף לזה החליט האוצר להעלות את שיעור ההשתתפות בדמי הביטוח ורשיון הרכב מ־75 למאה אחוז על פי תקרה קבועה מראש.

לגבי עובדים שנוסעים במקומות שאין בהם תחבורה ציבורית, יהיה התשלום בעד ההוצאות המשתנות גבוה יותר. כנראה בגבולות של 55־60 אג' לק"מ. קבוצה זו כגון המדריכים החקלאיים תצטרך לקבל אישור של אגף התקציבים, לכל עובד שלא ירצה להצטרף להסדר יובטח שימוש ברכב של המשרד.

הנהלת האוצר דחתה הצעה שנית אפקטיווית יותר וללא סרבול ביורוקרטי, לפיה יקבלו עובדי מדינה את כמות הקילומטרים שנסעו בשנה שעברה לפי 1.05 ל"י לק"מ כאשר סכום זה צמוד למדד. ההצעה נדחתה, על פי ההצעה השניה לא חייבים העובדים לדווח על נסיעותם. שיטה זו עשויה היתה לצמצם את הנסיעות ולהוסיף מטבע למשק הלאומי. אך כאמור הצעה נדחתה על ידי הרוב בהנהלת האוצר.

השר בר לב קיבל מעמיתו האמריקאני הבטחה לטפל בחברות הנכנעות לחרם הערבי

ניו יורק, 2 (עסט"א) — שר המסחר והתעשייה, חיים בר לב, אישר היום כי קיבל הבטחה אישית משר המסחר האמריקאני, ר. ב. מורטון כי יתערב אצל חברות אמריקאניות הנכנעות לחרם הערבי.

בראיון בטלוויזיה האמריקאנית אמר בר לב, כי יגיש למר מורטון רשימה של חברות אמריקאניות אשר נכנעו לסחיטה הערבית או שיש בדעתן להכנע לסחיטה. מורטון הבטיח שיפעיל השפעתו האישית אצל חברות אמריקאניות שישקיעו בישראל ובארצות ערב בעת ובעונה אחת.

בהמשך הראיון אמר השר בר לב כי הסיוע הכלכלי שישראל קיבלה מארה"ב מוצא ליבוא מארה"ב. בעיקר במוצרים אזרחיים. הוסיף, כי ישראל זקוקה לסיוע כלכלי, שכן היא נאלצה להוציא שליש מהתוצר הלאומי הגולמי לבטחון.

כמו כן ציין, שהזמין את [illegible] לבקר בישראל, והוא קיבל את [illegible] עם זאת לא נקב במועד.

כמו כן נמסר שעד האוצר האמריקאני וויליאם סיימון יבקר בישראל בינואר 1976, בראש משלחת [illegible], שתדון על יישום ההסכם הכלכלי הישראלי—אמריקאני.

שר המסחר הבריטי יבקר בישראל

לונדון, 2 (עסט"א) — שר המסחר הבריטי, פיטר שור, יבקר בישראל ב־6 באוקטובר עד ה־9 בו.

השר יקיים שיחות עם שרי הכלכלה ועם אנשי עסקים בשאלות [illegible] ובנושאים כלכליים משותפים.

2.386 מיליון ל"י הכנסות ממסים בחודש ספטמבר

בחודש ספטמבר הגיעו ההכנסות ממסים לסכום של 2,386 מיליון ל"י לעומת 1,699 מיליון ל"י בשנה שעברה. מתוך זה גבה אגף מס הכנסה ומס רכוש 1,388 מיליון ל"י לעומת 916 מיליון ל"י אשתקד. המכס והבלו גבה 968 מיליון לעומת 764 מיליון ל"י אשתקד. יתר המשרדים גבו, על חשבון אגרות ורשיונות. 30 מיליון ל"י לעומת 19 מיליון ל"י אשתקד. על כך מסרו היום (יום ה') דוברי מינהל הכנסות המדינה.

סכום ההכנסות הכולל בתקופת אפריל־ספטמבר הסתכם ב[illegible] לעומת 9,312 מיליון ל"י אשתקד. מתוך זה גבה אגף מס הכנסה ורכוש 7,117 לעומת 4,622 מיליון אשתקד. אגף המכס והבלו 6,155 לעומת 4,576 מיליון ל"י אשתקד.

יתר המשרדים גבו 166 מיליון לעומת 114 מיליון ל"י אשתקד.

הנתונים אינם כוללים הכנסות היטל על יבוא בטחוני.

ד"ר מנדלבוים: הפיחות פתח אפשרויות להגברת הייצוא

מנכ"ל משרד המסחר והתעשיה ד"ר משה מנדלבאום קרא למשק הישראלי להערך לקראת אפשרויות שנפתחו בפני הייצוא שלנו, עם ההתפרצות לשוק, ואשר נגרו ביחוד עם הפיחות. המנכ"ל דיבר אמש ב„במת האקדמאים" במלון „פאל" בת"א.

הפיחות אמר ד"ר מנדלבאום. מגדיל את רווחיות התעשיה ומצד האחר מגביר את הסיכויים להתיימות של ההסכם עם ארה"ב, שיקנה לישראל מעמד של ארץ מתפתחת — בהיות ההכנסה לנפש בה מחושבת מחדש על פי שער של 7 לירות לדולר.

כניסת ישראל לשוק, שכמו אחר עם שאר מדינות המזה"ת, תהווה לתעשיה שלנו הזדמנות אך ורק אם יוצר התשתית, הכוונה, שתפשוט עובדים מהשרותים לייצור, ואלפים העובדים שיוצמצמו מהמשק הממשלתי יהיו הראשונים לכך. דבר זה, הדגיש, מחייב יותר גיוונה של עובדים והיכוך קרנות הפנסיה. כמו כן יש לשאוף להתלכדות מפעלים קטנים למפעלים גדולים, שרק הם מסוגלים לעמוד לצרכי יצוא לשוק גדול ממדים כזה. גם התעשיה הקיבוצית צריכה לעשות זאת, על אף שהמסיביזציה היעילות במפעליה זוכות להערכה רבה באירופה.

יהיה צורך לעודד את המחקר התעשייתי ולהבריך מדענים לעסוק במחקר כזה. לשם כך לא די, שהתמריצים הכלכליים שתציע התעשיה יעלו על אלה שמעניקים המוסדות המדעיים, אלא דרוש שגם מבחינת המעמד האקדמי והקידום בו יוכרו למדען העשוי בשטח זה. מצד אחר יש להחדיר הודעה בעם, שתיצור נהירה לבתי הספר המקצועיים. לא ייתכן מצב שבו תלמיד באזור פיתוח מקבל סטיפנדיה, אם הוא מגיע לתיכון עיוני, ויוצא אחר כך פקיד או עובד שירותים, ואילו אם נתקבל לתיכון מקצועי, על הוריו לשאת במלוא שכר הלימוד.

אשר לבנקים יוצאו בנק ישראל לכך. שעוב לא יהיה כדאי יותר לממן יבוא מאשר יצוא כמו היום, אלא להיפך. וזאת למרות ה„רווחיות הירודה מאשר במימון היצוא. יש לקיים את הכלל התלמודי: „כל האוכל ואינו עושה — יימכר" — אמר המנכ"ל.

משרד התיירות מתנגד לדרישת בתי המלון להעלאת מחירים

בתגובה להודעת התאחדות בתי המלון למשרד התיירות על כוונתם להעלות את המחירים במט"ח בשיעור של 15 אחוז, הודיע משרד התיירות על התנגדותו הנמרצת להחלטה זו.

לדעת משרד התיירות אין מקום להעלאת המחירים במט"ח לתיירים בשיעור הנ"ל, שכן מצב התיירות בארץ והתחזיות להתפתחותה בטווח הקצר והבינוני, מחייבים את התיירות להיערך בצורה מתאימה כך שיוכל לעמוד בתחרות עם ארצות תיירות אלטרנטיביות.

בתגובה לטענת המלונאים כי התייקרויות שחלו בשנה האחרונה במחירי התשומות מחייבים העלאת המחירים. אמר דובר משרד התיירות שמדיניות ה„פיחות הזוחל" שיפרה עד היום את מצב הענף, והמשך מדיניות זו היא [illegible] שיפור המצב.

דובר משרד התיירות ציין כי זה שנתיים לא קיים פיקוח בארץ על מחירי בתי־המלון, אך הם נקבעו מדי שנה במסגרת מוסכמת בין ההתאחדות ומשרד התיירות [illegible] ואה בהבעה לשמור על כושר התחרות של ישראל בשוק התיירות הבין־לאומי. נוכח העובדה שהתאחדות בתי המלון לא קיבלה את עמדת משרד התיירות, הוא [illegible] להם בצורה חד־משמעית שהאחריות למדיניות זו מוטלת כולה על המלונאים בלבד, על כל המשתמע מכך.

גאנה אוסרת נסיעות פרטיות בימי א'

אקרה, 2 (ע"ר) — ממשלת גאנה אסרה את השימוש בדלק במכוניות פרטיות משבת בערב עד יום א' בערב, כדי לחסוך בדלק בעקבות העלאת מחירו בעשרה אחוזים על ידי ארגון אופק.

הממשלה החליטה לא להעביר לצרכנים את ההעלאה במחיר הדלק.

התפוצצות הרסה מפעל תחמושת בקאנאדה

בלוי, קנדה, 2 (יופי"ע) — התפוצצות אדירה שהזכירה פצצה אטומית הרסה הבוקר מפעל לייצור תחמושת ישן בעיירה זו המרוחקת 29 קילומטר ממונטריאול.

סבורים כי שמונה עובדים נהרגו ושבעה נפצעו בהתפוצצות במפעל „קנייגן אינדסטריס", המפתח סוג חדש של חמר נפץ.

ההתפוצצות ניפצה שמשות בכל העיירה. הפכה מכוניות שחנו ליד המפעל והאירה את חשכת הלילה.

גרמניה מגנה הצעה לספק חיטה למצרים

בון, 2 (ע"ר) — מערב גרמניה מתחה אתמול ביקורת על יוזמת הניהול של השוק האירופי, שהציעה לספק למצרים עודפים חקלאיים בלי להתייעץ עם הארצות החברות בשוק המשותף.

דובר ממשלת בון אמר בתום ישיבת ממשלה, כי זהו „נוהל לא הוגן" לפתוח במו"מ בלי להתייעץ עם מועצת השרים של תשע ארצות השוק. יוזמת הניהול מתווה את המדיניות, אולם ההחלטות הסופיות מתקבלות על ידי מועצת השרים.

שר התחבורה לקנדה וארה"ב

ישראל תתבע את מימוש ההסכמים שטרם בוצעו בקשר לטיסות שלה לקנדה — מסר שר התחבורה לפני צאתו אתמול במטוס „אל על" למדינות צפון אמריקה.

השר יקיים שיחות בעניינים אלה עם השלטונות הקנדיים ועם ראשי [illegible] להתעופה האזרחית בארה"ב. למטרה זו יצטרף אליו גם מנכ"ל „אל על", מר מרדכי בן־ארי. [illegible] כי ישראל טרם מבצעת את מספר הטיסות להן היא זכאית על פי הסכמים קודמים, הן עם קנדה והן עם ארה"ב. בסיאטל, במפעלי „בואינג" יתוודע מר יעקובי את המטוס החדש שתקבל „אל על". מטוס זה עתיד כבר לטיסת ניסוי יגיע בנובמבר לישראל וישמש להובלת נוסעים ומטענים תוך הטבה מהירה מיעד אחד למשנהו.

„משהב"
חברה לשכון ופתוח בע"מ

מודיעה על המשך ההרשמה
לדירות פאר בבית רב־קומות
ברמת־גן
רחוב אהרונסון

המשלים את השכונה הדתית רבת־המוניטין שהקימה החברה ברמת־גן.

הדירות הן בנות 4 חדרים 124—135 מ"ר וכן נתנה אפשרות לרכוש דירות מוגדלות בנות 5 חדרים.

איכות הבניה ברמה גבוהה הכוללת בין השאר 2 מעליות, הסקה מרכזית, חמום מתחת לרצפה, פתוח מלא וכו'.

ההרשמה במשרדי החברה
רח' לילנבלום 27 תל אביב
טלפון 58144

...ניף בנ"ע בירושלים עובר ביום א' למשכנו החדש

מאת סופרנו בירושלים
[ס]ניף בני עקיבא בירושלים, ש[ה]ראשון הסניפים של בני-עקיבא [ב]ארץ, יעבור ביום ראשון לביתו ...ים שבעמק המצלבה. טקס חנוכת הבית ייערך במעמד שרים, חברי כנסת, הרבנים הראשיים, סיר אייזיק וולפסון מלונדון, אישי ציבור וכמובן אלפי הבוגרים והחברים הצעירים.

בנייתו של הסניף נמשכה שבע שנים והושקעו בהקמתו מיליון וחצי לירות. בבנין החדש והמרווח שלש קומות. האחת היא קומת המרתף ובה מקלט ואולם פעולות. קומת המסד הכוללת אולם כניסה ושמונה חדרי פעולה. הקומה העליונה ובה בית כנסת, חדר זכרון, חדר עיון מזכירות וחדר מדריכים. ליד הבנין אמפיתיאטרון ובו מקום לשלשת אלפים איש, והוא ישמש לאירועים מיוחדים ולמופעים.

בית הכנסת הנאה שבבית הוקם בעזרת תרומתו של סיר אייזיק וולפסון מלונדון באמצעות היכל שלמה. מקורות נוספים שסייעו בהקמת הבית: קרן הנוער הדתי, עיריית ירושלים, המועצה הדתית, יד אבי הישוב, וכמובן תרומותיהם האישיות של מאות הבוגרים ואוהדי התנועה.

בלשכתו של שר הפנים ד"ר י. בורג, התקיים לפני מספר ימים טקס צנוע ובמעמד זה נמסרו לגב' מרים מאיר ולמר שמעון פיין, שעמדו בראש הועדה הציבורית להקמת בית בני-עקיבא תעודות הרשמה בספר הזהב של קק"ל, לאות הוקרה על פעילותם ומסירותם הרבה למען הקמת בית בני-עקיבא בירושלים.

שר הפנים שליווה את עבודת הועדה הציבורית, הביע את הערכתו הרבה על העבודה המסורה שהביאה לתוצאות נפלאות.

את ברכת ההנהלה הארצית הביא ידידיה כהן, מזכיל התנועה.

אזכרה לחללי מלחמת יוה"כ

...הל אלפים, בני משפחות השכול, ...ים לבנים, קרובים וידידים השת[תפו] אתמול בטקס אזכרה במלאת [שנת]יים למלחמת יום הכיפורים, ש[נער]ך בבית העלמין הצבאי שבחוף ...ל בחיפה.

טקס האזכרה העלו קווים לדמותם של הנופלים הרבנים הראשיים חיפה, הרב שאר ישוב כהן והרב ...ידרון. חזן אמר תפילת "מלא [רח]מים" ועל קברות הנופלים הונחו פרחים ונאמרו תפילות. בטקס [נק]ראו על פי סדר הא"ב' שמות ...ם של 226 מבני חיפה והסביבה [ש]נפלו במלחמת יום הכיפורים. טקס ...ברה נערך על ידי איגוד "יד [ל]בנים" — סניף חיפה.

...יום א' הקרוב ייערך באודיטוריום שעל הר הכרמל בחיפה ערב [ה]זדהות המוקדש למלחמת יום הכיפורים, שבו ידבר אלוף (מיל.) ...ל אייל והרב הראשי לחיפה ...ישוב כהן. הזמנות נשלחו ל...ים שכולים, אך הכניסה תהיה [חופ]שית. ערב ההזדהות מאורגן על ידי [מח]לקת התרבות של עיריית חיפה [ו]ארגון "יד לבנים".

...שלה תרשה מביתיהם, הצעירה ...ברנשוויל, ערכה רסיטל ל... באולם "אהל שם" בנתניה.

יו"ר הכנסת ניהל רב-שיח עם חיילים דרוזים

...ני שמח בכל לבי לפגוש את... יש הערכה שקשה לבטא אותה ...ם על תפקידיכם הקשים, האחר[אי]ם והמסוכנים שאתם ממלאים ל[מע]ן בטחונה וגבורתה של מדינת ישר[אל]", אמר יו"ר הכנסת, מר ישראל ...הו, לפלוגת חיילים דרוזים, ש[ביקר]ה בירושלים במסגרת סדרת חי...

...היו משטרים דמוקרטיים סביבנו היינו ודאי מגיעים להידברות ...ין הבעיות ומבססים את השלום ...נינו ושכנינו של האיזור. הצגת ...לות השאלות שלכם מעידה על התלבטות התקדמות של הנוער ... הדרכים לפתרון לא רחוקים הם. אף על ההתפתחות כלכליות חברתיות ותרבותיות מוכרח ל... גם אותכם, כפי שזה קרה ל...ים שבאו מארצות האיסלם. כר... הביטוי שלכם מעברית טובה הינו בשורה לשינוי המתחולל אצלכם", ציין הדיר בסיפוק.

החיילים העלו את בעיות הכפר הדרוזי בתחומי חינוך, פיתוח, תעסוקה והכשרה מקצועית עם שחרורם.

יו"ר הכנסת הבטיח לבדוק במיוחד את בעיות החייל הדרוזי המשתחרר מצה"ל.

נשדד סוכן פיים

חמשת אלפים לירות במזומנים וכרטיסי פיים בשווי של מאה לירות נשדדו מסוכן כרטיסי פיים, יליוס האן, מרחוב יהונתן הסבלר בתל-אביב.

האיש היה ביום ד' בלילה בדרכו לביתו כשלפתע התנפל עליו אלמוני, הלם בו וחטף את תיקו שהכיל את הכסף ואיגרות הפיים. הנשדד קרא לעזרה אולם השודד נעלם.

נפטר אליעזר אלקס

מאת סופרנו בגוש דן
יו"ר מועצת פועלי רמת-גן בעבר וחבר מועצת עירית רמת-גן, [אליע]זר אלקס, נפטר אתמול אחרי מחלה ממושכת בבית חולים בילינסון. [אליע]זר אלקס נולד בשנת 1908 ב[ב]יאליסטוק, עלה ארצה בשנת 1934, ...ב בר"ג. במשך השנים מילא [תפקי]דים צבוריים שונים, כמנהל לש... העבודה בר"ג, כמרכז האיגוד ...מי בר"ג, חבר הנהלת הפועל של ...ודות, חבר מרכז מפא"י ה..., מראשי סניף מפא"י (דעבר רמת-גן).

[הלוי]תו תצא היום בשעה 12.00 [מבי]ת העירייה, תעבור דרך מועצת [פוע]לים ועירית ר"ג, ובית הכנסת ה... בר"ג. הניח אשה ו-2 בנות ...ת נכדים.

מפעל נקנס על חוסר רשיון

המפעל לטכסטיל "אלפאי" בנתניה, שבו 270 עובדים, פועל 4 שנים ללא רשיון. דבר זה נודע אתמול בבית משפט השלום בנתניה, בו התבררה תביעה של עירית נתניה נגד המפעל.

השופט י. כהן קנס את המפעל ב-1500 לירות על הפעלתו ללא רשיון וב-1000 לירות קנס על הפעלת מסעדה ללא רשיון.

השופט התחשב במכתב, שנכתב ב-1971 על ידי מר ע. בן עמי, שהיה אז ראש העיריה. במכתב, אשר הוגש ע"י בעלי המפעל, נאמר, שאין מניעה שיפעילו בינתיים את המפעל עד שיושג הרשיון.

המאורעות בלבנון ולקחן

(סוף מעמוד 3)

מקסם את דגלה.

...ור איפוא שרעאות "הדמוקראט והומניסט המפואר" ינצח — ...צליח — להקים מדינה ערבית ...ית על אדמת "פלסטין" אשר ...היהודים מיעוט אולי נסבל אך ...פנים ואופן אינו שוה. יחסו [ה]איסלאם ליהודים המכונים אה[ל א]ל ספר (אהל אלכיתאב) ולמרות ...ולה הערבית, אינו סובלני במ... מוחמד נביא האיסלאם לחם ...ים של מדינת בחצי האי ערב ...ד חלק מהם. יתליף עומר מנע [יהו]דים מלהתגורר בחצי האי ערב. ...רקע חיראג ומס גולגולת (גיזיה) ...סים מיוחדים שהוטלו על ה...ם.

...ודים לפי התפיסה המוסלמית ...ה) אינם שווים למוסלמים. הם ...שאים לרכוב על סוס כי המעשה ... על אצילות שאינה כתאימה ...ים. בעל חשיבות רבה הוא ה... אשר הוזכר פעמים בקוראן ...ים קלים והקובע כי היהודים ...לשפלות ועוני (דלה ומסכנה) ...אף אלוקים עקב מירדותם. ...ה לא הובן כחרון אלוקים מרדותם. פסוק זה לא הובן ... אלוקים על היהודים בימנים בלבד, אלא כקללת אלוקים ... עקב בוגדנותם (עידר). במבני ...ה או באזורים אשר היו מעבר ...ת הממשלה המרכזית, הרכוש ... ואפילו בתים הותרו בטענה [ש]עושר היהודי עומד בסתירה ...ד הצוני שנקבע ליהודים על ...רקע חיראג ומס גולגולת (גיזיה) ... היהודים אסור שיהיו בבתים מבתי המוסלמים. יהודים לא יבנו בתי כנסת חדשים, לא יקבלו משרות מפתח אשר יאפשרו להם לתת הוראות למוסלמים, לא יתקבלו כעדים במשפט נגד מוסלמים. אפילו הטלאי הצהוב היהודי לשמצה היה המצאת הוליף העבאסי אלמתוכל ולא המצאה נוצרית כפי שרבים מאיתנו נוטים לחשוב. הגבלות אלה ואחרות נגד היהודים קוימו בחלקן, או במלואן במשך הדורות. מידת ההקפדה בהן בכפוף הגבלות אלו היתה תלויה בשליט המוסלמי ובמידת סובלנותו או העדר סובלנותו.

חג' אמין אלחוסייני, המופתי הפלסטינאי הקנאי הקיצוני הנודע ראה לנכון להשתמש בנדוים הדת במלחמתו נגד היהודים. הסכסוך סביב זכויות היהודים בכותל המערבי באוגוסט 1929 ואשר גרם למאות הרוגים יהודים וערבים, היה בגלל הסתה דתית אינטנסיבית של המופתי ורצות מרעיו. ערפאת שגם הוא ...פי האיסלאם. מסתירים כיום כדי לא לגלות את כוונותיו האמיתיות ברבים.

צריך להסביר לעולם שהשאיפה של ערפאת היא שלערבים תהיינה עשרים ואחת מדינות ואילו ישראל המדינה הדמוקראטית היהודית היא אמיתית תיעלם. יש להדגיש שנצחון ערפאת פירושו למחות קיומם של שתי מדינות מערביות (ישראל וירדן) ולהקים מדינה פלסטינאית רדיקלית.

טוב שבנושא ההסברה תעבור ישראל מהגנה להתקפה. מנסיוננו אנו יודעים כי מה שברור וידוע לנו אינו ברור וידוע לעמים אחרים.

מפעלים אוניברסיטאיים להוצאה לאור בע"מ
רח' הנצי"ב 28 תל-אביב ● טל. 259057
הופיע ותמצא למכירה
ESH-4 READER
מהדורה לבתי ספר ממלכתיים דתיים
להשיג בחנויות הספרים המובחרות
הפצה: לוי כהן, נחלת בנימין 5, תל-אביב

לחברי קופת חולים מחוז דן
...וחיותם של החברים העובדים
תנתנג החל מ-5.10.75 קבלת בדיקות במעבדה במרפאה המרכזית רח' הרוא"ה 8 רמת גן, משעה 6.45 בבוקר פרט לימי ו'
הנהלת קופת חולים
מחוז דן

שר הפנים, ד"ר יוסף בורג, מעניק לגב' מרים מאיר ולשמעון פיין תעודות הרשמה בספר הזהב מטעם ההנהלה הארצית של בני-עקיבא.

בית המשפט המחוזי הרשיע את עליזה הלמן בהריגת בנה

גב' עליזה הלמן מבני-עם ליד כפר סבא הודתה אתמול בבית המשפט המחוזי בתל-אביב כי ירתה בראשו של בנה, אורי בן ה-37, כדי להפסיק את יסוריו ממחלת הסרטן השוכת המרפא. היא הורשעה בהריגה והשופטים דחו את מתן גזר דינה.

בבית המשפט היתה האשה בת ה-60 חיוורת ונרגשת ביותר. בעת שמסרה בקצרה לשופטים את מניעי מעשיה נקטעו דבריה בבכי. "מה שעשיתי היה טרגי. זה היה אסון. אבל מה שעברתי במשך חמש שנים (מאז אובחנה מחלת הסרטן אצל בנה) עד שהגעתי לזה היה איום", אמרה לשופטים והתיישבה נרגשת על ספסל הנאשמים ליד בעלה נתן הלמן, שהורשה לשבת עמה על ספסל הנאשמים כדי לתמוך בה.

פרקליטת מחוז "מרכז" עו"ד גב' שרה סירוטה, האשימה את עליזה הלמן כי ב-13 במאי השנה ירתה בראשו של בנה אורי בן ה-37 והרגה אותו. התובעת טענה כי ידוע שהמניע למעשיה של האם היה אהבת בנה בלבד. בכתב האישום נאמר, כי האם טיפלה בבנה במסירות ולקחה אותו לביתה מבית החולים, כדי לחסוך את מראה יסוריו מאמו וילדיו, בני השנתיים ושמונה.

התובעת טענה, כי גב' הלמן יואשמה בהריגה ולא ברצח, כדי לאפשר לבית המשפט לשקול את העונש המתאים במקרה זה ולא להיות כבולים בעונש שקבע החוק למקרה של רצח.

התובעת הגישה לבית המשפט את ההודעות במשטרה של גב' הלמן וכן דוחות של הרופאים שטיפלו בה בעת מעצרה וחקירתה. התובעת אמרה, כי החומר נמסר לבית המשפט כדי שיוכל להחליט על העונש המתאים.

ד"ר אריה רסן, ידיד המשפחה שטיפל באורי הלמן המנוח, היה הראשון שלו הודיעה האם על מות בנה. הוא העיד בבית המשפט, כי האם היא אשה חולנית, שבגופה רק כליה אחת. היא טיפלה בבנה במסירות רבה ואהבה אותו מאד.

אין הבדל בין הריגת אדם בריא לבין הריגת גוסס

בפתח דבריה ציינה גב' סירוטה את ההודעות של התביעה לטרגדיה ולעובדה שמדובר בהמתת חסד הנובעת מאהבה. אך אישום בהריגה, כדי לאפשר לבית המשפט להחליט בענין העונש, אם כי מבחינת החוק אין הבדל בין הריגת אדם בריא להריגת אדם גוסס ובין רצח לרצח מתוך רחמים. החוק אינו מייחס חשיבות למניע של העושה את המעשה.

גב' שרה סירוטה ציינה, כי זה מקרה טרגי יחיד במינו, שדוגמתו לא היתה בארץ. "קשה לתאר טרגדיה של אם שעומדת מול יסורי בנה, שהיא נתנה לו חיים", אמרה התובעת. "האם ידעה שהוא מאבד לאט לאט צלם חיים ורגש רגשות.

"אנו עדים לכל היסורים שעברו עליה, והיא להכשה כבר נענשה. אולם מעשים כאלה, עם כל הרבנה לטרגיות שבהם, עומדים בניגוד לעקרון של קדושת חיי אדם, שהוא חלק מהתרבות האנושית ומודגש ביהדות. כבר אמרו חז"ל כי רצח אינו ניתן לחלוקה ואין הבחנה בין הורג בריא להורג גוסס. עם זאת ציטטה התובעת מן הרמב"ם, שגילה הבחנה בין הורג בריא להורג אדם גוסס.

התובעת טענה כי בשום תחיקה מודרנית לא הציעו לבטל את העונש על רצח מתוך רחמים.

גם במדינה שידעה מלחמות, מציעת ההרוגים, עדיין נשמר העקרון של קדושת החיים — ציינה התובעת והדגישה, כי היא עצמה עומדת נרגשת כשעליה לטעון לעונש. היא אמרה, כי חובה עליה לדרוש הטלת עונש על הנאשמת, כדי להרתיע אחרים. יש משפחות רבות שבהן מטפלים באהבה בחולים חשוכי מרפא ואין רשות לאדם להחליט, מתי תותר לעבור את הגבול ולהרוג את החולה — סיימה פרקליטת המחוז.

הסניגור, עו"ד הגלר, הודה בתחילת דבריו לתובעת על דבריה לטובת הנאשמת. עם זאת חלק על הצורך בעונש. הוא סיפר, כי ראה את גב' עליזה הלמן כשהיתה במעצר בכלא, "היא היתה צל של עצמה".

הסניגור אמר שאין יום שאינה זוכרת את בנה ובשבילה זה עונש חמור דיו. אם יוטל עליה עונש מאסר יהיה זה בלתי אנושי בשבילה. ביקש לפטור את הנאשמת מכל עונש.

השופטים דחו את מתן גזר הדין לשבוע הבא.

טהרת המשפחה בכתב ברייל

לאחרונה יצא לאור בכתב ברייל, הספר "נשואין של אושר" מאת ר. נריה.

הספר שתרם רבות להבנת חיי המשפחה, הועתק לכתב ברייל, ע"י "הספרייה המרכזית לעוורים" נתניה ו"המרכז הארצי למען טהרת המשפחה בישראל" ירושלים.

צבור העוורים יוכל להשיגו בספריה המרכזית לעוורים, נתניה.

● 65 שעונים משוויצריה נגנבו בדרכם בחיל אל מחסני התנובה ללא מכס בנמל האויר בן-גוריון. ערך השעונים 17 אלף לירות. משטרת נמל התעופה שפתחה בחקירה, סבורה, כי הגניבה נעשתה עוד לפני שהגיע המשלוח לישראל.

הצעדים הכלכליים

(סוף מעמוד 1)

מתעשרי הפיחותים

היבואנים הטכסטאים חוייבו הפעם במס על המלאי בכדי למנוע מהם רווחי פיחות. בעבר נעשו כמה פעמים הסכמים שלפיהם לא יוטל מס על המלאי וכתמורה על כך התחייבו הסוחרים לא להעלות מחירים לתקופה מסויימת. עפ"י רוב היה "טכנה זה חד-צדדי: הממשלה עמדה בהבטחה ולא הטילה מס מלאי אך הסוחרים לא מילאו אחרי חלקם ולא נמנעו מלהעלות מחירים. בפיחות הגדול של נובמבר למדה הממשלה לקח והטילה מס מלאי. הדבר נבע גם משיעורו הגדול של הפיחות, שהיה מאפשר לסוחרים לבצוע רווחים עצומים לולא הטילו עליהם מס על המלאי. אולם, הסוחרים התגברו גם על בעיה זו. מאחר וה"סוד" של פיחות זה היה ידוע לכל זמן רב לפני שהוחלט עליו אגרו הסוחרים מלאי גדול והחלקו הצליחו להסתירו. כך הם נמנעו מלשלם מס על כל המלאי הנמצא ברשותם. היקף העלמת המלאי היה גדול ביותר ותודות לכך המשפטים הרבים של סוחרים שנתפסו בהעלמות מלאי גדולות. מאלה שנתפסו אפשר ללמוד על רבים אחרים שלא נתפסו וגרפו הון מהמלאי הגדול שאגרו. אין ספק שגם הפעם היתה אגירה והעלמה מלאי, אם כי בהיקף הרבה יותר קטן. גם הפעם לא ידעו השלטונות לשמור סוד וידיעות בדבר צעדים כלכליים שייעשו דלפו הוצצד זמן מה לפני מוצאי שמחת תורה. ידיעות אלו נוצלו ע"י סוחרים ובזמן הקצר שהיה ברשותם הצליחו להסתיר מחסני סחורות.

קלה יותר היתה מלאכתם של ספסרי הבורסה. הללו גרפו הון עתק בפיחות של נובמבר והם חזרו שוב על הצלחתם מאז, אם כי גם כאן בקנה מידה הרבה יותר קטן. הדבר מצא את ביטויו בפעילות הגדולה בבורסה לניירות ערך ובבורסת הדולרים ה"שחורה". מחירי דנתי"ד, ניירות ערך צמודים למדד הדולר, קפצו בצורה תלולה ימים ספורים לפני שמחת תורה. מי שהשכיל ויספסר יצא כמו תמיד נשכר ומי שהיה תמים ולא נתפס לשמועות "וכו'" הכסף שהיה בידו ערכו ירד.

ידוע גם על משיכות גדולות במטבע זר שביצעו בנקים ערב הפיחות. הללו כמו בעבר, זכו כמובן מהמיפסר והונם גדל בין-לילה. שוב הוכחש הכלל הידוע של כסף הולך לכסף ומי שיש לו כסף מתעשר יותר מכל צעד כלכלי חדש ומי שאין לו יש לו פחות. זהו, אגב, אחד העיוותים הגדולים של כל צעד כלכלי ובכלל עצם הפגיעה בשכבות החלשות והבינוניות הוא מגדיל את הפער ומעשיר עוד יותר את השכבות החזקות. כבר הורגלנו לכך וכאילו זו גזירה משמיים שאי אפשר לשמור בסוד כל צעד כלכלי. משום מה חייבות לדלוף ידיעות זמן רב מראש על הצפוי ומי שיש לו שכל בסדר וכסף בכיסו אינו צריך אלא להשקיע את כספו בנתיד, דולרים וכו', או בסחורות, ולהגדיל ללא כל מאמץ את הונו. האמנם זוהי גזירה משמיים שאי אפשר לרסן את יצר הדיבור של אנשי השלטונות והכל צריך להיות פרוץ?

לא סוף פסוק

הצעדים הכלכליים האחרונים אינם סוף פסוק ומאחר ויותר ויותר מתברר כי לממשלה אין מדיניות כלכלית עקבית היא כל הזמן מאלתרת וסותמת חורים — יעידו לכך הצעדים הכלכליים הרבים שנעשו תוך התקופה הקצרה של השנה האחרונה בלבד — הרי ברור שבעתיד צפויים לנו צעדים נוספים. החורים רבים, רבים מדי מכדי שאפשר יהיה להטליא אותם באמצעים שננקטו עד כה. מאחר ואין אומץ להחליף את הבגד כולו ובאופק לא נראית חליפה ברורה ומקפת הרי שגם בעתיד יוסיפו להטליא טלאי על טלאי. כמובן, שטלאים לא יכולים לבוא במקום הבגד השלם.

939 מיליון ל"י תקציב רשות הנמלים ל-1976/7

מליאת רשות הנמלים שהתכנסה אמש בראשותו של ד"ר ג. וידרא — יו"ר הרשות, אישרה עקרונית את הצעת התקציב הרגיל, בסעיפי ריכוז של הרשות לשנת 1976/77 המסתכם בסכום של 939 מיליון ל"י. תקציב זה נערך על בסיס התנועה שלפני הפיחות האחרון, והוא יעודכן עפ"י השער החדש של הל"י.

התקציב לשנת 1976/77 מבוסס על צפי מטענים המציין האטה מה לעומת הצפוי בשנה השוטפת, וסה"כ תנועת המטענים תסתכם בכ-10.5 מיליון טונות מטעני יבוא ויצוא שיטענו בשלושת הנמלים חיפה, אשדוד ואילת, כאשר מטעני היבוא יתקרבו לרמת היבוא של השנה, ואילו ביצוא צפוי גידול. זאת לעומת 9.8 מיליון טונות מטענים בשנת 1974/75.

גם בשנת 1976/77 תימשך המגמה של מעבר משינוע מטענים באניות קונבנציונאליות לשינוע במכולות, על פי הצפי ישונעו בשנה זו 165 אלף מכולות בנמלי הארץ לעומת 123 אלף בשנה 1974/75.

תוכניות הפיתוח וההצטיידות של הנמלים לשנים הבאות תואמים לשינויים הצפויים, וההשקעות בפעולות בציוד ובמיתקנים מתבטאים בגידול ניכר בתוצאות ההון. הדיון המוקדם בהצעה המוכנת לתקציב הרגיל כפי הנ"ל, הנו עפ"י דרישת חוק רשות הנמלים, ואילו לקראת שנת הכספים תדון הרשות בהצעת התקציב המפורטת שתובא לפניה.

בנוסף לתקציב הרגיל, אישרה מליאת הרשות לאחרונה והעבירה לאישור הממשלה, את הצעת תקציב הפיתוח לשנת 1976/77, המסתכמת בכ-700 מיליון ל"י.

חשד זיוף בניחוש הלוטו

מחלק הסירומה של משטרת חיפה פתח בחקירה בעקבות תלונות של מספר בעלי דוכני פיים בעיר, שקיבלו, לדבריהם, טופסי הגרלה לוטו החשודים כמזוייפים.

בעלי הדוכנים התלוננו כי בהגרלה 38/75 הועלו כביכול בגורל זכיות בסכום של 49 לירות ואלמונים המציאו בדוכנים טופסי הגרלה, עליהם מופיע מספר סידורי החשוד כמזויף. באמצעות טפסים אלה הצליחו להונות את מפעל הפיים ולגבות במספר תחנות בכל מקרה זכיה של 49 ל"י שעלתה בגורל.

המשטרה חוקרת תופעה זו שטרם נודעה במדינה.

אין אסימונים בנמל התעופה

נוסעים שהגיעו אתמול לנמל התעופה התלוננו על מחסור באסימונים לטלפונים.

הסתבר, כי כזה שבוע שאין להשיג אסימון בלשכת המודיעין, בבנקים ובשאר המשרדים המספקים מצרך זה.

אנשי הדואר הבקומי אמרו לכתב עתי"ם, כי הסיבה נעוצה בסדר עבודתו של סוכן פרטי: הוא חייב לרוקן את קופות הטלפונים מן האסימונים המצטברים בהם ולהעבירם חזרה אל הדואר, אלא שהסוכן אינו מופיע באופן סדיר ולעתים נעלם לשבוע ומעלה. כך גם קרה ביום ה' ונוצר המחסור.

עונשים חמורים למבריחי פרי-הדר

שלושה מבריחי פרי-הדר יידונו בבית משפט השלום באשקלון ויוטלו עליהם עונשים חמורים.

המבריחים נתפסו בחודשי הקיץ בקרית-גת בעת שניסו להבריח. כל אחד, כ-900 ק"ג פרי-הדר אשכוליות (והנסיה) וליכונים.

חשוב פעמיים
לפני שאתה עומד להוציא השנה מאות לירות לתנורים לחורף, (ומי יודע כמה כסף צבור נפט וחשמל) אל תשכח כי מחמם המיטה של זק"ש SACHS מחמם את המיטה כל הלילה וצריכת החשמל שלו היא 10 אגורות ללילה באחריות ביחיד זק"ש!!

מרכז מפ"ם החליט על דחיית ועידת המפלגה

מרכז מפ"ם החליט אתמול לדחות ב-8 חודשים את ועידת המפלגה הארצית, בנימוק שהתקופה הקרובה תעמוד בסימן הכרעות חשובות, תסיסות ומאבקים פוליטיים בגושים ויש להמתין ולראות לאן פונית של השותפות למערך מפלגת העבודה.

הועידה נועדה להיפתח בדצמבר הקרוב, אולם המרכז החליט לדחותה לאמצע 1976, לאחר דיון של 4 שעות שהתקיים באולם "צוותא" בת"א. הצעה לדחות את הועידה נתקבלה ברוב של 70 נגד 10, אולם חלק מצדדי הדחייה הכריזו מפורשות, כי הם בעד הליכה נפרדת של מפ"ם לבחירות הבאות, ואחרים הודיעו כי טרם החליטו בסוגיה זו של עתיד המערך.

פתח את הדיון, שר הבריאות, מר ויקטור שם-טוב, אשר עמד על ההשלכות של הסדר הביניים עם מצרים.

אנו לומים עם סדיה, אמר השר, כי הוא ראה סתירה בכך שמכריזים על נכונות להסדר פוליטי ללא תנאים מוקדמים ובו בזמן מתנים זאת בכך, שלא יוזז אף יישוב מרמת הגולן.

השר צידד בדחיית ועידת מפ"ם, בנימוק שמפלגת העבודה כיום איננה אותה מפלגה שהיתה לפני 3 חודשים. נפלה בה הכרעה מדינית חשובה ביותר שבעקבותיה הגיע משה דיין לשיא בדידותו. במפלגת העבודה נפתח תהליך חדש, ויש צורך לבחון בחודשים הקרובים את התהליכים וההתפתחויות הצפויות.

חה"כ אליעזר רונן תבע שמפ"ם תקיים ועידתה בדצמבר ותחליט על פירוק המערך והליכה נפרדת של מפ"ם.

מזכיר הקיבוץ הארצי, מר נתן פלד אמר, כי הוא מצדד בהליכה נפרדת של מפ"ם בבחירות הבאות, אולם תומך בדחיית הועידה בחצי שנה.

כן השמיע ביקורת כלפי שרי מפ"ם אשר לדבריו היו צריכים לפחות להימנע מהצבעה על הצעדים הכלכליים האחרונים של הממשלה ולא לתמוך בהם.

מר איברהים שבאט מנצרת יצא נגד הכרזותיו של השר שם טוב בביקורו השבוע בגליל, בדבר הצורך בפיתוח וייהוד הגליל.

מזכיר מפ"ם, מר מאיר תלמי אמר, כי המלצת הועדה המדינית לדחות את ועידת המפלגה מתבססת על הערכה, כי ההכרעה בעד או נגד המשך המערך מחייבת דחייה של כמה חודשים כדי לבחון את התהליכים שהחלו במפלגת העבודה.

ראובן דפני — שגריר בבנקוק

מר ראובן דפני, מנהל מחלקת צפון אמריקה במשרד החוץ, מונה שגריר בתאילנד. — על כך מסר אתמול דובר משרד החוץ.

במפלגה ובתנועה

בהיכל שלמה

השיעור ב"פרשת השבוע לאור ימינו", מטעם "ארגון ותיקי התנועה", יתקיים מחר, ש"ק, בשעה 3.30 אחה"צ, בהיכל שלמה. את השיעור ילמד הרב חיים פינקלשטיין. מרכזת השיעורים — הגב' צפורה גוזיק.

מחר, בשעה 7.30 בבוקר, לפני התפילה, יתקיים בהיכל שלמה השיעור ב"חומש והמפרשים", מאת משה גבירצמן.

השיעור ברמב"ם הלכות סנהדרין, מאת הרב חיים גבירצמן, יתקיים ביום הראשון, בשעה שמונה בערב, בהיכל שלמה. הקהל מוזמן.

מסיבת הוותיקים בבית מאיר

מחר, מוצאי-שבת בראשית, תתקיים ב"בית מאיר" מסיבת הפתיחה החגיגית של עונת הפעולות החדשה מטעם "ארגון ותיקי התנועה" בירושלים. מסיבה זו תהיה מוקדשת להערכת תרומתו של הגאון ר' יצחק יעקב ריינס, זצ"ל לתנועת התחיה של עמנו ולעיצוב בני הדורות מאז יסוד הישיבה בלידה ברוח "תורה ודרך ארץ".

הרב אביגדור ציפורשטיין, שליט"א, ראש ישיבת ר' יצחק אלחנן (ישיבה-אוניברסיטה) נכדו של הרב ריינס, ירצה על "משנתו ופעלו של הרב ריינס" כיוצר המזרחי, שזה עתה מלאו ששים שנה להסתלקותו.

את המסיבה יפתח ר' משה גבירצמן, יו"ר "ארגון ותיקי התנועה" בירושלים. המנחה יהיה הרב דוד סלונר. חברי הארגון, התנועה ואוהדים מוזמנים.

המפד"ל המפוהמ"ז בת"א

במועדון סניף נוה שרת ב-11 שיעור בכוזרי — הה"ר י. ש. שפירא.

בביהכ"נ עולי אפגניסטן נוה צה"ל ב-4 שעור תורה — הרב י. יהודי.

בביהכ"נ עולי אפגניסטן בב. שלם א. ב-4 שעור תורה — יצחק רבי.

בביהכ"נ "תפארת ישראל" רח' המעפילים ב-4 שעור תורה — ר' זכריה כהן.

בביהכ"נ "זכרון קדושים" ביצו שעור בפרשת השבוע לפני קבלת שבת — הרב אלעזר הגר.

במועדון "רמת ישראל" רח' המכבים 19 שעור בפרשת השבוע ב-2.30 שעור בגמרא ב-3.30 — מר א. ארנברג.

בביהכ"נ "בר אילן" ב-10 שעור במסכת בבא מציעא — הרב עזרא בר שלום.

ב"בית ישעיהו" צלנוב 18 ב-11 שעור במסכת בבא מציעא — הר מ. נוף.

היום בשעה 11 ישיבת גיזברות במשרדנו אחד העם 108.

חוג הרבנית מרוס: יפגש ביום ראשון ב-8 בערב, בבית הרבניה סרוס רח' שמשון 1, ת"א.

המרצה: המפקח ד"ר מוסקוביץ על מחשבת-ישראל.

חוג הרומסוס: יפגש ביום שלישי ב-7 בערב, בבית הגב' נחמה שמרנוביץ, רח' ידידיה 8, רמת-גן.

חוג נוי: יפגש ביום שלישי בשעה 5 אחה"צ בבית הגב' שוסטרפידלד רח' ארלוזורוב 192, תל-אביב.

בסניף המפד"ל חיפה

שיעורי תורה: בביהכנ"ס הפועל המזרחי בבית התנועה, רח' החלוץ 59 ב-7 בבוקר שיעור בגמרא — הה' מנוח הכר. ב-10.30 שיעור ברמב"ם — מאיר אוריין. בכל יום רביעי ב-8 בערב שיעור בגמרא — הרב ג. ראטה.

בביהכנ"ס בשכון הפוהמ"ז בקרית אליהו בשבת ב-10 שיעור בגמרא — יצחק לבנון. אחה"צ שיעור בגמרא — ישראל פולקביץ, בכל ימות השבוע לפני תפילת מנחה שיעור במסגרת לימוד דף היומי — הרב בהרב ליבר.

בביהכנ"ס המרכזי בקרית אליהו בשבת ב-3.30 ברמב"ם בהדרכת דוד אורבך. ביום ראשון ב-17.30 שיעור ברמב"ם וביום חמישי 17.30 שיעור עיוני בספרי נביאים בהדרכת הה' דוד אורבך, בביהכנ"ס המרכזי קרית אליעזר.

בבית הכנסת "מקור ברוך" פינת שפירא 3, חיפה בשבת ב-4.30 אחר הצהריים ידרוש הרב רפאל פולידגנר על הנושא: פרשת השבוע ועניני היום.

ביום שני (6.10) יתקיים שעור בתנ"ך במועדון ההברה רח' ירדע לים 27, חיפה ב-7 בערב ע"י מר אהרן אפריאל.

תנועת האשה הדתית לאומית

שבת
גבעתיים — בבית קליימן רח' התנש 15 ב-4.00 יתחדש חוג ה' תנ"ך בהדרכת המורה שושנה סטרוד.

גבעתיים — בבית הסיגה השכל רח' תרצה. מתקיים חוג לפי השבוע בהדרכת המורה המארחת.

בני-ברק — במועדון שחיל ב-3 אחה"צ פתיחת החוג לתנ"ך בהדרכת המורה י. שרמן.

כפר-סבא — במועדון "הדברה" רח' ויצמן 113 ב-4 אחה"צ. יתחדש חוג לתנ"ך בהדרכת המורה פ' אבי.

(יום א')
נתניה — במעון ילדים רח' שפירא 20. ב-8 בערב יפתח חוג לתנ"ך בהדרכת המורה לאה ספרא.

רמת-גן — בבית הגב' רייענשטיין מודיעין 91 ב-5 אחה"צ — שעור בפרשת השבוע לדוברות אנגלית בהדרכת הרבנית נחמה רבינוביץ.

(יום ב')
רחובות — א' חשון במועדון "חברה" רח' הרצל 148. יתחדש ה' חוג לתנ"ך בהדרכת הרב ז. הנעמי.

רמת-השרון — בבית הגב' זהבה הק רח' סוקולוב — מתקיים חוג לתנ"ך בשעה 8 בערב. בהדרכת המורה משה טרטר.

(יום ג')
נתניה — במועדון ה"חברה" רח' הגליל 16 יתחדש חוג התנ"ך בהדרכת המורה לאה ספרא.

בני-ברק — בבית המועמדים שד' רבי טרפון 1 ב-8 בערב. מתחדש החוג לתנ"ך בהדרכת המורה לאה אלכסנדרונוב.

פתח תקוה: ב-8 בערב בבית החברה אביעזר דבורה רח' אבה פרנק 9 פגישת חוג "משואה" הנושא: התארגנות מתחדשת לפעולות חורף.

קרית-אונו — חדוש חוג להתעמלות בבית הפועל המזרחי רח' נורדי 3. בכל יום רביעי בשעה 8 בערב.

החברות מוזמנות להשתתף בחוגים הנ"ל.

חיפה

בית כנסת לנוער בבי"ס ממ"ד "יבנה — נצח ישראל"

התפילות בכל ליל שבת לפי זמני הדלקת הנרות ובשבת בבקר ב-8.15 לפני התפילה שעור בתלמוד — המורה הרב ישעיהו נגר ב-7.30 העוברים לפני התיבה הם בני-נוער. לפני הקריאה לימוד משניות ע"י הרב הצ"ל לזכר תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל ושעל שמם נקרא ביהכ"נ.

לוח הצופה

● פרדס הקונה רהיטים אנטיקות, פריז'ידרים טלויזיות וירושות — 804938 בערב 876852.

● למכירה דירה, 2½ חדרים בבני-ברק עם טלפון בסביבה דתית. טלפון 854648 או 784348. להתקשר בין 7—5 אחה"צ.

● בבני ברק, סביבה נהדרת, 2 + ½ בהזדמנות, גרשטקורן 13, שמיר, 788124.

● בהזדמנות דירה, חדר והול מצוינת בשכון ה' בני-ברק, אפשרות טלפון, 780780.

● ברחובות 3 חדרים 85 מ"ר, ק"ב, עזרא 25, במקום. גוטרייכט, מ-19.30 בעבודה 951990, מ-15.00—9.00.

● במקצ"ם 4½ חדרים, מריזות, ארונות, קומה שלישית, 03-289918.

● דרושה מטפלת בתל-אביב לתינוקת ולילדה בגן, מ-7.45—15.00, 233432.

● בחורה דתית למשק בית וילדים עם לינה. טל. 220558.

● פקידות בוגרות תיכון + תעודת בגרות, דרושות מיד לעבודה לחצי שנה לפחות. "מנפאואר", ברנר 8, ת"א, 284129.

לוח ירושלים

● לדתיים, פינת חמד, 3 חדרים, כניסה וגן פרטיים. חברת לידידר, רח' המלך ג'ורג' 30, טלפון 02-221937, 02-224734.

● בירושלים, דרושה פקידה כתבנית באנגלית ובעברית למשרד שלמה. לטלפן 02-527728—9 בשעות 8.00—13.00.

לוח חיפה

● למכירה 2½ מסודרת, מרכזית, על עמודים הדר שמש, בקרית שמואל, אפשרי עם טלפון, 04-732539.

תל-אביב

"אהל שם" — עונג שבת

השבת ב-10 בבקר — ד"ר ש. ז. כהנא, תפילות. ב-11 — תנ"ך — י. סברסקי. ב-4 במסיבת "עונג שבת" ירצה מר ב. דובדבני ע. ה. "הפסוק הראשון בפרשת בראשית". דברי פתיחה — משה גולדשטיין — יו"ר "אהל-שם". דברי אגדה, ד"ר ש. ז. כהנא.

ב"אגודת אהבת חסד"

בליל שבת ב-8, בבית "אהבת חסד" רח. נחמני 61, תתקיים מסיבת "עונג-שבת" ליד שלחנות ערוכים. בהשתתפות רבנים וחזנים אורחים.

ביום שני: בשעה 8 בערב תתקיים שיעור ב"תנ"ך" לחוג נשים. ע"י הרב שמעון פרנקל בבית "אהבת חסד" נחמני 61.

ביום רביעי: בשעה 8 בערב. בבית "אהבת-חסד" רח. נחמני 61, יתקיים שיעור ב"מורה-נבוכים" ע"י הרב ש. ז. כהנא.

תערוכת התנ"ך

מנהלי בתי הספר ומורים לתנ"ך המעוניינים בביקור כתותיהם ב"תערוכת התנ"ך בדפוס ובאמנות" שבבית התנ"ך בת"א (שד' רוטשילד 16) מתבקשים לקבוע את מועד ביקורם מראש (טל' 57760) כדי לאפשר מתן הסברים וביקורים מסודרים.

תורנות בתי מרקחת

יום שישי
תל-אביב: — "פרנקל" רח' המלך ג'ורג' 28 טל' 223721 — ; "שלמה המלך" רח' שלמה המלך 78 טל' 246461 — ; "יאני" רח' יהודה הלוי 67 טל' 612474.
ירושלים: — ד"ר בלה רח' דוד המלך 6, טל' 224856 — ; "אל הראי" רח' אל-זהרא טל' 283543.
רמת-גן: — "הלפיות" רח' אבא הלל 30.
פתח-תקוה: — מרכז השרון חובבי ציון 40.
בת-ים: — "בלפור" רח' בלפור 90, טל' 883448.
באר-שבע: — "יונה" שכון ב' רח' ביאליק 5.
נהריה: — "המגן" רח' וייצמן 13, טל' 22985.

יום שבת
תל-אביב: — "תרופה" רח' דיזנגוף 217, טל' 223488 — ; "יאני" רח' יהודה הלוי 67, טל' 612474.
ירושלים: — ד"ר פרקש רח' הפלמ"ח 28, טל' 36084.
רמת-גן: — "המגן" רח' ביאליק 30, טל' 723674.
פתח-תקוה: — "רסל" רוטשילד 89, טל' 911406.
בת-ים: — "יונה" מרכז מסחרי רמת-יוסף, טל' 867951.
באר-שבע: — רמבים שכון ד' מרכז.
נהריה: — מרכז — רח' הרצל 36, טל' 22739.
חולון: — שיינין — רח' סוקולוב 70, טל' 842433.

האופרה הישראלית
מייסדת ומנהלת: א. דה-פיליפ
תל-אביב: 6.10 ● 11.10
26.10 ● 30.10
LAKME לאקמה
אופרה מאת דאליב
תל-אביב: 4.10 ● 8.10 ● 13.10
18.10 ● 25.10 ● 28.10
ההצלחה הגדולה של העונה
ספינת השעשועים
מחזמר מאת קרן והמרשטיין
5.10 ● 12.10
הרוזנת מריצה
29.10
לה טראוויאטה
ת"א: 14.10 ● חיפה: 16.10
מדם בטרפליי
ת"א: 22.10 ● ירושלים: 27.10
הספר מסביליה
כרטיסים: אלנבי 1 ת"א, טל. 57227

היום

יום ששי, כ"ח תשרי תשל"ו, 3.10.75

פרשת בראשית

הפרק: יהושע י"א-י"ב; המשנה: נדה ב', א'-ב'; הדף: שבת מ'; ההלכה: אר"ח תרי"ח-ת"ם, י"-י"ב.

בש"ק — הפרק: יהושע י"ג-י"ד; המשנה: נדה ב' ג'-ד'; הדף: שבת מ"א; ההלכה אר"ח תרי"ט, ג'-ה'.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א', ב', צ' — כל שעה.
09.55 (א) חדשות באנגלית
10.55 (א) חדשות בצרפתית
17.55 (א) חדשות באנגלית
18.50 (א) חדשות בצרפתית
שידורי הקליטה לעולים (ג) עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א

09.10 "קונצרט בוקר": טלמן: סימפוניה בפה-מז'ור; ז'ובר: קונצ'רטו מס. 1 במה-מינור לקלרנית ולתזמורת; בוצארט: סימפוניה מס. 35 ברה-מז'ור ("האפנר"); הציפוריאן: קונצ'רטו ברה-מינור לכנור ולתזמורת; רוברטו גרלארד: כתולות מתוך הבאלט "דון קישוט". 10.05 שיר ופזמון. 10.15 שידורים לתלמידים בביה"ס היסודיים: לקראת שבת — לכתות הב' נתיות. 10.35 "רדיורדי" — בשידורים להרחבת הדעת מוגשים בשתוף המוסדות להשכלה גבוהה — בעיות גבוהות בתולדות הציונות. 11.00 עברית לעם ● עיקר החדשות. 11.15 שידורים לתלמידים בביה"ס היסודיים. 11.35 "מוסיקה תורן אידישית". 12.05 "מהקלטות התזמורת הסימפונית ירושלים — רשות השידור. 13.05 "מהקלטות התזמורת הסימפונית ירושלים". 13.55 "מה במוסיקה" — תצפית על תכניות המוסיקה. 14.10 לאם ולילד — עורכת המגישה: א) מה שלא הספקתם לשכוח — לקט מהכניות השבת שלבר. לילדים הגדולים: ב) "כרת גיבורת גילי" — מאת דבורה עומר. 15.05 "קבלה שבבי" — פרשת "בראשית". 16.10 "שעת שירה".

רשת ב'

06.00 "כה טובו אהליך יעקב" ושיר של יום. 06.10 התעמלות בוקר. 06.20 "שעון מוסיקלי". 06.55 הנדב ב"שידורי ישראל". 06.59 רגע של עברית. 07.00 "הבוקר הזה" + סקירת עתוני הבוקר. 07.30 הודעות על מועדים. 07.35 "זמר זמר לך". 07.55 "אור ירוקי" — פינה יוכית לנהג ולנוסע. 08.10 "בוקר טוב". 09.50 פינת המודעות הקטנה. 10.05 "כאן בביתי". 11.45 "כמה דקות עם..." 12.05 "במקצב יתצר" — משדר לנוער ולמבוגרים. 12.30 "בשיר ובחיוך" — מערכונים ותרגומים ישראליים. 13.05 "בחצי היום" — חדשות ומזונים. 14.10 "כאן, שם ובכל מקום".

גלי צה"ל

05.58 ברכת השחר. 06.00 צלילי בוקר. 06.55 פינת כושר. 07.05 גלגלי צה"ל. 07.55 כה נשמע. 08.05 יומן הבוקר. 09.05 ד"ש עם שיר. 10.05 המים ושנים. 12.05 כוכב עם שלוש פינות — הבשש החיוור (עד 12.55). 12.15 חיילים שואלים אביא משיב. 12.40 הנקודה היהודית. 12.55 הסיפור החסידי הקצר. 13.05 בידור 75 — תכנית פופבית. 13.55 הודעות לחיילים. 14.05 מבצר המרכנית. 15.05 שלום לפני שבת. 16.50 הפסקת השבות.

טלוויזיה כללית

15.00 לרחמים באהבה. 15.30 שלום לבוא שבת — לשבת פרשת בראשית. צמד רעים בפיתומים על נושא בריאה ועולם השיר עם דוד זכאי.

טלוויזיה לימודית

11.05 תרבות התרבות — לי אף פעם זה לא יקרה. 14.00 פריינד. 14.10 עשרת שלא ידעו — סרט בסיתות של כללי בסיתות במצבר ביה"ס. 14.25 סרט תעודה — צפונותיו של האוקינוס השקט.

במוצש"ק

רשת א'

19.05 יומן השבת. 19.50 פרקי היום בתנ"ך: יהושע, פרק ט"ו, ט"ז קריאה כפי שלמה ברסתוב ושיחות באות ד"ה בנושא הראל ● על הנושא: אסור נוכח בעלה אחרים. 20.05 "הגבדילי" "בהלות מלכה" — לקט לכתאי-בראשית. 21.05 "חברת פומבי". 00.10 רגע של שיר 00.15 "התקווה".

רשת ב'

21.05 "פוגאי-ספורט". 21.20 "פינת הגאנים". 22.05 "עת הצרי" — ספורה של עזה מיכאל בגליל ובאוצר. 23.05 "רדיוסקי" — פזמונים בשבעף-רצב.

גלי צה"ל

20.05 מחומר — "ברנזים התחיכות". 21.05 בשורת מסורת — צרוך: משה אישון. 21.35 היית רשיר — הכה את הקליסית. 22.05 הייה השיר. 23.05 שעה של נחמה. 23.45 יומן חצות. 00.10 ציפורי לילה. 01.50 סיפור לביתם. 02.00 מבזק ידיעות. 02.05 לא יוצים לישון. 03.00 מבזק ידיעות. 03.05 לא רוצים לישון. 04.00 מבזק ידיעות. 04.05 לא רוצים לישון. 05.00 מבזק ידיעות. 05.05 חמש חמש.

טלוויזיה כללית

20.00 מילות ולחן — הפיוט "אוזן עולם". 20.30 כבש 32.00 כבש סטורה. 21.45 מקבילין ראשונה. 23.15 מבקשו של ים. — הדיות.

התאטרון הישראלי
בבוצ"ש 4.10.75
הבימה
על קלות דעת
באולם הגדול
בני קרובה: אולם קטן
הקאמרי
קוריולנוס
תאטרון עירוני חיפה
הביקור: ת"א "בית-דני"

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה
בימי חול — 4.00—7.00—9.00

אודיון — ימי שיקגו העליזים
אורנע — שבוע 2 — פאני ליידי
ארנון — שבוע 6 — מיכאל שלי
הבירה — שבוע 2 — אלף לילה ולילה
מיטשל — שבוע 6 — עמנואל

תל-אביב

אסתר — שבוע 9 — עמנואל
גורדון — שבוע 5 — מיכאל שלי
ג'ין — שבוע 8 — התנהגות בלתי הולמת
חן — שבוע 3 — רעידת אדמה

סינרמה — מגדינגו
פאר — שבוע 5 — הסנדק מס' 2
דרייב א' — שבוע 3 — הרפתקאות בהוואי

חיפה

אורה — שבוע 2 — אליס לא גרה כאן יותר
ארמון — שבוע 3 — הסנדק חלק 2
חן — מלכודת למפקה
אורלי — נער הטלפון
אמפי — יומנו של מפתה
באר — שבוע 2 — זרע התמרין
רון — שבוע 5 — כותרת ראשית

הצופה
עתון יומי
HATZOFE
DAILY
המו"ל: הצופה בע"מ, העורך: ש. דון-יחיא, מערכת ומנהלת: תל-אביב, רח' המסגר 66, טל. 35421, ת"ד: 2045. חשבון בנק הדואר 41144 ✱ סניף ירושלים: רח' בן-יהודה 3, ת"ד 1148, טל. 234910, בערב טל. 528344 35609 ✱ סניף חיפה רח' ארלוזורוב 3, טל. 663628 דפוס "העשר" בע"מ ת"א, רח' המסגר 66, טל. 31554.
●
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות המתפרסמות

صكذا من الاهل

صكذا من الاحل

ועדת הכספים של הכנסת עומדת לאשר העלאת מחירי החשמל

מאת סופרנו הכלכלי

ועדת הכספים של הכנסת עומדת לאשר בשבוע הבא העלאה של מחירי החשמל בעקבות הצעדים הכלכליים האחרונים של הממשלה.

יו"ר מועצת הצרכנות וחבר ועדת הכספים של הכנסת, ח"כ מ. שחל, שמסר על כך אתמול בישיבה של מועצת הצרכנות אמר כי ההעלאה תהיה רטרואקטיבית, מה-1 באוקטובר. הבקשה של חברת החשמל היא להעלאה של 7 אג' לקילווט לצריכה ביתית. 3 אג' הן לפי תביעה שלפני הפיחות ו-4 אג' עקב הפיחות והתייקרות הדלק.

מר שחל אמר כי טרם הוגשה בקשה להעלאת מחיר המים.

בישיבה של מועצת הצרכנות אמר הממונה על המחירים במשרד המסחר והתעשיה, ואב בירגר, כי אין מקום לבהלת קניות בתחום המזון באשר „מצרכי היסוד לא התייקרו ולא יתייקרו".

הכנס נערך לצורך הסברת מדיניות המחירים החדשה בעקבות הפיחות והעלאת מס הקניה והשתתפו בו גם בכירי אגף המכס והבלו ומ"מ יו"ר ועדת המחירים י. גולדנברג.

פתח את הכנס מ"מ יו"ר הרשות לצרכנות חבר הועדה המרכזית נפתלי אושפיז, שעמד על הצורך להמשיך גם להבא במדיניות בלימת עליית המחירים, שאפיינה את החודשים האחרונים. הוא ציין לטובה את מבצעי ההוזלות, ועמד על תרומתם לבלימת ההתייקרויות.

את שיעור ההתייקרות לצרכן — יקבע הביקוש

הממונה על המחירים ציין כי הצעדים הכלכליים האחרונים העלו מחירי מצרכים מסוימים, אך כמה מההתייקרות זו תוטל על הצרכן וכמה יספוג המוכר יקבע הביקוש. כלומר — הצרכן עצמו. הוא קרא לציבור להמשיך באווירת ההתאפקות בקניות, שתרמה רבות לבלימת עליית המחירים בששת החודשים האחרונים, ולגלות ערנות בכל הקשור למחירים. כן קרא לעודד מבצעי ההוזלות שגם להם חלק בבלימת ההתייקרויות וריסון הביקוש. בירגר גם סיפר כי למחרת הפיחות האחרון הוציא מס"ת הוליות של פקחים לשווקים ולחנויות, לרישום מלאי, כדי למנוע רווחי פירות.

בהתייחסו לפיקוח על המחירים האיכות והשרות ציין בירגר כי פקחי מס"ת ערכו 26,000 ביקורות בחנויות עד ספטמבר השנה, והגישו 1,300 משפטים.

צע"ת נגד שר האוצר בעניין היטל המלאי

התאחדות הסוחרים בירושלים השיגה אתמול צו על תנאי נגד שר האוצר בעניין היטל המלאי, שנקבע במסגרת הצעדים הכלכליים החדשים.

בהתאם לצו על השר לנמק תוך 30 יום מדוע לא יבטל את היטל המלאי של הקימעונאים על פי תקנות לשעת חרום. בעתירה טוענים הסוחרים, כי בהחלטתו על היטל המלאי חרג שר האוצר מסמכותו וכי התקנות לשעת חרום כלל אינן שייכות לנושא זה.

ראוי לציין, כי התאחדות הסוחרים הגישה בג"צ דומה גם אחרי הפיחות הגדול הקודם בנובמבר 1974, אולם אז דחה בית המשפט את העתירה בטענה פורמלית, כי היא הוגשה באיחור.

שביתות במפעלים רבים בחיפה כמחאה על הצעדים הכלכליים

מפ"ח תבדוק בעצמה את מידת ההתייקרויות

מאת סופרנו בחיפה

מועצת פועלי חיפה לא תמתין לבירורים הממשלתיים כדי לקבוע את מימדי ההתייקרויות והפיצוי לשכירים, אלא תפעיל חוליות ביקורת מיוחדות של הרשות לצרכנות, שיערכו סקר-מחירים לאחר ההחלטות החדשות. בימים הקרובים „יפשטו" חוליות אלה בחנויות ובשווקים ויכינו בהקדם סקר לשם השוואת מחירים, כדי להוכיח את היקף ההתייקרויות האחרונות. בהקשר זה יש להזכיר את החלטת כינוס מועצת הפועלים מראשית השבוע האומרת שאם יתברר כי ההתייקרויות יגיעו לשיעור של חמישה אחוזים, תתבע מפ"ח פיצוי מיידי עבור השכירים.

הוסבר כי אין זה מוצדק לחכות חודשים כדי לקבוע את מימדי ההתייקרויות הנראות כבר עכשיו ומורגשות בכיס וניתן להעריכן במדויק תוך כמה ימים.

מ"מ מזכיר מפ"ח א. המאירי יבקר החל מהבוקר במקומות עבודה בחיפה כדי להבהיר לוועדי העובדים את העמדה הרשמית וינהל בשמם מאבק מלוכד ומסודר בלי להזדקק לצעדים קיצוניים.

אתמול לפני הצהרים השביתו הפועלים בעשרה מפעלים גדולים בחיפה את העבודה כמחאה על הצעדים הכלכליים האחרונים של הממשלה. השביתה גרמה להפסקת עבודה כללית בנמל חיפה למשך שעתיים וכן בוולקן, בית החרושת אתא ועוד. ברוב המפעלים הביעו העובדים מורת רוח קשה מההתפתחויות הכלכליות האחרונות הפוגעות בעיקר בציבור הפועלים ומכות בפרנסתם.

12 חיילים נפצעו בתאונה

12 חיילים נפצעו כאשר קומנדקר צבאי התהפך ביום ד' בערב ליד קיבוץ זיקים בדרום.

הפצועים הועברו לבית החולים באשקלון.

המשטרה הצבאית פתחה בחקירה.

חברת החשמל לא תבצע העבודה בפ"ת בשבת

בהתערבות גורמים ממלכתיים הודיע המפקח האזורי במשרד העבודה, מר ברייזלבסקי, כי חברת החשמל לא תבצע את העבודה שהתכוננה לעשות בשבת באיזור סגולה — כפר אברהם ושיכוני המזרחי בפ"ת.

יו"ר השלטון המקומי דורש דיון במחירי המים

יו"ר מרכז השלטון המקומי מר פנחס אילון פנה אתמול אל יו"ר ועדת הכספים של הכנסת מר ישראל קרגמן בבקשה לכנס בדחיפות את ועדת הכספים של הכנסת לדיון דחוף בהעלאה הצפויה במחירי המים בהשתתפות נציגי משרד החקלאות, הפנים, האוצר, נציב המים ונציגי מרכז השלטון המקומי לפני שהרשויות המקומיות יכנסו לקונפליקט קשה עם כל הגורמים הנוגעים בדבר.

מר אילון שיגר למר קרגמן מברק בנושא זה.

אישים ומוסדות

— מבקר המדינה, ד"ר י. נבנצל, קיבל אתמול בלשכתו את שגריר שבדיה בישראל, מר איוו הוליגג.

— ד"ר מ. א. יפה מנהל היכל שלמה ונשיא איחוד בתי הכנסת בישראל נתקבל אצל ראש הממשלה לשיחה על פעולות היכל שלמה, איחוד בתי הכנסת והארגון העולמי של בתי הכנסת והקהילות. הועלו רעיונות ודרכים להגברת הפעילות לטובת מדינת ישראל.

זכו בהגרלת הפיס

בסך 500,000.— ל"י זכה המספר: 617073.

בסך 100.000.— ל"י זכה המספר: 599017.

בסך 50.000.— ל"י זכה המספר: 688465.

בסך 10,000.— ל"י זכו המספרים: 232514; 663811.

בסך 5,000.— ל"י זכו המספרים הבאים: 065343; 138087; 175670; 296[illegible]; 455237; 524932; 624810; 712051; 732440; 774481.

בסך 1,000.— ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־ 08610; 16982; 38293; 56826; 59302; 60027; 67564; 75743; 86464.

בסך 500.— ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־ 07897; 09834; 36850; 36384; 38615; 39188; 44147; 62874; 68094; 79290.

בסך 200.— ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־ 0834; 8345; 8424.

בסך 100.— ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־ 0143; 0241; 0297; 0634; 1150; 1205; 1343; 1440; 1463; 1794; 1972; 2023; 2033; 2061; 2106; 2415; 2524; 2717; 2806; 3166; 3340; 3856; 3970; 4047; 4406; 4705; 5284; 5567; 6650; 6670; 6837; 7094; 7613; 8252; 8297; 8499; 8597; 8799; 9271; 9628.

בסך 6.— ל"י זכו כל הכרטיסים הרגילים שמספריהם מסתיימים בספרה 3.

שר האוצר: הרחבת מפעלי הייצוא בראש המדיניות הכלכלית של הממשלה

„הממשלה תעשה כל שלאל ידה כדי שהמפעלים המייצאים ייצאו, יתפתחו עוד ועוד, והיא לא תיתן לייצוא להיפגע", אמר אתמול שר האוצר, מר יהושע רבינוביץ, בפגישה שקיים בלשכתו עם ראשי התאחדות התעשיינים ומכון הייצוא. „הפיחות, וכל הצעדים הכלכליים האחרים שנוקטת הממשלה, מכוונים בראש ובראשונה לקידום הייצוא והממשלה עשתה ותמשיך לעשות הכל להמרצתו — כאשר עתיד המשק מסמן בתעשייה ובייצוא", הוסיף שר האוצר.

מר רבינוביץ אישר עקרונית בקשת התעשיינים ומכון הייצוא, להגדיל את התקציב להרחבת השתתפויות הייצוא, למטרות כגון הקמת מוסדים בחוץ-לארץ, ארגון תערוכות, שיפור מערכות השיווק וכיו"ב. הוחלט, כי משרד האוצר, בשיתוף עם משרד המסחר והתעשיה ומכון הייצוא, יגבשו תכנית מפורטת להצעת תקציב זה ולקידום הייצוא.

נושא נוסף שנידון באותה פגישה — בה השתתפו נשיא התאחדות התעשיינים, מר א. שביס, יו"ר מכון הייצוא, מר אלי הורביץ, מנכ"ל משרד האוצר, מר ארנון גפני, מנכ"ל משרד המסחר והתעשיה, ד"ר משה מנדלבאום, מנכ"ל בנק ישראל, ד"ר אליעזר שפר, מנכ"ל התאחדות התעשיינים, מר פלג תמיר, מנכ"ל מכון הייצוא, ד"ר גדעון גאור, הממונה על הכנסות המדינה, מר משה נידרפר, המפקח על מטבע חוץ, מר דב קנטרוביץ והממונה על התקציבים, מר שר-שלום שירן — היא שאלת הגדלת המימון לייצוא — עקב הפיחות.

הוחלט, כי תוך שבוע יבררו בנק ישראל ומשרד המסחר והתעשיה בשאלה, אם הבסיס להגדלת המימון לייצוא אחרי כל פיחות יהיה לפי ביצוע הייצוא, או לפי התייקרות מרכיב היבוא שבתשומות הגלם למוצר המיוצר.

בסיכום הפגישה ביקש שר האוצר מנשיא התאחדות התעשיינים לדאוג לכך, כי ההתאחדות תיזום כנסים לתעשיינים, כדי להסביר בהם את הצורך ואת הכדאיות שבמעבר לייצור לשם ייצוא.

300 אלף לירות נשדדו מחלפן בירושלים המזרחית

שטרות כסף בערך של 300 אלף לירות נשדדו אתמול לפני הצהרים מחלפן כספים במזרח ירושלים. המשטרה פתחה במבצע אחר שלושה אנשים ששדדו את החלפן ונמלטו במכונית פיאט אדומה. המכונית נמצאה לאחר מכן בשכונת מוסררה.

בשעה 11.40 עצרה המכונית ליד דלת חנותו של חלפן הכספים סאלח חמורי בדרך שכם במזרח ירושלים. שלושה אנשים לבושים במדי צה"ל ומזויינים בתת-מקלעים „עוזי" ירדו מן המכונית. אחד מהם סגר את דלת הפרוזדור, ואילו השלישי נכנס אל תוך החנות, ירה שלוש יריות באוויר וציוה על החלפן לשכב על הרצפה.

אחר כך פתח השודד את מגירת השולחן הוציא ממנה את הכסף, העביר אותו אל תוך תיק שנשא עמו ונמלט יחד עם חבריו.

סאלח דלק אחר השלושה והצליח לרשום את מספרה של המכונית. כוחות משטרה הגיעו אל המקום לאחר זמן קצר וברחבי העיר הוצבו מחסומים. לשוטרים ניתנה הוראה לעצור כל חייל לבוש מדים ולחפש ולברר את פרטיו האישיים. אל המקום הובאה גם ניידת המעבדה לזיהוי פלילי ואנשיה פתחו בחקירה וצילמו את זירת השוד.

חנותו של חמורי היא צרה וארוכה ונמצאת בסופו של פרוזדור הכניסה לחדר המדרגות של בית בן שתי קומות.

בשעות אחר הצהריים נמצאה המכונית נטושה בשכונת מוסררה. בדיקה שנערכה העלתה, כי המכונית נגנבה יום לפני כן בתל-אביב. נודע כי המשטרה תנסה להכין קלסתרונים של השודדים.

מעשה השוד הוא מן החמורים שידעה ירושלים בשנים האחרונות. חוגי משטרה מציינים כי השודדים לא נתקלו בקשיים בעת ביצוע המעשה, משום שאין כל אמצעי בטחון בחנות.

סאלח חמורי אמר לכתב שהיה, כי הכסף היה בבעלותו ולא בכספת שבחנות, משום שהוא התכונן לספור אותו. לפיכך הוא סבור, כי לשודדים היה מידע מוקדם על החנות.

יו"ר ועדת הכספים של הכנסת הגיב בחריפות על דבריו של מזכיר ההסתדרות

יושב ראש ועדת הכספים של הכנסת, ח"כ ישראל קרגמן הגיב אתמול בישיבת ועדת הכספים על דברי מזכיר ההסתדרות, מר י. משל, שאמר, כי בכנסת „רבים הדוגלים בהטלת מסים וזה משום שחברי הכנסת יושבים בבדידות מבודדים ואינם מכירים את הציבור".

אין כעת גבה יותר מזו הנסיגה של התריסה נגד נבחרי הציבור — פסול ביחוד. חברי ועדת הכספים עומדים במגע עם נציגי כל שכבות הציבור בכל העניינים הכלכליים והחברתיים, הם מבקרים בבתי החרושת, בישובים, במפעלים כלכליים, במחנות צבא, בלשכות פרלמנטריות הם עושים זאת בלי לחפש פופולריות זולה ויוקרה אישית, אלא תוך דאגה לעתידה וגידולו של המשק וגבשאו — עם עובד — ולא תוך ראיה מצומצמת של אינטרס רגעי של העובד, אלא כאינטרס לטווח ארוך יותר.

המנהל הכללי של משרד האוצר, מר ארנון גפני, סקר בפני ועדת הכספים של הכנסת את המדיניות הכלכלית וביצועה. הוא הדגיש, כי מגמתם המרכזית של הצעדים שננקטו השבוע, היא להמריץ את הייצוא ולחזק את הייצור לצורכי המשק להגביר את הייצור לצורכי ייצוא. מר גפני מסר, כי לפי ההסכם עם התעשיינים בתחילת השנה בעניין „המריץ זחלי" היתה צריכה התמורה של הייצואן בעבור כל דולר ערך מוסף לגדול ב-48 אג', במשך כל השנה התקציבית. המעבר לשיטת ה„פיחות הקטנים" יחד עם הפיחות האחרון — הגדיל את התמורה תוך 6 חודשים ב-75 אג'.

באשר לסובסידיות הודיע מנכ"ל משרד האוצר, כי הציג בועדה משותפת עם ההסתדרות תכנית להתאמה מדורגת של רמת הסובסידיה אשר תמנע את הצורך בזעזועים תדירים במשק ובחברה. עם זאת הדגיש, כי לא היתה כל כוונה להעלות מחירי סוכר אשר מחירו בשלום ידו. אין כל הצדקה לאגירת מצרכים ולאווירה העשויה זאת — עלולים להיגרם הפסדים.

אלפיים בהלוויות קורבן אסון נחל דרגות

קהל אלפים מתושבי קרית גת וכן רבים ביחידה בה שירת ליוו אתמול אחר הצהריים למנוחת עולמים את צורא בציר, בן ה-20, שנספה באסון בנחל דרגות באזור ים המלח.

הצעיר, שנקבר בטכס צבאי מלא, הוטמן בחלקה הצבאית של בית הקברות בעיר. ליד הקבר ספדו למנוח איש הרבנות הצבאית, מפקד יחידה ויו"ר המועצה הדתית בקרית גת, מר אברהם להייבי. שלושה צרורות אש נורו עם סתימת הגולל על קברו.

צורא בציר המנוח היה בן למשפחה מרובת ילדים, מראשוני קרית גת, ושימש בזמנו גם מדריך מטעם הנח"ל במועדון הנוער הדתי בקרית גת.

מנוי היועצים בעת"א יועלו לדיון בישיבת המליאה

מאת סופרנו בתל-אביב

המינויים החדשים בעיריית תל-אביב של היועצים לראש העירייה בנושאי אמנות, דת וכלכלה יועלו לדיון בישיבת מליאת מועצת העירייה המתכנסת ביום הראשון הקרוב לישיבתה הרגילה.

את ההצעה לסדר יעלו נציגי „המערך" המותחים ביקורת כלפי הנהלת העירייה, שאישרה המינויים החדשים. נציגי האופוזיציה טוענים כי בתקופה זו בה נדרשת העירייה לקצץ שירותים מיותרים ולייעל את עבודתה אין צורך במינויים חדשים. לעומת זאת טוען ראש העירייה שיש צורך בקידום העבודה המוניציפלית ובין השאר צריך דבר זה לבוא לידי ביטוי במינויים של בעלי מקצועות נדרשים.

בעלי המינויים החדשים הינם — מר אמנון ברזל, היועץ לענייני אמנות, הרב שמואל הכהן אביחזר, היועץ לענייני דת והרפש המסורה היהודית, יונתן ברון, היועץ הכלכלי לראש העירייה.

ביום א' — הוועידה השמינית של הסתדרות המהנדסים

ביום א' בערב, תפתח במלון „מגדל דניאל" בהרצליה הועידה השמינית של הסתדרות המהנדסים. ועידת המהנדסים מתקיימת אחת לארבע שנים.

201 הצירים שנבחרו משלוש רשימות: הסיעה העל-מפלגתית „לקידום המהנדס" — הסיעה ל„איחוד מידי" — הסיעה ל„תמורה" מייצגים כ-12,000 חברי הסתדרות המהנדסים הכוללים מהנדסים, אדריכלים, כימאים, אגרונומים, גיאולוגים, חוקרים ומטאורולוגים.

בשם הממשלה יברך את הועידה שר השיכון, מר אהרון ידלין, וכמו כן יברכו נציגי ההסתדרות הכללית, הטכניון וראש העיר המארחת.

בועידה יידון הנושא של שכר המהנדסים וזאת על רקע הסנקציות אשר קיימו המהנדסים בחודש הבצי ושאיפות המהנדסים לשינוי הרדיקאלי בשכרם וההנתקות מהצמדת שכר יתר המקצועות במשק.

כן יידון ההצעה לאיחוד עם אגודת האינג'ינרים והארכיטקטים ובעיית מעמד המהנדס במשק המדינה.

על נושא זה ובעיה הטכנולוגיה ירצה הפרופסור רפאל טריאון מהטכניון.

עובדי המחסן השביתו את בית המכס בלוד

מחסני בית המכס בנמל בן-גוריון הושבתו אתמול על ידי קבוצה של עובדי המחסן, שמנעו שירותים ממאות לקוחות.

השובתים מחו על השינוי הצפוי במעמדם כעובדי מדינה עם העברתו של מחסן המכס לחברה קבלנית פרטית בעוד שבועיים. השובתים טענו, כי הם מוכנים לשוב מיד לעבודה בתנאי שנציגי ההנהלה יבטיחו לדון עמהם על בעיותיהם.

כתב „הצופה" מוסר, כי השביתה גרמה סבל רב לאנשים רבים ביניהם כאלה שבאו להוציא חפצים לקראת צאתם את הארץ.

אחד מחמשה חברי ועד המחסנאים, יגאל מתוק, אמר, כי הרוב מבין 100 עובדי המחסן אינם רוצים לעבוד אצל הקבלן הפרטי וגם אינם מוכנים לקבל פיצויים מן המדינה בגובה של 150 אחוז. לדבריו, האחוזים מחושבים לפי משמרת של שמונה שעות בעוד שהם עובדים שעות נוספות ומשמרות לילה. הדובר הודה, כי הוא מייצג דעת מיעוט בוועד, שלא אישר את השביתה.

מזכיר וועד עובדי בית המכס, מר מיכאל הזק, אמר שקיים פתרון עבור מרבית עובדי המחסן ולגבי המיעוט מקיימים דיונים. לדבריו, השביתה נגרמה על ידי קבוצה קטנה של עובדים ואילו חבריהם נאלצו להסכים לשביתה מתוך סולידריות.

הנהלת בית המכס נמנעה מלהגיב על הפרשה כולה.

נשיא המדינה אורח חיפה

היחסים הטובים שהתפתחו בין תושבי חיפה היהודים והערבים הינם בבחינת עובדה ודוגמה המרמזות לעתיד — אמר אתמול נשיא המדינה, אפרים קציר, בעת קבלת הפנים שנערכה לו בחיפה בביקורו הממלכתי הראשון בעיר.

סמוך לשעה 10 בבוקר הגיע הנשיא להיכל העירייה, כשבפתח ממתינה לו פמליה של מכובדי העיר ובראשם ראש העירייה, מר יוסף אלמוגי ורעייתו.

לאחר הגשת זר פרחים לרעיית הנשיא נכנסה כל הפמליה להיכל העירייה, שם המתינו לנשיא שופטים, חברי מועצת העירייה, חברי כנסת, אנשי מועצת הפועלים, קציני משטרה בכירים, קציני צבא, הרבנים הראשיים, הממונה על המחוז, ד"ר נפתלי אילתי, סגן שר החקלאות ג'אבר מועדי וכן מספר נכבדים של כפרי המיעוטים בסביבה.

ההקלות במס קניה יחולו רק לגבי מוצרים ביתיים מיצור מקומי

דובר מינהל הכנסות המדינה הבהיר, כי ההקלות במס קניה על מוצרים שנקבעו לפני הפיחות והעלאת המסים מ-28.9.75 יחולו רק לגבי מוצרים ביתיים מיצור מקומי הכוללים: מקררים, מכונות כביסה, מזגני אויר ומצנני אויר וכן התקנות גז ומכשירי גז.

הפתרון לבעיותיך ברכישת דירה
★ הצעה שאין לה תקדים בישראל
הלוואה לא צמודה עד
100.000- ל"י
(ע"י משכנתא בנקאית עד 65,000 ל"י והלוואה נוספת של חברת „גן" עד 35.000 ל"י)
למספר מצומצם של רוכשי דירות
בחברת „גן" פתח תקוה
תמצא תכנון ובניה מעולה
ומחלקת שרות
שאין כדוגמתה בישראל
ועל כך מעידים מאות
מכתבי תודה מדיירים מרוצים
יקחו אותך לסיור באתרי הבניה למען תווכח בעצמך בטיב ורמת הבניה. פרטים נוספים במשרדנו:
„גן"
חברה קבלנית לבנין והשקעות בע"מ
קבלת קהל בין 8.30-13.00 ובין 16.00-18.30. ביום שלישי רק לפנה"צ. ביום שישי אין קבלת קהל.
פתח תקוה, רח' [illegible]
★ אין בהצעה זו כל התחייבות מצד חברת „גן" [illegible] לכל פונה.

תנועת בני עקיבא בישראל
ההנהלה הארצית
הועד להקמת בית בני עקיבא בירושלים
„זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו"
אנו שמחים להזמין את כל בוגרינו, חניכינו ואוהדינו
לטכס פתיחת ביתנו החדש
(רח' [illegible])
שיתקיים בע"ה ביום א', ל' בתשרי (5.10.75).
בהופעתו של יו"ר הועדה
בכבוד שר הפנים ד"ר יוסף בורג
בשעה 16.00 — תהלוכה והכנסת ספר תורה מגן-סאקר ליד הבנין החדש.
בשעה 17.00-19.00 — קבלת פנים הרמת כוסית „לחיים" בבנין.
בהשתתפות אישי צבור ופעילי הועד להקמת הבנין.
כל בוגרינו, חברים, מדריכים וקומונרים וכל אשר ליה את סניף ירושלים מאז יסודו מוזמנים ליטול חלק בשמחתנו.
הזמנות אישיות לא תשלחנה.

לכרמל מזרחי תל-אביב
דרושים:
1) מפיץ/סוכן מכירות
רצוי עם נסיון בענף המזון
2) מנהל חשבונות
עם נסיון
רצוי עד גיל 35
המעונינים יפנו בכתב יד לת.ד. 236, תל-אביב

לחברינו
במושב שיתופי „אלעזר"
המתישבים בגוש עציון
ברכתנו עלו והצליחו!
יהי רצון, שתצליחו לבנות ישוב משגשג, נאמן למסורת הגוש ולרעיון „תורה ועבודה"
אגוד המושבים
מחלקותיו ומוסדותיו

יצא לאור הספר
„נאות דשא"
הדרנים על הש"ס
מאת הרב הגאון
רבי שמעיה אליעזר דיכובסקי זצ"ל
הפצה ראשית: גיטלר, ביל"ו 4 ת"א

משרד החנוך והתרבות המחלקה לתרבות תורנית
עירית ירושלים המח' לתרבות — אגף לתרבות תורנית
חוגים לבר מצווה ויהדות
נפתחה הרשמה לחוגים לבר מצוה ויסודות היהדות שיתקיימו במסגרת שכונתית במרכזים הקהילתיים בירושלים.
החוגים יתקיימו במרכזים הבאים:
1) בית [illegible] — רח' [illegible] 23
2) בית [illegible] — רח' הרב הרצוג 105 — [illegible]
3) המרכז הקהילתי ע"ש [illegible] — רח' [illegible] יעקב 5, [illegible]
4) המרכז הקהילתי ע"ש ליאון — רח' [illegible] 6 קרית היובל
5) מרכז קהילתי [illegible] — רח' [illegible] 7
6) מרכז קהילתי [illegible] — רח' [illegible]
● [illegible] ●
התחלה ביום שני א' בחשון 6.10.75

אוניברסיטת בר-אילן
המזכירות האקדמית
לתלמידי שנה א'
הודעה חשובה
צבור תלמידי שנה א' מוזמן בזה לפגישת היכרות עם רקטור האוניברסיטה, הדיקאנים והמזכיר האקדמי, שתתקיים אי"ה ביום השני ללימודים, יום ב' א' מר חשון תשל"ו (6.10.75) באודיטוריום הגדול ע"ש שליפר.
שעת הפגישה:
לתלמידים ששמם מתחיל באותיות א'—י' בשעה 12.00
לתלמידים ששמם מתחיל באותיות כ'—ת' בשעה 14.00

חברותא
מועדון לצעירים דתיים — חיפה
ב"ה
הפתיחה תתקיים אי"ה במוצאי שבת פרשת בראשית (4.10.75), בשעה 20.30 בבית הפועל-המזרחי, רח' החלוץ 59 חיפה
בתכנית:
* מר יעקב רגב — הרצאה בלווי שקופיות על הנושא: „גבולות סיני בעבר ובהווה"
* שלישית נבל — מפזמוניה
* הזמר רפי לאוך — בליווי גיטרה
* ריקודי עם ועמים — בהדרכת שמעון אשכנזי

בנק המזרחי המאוחד בע"מ
מחיר יחידה	מחיר פדיון
133.98	130.70
קרן נאמנות צבירה „סלע"
המנהל: חברת השקעות של בנק המזרחי המאוחד בע"מ

מחלקת
התרבות וההסברה
המפלגה הדתית לאומית • הסתדרות הפועל המזרחי בישראל
רמת-גן
יום א' ל' תשרי תשל"ו 5.10.75
במועדון בר-אילן יתקיים החוג לתנ"ך בהשתתפות מר א. חצבן בשעה 6.30 בערב.
יום ג' ב' חשון תשל"ו 7.10.75
במועדון הזקים יתקיים החוג לתלמוד בשעה 11.00 בבוקר בהשתתפות הרה"ג מר מ. י. [illegible] רב העיר.
במועדון בר אילן יתקיים חוג הרמב"ם בשעה 6.30 בערב בהשתתפות ג. ה. פרבר.

דע !!
רגלים הם אברים אשר כל צרכי יתר האברים תלויים בהם, ובימוסן מקור בריאות למכבם.
אם בריאותך חשובה לך תמצאנה אך ורק בנעלים שהם מתפסנם האנטומי של
ד"ר פלסון
*
לבשין:
א. צ. שבתאי
ירושלים
רח' מאה שערים 7
טלפון 285938
בדיקה בבקים

שמלות חופה חדשות להשאלה — מפריס
וכל האביזרים הנגעו
כל הסיפולים חר כלה הדגם
*
פרים, ברסלב 22, בני-ברק
טל' 799625

בצער רב וביגון קודר אנו מודיעים על פטירתה לאחר מחלה קשה וממושכת של אחותי וגיסתי

מרים (מטה) כהן ז"ל

לבית גיטמן

הלוויה תצא היום, יום ששי, כ"ח תשרי תשל"ו 3.10.75 בשעה 12.00 בצהריים, מבית הלוויות העירוני רח' דפנה 5 תל-אביב — לבית העלמין קרית שאול.

[illegible]

ד"ר פליקס אחרי גיטמן
אליה גיטמן

השבעה ברחוב הפלמ"ח 9, ירושלים

משרד התקשורת
משתתפים באבלו הכבד של
מר הר זהב יששכר
על פטירת **אחיו** ע"ה
בנחמת ציון תנוחם
שר התקשורת,
המנהל הכללי,
מנהל מחוז לשירותי הטלפון ת"א והמרכז
וועד העובדים

ללאה ולילדיה
ולכל משפחת באואר
השתתפותנו הכנה באבלכם בהלקח מכם ללא עת
בנימין ז"ל
ה' ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ירושלים
יצחק גלוסקינוס

הערכה מחודשת במדיניות האמריקאנית

מאת יעקב אדלשטיין

עם חתימת „הסכמי ההפרדה" בין ישראל למצרים, בתיווכה של ארצות־הברית כדאי לבחון את השאלה, מדוע הפעם הפעיל הממשל האמריקאני את מלוא כחו ועוצמת לחצו, כדי להביא להסכם בין הצדדים, בעוד שבמשך שבע שנים (1967—1973) עד מלחמת יום הכיפורים הניחו לנו.

התשובה לכך היא, שהלחץ האמריקאני על ישראל, תלוי באינטרסים של ארה"ב במצרים. תקופת כהונתו של נאצר במצרים, סימלה הדרדרה לקראת שעבוד מצרים להשפעה סובייטית שהגיעה לשיאה עם נתוק היחסים עם ארה"ב בעקבות מלחמת ששת הימים, הכנסת הרוסים למזרח התיכון בקצב גובר והולך ... מהן סיוע לרוסים להחדר גם לארצות ערביות אחרות. במצב זה ... היה עניין לארה"ב ללחוץ על ישראל לסגת, מתוך זכירת הבגידה המצרית לאחר מבצע קדש בשנת 1956, באשר ארה"ב לחצה על ישראל לסגת, ואילו נאצר לא הכיר טובה לארה"ב על כך, וזקף את הנסיגה ... הלחץ הרוסי. לאחר זמן הודה הנשיא אייזנהואר, כי הלחץ על ישראל לסגת היה משגה של מדיניות שר החוץ ג'ון פוסטר דאלס. ... היה לבטל את ההזדמנות הזו, להביא את ישראל למצב בטחוני ... שימנע מלחמות בעתיד, ארה"ב המקיפה למעשה את בטחונה של ישראל, תמורת משגה מדיני אמריקאני, של אימון בנאצר, דבר שנתגלה אחר כך כמחוסר כל בסיס. ... הכנעת של שנת 1956 במדיניות ארה"ב הביא לישראל, שבע שנים שקט מלחץ אמריקאני, להוציא ... הזויף האמריקאני להפסקת אש, במלחמת ההתשה, תוך שילוב ... דוברים שנוצעה לאחר שהתשיעה, ... כי עוד עלולים להוציאה מן ... בבוא הזמן.

מותו של נאצר ועלייתו של סאדאת ... ציינו מפנה במדיניות מצרים, ... שנמשך לאט. המפנה חל בכך שסאדאת שינה את המדיניות הנאצרית של שעבוד לרוסים, וגרס מדיניות עצמאית יותר. שבמסגרתה תינתן למצרים הזכות לקשור קשרים ... עם המזרח והמערב גם יחד. ... היועצים הסובייטיים היה הצעד הראשון לכך. אך סאדאת פרס ... תשלום מן המערב עבור הצעד ... היה בכך כשלון הרוסים, ... כדי להוכיח להם כי מע־... במצרים תלוי בסאדאת בלבד ... ובדין, אשר תמכו ברוסים. ב־... היועצים הסובייטיים היה חלק ... הכוחות הפנימיים במצרים, ... סאדאת השתלט על המנגנון ... וסילק אותו, אך חשש מה־... הסובייטיים. לכן הורה לסלק ... היועצים הסובייטיים שסיכנו את ...

הנפט והשפעתו

קיסינג'ר שהבין את המפנה המדיני במצרים, עמד לקבל על עצמו ...ות תיווך במזרח התיכון בחודש נובמבר 1973, אך באוקטובר פרצה מלחמת יום הכיפורים. במלחמה זו ניהל תמרונים מדיניים, כדי לדעת מתי להחליט על הפסקת אש. הרוסים הציעו לו הפסקת אש מוקדמת, אך הוא ביקש לחכות להתפתחות, משום שבאותו זמן היה המצב בחזית לרעת ישראל. הוא הסכים להפסקת אש ברגע שנראה היה לו כי המצב בחזית התאזן. קיסינג'ר מצא את סאדאת מוכן לקראת מו"מ לא רק עם ישראל אלא גם עם ארה"ב. נדמה שסאדאת חיכה מזמן שיבואו אליו מארה"ב למו"מ כזה ועתה באה ההזדמנות לידיו. על רקע זה החל להופיע הלחץ האמריקאני על ישראל לקראת הסכמי ההפרדה והסכמי הביניים.

הרקע הנוסף הוא, חרם הנפט הערבי. מלחמת יום הכיפורים גרמה לכך שהופעל נשק הנפט בידי הערבים, שלא הופעל בשום מלחמה קודמת. חרם זה פגע קשה בכלכלת אירופה ובכלכלת ארה"ב. היה צורך להוריד את החרם, וזה ניתן היה לעשות רק לאחר מעורבות אמריקאנית באזור. גורם זה היה אחד החשובים במסעי הדילוגים של קיסינג'ר. סאדאת והמלך פייסל הבטיחו לקיסינג'ר להוריד את החרם הערבי על ארה"ב. סוריה ניסתה להפריע לכך בפגישת שרי הנפט הערביים משום שטרם נחתם הסכם הפרדה עמה.

גורם הנפט היה איפוא שיקול חשוב במדיניות ארה"ב ועדיין הוא מהווה שיקול חשוב בעריכת הסכמי הביניים עם מצרים. אילו פרצה מלחמה, היו הערבים מפעילים מחדש את חרם הנפט על ארה"ב ופוגעים בכלכלתה וגורמים לאינפלציה לקראת הבחירות לנשיאות ארה"ב.

המפנה במדיניותה של וושינגטון

שני גורמים אלה הביאו למפנה במדיניות ארה"ב, בניגוד להבטחות ניקסון, שלא יוזז שום חייל ישראלי בלי שיובטח שלום. מדיניות ארה"ב נסוגה אחורנית לשנת 1956, במהדורות אחרות. שוב נמצאו הנימוקים כדי ללחוץ על ישראל, כמובן בטענה שזה בעצם גם לטובת ישראל. בהסכמי הביניים, כמו בהסכמי ההפרדה, קיבלה ישראל הטבות על ויתוריה. בניגוד לתקופת אייזנהואר, כאשר ישראל אולצה לסגת בלי לקבל שום הטבות. היתה זו מדיניותו האמריקאית של סאדאת, שהבין, שעם הרוסים הוא יכול ללכת למלחמות אין סוף, אבל לקבל נתח של שטח מישראל הוא יכול לקבל רק בעזרת ארה"ב, בלי להסתכן במלחמה. לכן נקט במדיניות עקיפה, של תקיפת ישראל באמצעים מדיניים על ידי קשירת קשר עם ארה"ב. הקיצוניים

(סוף בעמוד 8)

העולם בו אנו חיים

מאת צבי ברנשטיין

צריך לעמול קשות, ואולי לשווא, כדי למצוא נקודת זכות לגנראל פראנקו, השליט הספרדי. בצד מתן מקלט ליהודים מעטים פליטי היטלר — שלח לגרמניה הנאצית בעת מלחמת העולם השניה רוחוות מתנדבים שהתלחמו יחד עם קלגסי הנאצים באירופה וברצח אזרחים, ביניהם יהודים לא מעטים. מעשיו במלחמת ספרד זכורים לשמצה ומשטרו הרודני והמדכא אף הוא אינו כן כדי לחבבו על אדם הגון ונאור.

ואף על פי כן, הסערה שעוררה את „דעת הקהל" העולמית נגד משטר פראנקו בעקבות הוצאתם להורג של 5 טרוריסטים באסקים, מעוררת רגשות מעורבים ומחשבות נוגות.

מאות אלפים ואולי מליונים רבים נרצחו בשנים האחרונות, לאו דווקא על ידי המשטרים הרודניים הימניים. אם להוציא תקופת היטלר ימ"ש, הרי רובם ככולם של הקרבנות נספו במשטרים הקומוניסטים ה„פרוגרסיביים". זרם שרשרת של המרדים ודורי ולא נבוא בזה בטענה נגד אלה שהיה בידיהם למנוע נגד רצח יהודים ברוסיה — בגרמניה של היטלר — ובארצות הערביות, ולא עשו כן. אבל, יש להודות, שלא נשמעה שום מחאה גם נגד הרצח ההמוני של חפים מפשע לא־יהודים, אם המעשים נעשו בידי הרבנו במדינות הפרוגרסיביות, כגון: הקומוניסטיות או הערביות והשמות בכל אמא־רוסיה־הסובייטית.

מה, עד כמה שדעת הקהל הנאורה, בלי מרכאות, נגררת אחרי התעמולה הקומוניסטית! כאשר משטר ימני דן למוות, במשפט הוגן, קומוניסט שפעל למיגור המשטר במדינה או שרצח אנה מישהו — מיד קמה מהומת־תעמולה מקצה העולם ועד קצהו ומיד מגויסים כל שופרות התעמולה, נגד נגיעה בשערת ראשו של טרוריסט־מתנקש שביצע מעשה רצח. אך באותו זמן, דעת־קהל זו אינה נעה ואינה זעה, כאשר מבקשי התגובה מענים אותם שעה מיליונים במחנות סיביר ורוצחים אלפים במרתפים האפלים ואנה ללא דין וללא משפט ומבלי שנעשה נסיון להוכיח שנמצא דופי או חטא בכפו של הקרבן.

חבל הבאסקים, שבו במולדת תושבים דורש הפרדה מספרד ורוצה במדינה עצמאית. יש אחרים שבין דורשי העצמאות, הרוב או לכל הפחות חלק ניכר הם קומוניסטים שהאינטרסים הגלובאליות הורגות הרבה מעבר לעצמאות המבוקשת בשטח החבל הזה. שום מדינה בעולם, ובודאי לא מדינה קומוניסטית לא היתה סובלת מגמות כאלה. על אחת כמה וכמה כאשר התנועות מתורגמות לשפה של סירור רצח אנשים. כל משטר שרוצים למגרו — מתגונן. 5 באסקים, מתוך 11, שהוצאו להורג לא התמוטו בהסמה ברורה. הם רצחו את ראש הממשלה הספרדית; הם רצחו שוטרים ותום נתפסו ונשפטו. מה אשמת השוטרים ומשפחותיהם שנפלו קרבן להתנקשות? מדוע איש לא מוחה כנגד רצח חפים אלה מפשע ונעצבם מתעורר רק עתה כאשר הרוצחים באו על ענשם? ואם האנגלי שרוצחים פוליטיים אין דינם כרוצחים סתם — ואם אין הטרוריסטים הפלסטינאיים רוצחים פוליטיים וממילא אין להענישם על מעשיהם? נתאר לנו שאחד מרוצחי מעלות זהה נשאר בחיים ובית משפט ישראלי זהה דן אותו למוות. כלום לא היתה מתעוררת בדעת הקהל מהומה דומה?

כולנו זוכרים עדיין כיצד פעלה ברית המועצות ומדינות ברית ורשה הנורות כאשר מדינה עצמאית כצ'כוסלובקיה, רצתה להנהיג ליברליזציה כלשהיא במשטרה הקומוניסטי הדבר לא נעם לחונה של מוסקבה; וכולנו יודעים שרבבות נמקים בכלא הפרוגרסיבי ומוצאים להורג בלי שלחנה כלל על דעתם מחשבת מיגור כלשהו נגד המשטר.

הס מלחשוד ביהודי הישראלי שהוא רוחש אהדה לפראנקו ומדיניו. גם יתכן לישראל אינו מצדיק זאת (אף שמשטרו נמנע ממעשי התגרות ופגיעה במדינתנו). כל שכן שאין לחשוד ביהודי שהוא רוצה לראות בהוצאתם להורג של 5 באסקים, אפילו רצחו בכוונה תחילה וגדיו אנשים חפים מפשע. אך מצפון העולם, כפי שנחשף במקרה זה ובמקרים דומים אחרים, מצביע על 2 סכנות שרובצת יהודים וישראלים חובים להתריע נגדן: ראשית, יש להקפיע את התגובה שלפיה מותר לרצוח אך אסור להמית לרוצחים כגמולם. היחס הסלחני כלפי טרוריסטים כפי שבא לידי בטוי כלפי הרוצחים הערבים הפך לקנה מידה מקובל, לסטנדרד כללי שיש לנהוג לפיו — כמובן בתנאי שהרוצח הוא קומוניסט, או ערבי או לפחות מונע במשטר ימני. שנית, יש להיאבק לעקירת ההנחה הקונה שכוונה בעולם הרחב שישנם אנשים שדמם אדום יותר ולעומתם באלה שדמם אדום פחות וכי מי שנפגע על כנופיות הרוצחים המסוסרים או הטרוריסטים נתנה מחוסינות של מוסקבה ושל והתוחקים כאחד.

צר מאד שהמערב הנרע אבד את שווי משקלו ואת איזונו הנפשי ומתוך ממסות גרתם לשירותם של הקומונאציזם. בטוחני שברז'נייב וקוסיגין ממלאים פיהם צחוק נוכח אולה היד ההגנון שבו לקו כל חכמי המערב והמובילה ישר לגנוע האשות של העולם החפשי.

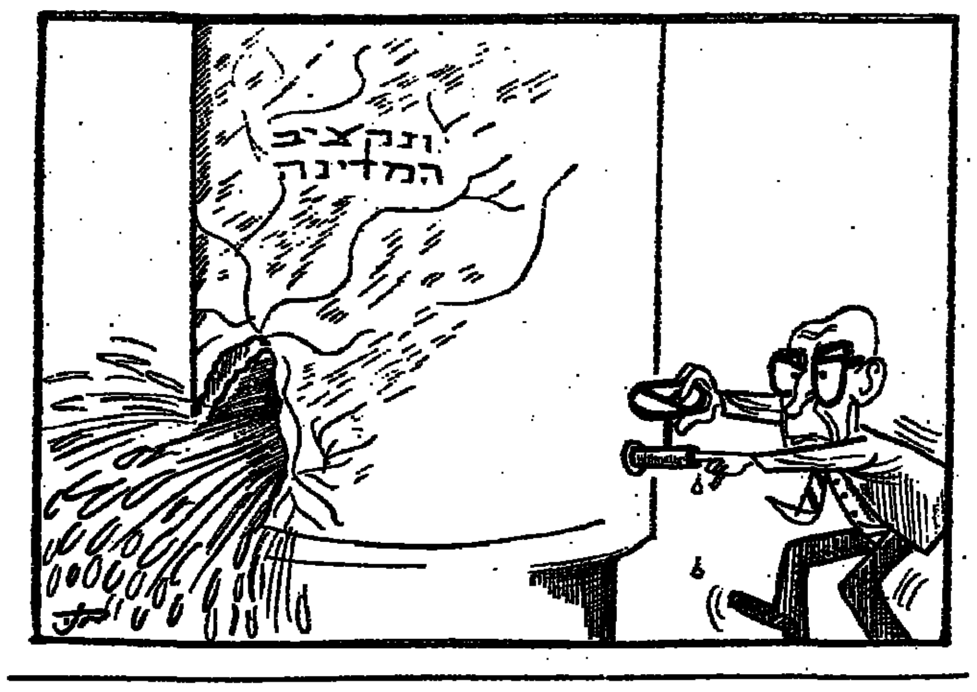

המאורעות בלבנון ולקחן

מאת ד"ר יצחק בן גד (מכלוף)

פתגם ערבי קובע כי אויביך המרים עשויים בנסיבות מסוימות להיות צורריך הנאמנים בלא שהתכוונו לכך. המאורעות האחרונים בלבנון עשויים לשרת את האינטרסים שלנו אם נדע לנצלם בכשרון. פייר ג'ומייל מנהיג הפלנגה בלבנון צדק כאשר קבע כי הנפגע הראשון בשפיכות הדמים עלול להיות הטיעון הפלסטינאי בדבר הקמת מדינה דמוקראטית חילונית ב„פלסטין", כדרישת אש"ף. לא רק המאורעות בלבנון אלא גם במדינות אחרות כאירלנד וקפריסין מוכיחים בעליל שמדינה רב לאומית טומנת בחובה סכנות פוטנציאליות העלולות לגרום להריסתה.

התנועה הלאומית הפלסטינאית התנגדה לזכות קיומה של ישראל כמדינה ותימקה והתנגדות זו בתילי תילים של טענות ומענות שכולן בירייה אחת נועדו לבסס את התאוריה הזו. אבל עמדה זו לא נתקבלה על דעת הקהל בעולם. קשה היה לפלסטינאים לשכנע אחרים בצדקת טיעונם הדורש מחיקת ישראל מהמפה וגרוש תושביה. כדי להתגבר על בעיה זו אימצו המחבלים לעצמם את הסיסמה בדבר מדינה דמוקרטית חילונית בה יחיו יהודים נוצרים ומוסלמים בצוותא.

בדיון שנערך במרס 1970 בבירות, ושקדם לאימוץ הסיסמה בדבר מדינה הדמוקראטית, הביעו נציגי המחבלים שהשתתפו בה את הדעה, כי הסיסמה נועדה רק למטרות תעמולה ול„תצרוכת חיצונית" בלבד. המשתתפים היו תמימי דעים כי פתרון צודק מחייב ש„פלסטין" תהיה מדינה ערבית בעלת רוב מכריע ערבי, ואילו ליהודים כובסה מעמד מיעוט. פרקים מהדיון הזה מצאו את ביטויים בעתון הבירותי „אלנהאר" בין התאריכים 15 עד 18 במרס 1970. העתון ציטט — באורה תמימה ביותר — מה שאמרו המחבלים בחדרי חדרים. ומכיוון ששום מקור פלסטינאי לא הכחיש את דבריו סביר להניח כי הם נכונים.

הג'יהאד המוסלמי נגד הנוצרים

מאז נתקבלה הסיסמה החלו ארגוני המחבלים להפיץ אותה בכנסים ובפורומים בינלאומיים ואחרים. יאסר ערפאת בנאומו באו"ם — 13 בנובמבר אשתקד אמר: „הנה בעבוד יחד כדי שחלומותי יתגשמו האחוזר אני ובני עמי מגלות לאדמת „פלסטין", להיות במדינה דמוקראטית מקום שם נוצרים, יהודים ומוסלמים יחיו באחווה".

המאורעות האחרונים בלבנון יוכלו לשרת את הסברה שלנו אם נדע לנצלם ביעילות. לבנון היא ארץ ערבית אשר בה הנוצרים, המוסלמים, הדרוזים והיהודים דוברים את השפה הערבית, בעלי תרבות מנהגים וצורות חיים משותפים. ההבדל היחיד בין הצדדים הניצים היא הדת. המלחמה בלבנון ניתן להגדירה כמלחמה יותר דתית מאשר פוליטית. ארגוני המחבלים שהופעתם בלבנון הביאה את המתיחות בארץ זו הצטרפו בלהט ל„ג'יהאד" (מלחמת קודש) המוסלמי נגד הפלג הנוצרי. בצורה זו הם הפכו לכפויי טובה, שכן הם התערבו בעניינים לא להם ומאורחים הפכו לגורם לוחם ומסית בבית לא להם.

וכאן טמונה השאלה הנוקבת העשויה לשרת את ההסברה שלנו. כיצד יכולים המחבלים לדבר על מדינה חילונית בזמן שהם מטיפים ואף משתתפים במלחמה דתית בארץ ערבית? כיצד יכולה להצליח דמוקראטיה חילונית על אדמת „פלסטין" אם על אדמת לבנון רוצה האח המוסלמי את רצח הנוצרי והיפוך? ובאשר לדמוקראטיה, האם הדיבור תוך איום באקדח כפי שנהוג בקרב המחבלים הוא דמוקראטיה? ואם דמוקראטיה או מדוע נבחר בדמוקראטיה המפוקפקת של ערפאת ונעזוב את הדמוקראטיה שלנו המתבטאת בבחירות כלליות, בזכות למתוח בקורת, להפגין ולשבות, עקרונות אשר אינם נהוגים ואינם מקובלים ברובן המכריע של ארצות ערב.

ובאשר לעניין החילוניות של המדינה הדמוקראטית, האם רוצה אנשים ושכף על לא עוול בכפם ורק עקב היותם יהודים מעידה על סובלנות דתית? האם רציחות ילדי בתי ספר וטמינת מצצות בשווקים ובאוטובוסים נועדה להעביר את הפופולאריות של ערפאת בקרב תושביה היהודים המיועדים של המדינה הדמוקראטית:

שאיפת המוסלמים — להשפיל את היהודים

הקריאה למדינה דמוקראטית חילונית איננה עומדת במבחן המציאות האובייקטיבית בעולם הערבי. אין שום מדינה ערבית אשר מגדירה את עצמה כמדינה חילונית. אדרבה, כל מדינות ערב — למעט סוריה ולבנון — מגדירות את עצמן בחוקותיהן כמוסלמיות. ערב הסעודית ולוב אף אימצו את הקוראן לחוקה. ערב הסעודית גם המדינה היחידה אשר פסוק (השהאדה) מספר דתי (הקו־

(סוף בעמוד 9)

יומן ניו־יורק

יהודי מציג מועמדותו לכהונת נשיא ארצות הברית

מאת ד"ר הלל זיידמן, סופר „הצופה" בארצות הברית

מילטון שאפ, מושל פנסילווניה, יהודי לפי מוצאו, הודיע על החלטתו „לרוץ" לנשיאות ארצות הברית. זו הפעם הראשונה בתולדות ה„מירוצים" ל„בית הלבן" שיהודי נוטל בהם חלק פעיל. עד כה נמנעו יהודים אפילו לעלות על הדעת, אפשרות כזו. נראה שתופעה חדשה זו מעידה על התמורות שחלו בתפיסתם ובגישתם של יהודי אמריקה לעניני ממשל. הם רואים עצמם אזרחים שווי זכויות שאין כל מניעה בעדם — להתמודד גם על כס הנשיאות.

המושל מילטון שאפ נמנה עם אלה המאמינים בכוחם, בזכויותיהם ובהשפעתם להשיג תמיכה במועמדותם.

גם אם איש מקרב הקהילה היהודית באמריקה אינו חולק על עצם הזכות שיש ליהודי להציג מועמדותו למשרה רמה זו, רבים מטילים ספיקות, אם מבחינה יהודית יש תועלת בבחירת נשיא יהודי.

החששות והספיקות — עתיקי יומין הם. מאז ומתמיד חששו יהודים מיהודים הסוללים לעצמם דרך בגרם המעלות של השלטון. פשוט, מתוך ההיסטוריה ניתן ללמוד שלרוב כשיהודי מגיע לשלטון, הוא שוכח לחלוטין את זיקתו ליהדות, או שהוא משתדל בכל כוחו לקבל החלטות העומדות בסתירה לאינטרסים היהודיים, כדי להוכיח ללא יהודים, את עמדתו העל־ישראלית ולהסיר מעצמו שמץ של חשש, כאילו הוא דובר טוב לעמו...

בעד ונגד מועמד יהודי

דוגמאות אינן חסרות. מספיק אם ניקח שניים — את ראש ממשלת אוסטריה ד"ר ברונו קרייסקי המתכחש לגמרי לזיקתו ליהדות ואת ד"ר הנרי קיסינג'ר — שר החוץ של ארצות הברית שאמנם אינו מסתיר את שייכו לעם היהודי, אך מדיניותו משמשת לא אחת גורם מרגיז יהודים... בוויכוח המתנהל עתה בארצות הברית בקשר להחלטתו של שאפ „לרוץ" לנשיאות מביאים כדוגמא את קיסינג'ר. אומרים, הנה מאז שקיסינג'ר ליד ההגה, ענייני ישראל סובלים יותר מאשר בימי כהונתם של שרי חוץ אחרים ממוצא לא יהודי. כמובן שזאת דעת מתנגדיו של קיסינג'ר. יש להודות: שישנם גם כאלה המוקירים את פעולותיו ואת יחסו החיובי למדינת ישראל.

זאת ועוד: אלה שאינם מתלהבים משר חוץ אמריקאני ממוצא יהודי, מוסיפים לטעון: מי שרוצה בנשיא יהודי בארצות הברית, הרי יש לו כבר עתה נשיא בפועל הלא הוא ד"ר קיסינג'ר. כי בכל הקשור במדיניות החוץ האמריקאנית הוא — ד"ר ק. — הוא הקובע, הפוסק האחרון.

נו, הם שואלים, האם עברה זו והצמיחה טובה ליהודים, או למדינת היהודים?

דוגמא אחרת: יש ראש עיר יהודי בניו־יורק, הלא הוא אברהם ביים. מה שקורה עתה במטרופולין הגדול מביא למסקנה שמוטב היה אילו עמד בראש העיר לא יהודי. יתירה מזה, בכל אותן מאות המשרות, דרך טבע שאם הן מוחזקות בידי יהודי, הם מהוות גורם ישיר להתגברות הכוחות האנטישמיים, באשר בכל „מחדל", בכל כשלון, הם מאשימים מיד את היהודים שהם גרמו להם, בשל היותם יהודים...

נראה שמסיבה זו, כאשר לפני שנים „רץ" מר אברהם ביים לראשות עיריית ניו־יורק הרבה יהודים העדיפו לתמוך במועמד יבגבי בין לינדסי הלא יהודי. ואם בכל זאת נבחר ביים, הרי זהוא בקרליתוחם של לא יהודים שהחליטו לתמוך בו.

מאותה סיבה גם מסתייגים הרבה מאד יהודים ממועמדותו של מילטון שאפ לנשיאות ארצות הברית.

מה סיכוייו?

הזהירות הגדול בקרב יהודי אמריקה סביב מועמדותו של שאפ, אין בו כדי להעיד שאכן גם גדולים סיכויו להיבחר. להיפך — סיכוייו די קלושים. לפי משאלי וסקרי דעת הקהל, לא נמנה שאפ במספר לאריות מיוחדת במינה. הוא „נוצרי" בתחתית הסולם של המועמדים שכבר הודיעו על החלטתם „לרוץ" לנשיאות. ממילא אפשר לראות בהחלטתו „לרוץ" — אפיזודה חולפת, אך עם זאת די מעניינת בתולדות יהודי אמריקה. אך, כאמור, לעצם החלטתו להופיע ולהשתתף במירוץ, יש משמעות מיוחדת. ראשית כל היא מעידה שלמעשה מבחינה תיאורטית קיימת כיום אפשרות שיהודי ייבחר לנשיאות ארצות הברית.

שנית שאפ, הוא גם היהודי הראשון ואולי לא רק היהודי הראשון, אלא האזרח הראשון מקרב המיעוטים האתניים בארצות הברית שהחליט על צעד כזה.

שלישית, כפי שציינו, יש בהצגת המועמדות כדי להבליט את התקדמותם של היהודים במימסד הפוליטי בארצות הברית שאינו פוסל מלכתחילה מועמדים יהודיים למשרות רמות.

יהודים בבית המשפט העליון

אולם בעוד שבממסד הפוליטי עלה כוחם של יהודים במערכת המשפטית הוא בירידה. כוונתנו במיוחד למשרת יהודי כאחד השופטים העליונים של ארה"ב. מאז התמנה של לואיס בראנדייס במשרה רמה זו, — שמינויו היה נושא למאבק ממושך וכו', כהנו בה בנימין קרדוזו, פליקס פרנקפורטר, ארתור גולדברג ואייב פורטס. שני הראשונים הצטיינו מאד במשרתם זו. עד היום הם גם נחשבים כגדולי השופטים בתולדות ארה"ב. גולדברג לא הטביע את חותמו על בית משפט העליון, ואילו פורטס התפטר בנסיבות שלא הביאו לנו כבוד... וזה בזמן שעמד על הסף של כהונה רמה ביותר, כנשיא בית המשפט העליון של ארה"ב.

אייב פורטס „תרם" ליוקרתם של יהודים רק בגלל — מוצאו... הוא לא עשה בעד עמו וארצו, ולא עוד אלא למרות היותו עשיר מופלג — וגם רעייתו הרוויחה רבע מיליון דולאר לשנה כפרקליטה, — קיים בעצמו „אוהב כסף לא ישבע כסף". היה חשוד כמקבל דיווחים באופן בלתי־הוגן. הוא היה השופט העליון הראשון שהתפטר תחת חשד כזה...

מאז, למרות כמה הזדמנויות לא ניצל הנשיא ניקסון את ההזדמנות להמשיך במסורת של מינוי שופט עליון יהודי ולא מינה יהודי למשרה זו. יש להזכיר שאחד השופטים העליונים הוא כושי, וכבר נתבססה „מסורת" זו, כך שמקובל ומוסכם שבמקרה שיתפנה משרתו יבוא כושי אחר במקומו או בקום שופט אחר. אולם באשר ליהודי נפסקה המסורת לשנים אחדות.

עתה שוב עלה העניין על הפרק. חבר בית המשפט העליון ג. דוגלאס חולה, הוא לקה בשבץ לב ובשתוק חלקי. למרות זאת הוא לא התפטר אם כי משתתף בישיבות בית המשפט במקרים נדירים בלבד.

בחוגי משפטנים ובעתונות הובעה הדעה שהמערכת המשפטית סובלת ממצב זה, כאשר שופט אחד אינו פעיל. הרשמנו גם קולות שתבעו התפטרותו.

אולם השופט דוגלאס מסרב להתפטר, ובין החשובים של נמוקיו הם אלה דלהלן:

דוגלאס ליבראלי, משמאל למרכז. והנה כמעט בטוח שהנשיא פורד השמרני ימנה כשופט — במקרה שכסאו של דוגלאס יתפנה, — אדם כמוהו. הווה אומר שמרני. בזה מאזני המשפט בבית המשפט העליון יוכרעו עוד יותר לצד ימין. לכן אינו נוטה דוגלאס לאפשר לנשיא להוציא את תוכניתו זו לפועל.

הוא ממתין, סוברים, עד לשנה הבאה, בה ייבחר נשיא אמריקאי חדש. ואם ייבחר נשיא מן המפלגה הדימוקרטית זה יימנה שופט עליון במקומו של דוגלאס ממפלגתו הוא, לפי הנוהג, ויתכן איש ליברלי.

כאן נכנסת ה„נקודה היהודית".

אם אמנם ייבחר נשיא דימוקרטי תהיה לזה התחייבות כפולה כלפי יהודים בנידון זה. ראשית „החזרת העטרה לישנה", כלומר, חידוש המסורת של חבר ביהמ"ש העליון יהודי.

שנית, בודאי שתהיה לו חובת הכרת טובה לבוחרים יהודים שיצביעו בעדו — כי אין לתאר שינצח בלעדם. ומינוי יהודי לביהמ"ש העליון יהווה מעין פריעת חוב בלתי־כתוב זה.

באשר למועמדים יהודים אין מחסור באלה. שכן יהודים תופסים מקום חשוב במערכת המשפטית, כפרקליטים, כשופטים, כפרופסורים למשפט באוניברסיטאות רבות מוניטין.

השופט ג'ק וינסטיין

מבין אלה מתבלטים במיוחד שני משפטנים בעלי שיעור קומה. אחד הוא השופט הפדרלי ג'ק י. וויינסטיין בבית המשפט של ארה"ב בברוקלין, השני הוא שר המשפטים הנוכחי אדוארד לוי.

הראשון מצטיין מכמה בחינות. ראשית, הוא נחשב לאחד השופטים המעולים ביותר בארה"ב, בעל מלומד, בעל מוח חריף, ובעל חוש הבינות וישרנות אנדתית.

שנית, הוא מלומד גדול, מחבר של ספרי שימוש שלומדים בהם בכל ביה"ס למשפטים ברחבי ארה"ב.

(סוף בעמוד 8)

שיחה עם ד"ר ברוך חזן, מומחה לעניני ברית המועצות

הסובייטים מעונינים בחידוש היחסים עם ישראל

מאת נ. גולן

...גישות בין שרי חוץ של מדינות ש־... בינהן יחסים דיפלומטיים הינן ... האומרת דרשני. שתי פגישות ... נערכו בשנים האחרונות, האחת ... בג'נבה, בדצמבר 1973 בין שר ... החוץ הישראלי אבא אבן ושר החוץ ... הסובייטי אנדריי גרומיקו, והשניה לפני ... שבועות בין שר החוץ יגאל אלון ... גרומיקו. מהי משמעותן? מן ה־... שנאמרו בסיכומה של הפגישה ... יתרונה רב הסתום על המפורש. בני־... להתנהגות האופיינית, לפחות מצי־... לא הודלפו הפעם פרטים משמעו־ת.

...שמנסה לפענח את מסתרי מדינ־... העתיד של הספינקס הרוסי חייב ... איפוא אל החרטומים ויודעי ... בתחום זה, סובייטולוגים במו־דרני.

...חנו השבוע עם ד"ר ברוך חזן, סובייטולוג ... במחלקה למדעי המדינה באוניברסיטה בר־... חוקר בכיר במכון לחקר בריה"מ באוני־... תל־אביב.

שאלה: כיצד מפרשים מגע בדרג כה בכיר כאשר קיימים עיתות מחודשת וה־... נתוק יחסים מצד בריה"מ כלפי ישראל?

„שלושה סוגי מגעים עם הסובייטים נמשכים ... מאז הניתוק ההפגנתי מצידם ב־1967 ... משפטים ממנו" — עונה ד"ר חזן.

... הפגישות המקריות כביכול בין ישראלים לרוסים בפרוזדורי עצרת וקונגרסים ... המאפיין של משטר טוטאליטרי כיום — ... מקריות. גם הפגישות המקריות, ... יצאה של צעד מתוכנן.

... שני של מגעים — פגישות רשמיות יותר ... כמו אלה שנערכו עם אבא אבן ויגאל ... הסוג השלישי — שיגור משלחות הדדיות. ... כל שנה מוזמנת לבריה"מ משלחת של אי־... ישראלים שמאלנים וגם כרגע מבקרים שם ... בראשות ח"כ דב זכין חבר ועדת חוץ ... בכנסת. יש גם משלחות של מדענים, ... ואנשי רוח ישראלים המוזמנים לבי־... מאידך — משלחת סובייטית מגיעה כל שנה ... לועידת רקיח. לפני כמה חודשים ביקרה ... הסיסת הרוסית, גיבורת בריה"מ. דרך קבע ... לכאן משלחות דת ויש ושופיעים בהר־... כסוכן העתונאי שהיה בארץ לא מכבר והוא ... סוכן רשמי של הק.ג.ב. כלומר, למרות ... היחסים קיים מגע כמעט סדיר, וכל זאת ... הייצוג הרשמי של האינטרסים הרוסים ע"י ... של פינלנד בארץ ושל האינטרסים הישראל־... ע"י שגרירות הולנד במוסקבה.

שאלה: אם מדובר במגעים קונסולריים — האם יש לייחס חשיבות מיוחדת לפגישת אלון גרומיקו?

ד"ר חזן: גם כשיש יחסים דיפלומטיים כלאים ... תמיד נפגשים שרי חוץ. הדרג של שרי ... מקנה משמעות מיוחדת לפגישה האחרונה. ... שלא כאמור דבר אני משער שעניין חידוש ... עמד על הפרק, ואנו צפים בפתח ה־... לפתיחת שגרירות סובייטית בתל־אביב.

שאלה: מה צריך להיות כדי שהרוסים יחדשו את הקשר איתנו?

ד"ר חזן: כתום מלחמת יום הכיפורים מצאה ... את עצמה במצב מוזר. ... אותה אלינו. אין ספק שניצחנו במלחמה זו ... צבאית, אבל מבחינה פוליטית היו במלחמת ... שתי מעצמות גדולות ושתי נבוכות גדולות. המנצחות — ארה"ב ומצרים. המנוצחות — בריה"מ וישראל. סאדאת למד בשנתיים האחרונות שדרך קיסינג'ר יוכל להשיג בהרבה פחות מאמץ מה שבשש וחצי שנות מלחמה לא השיג עת היה קשור בבריה"מ.

יתר על כן — חידוש היחסים בין ארה"ב ורוב מדינות ערב יוצר מצב בו יכולה ארה"ב לשחות בגלוי עם כל צד המעורב בסכסוך ולשגר את המתווך שלה לקהיר, לירושלים, לדמשק, לעמאן, ואילו בריה"מ חייבת להפגש עמנו בסתר, או במסגרת פגישות חריגות כמו זו עם אלון; כשעליה עוד להצטדק ולהסביר כל מיפגש שכזה עם „אויבתה". אין ספק שזהו מצב לא נוח ומשונה והיא היתה מעוניינת לזכות ביתרון הקיים בידי האמריקאים.

ועוד משהו, ההתקרבות בין מצרים וארה"ב כל כך מנוגדת לאינטרסים הסובייטיים שלא יפליא יהיה לגלות שמישהו במוסקווה החליט לאזן את היחסים ולהתקרב מחדש לישראל.

הרמזים הסובייטיים כלפי ישראל

שאלה: האם יש רמזים ממשיים לשינוי הצפוי להתחולל או זוהי תאוריה הבנויה על פגישת אלון גרומיקו בלבד?

ד"ר חזן: רמזים נוספים יש, אם כי לא רבים. למשל, בנאומו האחרון בעצרת הכללית, כאשר דיבר גרומיקו על ועידת ג'נבה לא השתמש בנוסחה הקיצונית ביותר כשדרש שיתוף הפלשתינאים. נכון, אגב, שלסובייטולוגים אין בדרך כלל מקורות מידע גלויים ושוטפים לחיזוק הנחותיהם. אין לנו עתונות חופשית להסתמך עליה, אין מגע עם פוליטיקאים ואישי ציבור רוסיים וכל אשר נותר הוא להסיק מסקנות על פי סדר של חתימות ראשי הממשל הרוסי על מסמך, סדר האנשים העומדים על במת הצעדה, בתצלומי עתונות, שינויים במבנה המשטר באנשים רשמיים וכדי. אומרים עלינו לכן שאנו עוסקים בבניית פצטאוריות.

אבל במקרה הנוכחי — מכתיבים כל הנתונים המציאותיים את מסקנת חידוש היחסים. בימינו בכלל ניתוק יחסים הוא בעיקר אקט תעמולתי. מערכת היחסים הבינלאומית היא כה מורכבת שאין אפשרות לשתי מדינות להנתק ניתוק גמור זו מזו. מכאן — כאמור — חילופי המשלחות, המפגשים הבינלאומיים וכדי.

שאלה: האם חידוש היחסים הצפוי יביא לשינוי במדיניות הסובייטית במזרח התיכון?

ד"ר חזן: אני בטוח שכאשר תיפתח שגרירות סובייטית בת"א לא ישתנה בהרבה סוג היחסים בינינו. יש הסבורים שלישראל לא כדאי לחדש את הקשר כי בכך היא פותחת פתח ללחץ סובייטי ישיר עלינו. זהו נימוק מגוחך. וכי ללא שגרירות לא יכלה להפעיל עלינו לחץ? כשאיימו עלינו בהפעלת דביזיות צנחנים אם לא נאפשר אספקה לארמיה השלישית המצרית „נגררה" — זה לא היה לחץ ישיר? מאידך — חידוש הקשר לישראל ברורה יותר. כרגע — רק שליש ממדינות העולם מקיימות שגרירות בארץ. לדעתי, בעקבות בריה"מ ילכו מיד יתר ארצות הגוש הקומוניסטי יחדשו את היחסים הדיפלומטיים איתנו, ולא הרבה לאחר מכן עשה זאת גם הגוש האפרו־אסיאתי. וכך נצא מן הבידוד הפוליטי ותיווצר כביכול אווירה בינלאומית קשה פחות מזו הנוכחית. אין להבין מכך שאני ממליץ על חיזור ישראלי אחרי הסובייטים לשם חידוש היחסים. הם אלה שניתקו את היחסים והם שצריכים ליזום גם חידוש היחסים. בעקבות פגישת אלון—גרומיקו לכשל, מיהמצו הסובייטים לודעה לעיה יוצא שהם כאילו נענו להזמנה ישראל לשוחח עמם, ולא יזמו זאת.

מדוע מוסיפים הרוסים לתמוך בערבים?

שאלה: לאור מאבקים כלכליים בכבישים ופוליטיים עקביים במדינות ערב — מהם החשיבה שקנו, מצרים, לארה"ב ואל המערב. הנה בריה"מ המפורסמת ב„ריאל פוליטיקה" שלה איננה מסיקה מסקנות קיצוניות, איננה מגיבה בחריפות היא כאילו נגררת אחרי האירועים, ועוד ממשיכה בתמיכה הנאמנה שלה בפלשתינאים ובמטרות הקרבות. מה פירוש הדבר? כיצד יש להבין את יחסה העוין לישראל, לאחר שתמכה בהקמתה ב־1948?

ד"ר חזן: לחיזוק הדברים כדאי להוסיף שאחרי שהשקיעו במצרים סכום עצום, יש אומרים כ־30 מיליארד דולר, נותרו הסובייטים בידים ריקות, ואם יש להם בסיסים צבאיים במזרח התיכון הרי זה במדינות בהן דווקא לא השקיעו הרבה כמו לוב או סומאליה. ישנם שלושה גורמים המשפיעים על מדיניותה של בריה"מ. האחד — שיקולים איסטרטגיים ביטחוניים הנובעים ממצבה הגיאופוליטי ותחרותה על השליטה העולמית עם ארצות הברית. השני — האידיאולוגיה המרקסיסטית. כיום אמנם משקלה לא רב והיא משמשת להסוואת מטרות פוליטיות צרופות אבל לעצם העובדה שצריך לגנות כל צעד פוליטי במינחים אידיאולוגיים יש השפעה.

הגורם השלישי — הצורך להגיב על צעדים וצעדים של מדינות אחרות. זהו אספקט שמשום מה נוטים להזניח. לא תמיד בריה"מ היא היוזמת השקולה המפוכחת. יש שהיא נגררת. לדוגמא — גירוש היועצים הסובייטיים ע"י סאדאת ודאי לא היה פרי יוזמה רוסית. ניתוח ההיד יוכיח שבעצם כל מה שקורה במזרח התיכון בשנתיים האחרונות איננו יזום ע"י הרוסים. הם מגיבים בלבד.

יש עוד עובדה שאסור לנו לשכוח אותה. קיומה של ישראל אינו עומד עוד בספק אצל הרוסים. אפילו כאשר ביקר שר החוץ הסורי חדאם, במוסקווה לא מכבר, אמר גרומיקו בעת הסעודה הרשמית לכבודו שבריה"מ מעוניינת בשלומה ושלמה של ישראל! ואני מאמין לו. קיומה של ישראל היא אינטרס סובייטי. אנחנו ה„שטן" שבו מאיימת בריה"מ על הערבים. אחרת — איזה תירוץ יש לה להתערבותה? רק פעם אחת במשך כל שנות קיום המדינה איימו הרוסים על קיומנו. היה זה ב־5 בנובמבר 1956 כאשר שיגר בולגנין אגרות זהות לצרפת, אנגליה וישראל ובאיגרת הישראלית היה כלול משפט אחד שנתפס כאיום של בריה"מ נגד קיומה של מדינת ישראל. נאמר שם: „מעשים כמו אלה (במבצע סיני) זורעים שנאה כלפי מדינת ישראל בקרב יתר העמים, אשר יכולה להשפיע על עתידו של ישראל ולשים בסימן שאלה את עצם קיומה כמדינה".

גם כאן, בריה"מ מדברת על השנאה, שלא היא תעשה, אלא „יתר העמים". מאז, לא בששת הימים, לא ביום הכיפורים ואפילו לא ביוני 1970, כשישראל הפילה 5 מטוסים סובייטיים — לא יצאו הרוסים בהכרזה דומה. קיומה של ישראל חיובי כאמור בעיני בריה"מ בכך שהיא גורמת למצב של לא שלום במזרח התיכון. האקלים הטוב ביותר בעיני הרוסים לחיזוק שלטונם בעולם הוא לא שלום ולא מלחמה — וישראל היא אותו חומר דליק המבטיח, בעיניהם, אקלים כזה, לפחות במזרח התיכון.

מוסקווה חלמה להקים מדינה פרו־סובייטית בא"י

שאלה: האם זו היתה הסיבה לתמיכתה בהקמת ישראל ב־1948?

ד"ר חזן: ב־1948 ראתה בריה"מ כאפשרות הקמת מדינה סוציאליסטית במזרח התיכון. קומוניסטים יהודים קבלו אז הוראה מפורשת לעלות מאירופה לישראל. מהר מאוד התברר לרוסים שלמרות שבשלטון נמצאת מפלגה סוציאליסטית, האלמנט החזק ביותר בישראל הוא הציונות הקשר הטבעי ביותר שלה הוא ליהדות ארה"ב. גם קבלת הפנים היהודית הנלהבת לגולדה מאיר, מדאיגה אותם. בריה"מ היא בית הסוהר הגדול ביותר בעולם לעמים. מאתים לאומים מרכיבים אותה, ויש עוד עמים, פרט ליהודים, שיש להם לאן ללכת מחוץ לגבולותיה. כאשר מופיעה שגרירות ישראל במוסקווה מתגלים פתאום שלושה מיליון תושבים שלא רק שנאמנותם לבריה"מ מוטלת בספק אלא שהתנהגותם יכולה לשמש תקדים מסוכן ליתר הלאומים. התגובה הרוסית — הסתגרות חזקה, ניתוק כל מגע בין היהודים „שלה" ובין ישראל.

ב־1954 נוצרת הזדמנות חדשה להחדירה סובייטית למזרח התיכון, הזדמנות שלא סיפקו הישראלים ב־48'. היתה הפיכה במצרים ומנהיגה החדש, נאצר, התגלה כפועל לפי קו שאינו פונה מערבה. ואז בא הסרוב האמריקאי לספק לו נשק ולממן את בניית סכר אסואן. יש פרשנים האומרים שאילו נענו האמריקאים — פני ההיסטוריה במזרח התיכון היו שונים לגמרי. הרוסים מנצלים מהר מאוד את הסרוב האמריקאי. ב־1956 הם שולחים את צ'כיה לחתום על עיסקת הנשק הגדולה ביותר באזור. למעלה ממאה מיגים. טנקים, נגמשים — נשק בכמויות עצומות זורם למצרים ועמו — ההשפעה הרוסית. דוגמא ראשונה להשפעה זו — נאצר מלאים את הסואץ. בריטניה מגיבה יחד עם צרפת וישראל — במבצע סיני.

בולגנין מאיים, רוסיה מדליפה שמועות שהיא תפציץ את ישראל בטילים בין יבשתיים, האמריקאים נבהלים ולוחצים עלינו לסגת, ובן־גוריון נענה.

מה הסיקו הערבים מההתפתחויות אלה? מסקנה, שיורו אותם כל השנים הבאות ומנצלים את לקחה עד היום: א) לחץ אמריקאי משפיע על ישראל. ב) בעת מלחמה הם יכולים לסמוך על בריה"מ באספקת נשק ותמיכה פוליטית מלאה. ג) יש „קו אדום" שאחריו בריה"מ לא תרשה לישראל להגיע. במלחמת ההתשה למשל, הגנו טכנאים וחיילים רוסיים בעצמם על קהיר ועל אסואן, והיה ברור שזהו הקו שמעבר לו לא תרשה לנו מוסקווה להגיע. במלחמת יום הכיפורים הגן כוח סובייטי על דמשק.

אבל אם לחזור להתפתחות ההסטורית: אחרי איומי בולגנין השפעתם — מתחיל „רוח יבשי" עם הערבים. משלוחי נשק עצומים יוצרים תלות טוטאלית של הצבא המצרי ברוסיה. הסכמים כלכליים לעשר, חמש־עשרה שנה מבטיחים התקשרות מצרית שתהיה בתוקף אפילו אם יתחלף המשטר במצרים. הסובייטים מקימים את מפעלי הפלדה בחלואן, את סכר אסואן ובד בבד מגנים להסוה את בשמר נאצר שבאלה והקים מעבירים מאגרים נוספים בעיראק ובסוריה. נאצר מבקר בבריה"מ ומקבל עיטור גיבור בריה"מ. כרושצ'וב במצרים. וישראל? בכח האינרציה ממשיכים לקיים „צה יחסים פוליטיים אבל בפרופיל נמוך. בעשור שבין 56 ל־66, כאשר לבריה"מ דריסת רגל יזמה בעולם הערבי אין קיומה של ישראל נראה חיוני בעיניה.

הטעות הסובייטית שגרמה למלחמה

סוריה מופיעה כגורם חדש. צמרת שמאלנית פרו־סובייטית של „הבעת" תופסת את השלטון ולרוסים נדמה שארה"ב וישראל לא יחשו ליר־תה של מדינה בה פרו־סובייטית במזרח התיכון. כאן הם עושים את מקומם המדליפה הגדולה ביותר. במשך שנה שלמה הם מדווחים על ריכוזים ישראליים בגבול הסורי. על קרוב אניות מלחמה אמריקאיות אל חופינו, על כוונות מלחמתית מערבית המאיימת על בת ישותם — דיווחים שכולם נובעים כשיקול מוטעה. כשישראל בפילה ... „בג"ב" כורים בעל ... גרמה לסובייטים שהנה עומדת לפרוץ פעולת תגמול ישראלית: לוחצים על מצרים לחמם את הגבול הדרומי — וכשפורצת מלחמה בגלל כך עם מצרים — אין מופתע גדול יותר מן הרוסים. זהו מחדל מדיני פוליטי, צבאי ומודיעיני בלתי רגיל. ואז שוב נהגים הרוסים שלא כדרכם הם נכנעים לאיסטולפ הזעם שלהם על טעותם הכבדה, שנמשכה שנה שלמה. על הנשק העצום (בשווי 2 מיליארד דולרים של אז) שירדו למטמון ועל יוקרתה הנפגעת ומוסיפים שנאה על טעותם — מנתקים יחסים עם ישראל.

בקורות המדיניות השקולה והקרה של ברית המועצות אין הרבה מקרים כאלה. ובמקביל — עורכים הרוסים רוויזיה בכל תפיסתם. ראשית — נשק רוסי יתקבל רק יחד עם טכנאים ומדריכים רוסים שילמדו את הערבים כיצד להפעילו (ב־1971 היו במצרים — 21 אלף רוסים!) שנית — הם דורשים בסיסים צבאיים גלויים (כמו פורט סעיד) ונסתרים (כמו במרסה מטרוח) שלישית — הם מחליטים שכל מלחמה עם ישראל הסתיימה באבדן נשק ויוקרה סובייטית ואוסרים על הערבים לצאת למלחמה. הכו־שם שלהם: מתח מבוקר, מלחמה קטנה, מלחמת התשה. אלא שב־1970 מפילה ישראל מטוסים המוטסים ע"י רוסים ובאוגוסט 70' נחתם הסכם הפסקת אש בין ישראל ומצרים.

כשהרוסים תכננו לרצוח את כ'גדאת

ושוב תפנית חדשה. נאצר מת. סאדאת, איש דתי קיצוני. המתווך בין המהפכה המצרית ובין ה„אחים המוסלמים" וידוע גם בקשריו עם הנאצים — לא נראה לרוסים. הם יוזמים קשר לרציחתו בראשות אחד ממנהיגי המודיעין המצרי, סוכן סובייטי. סאדאת מגלה את הקשר. שבועיים לאחר גילויו — מופיע פודגורני בקהיר עם הסכם חתום מראש ודורש מהמצרים לחתום עליו. לסאדאת אין ברירה. כל צבאו מחומש ע"י רוסיה. רוב כלכלתו משועבדת לבריה"מ. והוא חותם. היה זה הסכם שאילו קיים סעיף־סעיף היה הופך את מצרים לגרורה קומוניסטית מובהקת. החוזה לא בוצע. סאדאת הבין שבנוכחות עשרים ואחד אלף רוסים לא יוכל לנהל מדיניות משלו ודאי לא להכין מלחמה בישראל. נוצרים גם מתחים בין הרוסים למצרים ביחסי היום־יום. ביקר אחד עם סאדאת ומגרש את הרוסים. בצעד גילוי מפתיע — בריה"מ חסרת אונים להגיב כרצונה. אילו היתה מצרים גובלת בה מבחינה יבשתית, אין ספק שהיתה פולשת אליה כמו שפלשה לצ'כיה. כצ'כיה גם איננה שייכת רשמית לגוש הקומוניסטי. מה נותר לרוסים לעשות? הם מתקפלים ויוצאים. ועל אף היריקה בפרצוף — ממשיכים לשלוח נשק. כי זוהי צורת ההתקשרות היחידה שנותרה להם עם הערבים.

מדוע איפוא, נוסע סאדאת ב־1973 למוסקווה? כנראה הסכימה בריה"מ להזרים לו נשק מתוחכם ביותר שלא היה בידינו. (כפי שהתגלה במלחמת יוהכ"פ) או שהסכימה לתכנית המלחמה שלו. בזמן מלחמת יום הכיפורים יש לרוסים לוויני ריגול מעל סיני והם יודעים מה מתחולל עוד לפני המצרים והישראלים. עובדה — ארבע שעות בלבד אחרי שאריק שרון עבר עם חייליו את התעלה כבר נמצא ראש ממשלת בריה"מ בבסיס בבירת קהיר! הרוסים מאיימים בצנחנים. ארה"ב מגיבה, בכוננות אטומית לדרגה 3. ב־24 באוקטובר נכנעת ישראל ללחץ אמריקאי ואנחנו מגיעים לראשית שיחתנו. למצב בו הערבים מגלים שוב את כוחה של אמריקה וחוזרים אליה. אגב, לדעתי האיום הסובייטי היה „בלוף". רוסיה לא שיגרה מעולם צבא מעבר לגבולותיה היבשתיים ואינני בטוח אם גם הפעם לא עשתה זאת תוך תיאום עם קיסינג'ר... — והנה בא זמנו של הצעד האחרון — ...

مكتبي من الاهل

עיטורי
סופרים וספרים

פירוש הריבמ"ץ לסדר זרעים

מאת הרב משה הלר

שוב זיכה אותנו מכון התלמוד השלם במתנת חג גדולה וחשובה בהוציאו את פירושו הגדול של רבנו יצחק ב"ר מלכי צדק מסימפונט אשר בדרומה של איטליה, למשנה „זרעים" מתוך כתבי יד עתיקים, עם הערות, מקורות וביאורים מאת הרב ניסן זקש. זהו ספר רב כמות במהדורה מהודרת וכריכה נאה, הדר והדר, כדרכו של המכון שיודע לצרף פנימיות של גדולי רבותינו, לחיצוניות של הידור בחינת

פירושו של הריבמ"ץ, שחי ופעל בשנות ד' אלפים תת"ל—תתקי' עשה לך תורה נאה.

בעיקר, הוא הפירוש הראשון שיש בידינו לסדר זה בכלל, לאחר פירושו הקצר של רב נתן אב הישיבה באי"י, שהגיע לידיעתו של הציבור הלומד רק מאוחר יותר. זכות ראשוניות זו עמדה לו שיתקבל והשפעתו על לימודי התורה והפרשנות תהא רבה.

ואכן, הריבמ"ץ נתפרסם בגדלותו, היו לו קשרים של משא ומתן בהלכה עם גדולי הדור כמו רבנו תם ורבנו פטר בעלי התוספות, ופירושיו הובאו בתוספות בכמה מקומות בתלמוד, וכן בספר הישר; אור זרוע, ראבי"ה, היראים, וגם בן מדינתו הרי"ד מחכמי איטליה מביאו הרבה ומשתמש בפירושיו (ראה גם תשובות הרי"ד סי' מ"ד שכתב: „כמה עצמו דברי ריב"מ שכתבת אלי ושמחתי בהם כמוצא שלל רב"). לפניהם היה גם פירושו של הריבמ"ץ לסדר טהרות שלא הגיע לידינו. כן השתמש בהם הראב"ד, ובהשגותיו הוא קורא לו „הרב היווני" וכדרכו לפעמים דוחה בתוקף פירושיו ראה הל' טומאת מת, פרק א' הלכה י"ח ושם פרק י"ז הלכה ג') ולפעמים משבח ומקרב את פירושו (עי' הל' כלים פרק כ"ז הלכה ו'). וכן אנו מוצאים את פירושיו גם בתוספות של ר' שמחה ב"ר שמואל, קרובו של ר' קלונימוס בעל יוצר תנאים ואמוראים. תוספותיהם של חכמי צרפת הגיעו לחיבורן גם עד איטליה והריבמ"ץ העיר עליהם בגליונות. הרב בעל אבן עזרא בנדודיו ביקר אצלו, אולם כנראה שלא מצאו שפה משותפת ביניהם.

השפעה על מפרשי המשנה

רבה השפעתו של הריבמ"ץ על מפרשי המשנה, ובפרט על פי' רבינו הר"ש משנץ, שמורגשת בו השפעתו בפירושי מלים וזרות שב־ירושלמי. אמנם, לא תמיד מזכיר הר"ש את הריבמ"ץ במפורש, אבל בכלות אפשר לעמוד על כך שמקורם מפירושיו, ובפרט כשהוא מביא „לשון יוני" (ראה כלאים פ"א מ"ב; מעשרות פ"ה מ"ח; דמאי פ"ד מ"ב, ועוד). לפעמים הוא מביא את פירושי הריבמ"ץ בשם „יש מפרשים בשם רבנו האי גאון" (ראה דמאי פ"ו מ"ח) וכדומה. גם לענין זה היו הפירושים לטהרות, שהעתיק מהם תכופות (ראה מה שכ' בזה בתוס' במבוא עמ' י"ח, י"ט). ואפילו בדורות יותר מאוחרים, של בעל „כפתור ופרח" ו„תרומת הדשן", עדיין היו נמצאים פירושים אלו בידיהם (עי' תה"ד סי' צה: „דע כי יש לי פי' ר"י ממיפונט בכל סדר טהרות", וראה גם לקט יושר ח"ב עמ' 88).

קשה לעמוד על מקורותיו של הריבמ"ץ, שכן כמעט שאינו מביא פירושים שקדמו לו. הוא משתמש בפירושי הגאונים, וכן בפירושים של הערוך, אך שאינו מזכיר את שמו, וכן הוא מביא את פירושי ר"ש, שכנראה אינם של רש"י אלא של ר' שמעיה תלמידו של רש"י. דרכו לבסס עיקר פירושיו על הירושלמי והתוספתא וזו מלאכה רבה — שלא היו משניות, שיש בהן תלמוד בבלי ההויות אביי ורבא, שאל ידם יכול המפרש לשלב ולמזג הפרשנות וההויה, כהרי משניות בסדר „זרעים" שאין עליהן גמרא בבלית. על המפרש ליצור יצירה חדשה, להביא ממרחק לחמו, מן המקומות המפוזרים בבבלי, לאחדם ולמזגם עם פירושי הירושלמי הקצרים שהם צריכים ביאור לבד, לגבל ולצור מתוכם את הפירושים הנכונים. מתוך הפרקים יש ליצור את עצם הפירוש, להיות השואל והמשיב, להמו"מ הקדמות ודיוקים ולהגיע אל המסקנות.

הערות מאירות

בהערות המעטרות את הריבמ"ץ אנו רואים את גדלותו ורוחב היקף עבודתו של המחבר הרב ניסן זקש, מגדולי התורה שבירושלים, אשר כבר התמחה בעבודתו במחזורי הנוסחאות של מכון התלמוד השלם בש"ס ובמשנה, וכן בהוצאת ספרי ראשונים מתוך כתבי"ד, ושם לו כאחד המומחים הגדולים בעולם התורה והיצירה. ידוע הרב ז. בכוח דקדוקו על כל תיבה ואות של הגניזות וכתבי היד הדורשים מומחיות ושקידה. הוא דורש כל תג וקוצי אותיות, ועמד בהם יהיפך בהם עד שמגלה לפנינו את המאור שבהם. רבים כליו של הרב ז. — הבהירות, ההבנה, הדייקנות והשקידה ועל כל אלו למדנותו הגדולה, הם כלי יוצר שבהם הוא בונה את מכלול הערותיו, שהן קצרות או ארוכות לפי הצורך. הוא משתמש בידיעותיו להסביר את דברי הראשונים, ויודע להטעים את דבריהם ולעמוד על דעתם, יודע לשינוי נוסחאותיהם ומתאמץ להסביר את כוונתם. הרבה יגיעה הוא משקיע לעמוד על נוסחת הירושלמי או התוספתא שהריבמ"ץ מביא ושומר על פירושיהם מתוך פירושו של רבנו, שבלעדיהם אין לנו גישה וכניסה וחפיסה בדברי הירושלמי, ומתוך כך באים לעניני הדברים מאירים וברורים.

כל העובר בעיון על היקף הערותיו של הרב ז. מכיר מה רב העמל וההיקף שהשקיע בעבודתו הגדולה. כושר נסיון של הרבה שנים, הציב לפניו את הייעוד שלא להזניח אפילו דקדוק קל בדברי הראשונים, שכל דבריהם נכונים באמיתה של תורה. ואכן, כתלמיד חכם אמיתי הוא יורד לעומק של העניינים ואינו מניח בשום מקום מלדקדק אחריהם ילבארם, להאיר אותם מכל הצדדים, ולהניח בהם תמרורים ונתיבי הבנה שבהם נוכל להגיע אל כוונתו הנכונה של הריבמ"ץ. אין הוא שוכח גם את הסידור המשנתי של הריבמ"ץ בסידור המשניות, הוא בודק אותם בהשוואה לפירושים או לשיטות של ראשונים אחרים.

בייחוד הוא דן ומשווה עם פירושי הר"ש משנץ, הרע"ב, ו"הרש סילריאו ועוד שהשתמשו בפירושי הריבמ"ץ ובנו עליהם או מתוכם מסד וטפחות. תיקוניו של הרב ז. מפליאים, ולפעמים בתיקון קל הוא מוצא פירוש קטע שלם ונותן לו פנים חדשות, כמו, למשל: „והיה מקום להגיה דלפ"ייש"דלפמש"י, במקום דלפ"ייש", וכאלו יש רבים. כוכחה הוא לראות כי נמצא כאן חסר או השמטה מחמת טעות הדומות וכד'.

בספר הריבמ"ץ נמצאות נוסחאות רבות, השונות מהנוסחאות שלפנינו. הרב ז. כבר עמד עליהן בספרו הגדול „משנה לזרעים", ששם הקיף את עולם הנוסחאות ואין צורך לחזור על הדברים.

כדי לא לסרבל את ההערות ולא להעמיס על הלומד הערות ריבבות, הכניס הרב ז. בסוף הספר מדור של הערות וחידושים שבהם הוא מאריך יותר. שם הוא מבאר את העניין בהרחבה, מתוך הבנה וסברה.

פירושיו של הריבמ"ץ קצרים אך הם תובעים שלמות מ"אים, שכן פרשנות של המשנה חייבת למלא את ההוויות הבשלימות את פירושה הנכון. כיוון שלא ידע את פירושו של הרמב"ם למשנה ויחקדימו, מוצאים אצלו גישה חדשה לפירוש המשנה ובעצם העניין. אציין דוגמה קצרה על ההבדל בגישות כיצד באמרו בקוצר לשון, ואיך נפרדו מישורי הפירושים. בשביעית פ"ד מ"ד נאמר: „המוזגב בגפנים והקוצץ בקנים של גפן ירחיק טפח". הריבמ"ץ פירש, שירחיק טפח מן הארץ דחוש ל„עבודת הארץ". אבל בפירוש הרמב"ם כתב: ירחיק טפח מן הגפן דהוי עבודת המיוחד" אלא שאין איסור מהיות כיפני שאינו מתכוון לזמור. כאן אנו רואים שני פירושים שונים, ויסוד המחלוקת לריבמ"ץ איסור עבודה בשביעית הוא דין בעבודת האדמה, ולכן ירחיק טפח „מן הגפן" בגובה; לרמב"ם מתחדש איסור מלאכה מצד עצם העבודה, והיא מלאכת הזמירה וכעין מלאכות של שבת, ולכן אלמלא שאינו מתכוון אסור, וגם עכשיו צריך להרחיק כ"עצם הגפן" טפח.

כך נתברכנו באחד הפירושים המופלאים של אחד מגדולי ראשונים, מאור ומעוטר בציצים ופרחים, פותח גדול לסדר זרעים. טובא לבי"ר ומרא לשקיא ל„מכון התלמוד השלם" ולמנהלו הרב יהושע הוטנר, שהביא לנו ברכת פירותם ממיטב הספרות התורנית הראשונית.

שתי כנפי שירה

מאת מאיר אוריין

הביקורת הספרותית של זמננו מנתקת את היצירה מיוצרה. ואילו שירתו של ש. שלום, שקיבל לאחרונה את פרס ביאליק מטעם אוניברסיטת ניו־יורק, טבועה כולה בחותם של מעיין יניקתו. גדולה מזו, שירתו. לא זו בלבד שפותחת אשנב לעולמו של המשורר, מיכלסת בה גם המכורה הרוחנית שממנה הוא נחצב.

ש. שלום שייך למשפחת היחוסין של שושלת רוזין בחסידות. השם „שלום", כשם הבן הבכור של רבי ישראל — ראש שושלת ריזין. אביו, רבי אברהם יעקב שפירא, היה אדמו"ר בירושלים; סבו, רבי חיים מאיר מדרוהוביץ, אדמו"ר של עדת חסידים גדולה בגאליציה ובאוסטריה. וכתב היוחסין עולה ומגיע עד לרבי דב בר, המגיד ממזריטש, תלמידו של הבעש"ט.

חסידות רוזין המתבלטת בייחודה בתוך שאר הזרמים החסידיים. היתה זאת חסידות של יופי והידור־צורה. עטופת חן וקסם ונעימות הליכות. חסידות זו לא עקרה הרים בתורה, מורשתה, לא ספרי פלפול הם, אלא אמרי שפר, משלים וסיפורים, ש־הכיסוי שלהם עולה על הגלוי ומכת־מים שהמרומז עולה על המפורש.

בבית המדרש הריז'יני היו מהלכים ברגש, לא היתה שם תפילה סוערת־בוערת; לא תפילה של קולי קולות ופסיקת כפיים המתפרצת לשחקים ־בכות. שם היה שולט הקול־דממה־דקה. בבית מדרש זה נתגר ניב לשוני נאה: לצעוק בלחש. היינו אפשר לצעוק עד לב השמים אך הצעקה תהיה בלחש, בפנים. אך על הכל ומעבר לכל שלט בבית המדרש ה־ריז'יני הניגון.

כל מה שאמרתי על שושלת רוזין כוחו יפה לגבי יצירתו של ש. שלום, שאני רואה בו חוליה נאמנה ב־שושלת זו..

בשירתו יש למצוא ממיטב הבוטנ־תיה של חסידות ריזין: נפשיות, הצעקה בלחש, החן והקסם, ומעל לכל — הניגון. יש לחסידות תכונה, שגם כשאדם עוזב אותה, היא, ה־חסידות אינה נוטשת אותו. גם כש־אורח החיים החסידי נפסק, מנגינת החסידות לעולם אינה נפסקת, והיא מלווה את האדם שפעם דבק בה בכל הגלגולים שבחייו. אם יקום פעם חוקר ספרות הלן בהיכלה של חסי־דות, ויעיין היטב בשירת ש. שלום, יגלה את הניגון הזה הבוקע כמעט מכל שיר משיריו.

שלושה מוטיבים עיקריים

שלושה מוטיבים עיקריים ירש שלום במורשת החסידות; ראיית ה־יקום במימד מיסתורי; האהבה לכל הנברא בצלם; אהבה לא"י.

על שלושה אלה אתמקד ברמזים בלבד.

תמצית־תמציתה במשנת החסידות היא, התתירה אל הבדיות שביקום וההתפעמות התמידית מהפלאיות ש־בטבע. סב סבו של ש. שלום, המגיד ממזריטש אמר פעם בשבת לתלמידיו: כשהלכתי אתמול מהמקווה פגשתי בדרך ילדה קטנה כשהיא בוכה. שאלתיה למה את בוכה והיא השיבה לי: „שיחקנו במתחבאים. והנה, זו שעה ארוכה שהתחבאתי בין העצים ומחכה ומחכה שיבואו למצוא אותי ואף ילד לא בא לחפש אותי". מקול בכיה של הילדה הזאת שמעתי קול בכיה של השכינה האומרת גם היא, אני מתחבאת בתוך כוחות הטבע ומחכה שבני אדם יגלו אותי ואיש אינו מורה לחפש אותי...

ש. שלום מחפש את השכינה ש־ביקום, חודר אל העמקים של ה־בריאה, אל המהות שמתחת השכ־בות העליונות של העולם. ושירתו היא שירה רוויית האונה לפנימיות העולם, בלשונו „לפעימה ללב ה־שלום".

אהבת האדם וכמיהה לאחרית הימים

מן האכסטטיקנים המובהקים הוא ש. שלום, עם זאת אינו רואה את היופי כפולחן, כאליל שיש לסגוד לו. הוא משורר בעל ערכים וכזה דוגל הוא באכסטטיות שבנפש האדם מתעלה על ידה, ביופי של טהרה. יופי שיש בו התמאגיות, לפי המושג היהודי — יפה, משמע במידות, מה יפה ירוש־תנו. יהודי יפה...

בשירתו של שלום באה לידי ביטוי הטראגיות האכזרית של הדור, דור של השפלת אדם. והשירה נבסאת את המאבק הנצחי בין האלוקי ש־באדם לבין השטן שבו.

המגיד ממזריטש, שממנו צומחת שושלת ריזין, אמר: בפניניותו של כל אדם טמון קין קטן, והמשורר, ניגון־נינו, חש בקיניות ההולכת ו־משתלטת על עולם, והוא לוחם למען השלטת הניצוץ האלוקי שבאדם על הניצוץ הקייני.

האהבה לא"י

חסידות רוזין היתה היחידה מבין כל הזרמים החסידיים שבישרה ליהו־דים הנדכאים ברוסיה הצאריסטית את בשורת מלכות־ישראל. לאו דווקא ה־מלכות המשיחית המיסתורית, אלא מלכות של ממש, על כל גינוני מלכות והדר מלכות. התנהגותו של רבי ישראל היתה התנהגות של שררה. בעצמו נהג בגינוני מלכות. חז לא בבית מדרש ישן שקירותיו מטים לנפול אלא בארמון מקושט. מרכבתו המהודרת היתה רתומה לארבעה סוסים. כשאדמו"ר מבני דורו הביע את תמיהתו על התנהגותו זו, השיב: אל יהודים עניים ומרודים השקועים בעול הגלות, צריכים לבוא ולהזכיר להם את הפאר של ה„קדוש המלכותי", שמוצאם ממלכים ונביאים וגלותיותם היא עניין שבמקרה.

על כמאז היו חרוטות המלים: „דוד מלך ישראל חי וקיים". בגלל התנהגות זו ישב בכלא קיוב 22 חודש (אסיר ציון הראשון, ברוסיה).

כשחסידיו העבירו אתו מבית הכלא למדינורה, רצו פקידי מלכות אוסטריה שיירשם כאזרח אוסטרי. אך הוא התעקש. ובהשדות המסע שלו ציווה לכתוב: אזרח ירושלים (150 שנה לפני הצהרת עגנון בשטוקהולם, בעת קבלת פרס נובל...). מאז, כל בני השושלת הזאת — בתוכם ש. שלום — רואים את עצמם אזרחי ירושלים.

באחת ממסותיו כותב ש. שלום: הרשמות הראשונות שאני זוכר אותן, שמכתין לצלילי שיר על חורבן ירוש־לים; השיר הראשון שלימד אותו אביו הצדיק היה: על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון; כשראה. בהיותו ילד, כוכב נופל מ־רקיע, בקשתו היחידה היתה: הלואי וציון תיבנה ומשיח יבוא.

לפני מותו, ביקש סבו, האדמו"ר מדרוהוביץ, להגיש לו את קופסת קרן הקיימת לישראל שהיתה תלויה ל־מראשותיו, שילשל לתוכה לירה של ביזר, שהיתה מוכנה אצלנו למטרה זו, והמלים האחרונות שלו היו: אבא רחימאי, אבא ירושלים.

מסבו זה, שהיה חלוץ האדמו"רים שעלו לציון בדור זה (בשנת תרמ"ד — לפני 92 שנה), ודאי שמע את האמירה הגדולה כי „אין פירוש ל־יהדות אלא נסיעה לארץ ישראל". במסתו על עלייתו לא"י מספר ש. שלום: כשהגיעו הידיעות מסאן רימו שהובטחה זכותו של עם ישראל לשוב אל ארצו. לבש בית סבי חג. הסבא אסף את כל בני הבית, בניו וכלותיו, נכדיו ונכדותיו, המשרתים והמשרתות ואף החסידים, קרא לפניהם את תוכן הידיעה, ציווה לעמוד דום משך רגעים אחדים, למען נזכור את המעמד הזה כל ימי חיינו ונספרהו לדור אחרון. שרנו את השיר „בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים". הסבא ירד לרחוב, קנה אצל נער מוכר עתונים את כל ספסי ההוצאה המיוחדת של הוינער צייטונג ש־היו בידו, ועמד בעצמו ברחובות ה־סואנים של וינה, לבוש קאפטאן של משי וחילק את העתונים חינם לכל יהודי עובר ושב ואת הגליון האחרון לחץ אל חזהו ובירך ברכה בשם מלכות, שהגענו לזמן הזה...".

נס התקומה

ואכן, נכון ש. שלום, במכלול שיריו על הקמת מדינת ישראל ועל שחרור ירושלים, סיפר לדור האחרון את נס התקומה; את האגדה של „עם בשרף ועולה מן האפר" — ומאן אינו פוסק מלברך את ברכת שהחיינו בשם ומלכות, על נס התקומה של ישראל העם; ישראל המדינה ו־ירושלים בירת הנצח שלה.

אסיים את דברי באגדה תלמודית המובאת במסכת חגיגה דף י"ג.

שאלו חכמי האגדה: מדוע ראה ישעיהו בחזונו את המלאך ולו שש כנפיים (פרק ו', ב'). ואילו יחזקאל ראה בחזונו את המלאך כשרק ארבע כנפיים לאחד מהם (א', ו'). והם השיבו: ישעיהו היה כשבית המקדש עמד על תילו, המלאך עמד אז במלוא גבורתו ושלימותו. ואילו יחזקאל חי בגולה אחרי שהמקדש נחרב, המלאך שראה אז בחזונו היה קצוץ כנפיים.

המשיכו חכמי האגדה לשאול: אלו מן שש הכנפיים נתמעטו אצל ה־מלאכים אחרי החורבן? השיב: הכנפיים שאומרות שירה!

עם חורבן ירושלים ואבדן המלוכה נתמעט מספר הכנפיים ונדמו קולות השירה מפי העם. כשירושלים שבה אלינו, הוחזרו הכנפיים של שירה.

ש. שלום, בשיריו על תקומת ציון וירושלים, נתן ביטוי עליון לשתי הכנפיים שהוחזרו בדור זה.

ועל כך ישא ש. שלום תודה מאת העם כולו וברכה, שכשם שזכה לשיר את האתחלתא דגאולה כך יזכה לשיר על הגאולה השלימה, שבימיו תיוושע יהודה וירושלים תשכון לבטח.

ברכבת מאודיסה למוסקווה

מאת י. עמוס

ולאדימיר מקסימוב, קאראנטין, תירגם מרוסית צבי ארד, ספריה לעם, עם עובד, תל אביב

ולאדימיר מקסימוב נולד בשנת 1932, גדל במוסדות ילדים שונים ועבד ונדד בכל רחבי רוסיה הסובייטית. את השכלתו קנה לו בכוחות עצמו ובשנות החמישים והשישים פרסם שירים, מחזות וסי־פורים. בשנת 1967 נאסרו יצירותיו לפרסום.

לאחר שספרו „שבעת ימי הברי־אה" פורסם בחוץ לארץ, וקודם לכן נפוץ בחשאי בתחומי ברית המוע־צות, גורש מקסימוב מאיגוד הסופ־רים. בשנת 1974 הותר לו לצאת לצרפת ובארץ גלותו ממשיך הסופר במאבקו למען חופש הביטוי של ה־אינטלקטואלים הסובייטיים. ספרו „קאראנטין" הוא ספרו הראשון ש־תורגם לעברית, והואיל והחבור זכה למתרגם מומחה כצבי ארד, ניתנה לקורא העברי הזדמנות טובה להכיר את דרך מחשבתו והבעתו של אחד הסופרים המתמרדים בשלטון הסו־ביטי ובמוסדותיו.

חובת הקרנטינה

העלילה מתארת נוסעים ברכבת שיצאה מאודיסה למוסקבה. באודיסה פרצה מגפת הכולירה והשלטונות מ־עכבים את הרכבת ונוסעיה בדרך וגוזרים עליהם חובת הקרנטינה, כדי להיווכח, שאין הם מעבירים את חיי־דקי המחלה. אנו מכירים, איפוא, טיפוסים רבים מן המציאות הסוב־ייטית, המתוארים בידי המחבר מ־תוך ריאליזם חריף ביותר. בנדודיו וערבים הכיר מקסימוב את בני ארצו ועקב אחרי הגובותיהם והתנהגותם במציאות הקומוניסטית. השהייה ב־קרנטינה מוסיפה על כך ממד מיוחד במינו: פחד ואימים של כל אחד לגבי חבריו בצירוף תחושת תסוף ואבול כי מחר נמות. ההוויות ה־פנימיות, אשר בחיים הרגילים אינן פורצות החוצה, יוצאות כעת לאור השמש. כל אדם נגלה במערומיו. ר־חיות ובאנשים רוסיים אנו עוסקים, הרי אין לתמוה על גילוי הלב וה־כנות הנפשית המירבית של כל ה־דמויות המשתדלות להסיר מעליהם את הקלפות התרבותיות התרבות־יות ולהציג את הגרעין הפנימי ש־להן ללא כחול וסרק.

מי לא נפקד בעינו החדה של מק־סימוב? פועלים, אינטלגנטים, כב־רים, מבריחים ופושעים ואנשי ה־עולם התחתון, ותמימי דרך וענווי־עולם, גברים ונשים, המהפשים כל חייהם קצת אושר ואינם מוצאים את מבוקשם. המשותף לכולם — שתיית הוודקה ומשקאות אחרים הצומחים כאילו מתחת לאדמה. כל הקרנטינה רוויה ריח יי"ש מכל מיני תוצרות ומכל מיני סוגים. העיקר לשתות כדי להי־גיע לחיים האמתיים. „בימים ההם שתו יין למען השמחה, ועכשיו — כדי לאבד את הזכרון". כל האנשים הבצורים בקרנטינה משתדלים לאבד את הזכרון; שהרי אוצר הזכרונות מלא סבל, צער יסורים וכולל מעט שעות של סיפוק וקורת רוח. אלמלא היה מדובר באנשי המערב היו, אר־לי, תחושותיהם ותודעתם נוטות ל־הסתר פנים, להתכנסות ולהתאפקות. אצל הרוסים — הכל זורם החוצה. כל אחד אינו פוסק להשמיע את וידויו בפני חבריו. ובמידה שהוודקה זורמת פנימה, הסודות פורצים לר־שות הרבים וחושפים פרשיות חיים עקובות ופתלתלות, שראשיתן בש־איפה התמימה לפת לחם, לבגד ול־גג על הראש, המשכן במאסרים, בנדודים ובעבודת פרך ובאבדן אמו־נה בבורא ובאדם ובמשטר. מה נש־אר להם? הוודקה, כדי לשכוח וכדי לברוח מן הממשות של הקיום.

יסורי אהבה

המחבר מעלה פתרונות של גאולה ושל תמורה: האמונה הפרבוסלווית; האהבה והרחמים החסד המצויים בתוך הסבל. „לסבול — פירושו ל־אהוב". היסורים גדולים מן החטא, היסורים המשותפים מפלסים את ה־דרך לאמת. האמת היא אחת ו־יחידה — אהבת הבורא הנתונה לכל נברא בצלם. החידוש אינו בתוך ה־דברים, אלא בדוברם. סופר סובייטי שגדל ללא בית בתוך המשטר הקו־מוניסטי, עושה את חשבון עולמם של רבים מבני ארצו. דעותיו של מקסימוב קרובות לדעותיו של סול־ז'ניצין. כנראה שבחוגי האינטליגנ־ציה האנטי־מיכטנית הרוסית יש מ־הלכים להשקפות דתיות־פרבוסלב־יות, שהן אנטי־קטוביות לאמונות ודעות הקומוניסטיות.

דתיות זו נובעת מן ההכרה, שכל הערכים המוסריים והתרבותיים בחב־רה הסובייטית נופצו במעללי השלי־טים ועושיהם. האלוהות המנהיג ה־יחיד הטילה את הארץ לגיהנום בל־תי פוסק. הרוב הגדול של האוכלו־סיה נמק בעבודת קשה במחסור וב־עוני. המיעוט הקטן הזולל והסובא ונואף עומד אף הוא בפני החלל ה־ריק שבנפשותו. רק בכוחה של אמו־נת האבות להכניס תוכן לחיים ה־פרועים, ולא עוד, אלא שהאמונה קיימת ועומדת בתוך כל העינויים וההתלבטויות והתעיות הרבות ב־דרכי המציאות. מתוך ההתפלשות בסבל הנורא בוקע ועולה נר האי־קונין המאיר את הבשורה מתוך ה־אפלה אשר מסביב.

משטר חדש גרוע יותר

באחד הפרקים מתאר מקסימוב שיחה בין חוקר הצאריסטי לבין אביו, שהיה מהפכן ומורד במלכות. אותו חוקר מעלה מתנבא, כי גם לאחר המהפכה ישאר „בעל הבית" הקודם על כנו, ו„רק את המדים יח־ליפו לזמנים החדשים וישנו בעל פה את עיקרי האמונה המשטניים של הדימגוגיה שלכם". ויותר מזה: ידע החוקר, כי המשטר הישן נידון לכ־ליה ואין תקוה להצילו. אך המשטר החדש שיבוא במקומו יהיה גרוע יותר. תחילה יחסל את המתנגדים ה־פוליטיים, „ואחר כך תיטפלו זה אל זה. בדם רב תרחץ רוסיה". דעתו של החוקר, כי את המהפכה עושה האחוראנה („המשטרה החשאית" של הצאר), והיא משלמת את המשכורת למנהיגים המהפכניים. אותם מנהי־גים חושבים, כי הם מרמים את ה־שלטונות, היודעים הכל. בלב חי־אבר הרוסי מחשבות טובות רק כ־אשר הוא שתוי, ולפני השתיה — הוא חיה טורפת. על כן יש להשקו־תו בהרבה וודקה, כדי להקדים את שעת התעוררותו מן השכרון המהפ־כני. ובכן, הישועה תבא מן האכ־רים, שהם מחזיקים בידם את גורלה של רוסיה.

מקסימוב עושה בספרו נסיון מ־ענין לפענח את חידתו של סטאלין ולהסביר כיצד הפך פרח כמורה צ־נוע לאבי המון רוצחים. נער שקט ששכלו ודיוניו אינם שכיחים בגילו, וכולו מלא אהבה צמית חולנית, עוזב את עיר מולדתו בגלל הרינו־נים, שאביו אינו המנדלר השיכור הנשוי לאמו, אלא שכן סוחר יין. בגלל מחלת האבעבועות, שהניחה עקבותיה בפניו, הוא מתרחק מן ה־בריות ומתמסר ללימודים בסמינריון פרבוסלבי. דבקותו במצוות הדת אין לה גבול ואת אמונתו הלוהטת הוא יוצק בתחרוים. בעצת מדריכיו הוא פונה ל„סטארעץ" איגנאטי, המפור־סם בקדושתו ובצדקתו. הנער מגלה את כל לבו לזקן ואומר לו, כי הוא רוצה להקריב קרבן שלא נודע כ־דוגמתו מעולם. הזקן מסביר לו, כי לשם כך עליו להביא חרפה ובזיון על אמו, על אשתו וילדיו, להרוג חברים, ולעבור על כל הדברות וה־חוקים למען נצחונה של האמת הנו־צרית. הזקן מתיר לפרח הכמורה ה־צעיר לבגוד, לחלל כל קודש, לג־נוב, לרצוח, ולשקר, והעיקר להיות ראש וראשון אצל הכופרים. עליו ל־שכוח הכל ולהשמיד את הכופרים, בלי להבחין בין טהור לטמא, בין אשם לזכאי...

בוגד בחברו

וכך עשה אותו פרח כמורה צנוע. הוא שרת בבולשת הצאריסטית ו־היה בוגד בחבריו ומוסרם בידי ה־שלטונות. לאחר הנצחון, כאשר עבר את מתחרהו האחד — לנין — וגירש מן הארץ את המתחרה השני — טרוצקי, — נעשה שליט יחיד של מדינה עצומה. הוא משסה חלקי אוכ־לוסיה אלה באלה, מקים בנים נגד הוריהם וזורע מריבות בין אחים. מימות פלישת המונגולים לא נש־מעה זעקת שבר כזו בכל רוסיה. כאשר נשמעת כתוצאה מאכזריותו. לאחר מכן הרג את האנשים, שעזרו לו להגיע לשלטון. רצח עוני ורצח בלתי פוסק ונידוי מליונים לסי־ביר למות ולעבודה קשה היו מנת חלקם של התושבים. הכל אלה השתלם בכוח השקר על נשמותי־הם של נתיניו. בסוף ימיו נוכח ה־איש, כי אותו סטארץ הוליך אותו שולל, כיוון שלא הגיע לכל מטרה שהיא. אך משחק הדמים בגורל ע־מים ומדינות לא מרפה ממנו, והוא ממשיך בו. עם הזקנה העוברת גוב־רים פחדיו וצללי קרבנותיו רודפים אותו ומדריכים מנוחתו.

זוהי גרסתו הפרבוסלווית של מק־סימוב לפשר אכזריותו של סטאלין.

הספר כולו ערוך בתערובת של דמיון ומציאות. אך קשיבותו — ב־סיפוריהם של הגבורים השונים על העליות והירידות של חייהם. רבים הם המספרים המתוחרים, ובכל וידוי בוקעת לא רק הטרגדיה האישית של המתוודה, אלא האימה של ה־חברה כולה. צוהר רחב פתוח המוסר לפני הקורא, הרואה לפניו דמויות רבות הנעזרות בדרך היסורים ש־להן, וכל אחת נושאת בגורלה ה־קשה ומחכה לפנות — האין.

דמעת בראשית

מאת חיים ליב פוקס

בראשית. החשך קר. והתהו
ורק דמעה בודדה הדליקה לבהו
הילה בודדה. וכלה ערגון
„הברא!". כביכול. האיר שמי־רום
כצבא־השמים. ירח ושמש
שעוררם הבורא מעפעף. רק – אמש.

ויום בא. נולד. כארוג מעשי
והקריב. ורגנן כל רצון של תשי
האדם. נדמיון. כי־כלו־אבונה
והוא נברא בצלם ובדמות עליונה
„הנשא". ירחף עלי־ים. וישיר
כל תנוגה ועלוז כל אנחה ושיר...

תירגם מיידיש: א. ז. רומנים

לפרשת השבוע

בראשית

„ויאמר אלקים יקוו המים מ־תחת השמים אל מקום אחד" (א'—ט').

כל התענוגים שבעולם נקראים בשם מים, כי טבעו של המים הוא רודף אחר תענוגים, וכשמגיע בן יהודי המים, [illegible] הלכה, וסגולה לפרוש מתאוה שיעלה על לבו אהבת ה' שהיא מוטבעת בטבע איש [illegible] ממקבלי התורה — [illegible] — כאשר דבקה בו כופו לכתוב באלקים חיים. הוא מוסר את נפשו על קדושת שמו וכשמוסר נפשו למיתת הדין מבטל הוא כל העניני העולם הזה, עבד יוצרו — ואיך [illegible] בתענוג יתברך?! הוא שנצטווינו לקיים קריאת־שמע בכל יום פעמיים לקבל על עצמנו בקבלת „אחד" למסור נפשנו על קדושת שמו, הוא שנרמז כאן: „יקוו המים" — היינו: כל תענוגי העולם הזה — „אל מקום אחד" — מקום שאומר: „אחד"; כי אין מקבל על עצמו יהודי אלא בעבור אהבת הבורא — בלי שכן שיבטל התענוג בדרגת עצמו אהבתו יתברך.

([illegible])

*

„ויברא אלקים את האדם ב־צלמו בצלם אלקים ברא או־תו" (א'—כ"ז).

ברא אותו בבחינה זו, שכשם שהשי"ת מקור הכל ובכל הוא הסיבה לכל־כך האדם כלול מ־הכל והסיבה והעלייה לכל —.

(שמחת משה)

*

„ויבן ה' אלוקים את הצלע" (ב'—כ"ב).

חז"ל (נדה מה) דרשו: „ויבן" — בינה יתרה נתן הקב"ה ב־אשה, יותר מבאיש; לכאורה יפלא שלאחר שמנו חז"ל כמה חסרונות בנשים, מביאים הנה האומר להפך. אולם יובן שה־דרוש הזה הוא במכוון לך ל־שבח. כי ידוע שדרכו של אדם ללמוד סתום מן המפורש, [illegible] דברים שרק על־ידי הבנה דבר מתוך דבר ישיגם. והנה אם יסוד שעליו בנויות הטעות של המבין דבר מתוך דבר, הוא רעוע — הרי כל המסקנות מוטעות ונופלות מאליהן. ל־בכל שהאדם יש בו „בינה יתרה" בזה, כי הוא מחשב ומוצא סברות משובשות; [illegible] לא־חר שמנו חז"ל חסרונות של אשה הם מוסיפים עוד חסרון גדול; כי ידוע שנשים דעתן קלה לטעות, והואיל ויש להן „בינה יתרה", להעמיק ולדרוש סברות על סברות — מה הר־בה השגיאות!..

(תולדות אדם, [illegible])

*

„ותרא האשה כי טוב העץ ל־מאכל וכי תאוה הוא לעינים" (ג'—ו').

בכל חטא יש ליצר הרע מקום עם יצר הטוב. היצר הטוב מבטיח לאדם שכר רוחני לעולם הבא, והיצר הרע טוען לעומתו כי טוב ללכת אחר התאוות ה־מוחשות לעין הרואה — כי תא־וות העולם הזה נראות לעינים — מלכת אחר תמורת העולם הבא, אשר עין לא ראתה. לכן נאמר: „ותרא האשה" — ראתה דברי הנחש ויושרו בעיניה של־נחוח; „כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים" — שתא־וות העולם הזה נראות [illegible] בשר.

(כלי יקר)

*

„ויגרש את האדם" (ג'—כ"ד).

בתנא דבי אליהו נאמר: „ויג־רש את האדם — כאשה. מה הפירוש: כאשה? כי לכאורה קשה, איך ניתן לאמר אצל ה' קב"ה, שגירש אותו, הלא מלא כל הארץ כבודו? אך אם ה־אשה תחת בעלה, אף אם היא במרוחקים, נקראת אשתו. אולם אם היא מגורשת — גם אם היא בבית בעלה — נקראת מגו־רשת.

([illegible])

*

„למה חרה לך ולמה נפלו פניך" (ד'—ו').

ידועה השאלה, מה השאלה: למה נפלו פניך, וכי דבר קל הוא להרוג את אחיו? אלא שהסביר: ללמדו כיצד עושים תשובה על החטא; צריך להשוב ולשב מה הסיבה של העצבות ונפילת ה־פנים? אם מחמת הרעה שעש־ית, או סתם עצבות? כי סתם עצבות, שאדם עצב על ידי תאוות, בלי חשבון הנפש — אין זו תשובה.

([illegible])

*

„ויאמר קין הן גרשת אותי היום... והיה כל מוצאי יהר־גני" (ד'—י"ד).

משל לאחד שהלך לו על פני ב־שדה ישן, דבר מבאיש שריחו רע, והוא אינו יודע על־כך. כאשר התעורר הרגיש בסרחון, והיה רע והתחיל לרוץ ממקומו, כדי להנצל מהסרחון — והוא לא ידע כי הסרחון תלוי בו. [illegible] כן קין, [illegible] הוא [illegible] מן האדמה, ואמר: „הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה" — [illegible] תלוי בו... [illegible] „והיה כל מוצאי יהרגני" — בכל מקום! [illegible] לבלתי הכות אותו כל מוצאו — וזהו, [illegible] עליו [illegible] — — —

([illegible])

*

„ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו" (ה'—כ"ד).

אף שהתהלך חנוך את האלו־קים והיה ברום המעלות, מכל מקום — „ואיננו": חשב את עצמו כאלו איננו...

ליקט: שלמה [illegible]

שיחה עם הרב ד"ר צבי שטיינפלד

כיצד מלמדים תורה לצעירי דורנו?

מאת ג. גוטקינד

מצוות „והגית בו יומם ולילה" איננה בחלום של הוגים רחבים בימינו. הדור הטרוד בלולי סר־דות היקום, במדע ובטכנולוגיה המודרניים, מוכן להקדיש זמנים קצובים ומוגדרים לכל עשיה — כולל העשיה הדתית — ותורת ישראל הדורשת לימוד של קבע (יומם ולילה) נדחקת לעיתים לקרן זווית, ולא רק בחוגים החילונים. אחד הגילויים הבולטים ביותר לכך היא האדישות אותה מגלים סטודנטים ותלמידי תיכון לשעורי הגבה בתלמוד. אדישות זו, פרי הוראה משעממת, תפיסות מדויגיות שגרתיות או בורות סתם — היא היעד שיש לפרוץ כאשר רוצים לחנך לימוד תורה את הנוער ולהכין את הרקע לדורות הבאים.

נכון, קם דור חדש של תלמידי ישיבות, שמס־פרם גדול בהרבה מאשר בעבר. נכון, מתקיימים שיעורי תורה במאות בתי כנסת בארץ, אבל כל אלה עדיין מיעוט שבמיעוט בהשוואה למספרו של כלל הנוער וכלל הציבור בארץ.

ניסינו לגלות האם יש מי שמנסה להתמודד גם עם האתגר הזה של שמייצגים המוני בית ישראל לכל שכבותיהם, חילונים ודתיים, משכילים ובו־רים, ופנינו לשם כך אל הרב ד"ר צבי שטיינפלד, מרצה במחלקה לתלמוד של אוניברסיטה „בר־אילן". לד"ר שטיינפלד נסיון עשיר בנושא. הוא ריכז בעבר את לימודי היסוד ביהדות, והיה בין מעצבי התכנית ללימוד התורה שבע"פ לכל הסטודנטים והסטודנטיות. הוא לימד תלמוד בקורס מיוחד ל־קצינים גבוהים בצה"ל. בעצמו תלמיד ישיבת פוניבז' וחברון ור"ם לשעבר בישיבת „בני עקיבא" בכפר הרא"ה, ניהל עשר שנים בית־ספר תיכון בבת־ים. לימד במחלקה לחינוך של „בר־אילן" וכי־ום משמש גם כמפקח מרכזי מטעם משרד החינוך לתוכנית החדשה של לימוד תורה שבע"פ בבתי הספר התיכוניים.

▼ שיטת הנושאים

שאלה: האם קיימת תמימות הרצאת בוהד־את התלמוד לבני ימינו?

ד"ר שטיינפלד: בישיבות, ועד כה גם ברוב בתי הספר התיכוניים החילוניים והדתיים, ליכוד הלימוד בשיטה המקובלת, על פי דפים. כלומר, על המורה היה לעבור עם תלמידיו, למשל, מדף ב' עד דף ה', כדי לעמוד בדרישות. אבל השיטה לא הוכיחה את עצמה. כנסיוני עם צעירים ראיתי שהלימוד נעשה מקצוע לא אהוב. אפילו אצל בוגרי החינוך הדתי. ב„בר־אילן" החלטנו לערוך מחקר מיוחד שיגלה מהי הדרך לכבוש מחדש את התעניינות הנוער בתורה שבע"פ. בעקבות מסקנותיו הגענו למגמה חדשה בלימוד — לשיטת הנושאים. מסתבר, שלנוער בימינו מוטב לעסוק בנושא תלמודי אחד לעומק מאשר לעבור מעניין לעניין בדרך האסוציאטיבית לפי שיטת התלמוד. בנינו אם כן שיטה של נושאים מותאמים לכל צעיר לפי רקעו וידיעותיו. לקבוצה של בנות, למשל, מכינים באוניברסיטה קורס להורה שבעים על הנושא: גר שבת. לקבוצה של בנים — על הנושא: סדרי הדין בדיני עונשין. לקבוצה של סטו־דנטים עולים מרוסיה מכינים קורס תלמודי שבו לומ־דים את עקרונות היסוד: כמו זה „קריאת שמע", זה „ברכות" — כלומר, בוררים את הסוגיות הנוגעות לנושא, גם אם לשם כך, צריכים לדלג על עניינים אחרים שבאותו הדף בתלמוד.

לפי הגישה החדשה הזאת מכינים היום נושאים וקורסים המותאמים לכל רמה ולכל מקצוע. למשל — שיעור לבנות מתיכון דתי. שיעור אחר — לבנות מתיכון כללי. שיעור לבוגרות תיכון מחו"ל. שיעורים ברמות מקבילות — לבנים. שיעור מיוחד ללומדי עברית. שיעור אחרת — ללומדי הסוכנות. ניסינו אפילו למצוא נושאים תלמודיים שיהיה להם קשר למקצועות לימוד מדעיים ומתמטיים — כל זאת מתוך רצון פדגוגי מובהק ללכת לקראת התל־מיד ולקנות את לבו. ברור שלשם כך אי אפשר לקבץ את כולם יחד לאולם אחד ולתת להם שיעור בדיגה אחת כדי שאיש־איש יבין כפי תפיסתו. מה שהיה טוב לישיבות של פעם ושל היום — איננו מספיק כדי להקנות תורה לנוער חילוני למשל, שאין לו מושג קלוש במהות התלמוד או אפילו להמוני הנוער הדתי, שגם הם מגלים אדישות.

שאלה: פרט לחלוקה לרמות שונות — מהם האמצעים הפדגוגיים הנוספים שפיתחו ב־ימינו?

ד"ר שטיינפלד: כל מורה המתמודד עם בעיה — וזוהי בעיה קשה, משום שצריך לפרוץ קודם כל לאקטואליזציה של התלמוד כדי להוכיח לנוער של ימינו את החיוניות הרלוונטית של הדיון התלמודי. הנה דוגמה: די לפתוח עתון יומי בעמוד הכדוח על בתי המשפט כדי לגלות נושאים שגם התלמוד עוסק בהם. אני מתחיל איפוא את שיחתי מן העתונות.

מעלה בעיה משפטית שהועלתה היום או אתמול בפני בית דין ישראלי, מסביב לוויכוח הנוער־בין הסטודנטים, שכל אחד מהם מנסה, להיות במקום השופט ולגזור את פסק הדין, וכאשר התלמידים שקועים בעניין האקטואלי, הישראלי, הזמני הזה — פותח בפניהם את הסוגיה המקבילה בתלמוד ומוכיח בצורה המשכנעת ביותר, שגם התנאים וה־אמוראים עסקו בבעיות מרתקות לא פחות מבעיות ימינו. כאשר אתה מצליח להוכיח שבזה זו — כבר פתוחה הדרך ללימוד מעמיק, כבר כבשת את התע־ניינות ועוררת נכונות לעניין של „והגית".

▼ גישה אקטיבית

יש דרכים נוספות: המשא־ומתן התלמודי. הפר־פוק האנליטי והדיאלוגי שהוא מהות התורה שבע"פ — תואמים ביותר את דרכי החשיבה המודרנית של הנוער. הגישה היא להעמיד נושא לדיון כאשר כל קבוצת הלומדים נעשית כאילו חלק מפומבדיתא או נהרדעא, שבה התלבנו הדברים בראשיתם. תוך כדי ויכוח חופשי בין התלמידים שכל אחד מייצג את גישתו והבנתו בנושא — מתהורים את הסוגיה מחדש — תהליך המפתח את החשיבה, מעורר עניין בתלמוד ומספק פיתוי חוק לעשות לאחר מכן השוואה בין מסקנות הדיון של הסטודנטים לבין המסקנות של האמוראים. לדעתי — גישה אקטיבית זו מאפשרת ללמוד תלמוד בצורה מרתקת בכל רמה ואפילו בקרב נוער חילוני שלא ראה בעיניו דף גמרא מימיו.

נוער כזה — ואני מכיר, למשל, את ישעת מקודם שלימדתי לקצינים גבוהים בצה"ל — שואל: בשביל מה זה, מה זה טוב לי היום? מה זה נוגע לי? ובכן, במקום להתעכב להויכוחים בילקוט פסיכי של הארמית התלמודית, למשל, דיברנו עם הקצינים ב־נושאים העומדים ברומו של עולמם — והוכיחו להקסם התלמודי כדי להראות להם שגם רבותינו עסקו בהם...

בבחינה זו, התלמוד, הוא יש בלהי גדולה: הד־יהודי אנוש לא השתנו לאורך הדורות. גם יחסי מסחר וקניין, תחושות יסוד של קנאה ותאוה, מרי־בות ונזיקין ועונשין — נוהרו בימינו כבימי קדם. כאשר בוחרים איפוא את הסוגיות המתאימות לנוש־אים האלה, כאשר התלמיד של ימינו מתחיל לחיות את הבעיה המשפטית, להעלות העיצות משלו, לחפש הוכחות וראיות לכצעתו בדברי התנאים, האמוראים או נושאי כליהם, נעשתה חצי המלאכה. סוף סוף באים לאוניברסיטאות סטודנטים בבוגרים. בעלי ני־סיון בחיים, צעירים שעברו מלהטות התהגסו בנסיו־נות קשים, ומכילא הב בכלים, מבחינה רגשית, ליעד־סק בנושאים רבים בנושאי התלמוד. משגילד צעירים אלה הם יכולים לקבל סיפוק רוחני בלא דווקא תוך כדי העקלא ומרי"א של הלכה — נכבשו ממש לתורה. אני מכיר דוגמה של בוגרת מן „השומר הצעיר" שלמדה בשלוחה שלנו באשקלון והחליטה לבחור בתלמוד כמקצוע ראשי. היום היא מורה להלכה בבתי הספר. הרב מאיר בר־אילן ז"ל אמר פעם: אסוננו היום לא בכך שיש הרבה אפיקורסים אלא שיש עמי־ארצות.

▼ החזרת הנוער לידע וערכים של היהדות

רוב הנוער — פשוט איננו יודע ואיננו מכיר. היהדות שהוא מכיר נתפסת בצורה בבוות וכקי־טעת דרך אבותי התקסורה ובעם כאחד בבתי הספר. התוצאה מתבטאת במציאות הישראלית היום־יומית, ביחס לבתי הדין הרבניים, בגישה לנישואים וגירו־שים על פי ההלכה וכדומה. כלומר — המטפחת להרבה מבעיות הקיום הפנימיות של המדינה ולמחלוקת ה־קשות שבה — בלימוד תורה שבע"פ.

ד"ר שטיינפלד עובר בנקודה זו לדבר במצב של התופעה המוכרת של הנוער הישראלי הטיפוסי יחסר הבנה, ידיעה או עניין בכל העולם התרבותי העשיר של היהדות: „אינני מדבר כבר על הצד הדתי או על קיום מצוות מעשיות. הרי הגענו לדור שלא זכה לקלוט דבר מן העושר התרבותי והלאומי שנשאו והורישו אבותינו בכל מסעותיהם וגלותיהם מדור לדור. תכניס ילד יהודי לספריה של ספרי קודש והוא לא יהיה מסוגל למצוא בה עניין של ממש. הוא לא יוכל לפתוח לא ש"ס ולא רמב"ם, לא יתעניין בפוסקים ולא בספרות מוסר. הוא מייצג לוח חלק מבחינה לאומית ותרבותית — פרט לבחינה יהודית. לדעתי — הבעיה שלנו לכן איננה ספציפית לתלמוד — צריכים להחזיר את הנוער לכל תחומי הידע וה־ערכים של היהדות. בשיטה החדשה שלנו, שיטת ה־נושאים, נבנה שיעור שבו ילמדו סוגיה בתלמוד, ההתייחסויות אליה במדרש ובשאר חלקי הש"ס, דרכי הטיפול בה ברמב"ם ובכל המפרשים, וכן פסקי דין אקטואליים של בית הדין הרבניים ובית הדין הכללי בימינו. עלינו לנצל כל גורם שיתרום להצגת הנושא בלימודו ויעורר עניין בתלמידים. אני נוהג להדגיש למשל, בעוד אמצעי חשוב הוא הדגשת הדמוקרטיות שבתלמוד. בניגוד ליתר המקצועות שבהם חייב התלמיד לקבל ללא ויכוח, ופסיבית, את מסקנות קודמיו הרי בתלמוד יש לו זכויות שוות בכל ויכוח והוא יכול לערער על רש"י, על רמב"ם על כל פוסק או מפרש שקדם לו, אם יוכל למצוא הוכחות לטענתו. אין, תוך כדי הלימוד, עמדה מקודשת, הכל פתוח לדיון וללבנון מחדש — ואין ספק שרב בכך הקסם לצעיר בן ימינו.

שאלה: האם האמצעים והאינטנסיביים הנד־רשים למשיכת נוער חילוני ללימוד נחוצים גם כשמדובר בנוער הדתי?

ד"ר שטיינפלד: לצערי, גם בנוער זה, שיבול מושג מספיק למדי בלימוד, לא קלט מאבותיו ומורי־בוחיו את העניין שיש לקבוע עתים לתורה. גם נוער זה זקוק שיעורר בו התעניינות אישית בנושאי ה־לימוד — כדי שיתעורר ללמוד בעצמו. כללית, אף פעם לא מזיק למורה למשוך כחודש את לב תלמידיו ולחבב עליהם את התלמוד בכל האמצעים החינוכיים הקיימים. גם הזמן העומד לרשות המורה אינו רב. בשעות המועטות המוקדשות לתלמוד, בצד יתר מק־צועות הלימוד, יש להביא את הנוער למקסימום של ידע, הבנה וערכים. זהו אתגר גדול הדורש פתרונות חדשות ושונות מאלו של העבר — וגם בחינוך הדתי עדיין לא מצאו לו פתרון. יתרון השיטה האחרונה הוא לפעולה מכך שלמרות שקיימת בציבור מודעות רבה, לעודות שהציבור הכללי לא מבחש לימודי יה־דות — אין בו התנגדות העקרונית העיקשת שהייתה ניכרת בארץ בזוד העליות הראשונות למשל. אדר־בא, ההתעוררות איזו מקרבת חדשה ליהדות, מקרבות שהרבים לקבל ולעמוד בתכניות לימודים מתאימות, במהדורות חדשות, מורים מוכשרים, וכמובן של דבר, בסייעתא דשמיא...

מעשי בראשית

פלא הבריאה ופלא התחיה

שמעתי מפי הרב שמואל־אהרון [..]ורי שליט"א, ששמע מפי הרב: פלא הגדול ביותר, הרי הוא כידוע לא־הבריאה, פלא בריאת־העולם, יש מאין.

הנה לוא יצוייר, שנברא אדם ל[..]נו בריאת־העולם, העומד על נקו[דת]ה ארכימדית מחוץ לעולם, והריהו [..]מה וצופה בנעשה, במתרחש ב־ששת־ימי־בראשית: יום ראשון — [פת]אום נהיה אור, יום שני — פת־אום נהיה רקיע, יום שלישי — פת־אום בראית־מופיעה יבשה, הוא מד־שאה דשא־עשב. יום רביעי — פת־אום נהיים מאורות ברקיע־השמים, [ש]מש ירח וכוכבים וכו' וכו', עד תום הבריאה כולה. ולוא היינו באים ו־שואלים אותו־כך אותו צופה־מסתכל: אשר גא בן־אדם, מה קרה כאן? מה אירע? היה הדאי משיב לנו: בעיני ראותי־חזותי שנברא עולם, וכל כו־[..] מעצמו נברא, מאליו נוצר.

כי את דברי־ד': "יהי אור" לא שמע, את המאמר האלוקי "יהי ר־קיע" לא קלטה אזנו האנושית, [כ]ל עשרה המאמרות אשר בהם ברא הבורא את עולמו — לא הגיעו כלל [ל]תפיסתו המוגבלת.

כך היה אדם מסוגל לראות את [ג]דול שבפלאים, את ההתחדשות ה־[גדו]לה ביותר, ולהיות בטוח שאין זו [אל]א התרחשות טבעית.

כדבר הזה התרחש עכשיו בעו־למנו. שרשרת־תופעות דומה הת־רחשה לעינינו, לעיני הדורות האח־רונים, שרשרת־מעשים שכולה הפ־לאה. ורק עינים עיורות אינן [רו]אות את מעשה־ד' הגדול, ואזנים [חר]שות אינן שומעות את קול־ד' הו־[..]ר והולך בתולדות־גוי־ואדם. [...]פי לפנינו מהלך המאורעות ו־[..]ל המעשים:

[..]עליית תלמידי הבעש"ט ותלמידי [הג]ר"א, התעוררות "חיבת־ציון", [ות]חי המושבות הראשונות, מפעליו [..] השר משה מונטיפיורי ז"ל, ע־[..] ביל"ו, המעשה הרב של "הה־[..]ב הידוע" הברון בנימין רוטשילד (את צמצת הברון רוטשילד [...] ראו גדולי־ישראל כגילוי מו־[..]א של שליחות־ממרום, והגאון ר' [שמ]ואל מוהליבר ז"ל, שדרכו נתגל־[..] הזכות הגדולה הזאת, לקרב את [הב]רון לעבודת־הקודש של יישוב־[אר]ץ־ישראל, עמד והכריז: "הנר ה־[..]בי — "הנדיב הידוע" — עדות [..] שהשכינה שורה בישראל").

[..]התנופה הגדולה של הציונות ה־[מד]ינית שקמה ע"י ד"ר הרצל ז"ל [..]בניין המעשי של חלוצי העליה [..]יה, ותוצאה מכל אלה — הצ־[הרת] בלפור עם תום מלחמת־העולם, [..]שר המנדט בסן־רימו ע"י שאר [אומ]ות־העולם.

[ל]כל מאורע ומאורע כשלעצמו, [אפ]שר למצוא הסבר הגיוני־טבעי, [א]ם כשסוקרים את כל המאורעות [כ]יחידה אחת, מתגלית לעיניך שר־[שר]ת מופלאה, שכל חוליה משתלבת [בח]ברתה, משלימה את חברותה, שו־[רש]ת אשר רק יד־ד' הגדולה, המ־[נה]גת הליכות עולם, היא מיוצרת [זו] והיא המנהלת אותה.

[ונ]ביא־הגאולה עומד וקורא: "ה־[חר]שים, שמעו! והעיורים הביטו ל־[ר]אות" (ישעיה מ"ב, י"ח).

העץ והפרי — האמצעים והמגמה

[..]תחלת הבריאה ראוי היה טעם [העץ] להיות גם הוא "כטעם פריו": [ש]כל האמצעים המוליכים אל מ־[..] רוחנית גבוהה כללית, ראויים [..] להיות מוחשים בחוש בשמחי [..]תר הגבוה הנרגש, שעצם הם [..] מורגשת בו כשאנו מציירים [..]ה.

[א]ך טבע הארץ, התנודות החיים, [..]ת הרוחניות, כשהיא נמצרת ב־[..]ר הגופניות, גרם שרק טעמו [של] הפרי, של המגמה האחרונה, ה־[..]אל הראשי, מורגש הוא בטעמו [..]ו, אבל העצים, הנושאים עלי־[הם] את הפרי, עם כל נחיצותם לגי־דול הפרי, נתעבו ונתגשמו ואבדו את טעמם.

שיחות הראי"ה (פרק י')

*

לוקטו וסודרו על ידי הרב משה צבי נריה

אכן, כל פגם סופו לתיקון, ומוב־טח הוא בבירור שיבואו ימים שי־תשוב הבריאה לקדמותה, וטעם ה־עץ יהיה כטעם הפרי, — — — אר־חות החיים המעשיים לא יהיו גור־מים לחציצה בעד הנועם של האור האידיאלי" (אורות התשובה, פרק ו', אות ז).

והוסיף הרב בעל־פה ואמר: כי לכן מצינו בחג־הסוכות, שהיתה שם מצווה מיוחדת — ניסוך המים, שמ־חת־המצווה נקראה על שם האמצעי, על שם השאיבה של המים — שמחת בית־השואבה. ללמדנו שעל־ידי התקדשות התעלות בשמחה לפני ד', האמצעי — הכשר המצוות — עולה לדרגת המגמה, לדרגת המצווה עצמה.

וזהו מה שאמר שם רב נחמן (סו־כה נ, ב) "מצוה חשובה היא ובאה מששת־ימי־בראשית" — מקורה של שמחת־האמצעי הוא בראשית הברי־אה, במחשבה הקדומה שטעם העץ יהיה כטעם הפרי.

"בורא עולמות — ומחריבן"

רבים תוהים ושואלים על דרכי־ד' בהליכות־עולמו, ומרובות השאלות שאין לנו תשובה עליהן.

ברם, מתוך שגילו לנו חז"ל, ש־"היה הקב"ה בורא עולמות — ומחו־ריבן" (בראשית־רבה פ' ט', א), ואילו משכנה את עולמנו זה, שוב לא החריבו, משמע שזו התוכנית ה־טובה ביותר המשוכללת ביותר — "וירא א' את כל אשר עשה והנה טוב מאוד".

אמור מעתה, אם ישנן תמיהות ו־פליאות, הרי זה רק משום שקצרה רוח האדם מהכין את מה שלמעלה מכוח תפיסתו והשגתו — "כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם" (ישעיה).

"זיהרא עילאה דאדם־הראשון"

התורה היא למעלה מן השכל ה־אנושי, כי השכל עומד על הספק, ואילו התורה היא הודאית (עי' או־רות־הקודש, ח"א, פרקי סדר "הוד־את המקורות", מעמ' רי"ה עד עמ' רכ"א).

השכל הבא מתוך התורה ועל ידי התורה, הוא הנקרא "זיהרא עלאה דאדם הראשון" (עי' אורות הקודש, ח"א, עמ' רפ"א) זה הוא השכל ה־עליון הבהיר, שכולו אור, שכולו נה־הר.

השאלה האנושית והתשובה האלקית

החכמה יודעת רק לשאול, אבל לא להשיב. לחנם היא משקיעה עמל ויגיעה בתשובה, כי לא בכחה הוא.

האדם הוא סימן־שאלה גדול. כל תשובותיו אינן אלא שאלות. הגבו־היות בהתפתחותה לומדת יותר ו־יותר, האיך לנסח את שאלותיה. ב־מצב האחרון תעמוד השאלה הגדולה ביותר, ואז תבוא התשובה הגדולה ביותר: התגלות הנבואה, התשובה העליונה על כל השאלות, תשובת הקב"ה על שאלת האדם.

(דברים נפלאים אלו בתכנם וב־צורתם, ששמעתים מפי הרב זצ"ל בשני זמנים, צרפתים לאחד, והפ־סמתים בשעתם ב"משנת הרבי" (ירו־שלים, תרצ"ט) עמ' ב"ח. הסופר המשורר מר יואב אלשטיין, שעמד על עגינת־מחשבה זו, הכתב עליה דברי־הסבר מקיפים בקובץ "דעות").

"סירגולו של ספר"

חז"ל מספרים לנו, שבין האומנו־יות שלימד הקב"ה לאדם הראשון, היה גם: "סרגולו של ספר" (בראשית־רבה פ' כ"ד, ז).

הסרגול־השרטוט של הקו הישר, למען תצא שורת־הכתב ישרה, נראה כה־חשוב, עד כדי כך, שהקב"ה מצא לנחוץ ללמדו לאדם. משמע שאין בזה רק צד אסתטי, הנעים לעין, אלא זה צריך להקבע כתכו־נת־אופי — קו של יושר במחשבה ובמעשה.

השורה הישרה צריכה להנחות ב־הנהגה ישרה, במסילת ישרים, בדר־כי יושר.

(עיין מה שכתב מרן הנצי"ב ז"ל בביאורו "העמק־דבר" על התורה, פ־תיחה לספר בראשית: "ספר בראשית נקרא בפי הנביאים ספר הישר, על שם אברהם, יצחק ויעקב שנקראו ישרים (עבודה־זרה כ"ה, א) — — וזו היתה שבח האבות, שמלבד שהיו צדיקים וחסידים ואוהבי־ד' באופן היותר אפשר, עוד היו יש־רים — — — היינו שהתנהגו עם אומות־העולם, — — — באהבה ו־חשו לטובתם".

הישרות — היא אפוא מידה יסו־דית בדמות־האבות, והם ש"כל מע־שיהם היו תורה", העיקר באישיותם את השם ספר הישר לספר הראשון מחמשת־חומשי־תורה, המספר עלי־הם ועל מעשיהם.

וניתנה הבטחה למי שמכוון מ־עשיו לשם־שמים, למי שזוכר ויודע את ד' בכל דרכיו, ששכרו יהיה — יושר אורחותיו: "בכל דרכיך דעהו, והוא יישר ארחותיך" (משלי ג', ו).

ובאגרת לבנו־יחידו מו"ר הרצי"ה קוק שליט"א (אגרות הראיה, ח"א, א' ליב) כותב מרן הרב זצ"ל: "ההכרה הפנימית מתבררת לאדם, לפי אותה המדה שהוא עומד על יסוד היושר הפנימי שלו, ואדם מ־ישראל ימצא אותו לפי אותה מדה שאורה־של־תורה במעשה ובעיון, אהובה בלבו, ולפי הערך שהמי־דות הטובות נקבעו בנפשו".

"וזהב הארץ ההיא — טוב"

"וזהב הארץ ההיא טוב — מלמד שאין תורה כתורת ארץ־ישראל" (בראשית רבה פ' ט"ז, ז) — בכל דור היינו צריכים לחבב הרבה את תורת־ארץ־ישראל. ויותר מכל דור אנו צריכים לזה בדורנו, — — — לו אנו צריכים לתת סם־חיים דווקא מתורת א"י — אנו צריכים להראות לו את גדולת האמת ואת הבהירות הנמצאים באוצרנו האלקי, בהגותה ורעיונותיה של תורת אמת. את ה־יופי הנשגב במצוותיה המעשיות, ובתיאור החיים כולם, שעל פיה ב־קרבה, כמה היא תורת אמת ותורת חיים. — אשר לטעום וקל־וחומר ל־הטעים כל אלה במובן המלא, אפשר רק ע"י אור תורת ארץ ישראל.

דורנו מוכשר, וצריך הוא להיות מושפע דווקא מרעיונות שיש בהם חיים רעננים וגדול. דברים מקומ־טים ומקוטעים, חדלו לקחת את ל־בבו, הנטיה החברתית נתגברה ב־קרבו מאוד. את הכל הננו מוכרחים להושיטו לו במובן כללי, דרך המש־פך של זרם החיים של כללות האו־מה.

וכאן כבר אנחנו פוגשים בנקודת ההבדלה שבין תורת א"י לתורת חו"ל: כל מה שהוא קטן ופרטי, מכל הרעיונות הרוחניים בכלל, וביחוד אותם המשתרעים על המרחב הגדול אשר לתורה ולאמונה, כשהוא נס־קר מצד תורת חו"ל, נעשה גדול וכללי מיד כשהוא שואף את אוירא דארץ בקרבו.

תורת חו"ל אינה מכרת רק לדאוג בעד הנפש הפרטית, בעד השלמתה הרוחנית והחמרית, הזמנית והנצחית. לא כן היא תורת א"י — היא דואגת בעד הכלל, בעד האומה, בעד נשמ־תה ורוחה, בעד גופה ונפשה, בעד ההוה של כולה, ובעד העתיד של כולה, ובעד הרושם החי של העבר של כולה כאחד. הפרטים כולם הם מתכנסים בקרבה ומתעלים בעילוית, וזה כלל החידוש הפנימי, העמוק וה־מרוחב, של תורת א"י, שהיא מבשרת את כל הדעות והרעיונות הפרטיים, שהם הולכים דלולים ופזורים באויר ארץ העמים, שיעשו כולם אגודה אחת, ושילבשו מגמה כללית מיו־חסת לחיי האומה כולה מצד השפע־תה של ארץ ישראל (חבון עוד).

*

(ובקונטרס "מסודי ארץ" — ירו־שלים תשי"א — כתב מו"ר הגרי"ם חרל"פ זצ"ל, על נימוקו הפנימי של הגר"א מווילנא ז"ל בעידוד ישוב־ארץ־ישראל:

"יד־ד' היתה אל אליהו (הגר"א ז"ל), להבין את עם־הקודש לשיבתם לארצם ונחלתם, ארץ הקודש והמק־דש — — — לעשות את כל ישראל לחטיבה אחת, ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצון אביהם שבשמים, ולתקן כל מה שפגמו בארץ־חמדה. הוא הבין, כי מחמת מיעוט הדב־קות בארץ הקודש בכלל ובעיר הקו־דש ירושלים בפרט — — — חסרה בישראל ההתאחדות וההתגבלות, ועל כן לא נח ולא שקט רבינו הגר"א — זכותו תגן עלינו — לעורר את תל־מידיו ומכיריו, לשוב לארץ ישראל ולקבוע לירושלים, למען יהיו כל יש־ראל לחטיבה־אחת, ויתקיים בהם "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" (ועי' זוהר ויקרא דף צ"ג, ב, ודאי בארץ הוא גוי אחד, עמה איקרון אחד, ולא — אינון בלחודייהו) — — שכן כל גילוי של אמת צריך שיהיה מאיר בכבודו דרך צנורות כללות התורה הכללית ישראל וארץ־ישראל").

* יצא לאור *

— בגיכר, מאת ה. זאקוליק, הוצאת "המנורה" תל־אביב, 146 עמ'.

— הספר בישראל, בטאון הת־אחדות הוצאות ספרים בישראל, חו־ברת א"ב (כרך 16), תשרי תשל"ו, ספטמבר 1975. העורך: צבי שטיינר 36 עמ'.

— "הליכות", בטאון המועצה הדתית בתל־אביב־יפו, חוברת 69, תשרי תשל"ו, בעריכת אברהם בר־אוריין, 52 עמ'.

— "ארחות", בטאון המועצה ה־דתית בחיפה, חוברת 22, — תשרי תשל"ו, בעריכת י. עוזיאלי, 52 עמ'.

— דפי יזכור, מוקדשים לזכר הבנים של חברי ארגון יוצאי צ"ינב, שנפלו במערכות ישראל, בעריכת יצחק שלסקי.

— חינוך מבוגרים, לייעוץ ה־התאגדות לחינוך מבוגרים בישראל, על הנושא: חינוך מבוגרים לשיפור איכות החיים, בעריכת קלמן ירון.

"נאות דשא" — הדרנים

מאת הרב שלמה דיכובסקי

ספר "נאות דשא" — הדרנים על [הש"]ס — לאאמו"ר הגאון רבי שמעיה [..]ור דיכובסקי זצ"ל, מהווה אס־[..]יה נאמנה לדמותו של המחבר, [ש]היה מגדולי מרביצי התורה, [ו]מרביץ תורה ודעת במשך [..] לארבעים שנה בתל־אביב.

[ש]יעוריו היתה מזיגה נפלאה של [..]ות וחדירה לליבה של הסוגיה, [..]עם כושר הסברה עמוק ומשכנע. [..]ה מזיגה של גאונות ופשטות [..] בתוכו גם שיעוריו (שיעורים [..]) בתורה, בנביאים ובכתובים. [...]ים אלו היו מיוחדים במינם, מורכבים ממרכיבים: פשט, רמז, [דרש] וסוד — והכל בצורה מזיגה [של] ארבעת היסודות הללו כאחד. [כ]ל דרשותיו בשבתות ובמועדים [..] מוטבע חותם זה. הצירוף של [..]ך ה"גוגניהרגוקי" יחד עם הגד־[..] בתורה של ישיבת "גורודנה", [..] את היסוד לדמותו הנדירה.

[..]רך "נאות דשא" מכיל מזה ומזה: [..] הלכה ודברי אגדה דבמקד־[..] בנוסח הדרנים של הש"ס ועל [..]ות. את חלקו הראשון של הס־[פר] (על סוף סדר מועד), הכין בעצ־[מו ל]דפוס. ההדרנים על הסדרים [..]ים סודרו מתוך כתביו הרבים.

*

[..]ד להדגיש את יחודם של [..]ים, נביא דוגמאות משניים.

[בה]דרן לסיום הש"ס והליקוט, דן [..] במנהג שנפוש בישראל לחלק [את ה]ש"ס בין לומדים רבים, ולאחר [..]לסיימו בצוותא ביום ד' באחד. [..]ה יסודית: האם חלוקת זו מו־[..] את הלומד־מסכת אחת כאילו [למד] את הש"ס כולו, או שאין בידו [אלא] שכר המסכת שלמד, והלוקח [..] כולו מגוה רק גורם להגדיל [..] ולהאדירה. ביחס לזה מבכור [..] בהרחבה את ההבדל בין [..]ות" לבין "ציבור", ובכיוה [..]בה שלימוד זה בחלוקת הש"ס [..] כלימוד של ציבור, וכל אחד [מה]לומדים במשב כאילו למד את הש"ס כולו. אגב שאלה זו עוסק המחבר גם בנושאים אחרים הנעשים בשותפות: כתיבת ספר־תורה, גמי־לות חסדים ופדיון שבויים. בכל הדברים הללו מתעוררת שאלה דו־מה: האם נחשב מי שעשה חלק מן המצווה כאילו עשה את המצווה כולה. הנושא כולו מבואר בהרחבה גדולה, בבקיאות ובהבנה מפליאים בהלכה ובאגדה.

דוגמה שניה: בהדרן לסיום הש"ס באגדה, עוסק המחבר בדבריו של תנא דבי אליהו: "כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב, שנאמר הליכות עולם לו, אל תקרי הליכות, אלא הלכות". בדי לבאר המושגים "הליכות הלכות", מתייחס המחבר להבחנה בין חוש הראיה ל־חוש השמיעה שבאדם. חוש השמיעה חשוב יותר מאשר חוש הראיה, כפי שנפסק בהלכה: התוקע לחברו באוז־נו והחרשו נותן לו דמי כולו, ואילו סימא את עינו נותן לו דמי עינו בלבד. העדר חוש השמיעה במשמע־תו העדר כל הגוף, שכן שמיעת ה־א ו ז ן מהווה דלת חיצונית לשמיעת ה ל ב, כדברי שלמה המלך: "ונתת לעבדך ל ב שומע". האדם המאמין חייב להפיק מ ה ל י כ ו ת העולם, מן המאורעות השונים המתרחשים לו ולעולם, ה ל כ ו ת, כלומר לקי־חים, לדעת את הדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשה. וזאת באמ־צעות ש מ י ע ת ה ל ב, שביכולתה להפיק את הלקח המתאים מהליכות העולם.

*

לא זכה אאמו"ר זצ"ל לראות ביציאת ספרו לאור עולם. יומיים לפני פטירתו (בליל שבת י"א בסיון תשל"ד), ראה את עלי ההגהה הרא־שונים של הספר. אנו מקווים, בעזר ה', להוציא בתוך השנה הקרובה את חלקו השני של הספר אשר יכיל את שיעוריו ודרשותיו על התורה ועל המועדים. יהי רצון שנזכה לכוון לדעתו הגדולה, ותהיינה שפתיו דו־בבות בקבר.

הספר "ילקוטי תפילות" - גלגולי כתיבה והדפסה (ב')

הנסיעה לא"י והדפסת התפילות

מאת פרופ' אברהם רובינשטיין

מספר ר' נתן: "זה ימים רבים שיש לי כיסופים וגעגועים להשתו־קקות לא"י והמן היום אשר שמעתי מרבינו ז"ל ההורות המדברים מעוצם קדושת א"י ומכולם מובן שכל קדו־שת איש הישראלי תלוי בא"י, מאז ועד הנה אש תוקד בקרבי בעד כרשפי אש שלהבת י"ה לזכות לבוא לא"י ובפרט מעת ששמעתי התורה הנודאה פ' תיקונין [18] — — — ואח"כ סמוך אחר שאמר התורה הנ"ל שאלתי אותו ז"ל מה כוונתכם בזה שאמרתם שהעיקר הוא א"י. וגער עלי ועגה ואמר כוונתי כפשוטו את א"י הזאת עם אלו הבתים ואמר בל"א בזה"ל (איך מיין מאקי דאס א"י מיט די שטיבער מיט די הייזער) היינו שכל כוונתו כפשוטו שצריך כל איש ישראל לבוא לא"י הגשמי הזה שמיושב באלו הבתים והחצרות העומדים שם בצפת וטבריא ושאר מקומות בא"י — — — והנה מאז הבנתי שרצונו בפשיטות שגבא כו־לנו לא"י ומן אז והלאה נכספתי מאד להיות בא"י [19]).

את התורה פ' תיקונין השמיע ר' נחמן בראש־השנה תקס"ח [20]). אך כל עוד היה בחיים, נבצר מר' נתן להוציא לפועל את תשוקתו לבוא לא"י, כי קשתה עליו הפרידה מרבו. אבל גם אחר הסתלקות הרב לא ניתן לו הדבר, מחמת הכרח שראה לעצ־מו לטפל במורשתו הרוחנית. "ראיתי שאיני רשאי לנסוע לא"י לקבוע די־רתי שם מחמת כמה עסקים של זכות הרבים גדול מאד שאני צריך לעשות כאן בחו"ל, דהיינו בענין תורתו של רבינו ז"ל שזכיתי לכותבה ושאני צריך לכתוב עוד מה שאני זוכר עדיין, להעתיק ולהדפיס וכו' וכו' [21]). ולנסוע על־מנת לחזור גם לא היה יכול, "לא היה לי פנאי אז גם מחמת ריבוי ההוצאה ושארי מניעות" [22]). אולם מעת שכתב ה־תפילה מהתורה פ' תיקונין [23]), הר־בה בתפילה שיזכה לבוא לא"י. לא־חר מכן כתב עוד כמה תפילות לבוא לא"י ותשוקתו גברה עוד. וכשהצליח להקים את הדפוס, למד גזירה שוה לעצמו: כשם שזכה להתגבר על המניעות ולהעמיד את הדפוס, כן יזכה לגבור על המכשולים ולבוא לא"י. ואכן כך היה. ביום ה' כ"ד טבת תקפ"ב יצא מביתו לאומאן, ומבלי שתיכנן זאת מראש, המשיך משם בדרכו לא"י. בארץ עשה בסך־הכל כחמשה שבועות [24]). אך המסע כולו ארך כמעט שנה תמימה. הוא חזר לביתו ביום ה' פרשה וישלח תקפ"ג, כל אותה עת שבת הדפוס ורק לאחר שובו, המשיך בהדפסת התפילות.

אך לא מיד עם חזירתו מן הארץ נתחדשה ההדפסה, באשר דעתו לא היתה נתונה לכך. רק סמוך לראש־השנה תקפ"ד החל לפעול לחידוש הדפוס. אחד מאנ"ש, "איש כשר וישר" שאת שמו אינו מזכיר, הרים תרומה כספית נכבדה לצורך חידוש הדפוס. ר' נתן התעמק אז במעלת התפילות, שרשיון מהתורות "ועי"כ לזה חיזקני הש"י עד אשר הוצאתי מחשבתי מכח אל הפועל ובשנת תקפ"ד הדפסתי את התפלות מסי־מן [25]) עד סוף חלק ראשון וחלק שני עד סימן י"ד" [26]), היינו מרא־שית התפילה כ"ג עד אמצע תפילה ד' בחלק שני.

עבודת ההדפסה בוצעה לא ע"י מדפיסים מן החוץ, רק ע"י אנ"ש, אותם לימד ר' נתן אומנות זו. אחד מהם, ר' מענדיל מטינקאוויץ, ידע מכבר את המלאכה. הם עסקו בהד־פסה כל התורף "למען המצוה" [27]).

פרטים נוספים על "עסק ההדפסה" באותה תקופה ניתן ללמוד מכתבי ר' נתן, שפורסמו בס' "עלים לתרו־פה" [28]).

במכתב מיום ב' וישלח תקפ"ד מודיע ר' נתן לבנו יצחק, ששלח את ר' מענדיל לק' מינקאוויץ, כדי להביא משם את האותיות החסרות. הלה חזר "ובין היום ובין למחר נתחיל בשלום בי"ה להדפיס" [29]).

שלשה שבועות לאחר מכן, ביום ג' ויגש תקפ"ד, מבשר ר' נתן בשמחה לבנו: "דע בני חביבי שכבר נגמרו ת"ל חמשה פרקים [30]) מהתפלות ועתה אנו עוסקים בעזרים ששי — — — וכולם סוגרים מאד בהדפסה כי ידוע שאנו עוסקים ב־הדפוס בלי פועלים. רק ר' מענדיל הי' וחיים גאוט והנער יצחק יהושע, וגם בני הוזיק מריה שכנא ני' מסייע הרבה בכל פעם אבל לא בקביעות ע"כ נעשית המלאכה לאט לאט — — גם יש מניעות הרבה מחמת חסרון כיס כידוע לך מזה" [31]). ר' נתן מבקש את בנו לזרז את אנ"ש בקהילתו לשלוח לו מיד מתנת יום הטובה, "כי א"א לעכב הדפוס חו"ז אפי' יום א'", ושולח לו עלה אחד לדוגמה מהתפילות הנדפסות, "יראו עיניך וישמח לבך" [32]).

ושוב, הפרעות והפסקות מאונס. במכתב מיום ה' פרשת בא תקפ"ד: כשחזר ביום א' שבוע זה מאומאן, מצא הדפוס בטל ממלאכתו, מחמת שכלה צבע הדיו וצריך לקנות ולב־של שמן פשתן "ובעתים הלן אינו בנמצא כלל כ"א ביוקר גדול ומה אינו מצוי כלל גם כי אסס כסף הוכרח ר' מענדיל לנסוע לביתו (לטינקאוויץ) ושם יקנה שמן הק'(!) ואי"ה בשבוע הבעל"ל נחזור להתחיל לגמור הדפסת התפילות. ות"ל כבר נגמר עד סוף תפילה נ"ה" [33]). ושוב חזר על בקשת ממון. "כי השעה דחוקה ואי"א לבטל הדפוס אפי' יום אחד". מתח רב מבצבץ מבין שורות אלה. אצה לו הדרך לר' נתן והוא חושש ליום עבודה אחד, שלא ילך לאיבוד. שמא מבשר לו ליבו את אשר עלול לקרות והוא ממהר לסיים את ה־מלאכה, כדי לברך על המוגמר. וארבעה שבועות לאחר־מכן ביום ב' פרשת תרומה תקפ"ד הוא מודיע לבנו בעת־רצון: "דע בני שת"ל אנו עוסקים בדפוס, וב"ה אשר כבר נגמרו ס"ב תפילות בעזרתו הגדו־לה" [34]).

כך נמשכה העבודה עד לגמר תפ־לה צ"ג, שהדפסתה נסתיימה, לפי הרשום בקולופון [35]), ביום כ"א לחו־דש אדר תקפ"ד. לאחר מכן, נמשכה ההדפסה, אך לא לזמן רב. נכתבים חלק א' מן התפילות וכשהגיעו ל־תפילה ד' בחלק שני, פרץ משבר, ששיתק את הדפוס לגמרי.

סגירת הדפוס והמשך ההדפסה

בית הדפוס בברסלב פעל ללא רשיון מטעם המלכות. העובדה, כי הספרים שהופיעו שם אינם נושאים את שם ברסלב, היא הוכחה ברורה לכך. רשימות אחדות, שהותיר ר' נתן בזכרונותיו, מצביעות אף הן על הקשיים שנתקל בהם אצל השלטונות ביחס לדפוס.

בראשית סיון שנת תקפ"ד, בזמן שר' נתן עסק בהכנת הדפוס הוא חזר מאומאן לברסלב, ונתבשר "שהעבירו את האדון גארדיניצ"ע ש־היה בברסלב וזה היה אצלי נס גדול לענין הדפוס כי אם היה זה הגאר־[..] לא הייתי יכול להעמיד הדפוס וכבר שלחתי לשאול אותו ולא הסכים" [36]). אך ספק, אם אכן היה זה נס גדול, שכן בידיעה מחודש אלול אותה שנה בצד חסרון כיס המפריע להקמת הדפוס, הוא מוסר: "וגם שארי מני־עות הרבה מאד מאד שהיו על ההד־פסה מכל הצדדים מפחד הצעגווד וכו' וכו' [37]). נמצא, שהרף העברתו של "האדון גארדיניצע" מברסלב, עדיין מתירא ר' נתן מפני הרשות. אך הוא התגבר על המורא והחליט להתחיל בהדפסה. ואלה דבריו: "כשנתקבצנו על ר"ה תקפ"א באו־מאן לא פעלתי ג"כ כלום לגמור הדפוס אעפ"כ אח"כ כשבאתי לביתי עזר לי השי"ת הכניס מחשבות בלבי ונתן לי עצות נפלאות וכח לסבול ולהמתין לישועת ה' ולבלי לפחוד משום דבר מגודל הפחדים שהפחידו עלי שהוא סכנה גדולה וכו' בפרט בין שונאים כאלה וכו' והסרון כיס הקשה מכולם" [38]).

"שונאים כאלה", הכוונה, כמובן מאליו, למתנגדים לחסידי ברסלב. הזכרתם, תוך כדי דיבור, עם "הפח־דים" שהפחידו אותו והסכנה הגדולה מעידה, לדעתי, שלמתנגדי ברסלב יד בקשיים שהערימו על ר' נתן בקשר לרשיון לדפוס. מכל מקום, ר' נתן לא נרתע, העמיד את הדפוס והחל בהדפסה. ואכן, עלה בידו להחזיר מחדש את ספרי רבו ולהד־פיס את רובו הגדול של ס' התפילות.

הנה את אשר יגור בא. בימי הפו־רים תקפ"ד פרצה מחלוקת גדולה בברסלב, שטיבה אינו ידוע לנו. הדברים נתגלגלו כך, שנמצאו מוס־רים שהלשינו על הפעולה הבלתי־חוקית והתוצאה לא איחרה לבוא. השלטונות סגרו וחתמו את בית־הדפוס על כל הכלים שבו. בעצר מוסר ר' נתן את אשר קרה: "ועתה היא חתומה וסגורה הש"י ירחם עלי־נו לפתוח מהרה ויצילני מכל מיני סכנות ופחדים בלי ריבוי הוצאות ממון ישראל [39]) ונזכה לחזור ולהד־פיס ב פ ר ה ס י א [40]) בשלום — — הדפוס סגור ביום ו' עש"ק ר"ח אדר ב' שנת הנ"ל (תקפ"ד) והי' לנו פחדים כי הייתי בסכנה גדולה הוכרחנו להוציא הרבה על שוחדים ונשלח הדבר לקאמינץ, והיינו ב־חשש סכנה זמן רב, עד שבחודש מנ־חם אב בתי"ב אחר חצות הגיע ה־תשובה מקאמינץ שלא יניחו אותי להדפיס עד שאקבל רשיון מווילנא, וזה הי' לי לישועה והודיתי להשי"ת שעכ"פ נצלתי מחשש סכנה. ועתה אנו מקווים בכל עת שיגיע הרשיון מווילנא בעזי"ה" [41]). אך תקוותו לא נתאמתה.

עבר כל הקיץ ורק יום אחר יום־הכיפורים שנת תקפ"ה שחל להיות בשבת, נתקבלה תשובה מווילנא, שעליו לשלוח לשם "סך מרעט". כדי לקבל את הרשיון. הוא קיבץ בחופ־זה את המעות הדרושות ומיד ביום ג' בשבוע ההוא שלח את הכסף "באפאסט ראשון". אך ההבטחה לא נתמלאה. חלפה שנה תמימה וביום ה' כ"ה תשרי — אסרו חג סוכות — תקפ"ו, לאחר שהדפוס היה חתום למעלה משנה ומחצית השנה, פתחו מטעם השלטונות את הבית שבו נמ־צא הדפוס, אבל הדפוס נשאר בשאר חתום. אמנם, אור ליום י' פרשת ויגש הוא מבשר במכתב לר' נפתלי: "גם תדע שת"ל צמח קרן ישועה בענין בית הדפוס כי בחסדי ה' ונפ־לאותיו כבר הגיע אגרת מווילנא שבקרוב יתנו לי רשיון לטובה ויפ־תחו לי את הדפוס ונזכה להפיץ מעינותיו חוצה" [42]). אך למרבה ה־צער לא הגיע הרשיון.

ביום א' דסליחות תקפ"ו נסע לאו־מאן, כמנהגו מדי שנה בשנה בעונה זו. באותה נסיעה עודד אותו אחד מאנ"ש — שמו לא נמסר — להביא לגמר את הדפסת התפילות בדפוס אחר, שלא בברסלב. ר' נתן נטה לקבל את ההצעה והנה להכנות ה־דרושות ובראש וראשונה לגיוס כס־פים. ובכל זאת, לבו לא היה שלם עם ההכרח לסיים את "ליקוטי תפ־לות" בדפוס אחר. באותו זמן המשיך גם ביצירה ו"יסדי" כמה תפילות חדשות. במכתבו לידידו ר' נפתלי על פעולותיו לסיום ההדפסה, הוא כותב במכתב מיום ב' וישב תקפ"ז: "כי ת"ל הי' השי"ת בעזרינו וסיבב בנפ־לאותיו והזיק אותנו לחזור להתחיל לעסוק לגמור הדפסת התפלות, וכבר הביא בני ר' שכנא שי' נייר תשעה ריין מברדיטשוב בדרך המקולקל הזה — — כי עדיין אנו צריכין ישועה ורחמים רבים לגמרם. כי אין לי על ההוצאה הגמר וגם על הנייר לויתי על עסקא [43]). וגם איני יודע היכן להדפיסם. כי נגמע למינ־קאוויץ גודלה ההוצאה, ופה איני יודע הדרך איך להשתדל בזה — — גם תדע שגם בעתים הללו נגמרו ת"ל כמה תפלות נפלאות ונוראות המחיין נפשות מאד, וכל המסתכלים בהם באמת נכספת גם כלתה נפשם שיצאו לאור במהרה" [44]). משמע, שבאותו זמן לא נואש עדיין מחידוש העבודה בדפוס שלו.

היכן, בסופו של דבר, נסתיימה הדפסת הס' "ליקוטי תפלות" — לא נודע. אין ר' נתן אומר על כך דבר ולא חצי דבר, אף לא ברמז קל. הוא מסתפק בציון מועד ההדפסה. ועל כך שתי ידיעות נפרדות המש־לימות זו את זו. ב"ימי מהרנ"ת" [45]): "ות"ל גמרתי (הדפסת) התפלות ב־שנה הזאת היא שנת תקפ"ז. ובקו־לופון בסוף הספר: "ונשלם המלא־כה בחודש האביב, אשר בו הוקם המשכן ההביא, ביום ארבעה עשר לחודשינו, זמן הקרבת קרבן פסחינו". צירוף שתי הידיעות מצביע על ערב פסח תקפ"ז.

הנה כי כן נמשך "עסק ההדפסה" של הס' "ליקוטי תפילות" לר' נתן שטערנהארץ כחמש שנים. תחילתו בברסלב בתקפ"ב וסופו בשנת תקפ"ז בדפוס שזהותו לא נודעה. שמא במינקאוויץ, אותה הזכיר במכתב לר' נפתלי [46]), למרות ההוצאה ה־כספית הגדולה שהיתה כרוכה בדבר? יש גם לזכור, שאחד מן הסדרים, כנראה היוצא והמבצע בדפוס, ר' מענדיל, היה ממינקאוויץ.

אך אין לשלול את האפשרות, כי גמר ההדפסה נעשה בכל זאת ב־ברסלב, בדפוס הפרטי של ר' נתן. העובדה, שקנה נייר, אמנם והיא מצביעה על ההכנה להדפיס בבית. מאידך, הבחינה הטיפוגראפית אינה מלמדת אותנו ולא כלום. אמנם, אין כל הפרש בין צורת האותיות וה־הדפסה שלפני ההפסקה וסגירת ה־דפוס ובין צורת האותיות בגליונות האחרונים לאחר חידוש הדפוס. לכ־אורה, מצביעה עובדה זו על ההמשך בדפוס הביתי. אך כנגד זאת יש לזכור, כי האותיות נקנו במינקאוויץ (עיין לעיל). ואם כן הדבר, יכול היה הספר להסתיים במינקאוויץ, מבלי ששינוי המקום ישנה את צו־רתו החיצונית. ואין להכריע בדבר, וצ"ע.

ועוד תפילות

גם לאחר שהס' "ליקוטי תפילות" ראה אור המשיך ר' נתן "לייסד" תפילות. כבר בשלהי תקפ"ז, היא שנת גמר ההדפסה, כנ"ל, רושם ר' נתן שחיבר תפילות, וככל הנראה בכמות ניכרת, שכן הוא חושב מח־שבות על הבאתן לדפוס. "בסוף שנת תקפ"ז סמוך לראש השנה יצאה ה־גזירה הרעה במדינתנו ליקח בני ישראל לחיל, והי' לנו פחדים גדו־לים אז ואז חיברתי עוד כמה תפי־לות על הגזירות ושאר תפלות משאר המאמרים [47]) שעדיין לא נכתב מהם תפלות. השי"ת יעזרני להוציאם מהרה" [48]).

ברשימתו זו רומז ר' נתן לצו, שיצא באוגוסט 1827 בחתימת הצאר הרוסי, בדבר הטלת חובת השירות הצבאי על צעירי ישראל, שהיתה אחד הדפים העכורים ביותר בתולדות הקיבוץ היהודי ברוסיה, היא גזירת הקנטונים [49]). ר' נתן עצמו חשש, שמא בני־ביתו יתפסו בגזירה, ועל כך הוא רומז בידיעה המובאת לעיל וכן במכתבים לבנו [50]). התפילות שחיבר אז, מוטבעות בחותם המאו־רעות האקטואליים הן צמודות, כרגיל, אל התורות שבס' "ליקוטי מוהר"ן".

אך לא תמיד היה כוח היצירה עמו. יש ועבר זמן רב לא חיבר תפילה כלשהי, וכשעלה בידו לחדש כשרו זה, נמלא לבו שמחה. ביום ב' ר"ח חשון תקצ"ה כותב לבנו: "אשר היום עשה ה' נפלאות עמנו שזכיתי מחדש להעתיק תפלה חדשה כאשר תראה בעיניך, כי אני שולחת אליך ע"י מוכ"ז — — כי הלא זה כמה ימים ושנים אשר לא זכינו לתפלה חדשה — — — השי"ת יעז־רנו להוסיף עוד תפלות חדשות בכל־ליות" [51]). ועוד לפני כן התענין באפשרות להדפיס "הספרים שלנו" בלעמבערג [52]), אך הדבר לא עלה בידו. וילקוט שני של תפילת ר' נתן הופיע רק לאחר מותו.

עם זאת בידין לציין, כי לא כל התפילות שייסד ר' נתן הגיעו לידינו. מסתבר כי שני ילקוטי התפילות אינם מכילים את כל יצירתו הספ־רותית בתחום זה. וכך מעיד המסדר את קובץ מכתביו "עלים לתרופה", בהקדמה: "שנשרפו הרבה הרבה חבורים מסדר ליקוטי תפלות שלו מה שלא זכו העולם לראותם וליה־נות מהם כלל כידוע ומפורסם בין אנ"ש".

18) ליקוטי מוהר"ן, סי' ב.
19) ימי מהרנ"ת ח"ב, סי' ב. לאור האמור כאן, מתור הדבר, שכל מעשי ר' נתן בארץ הצטמצמו לבקו־רים ותפילות על קברות הקדושים.
20) חיי מוהר"ן דף ג סי' ס.
21) ימי מהרנ"ת ח"ב, סי' ב.
22) שם, שם.
23) ליקוטי תפלות ח"א סי' כ.
24) הוא נכנס לתחום א"י מבפנן ביום ד' פרשת שלח ויצא מן הארץ דרך חיפה ביום ד' פר' מטות תקפ"ב.
25) הכוונה לדף סה. התפילה כב, שבה הופסקה הדפסה, מסתיימת בדף סה.
26) ימי מהרנ"ת ח"א, דף נג.
27) שם, שם.
28) ברדיטשוב תרנ"ו.
29) עלים לתרופה, סי' רסא.
30) תבנויות.
31) שם, סי' רנ.
32) שם, שם.
33) שם, סי' רנא.
34) שם, רעב.
35) עיין להלן.
36) ימי מהרנ"ת ח"ב, סי' יא.
37) ימי מהרנ"ת ח"ב, סי' יד.
38) שם, סי' טו.
39) הכוונה, שלא ייאלצו להוציא ממון רב לדורונות.
40) הדגשה שלי. בניגוד למצב הקודם, שנאלץ לבצע את מלאכת ההדפסה בסתר, "בסוד".
41) ימי מהרנ"ת ח"א, דף נג.
42) מכתבי מורנ"ת, — ירושלים תר"ע, דף מז סי' לג.
43) רי"ל על היתר עיסקא, היינו שלוה בכף ברבית.
44) שם, סי' רע.
45) ח"א דף נו.
46) עיין הערה 44.
47) הכוונה למאמרים ב"ליקוטי מוהר"ן" וב"ליקוטי מוהר"ן תנינא".
48) ימי מהרנ"ת ח"א, דף נו.
49) עיין ש. דובנוב, דברי ימי עולם, כ', ע' 97—100.
50) עלים לתרופה סי' קצ ועוד.
51) מכתבי מורנ"ת, דף יפ—כ, סי' ה.
52) שם דף יב, סי' כב.

במושבה

מאת אהרן קוזה

לפני שנים רבות נזמן לי להעתיק את מקום מגורי למושבה, שמייסדיה, אנשי ירושלים, הטביעו בה חותמם. שמחתי לשינוי מקום, כי לעתים קרובות ראיתי את הכרך מדבר בתים.

בכניסה למושבה, משני צדי הכביש עמדו ברושים, שחיפו על הבתים ה־ישנים. מראה הבתים האלה עורר בי תחושת שבת ולא ידעתי מדוע.

מושבה זו היתה אז מוקפת פרדסים. לאחד מהם, לא רחוק ממקום מגורי שבמשוכתו היתה פירצה, נכנסתי בכל עת מצוא. שם ראיתי לטוב לי לקרוא בספר, לרשום הגיגי. כדי לא להעמיק ברשות היחיד ישבתי סמוך לשביל העפר בחוץ. התענגתי על הקריאה ועל הכתיבה. שהיא עמל ומרגוע כ־אחד, מפלט מן המציאות של מטה. התענגתי על הדממה, הקשבתי לה. כי רק בדממה ניתן לשמוע את קול הבריאה. ספגתי ריח פירות שנשרו ונשארו מוטלים זמן רב על האדמה, מדיפים ריחם החריף, ריח ימים רחו־קים, בהם עבדתי בפרדס. אם שמעתי קול פרי בנפלו רציתי לשמוע את הקול הזה שנית. לעתים הגיע לאוזני רחש מעומק הפרדס ולא ידעתי מהו. הסתכלתי לאפלה שבין גזעי העצים, הזרועה בהרות שמש. שהסתננו מבין לעלים. סמוך לי עברה פעם חיה קטנה, הנמיה. היא עברה לאטה ו־גבוהה לארץ. לא הרגישה בי. עסוקה היתה בשלה. כשעבר אדם בשביל העפר בחוץ חשתי מבטו ולא הרמתי עיני לראותו... מטבע הבריות לארוב זה לזה. שבתי יחידי בתוך הפרדס עוררה סקרנותו.

גם ברחובות המושבה מצאתי ענין לי. לפעמים, לפנות ערב, ישבתי על ספסל סמוך לאילן, (ברחובות הכרך נמנעתי מזאת), נותן עיני באילנות הרמים, שנופיהם לבנים. ונהנה מ־תחושת השבת, שמראה בתי המושבה עורר בי.

אם ביום חול כך, על אחת כמה בערב שבת. כניסת השבת במושבה זו היתה ניכרת יותר מאשר בעיר. ראיתי בכל רמז לשבת. גם בשמים. גם באילנות. נתתי עיני בצריף קטן שמעבר לכביש. מבעד לדלת המזוגגת ומבעד לחלון אפשר היה לראות את הנעשה בתוכו. אשה סידרה את ביתה לשבת. בהישמע קול הצוצרה, ה־קורא לבעלי החנויות לסגור חנויו־תיהם התחילה האשה להדליק. היא פרשה על השולחן מפה לבנה, הדלי־קה עששית נפט, קשר מטפחת לראשה ברכה על הנרות וישבה לנוח, מניחה כפות ידיה זו על גב זו. הנרות, זה הקישוט לשבת בבתי עוני, דלקו בשלות־השקט, במנוחת־שלום ושינו את פני החדר. הייתי בבחינת "רואה ואינו נראה". אהבתי כי אראה אדם במעונו לבדו וביחוד שהוא טורח למען השבת. העששית והנרות העלו לנגד עיני את השבת בבית נעורי. באשה היושבת מול הנרות הדולקים ראיתי את אמי שהיתה יושבת כך. מאז נעורי טוב לבי בערב שבת. ביום זה מתרחשים למנני, לעתים קרובות, דברים משמחים, כאילו יד סותרים ב־דבר.

*

עם השכה, כשהאילנות לבשו שבת, נכנסתי לבית הכנסת. בהיכנסי שמעתי "לכו נרננה". שאפתי את ה־ריח המיוחד לבתי כנסת עתיקי ימים. נתתי דעתי, כתמיד, לפסוק: "כי פדה ה' את יעקב וגאלו מיד חזק ממנו", ולמחרת, בשחרית — לפסוק דומה. "מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגוזלו". למלים: "משליך קרחו כפתים" ראיתי את השבת ב־ארצות הקור: שלג נופל ומתערבל לפני חלון בית ילדותי.

פרשת השבוע היתה "כי תבוא". הבעל קורא קרא את "התוכחה" ל־עצמו. בנמיכות קול קרא, במהירות, מבקש לדלג על הקללות ועל האלות הרבות מספור, מבליע קללה בחברתה — אלה ברעה ממנו. מועקה היתה בחלל בית הכנסת ואור השמש ב־שמשות הצבעוניות בא לרכך מעט את מידת הדין. בתום הקריאה פרש הצי־דה, כשכיר יום כילה מלאכתו, מחה זיעת מצחו, ירד מן הבמה, קיפל טליתו ויצא.

זמן לא רב גרתי במושבה וזמן רב התגעגעתי למושבה. קשור הייתי קשרי נפש למקום, לפרדס שישבתי בו להנאתי, לאנשים שהכרתי, מהם שולחים ידם בכתיבה. בכל מוצאי שבת התאספנו לשיחה בענינים ספרו־תיים לרוחנו והמתקנו את תוגת מוצאי שבת. לפעמים, בערב, טיילתי יחידי על יד הפרדסים שהקיפו את המושבה מקשיב לסוד שיחם ושואף ריחם.

מקץ שנתיים נאלצתי לחזור לכרך, למהומה שבה. לעתים באתי לראות את ידידי במושבה. אם הספיקה לי השעה הלכתי אל הפרדס. עמדתי בש־ביל העפר בחוץ וראיתי את המקום שישבתי בו מחכה לי.

כשנכנסתי למושבה, לאחר הפסקה במושבה, הגעתי למקום שם הסכנתי לראות את הברושים משני צדי ה־כביש, לא ראיתים עוד. מכאן ומכאן מחשוף. המושבה שינתה מראיה. ניבנו בתים שראיתים חיקוי לכרך. מה שם בתים רבי־קומות, אף כאן כך. אלה הביטו מגבוה על הבתים הקטנים חותם העתיקות טבוע בהם. במקום הצריף הקטן עמד בית גדול שהסתיר לי את הנוף. הישן נדחק מפני החדש.

פסקו הפגישות בין ידידי במושבה. נתפורדה החבילה. ברוב הימים נת־בקשתי לבוא לחידוש הפגישות ו־באתי.

בערב באתי, וכדי לחוש מחדש ריח פרדס וגם לשם קפיצת־דרך ירדתי לפני המושבה והלכתי בדרך עפר. יחידי הייתי וחשתי מחדש את טעם הלילות ההם, בהם התהלכתי באפלת הערב על יד הפרדסים שהקיפו אז את המושבה, מקשיב לסוד שיחם ושואף ריחם, אותה דממה טובה, דממת מרחב, אבל ריח פרדס לא היה עוד, רק ריח אדמה חפורה, אדמת פרדס עקור, ליסודות בתים. בתים עדיין לא שלמה בנייתם עמדו סומים.

הפגישה בידידי מכבר לא היתה משמחת. סימני זיקנה היו בפני כולם, גלויים או חבויים. על אלה שלא באו חששתי לשאול.

באותו לילה הלכתי לראות את ה־פרדס שישבתי בו בכל עת־מצוא ולא מצאתיו. לפי סימנים שונים שיערתי את המקום בו היה. עמדו שם בתים בני ארבע כניסות וכמרזק, פה ושם, האירו חלונות רבים, שורות, שורות לגובה. גוף הבתים רבי־הקומות לא נראה, רק חלונות אור באפלת מרומים.

הדים

ה"ק.ג.ב." - השליט האמיתי של רוסיה

מאת משה אפרת

קמוללת החשאית של הסובי־יטים הסובייטים התרמיים מאת ביין באריון, 462 עמודים, בצירוף תמונות. ניו יורק, הוצאת רידרס דייג'סט — 10.95 דולר.

מהו כוחו היסודי של הקומו־ניזם הסובייטי, מה מהיה ומה מפעיל את המבנה הגדול? לא מה שאנו סברנו פעם. המגמה היסודית של הקומוניזם היתה חמרית, מוסרית ואידיאולוגית. מטרתו היתה שיפור מצבו החומ־רי של העובד, והחזרת הכבוד העצמי והחזרת הכרח היסטורי למקומו.

האמת היא שכיום, חמישים שנה אחרי המהפכה, עולה הסכך אך במעט על רמתו בשנת 1913, עבדות והאיכרים שבטלה על ידי הצאריזם חיה וקיימת והאידיאו־לוגיה אינה משפיעה על שום איש. הבולשוויקים יצרו מערכת חדשה של כוח שאין לה בסיס בחברה ואין לה כל הצדקה מוס־רית. רוחות הרעה שלנין נתן למרקסיזם צורה פוליטית זמנית. עתה ברור לכל שהוא השתמש במרקסיזם כהצדקה אידיאולוגית זמנית למבנה חדש של כח של פו־ליטי גם.

המכשיר העיקרי של המבנה הוא הבולשה — השירות החשאי. בימי לנין נקרא "צ'קה", בימי ברז'נייב ק.ג.ב. הוא השליט ה־אמיתי בברית המועצות. הוא חזק יותר מן המפלגה, הוא מעל לחוק הוא מפקח על כל גוף מדיני. אין הוא חייב לתת דו"ח למעשיו על שום איש ומסוגל להרוס כל מה שהוא רוצה. אפילו סטאלין שלט בו על ידי הלוקתו על ידי רציחות ראשיו בזה אחר זה, יא־גודה וייז'וב. אנשי סטאלין רצ־חו כך את בריה. כרושצ'וב ניסה לא להיות תלוי בגוף זה, אולם הדבר לא עלה בידו. הוא ביטל את המשרד המיוחד לרציחות, אולם נאלץ להחזירו כעבור שלו־שה חודשים בלבד ולבסוף הקים אנדרטה למייסד, דז'רז'ינסקי ה־נורא.

ה"ק.ג.ב." חזק היום יותר מש־היה אי־פעם ולא פחות משלושה מחבריו יושבים בפוליטביורו. אין הוא נראה כל כך כפי שהיה בימי סטאלין, מכיון שמקומו כל כך איתן בחברה הסובייטית ש־אינו זקוק עוד לרצח המוני כפי שהיה בעבר.

הספר שלפנינו הוא יצוב ביד־תו שניתן לכתוב על נושא זה. פרקים אחדים מתארים את מב־צעי הריגול שנעשו ע"י הארגון בארצות שונות על ידי תיאורי סוכנים שנמלטו למערב. אנו קוראים על פעולות החדירה של ולאדימיר סחרוב במזרח התיכון, גניבת סודות נאט"ו על ידי בוגד אמריקאני בשם רוברט לי ג'ונ־סון. המותי האמריקאני קארלו טראותי נגב סודות אמריקאניים. כמו כן קוראים אנו כיצד ניסו להפעיל למטרותיהם ציר הפר־למנט הבריטי ואחד משגרירי צרפת. אולם, לא בנושאים אלה גדול כוחו של ה"ק.ג.ב.", שהרי כל מעצמה עוסקת במפ־עלות ריגול.

המיוחד כאן הוא המשאבים העצומים שהאירגון הרוסי מש־קיע בהרפתקאות שונות מחוץ לגבולות רוסיה. כמו כן פועל האירגון בעוצמה רבה בדיכוי בפנים רוסיה. הוא מנפה צוותה של כל שגרירות רוסית בחו"ל. פעולה מאסיבית ובלתי פוסקת נמשכת נגד אוכלוסיית ברית ה־מועצות עצמה. מובן שבנושא זה מאירה ההצלחה פנים. הכישלונות היו בעיקר בחו"ל, כגון מקסיקו, מצרים, אפריקה השחורה. מפ־תיעה העובדה שבברית המועצות מעסיק האירגון לא פחות משב־עים אלף צנזורים בשטח הספ־רותי בלבד. אפילו כרטיסי האו־טובוסים עוברים צנזורה.

מתנהל פיקוח על נסיעות פנים על ידי שימוש בדרכון פנימי. ההיירארכיה של הכנסיה הרוסית האורתודוקסית נאלצת לשתף פעולה ולהבל בנושאי הדת. מח־נות ריכוז ובתי חולים לחולי נפש מלאים את המחשבה. שום ממשלה לא השתמשה מעולם ב־כל ההיסטוריה במכשיר כה אדיר לדיכוי ושום עם לא סבל מעולם מעריצות בהיקף כזה ובעוצמה כזו. השלטון מתבסס על מעמד חדש של ביורוקרטים ופעילי מפ־לגה שמפעילים השפעה אבסולו־טית על שכר ועל עונש. אי אפ־שר היה לקיים משטר כזה בלי סירור ובלעדיו אין להבטיח את השפעתו העצומה.

גיבורי הספר הם הסוכנים ה־חשאיים ש"קפצו מן העגלה", שלא היו מוכנים להשלים עם המצב בהעדר כל בסיס מוסרי לפעולותיהם. הם עשו את הצעד החשוב הראשון להתירה ממשית תחת קיום המשטר אותו שירתו זמן־מה.

תשובות הרמב"ן

תשובות הרמב"ן. בהוצאת מו־סד הרב קוק, הוא קובץ תשובות חדשות גם ישנות של רבי משה בן נחמן ז"ל, מתוך תשובות שלא נדפסו מעולם והיו גנוזות בכתבי יד ומהן מפוזרות בספרי ראשו־נים. עתה נקבצו לאכסניה אחת על ידי הרב חיים דב שעוועל, שהתמסר לגילויים של כתבי הרמב"ן. כן נוספו פסקים ידועים של הרמב"ן, כפי שנשמרו על ידי הראשונים, אם ששמעו מפיו או ממה שהיה מקובל בידיהם.

הרמב"ן נחשב בשעתו לגביר הדור ומלכו, ולכן הריצו אליו שאלותיהם מכל קצווי העולם היהודי. הקשר בין השואלים והמשיב לא נסתיים עם התשובה, אלא כשהרמב"ן לא מצא די סיפוק בתשובתו, לא עמד על פסק דינו, אלא היה מוכן לעיין שנית בשאלה, כמו שהוא רגיל לסיים "ועוד נתיישב בדבר". מתוך היקף העניינים הכלולים בשאלות ההלכ־תיות שהובאו לפני הרמב"ן, ניתן גם ללמוד אודות תולדות החיים של היהודים בספרד באותה תקופה. בולטות במיוחד השאלות הקשורות לדרכי המו"מ ומקח וממכר, כמו עסקי הלוואות, גביית מלוה ברבית, קניינים, משכנות, מכירת שטרות, בניין הבתים מתנה בחלות, שטרי צוואה ועוד. השאלות מאשרות לנו את העובדה ההיסטורית שהיהודים היו הרוח החיה במיתוח העריים, ה־מסחר והמלאכה שבמדינות ספרד. מספר השאלות בענייני אישות אינו גדול. ברם מאלה שלפנינו אנו למ־דים שגם שאלות עגונות העסיקו את חכמי הדור, נוסף לבעיית שונות שבינו לבינה וכן המנהגים השונים הנקובים בשטרי נשואים, שידוכים ועוד. גם עסקי הקהילות תופסים מקום ניכר. כן ניתן להכיר בתשובה את בעיה האנוסים, שכבת אנשים הקרובים למלכות שיש בידם להת־רעם בחצר המלך על אלה שמסרבים לעמוד לפני דייני ישראל, עניי ה־עיר וקופת הצדקה, פריעת מס המלך המעסיקה את אנשי המסחר, הד־מאורע המזעזע של פיחות, כאשר המלך משנה את המטבעות ומפחית ערכן, או שטרות העולים בערכאות של גויים ועוד.

בתשובות אלה מתגלה לפנינו משא ומתן בהלכה מסביב לשאלת דינא דמלכותא דינא, הדן בין היתר ב־הבדל שבין מצב היהודים בספרד ובצרפת. הרמב"ן פוסק שדינא דמל־כותא דינא, נקבע רק כאשר הדינים של המלכות כתובים בחוקי המלך ובספרי הימים שלפניו, אבל אם המ־לך קובע חוק חדש, שלא נהגו לפיו בימי המלכים הקודמים, "חמסנותא דמלכא הוא ואין אנו דנין באותו הדין". הרמב"ן לומד זאת מהדיוק של המלים "דינא דמלכותא" ולא "דינא דמלכא", משמע, שהמדובר ב־דינים שכל המלכות יודעת עליהם מקודמת דנא, ולא בדינים חדשים שהמלך קובע על דעת עצמו ובכוונת את אורחיו לעשות כרצונו.

בעיית האנוסים עולה בשאלה ש־נשאל הרמב"ן מה דינו של משומד, אם קנין ממנו כדין ישראל בחלפי סודר ושאר דרכי הקנין שלנו או כדיניהם דניתנן ליה, וכן בישראל הבא מכוחו, כיצד נדון דינו — כדין ישראל שבא מכח הגוי או לא? תשובתו של הרמב"ן היא שדנין או־תן בדיני ישראל שהרי הם עצמם חייבים בדיני תורה. הלכך הלוקח מהם וכל שבא מכוחן, בין בירושה ובין במתנה, דינו כדין הבא מכוח ישראל, ואין נוטלין מהם אלא בדין כדיני ישראל, ואם ישראל משומד מזיק לחברו, פטרינן ליה בדיני ישראל ואינו חייב לשלם אלא כישראל גמור. אף שהרמב"ן חי לפני גירוש ספרד ובטרם התעוררה בעיית האנוסים בממדים גדולים, נראה מתוך התשובה ששאלת יהו־דים משומדים עמדה לדיון כבר בתקופתו.

י. אד

אל תחמיץ את ההזדמנות!

האנצקלופדיה התלמודית

14 הכרכים שהופיעו עד כה מקיפים למעלה מ־1000 ערכים בכל שטחי התורה וההלכה, בעניני זרעים ומועד, נשים ונזיקין, קדשים וטהרות

כל אלה שטרם רכשו את כרכי האנצקלופדיה שהופיעו עד כה — או חלק מהם — יכולים לרכוש אותם כעת בתנאי תשלומין נוחים ביותר — במשך חודש תשרי וחשון בלבד

הכל הקודם זוכה

כרך ט"ו (ערכי חיישינן — חליצה) יופיע בחורף תשל"ו

כן הופיעו עתה מחדש הכרכים שאזלו מהבר
כרך ו' וכרך ח'
המחיר — 46 ל"י לכרך

*

הכתובת:
אנצקלופדיה תלמודית, בית־וגן (מול הר־הרצל) ירושלים.

הפצה ראשית לא"י:
בית"ם ביטלר. רחוב בילו 4, תל־אביב

هكذا من الأصل

ישראל בין שלוש ועידות

מאת ד"ר י. נפתלי

ישראל עמדה במרכז הדיונים בשלוש ועידות בינלאומיות והן: בועידה האפריקאנית בקאמפאלה, בועידת הבלתי מזדהים בלימה ובעצרת האו"ם המיוחדת האחרונה, אף כי מטרתן העיקרית היתה לבוא לעזרת עמי העולם השלישי, הארצות המתפתחות, הסובלות רבות מאז ההעלאה הדראסטית של מחירי הדלק וכתוצאה מכך התייקרו המוצרים התעשייתיים, שהם מייבאים אליהם.

עצרת זו של האו"ם גרמה לדאגה רבה אצלנו, כי קיים החשש, שה־גוש האפרו־אסיאני בעזרת בלתי מזדהים אחרים יעביר החלטה להש־עות את ישראל מן האו"ם. בפרט, כשהנשיא של העצרת הזו הוא בוט־פליקה, אשר קיבל אשתקד באו"ם את יאסר ערפאת בכבוד מלכים.

הוועידה האפריקאנית

הוועידה האפריקאנית, שהתקיימה לאחרונה בקאמפאלה, נועדה בעיקר למצוא פתרון למצוקה בה נמצאות ארצות אפריקה בגלל העלאת מחירי הדלק מאחרי מלחמת יום הכפורים, להסדיר העניינים האפריקאניים, הינו — שיחרור השחורים בדרום אפריקה וברודסיה ולהשכין שלום בין תנו־עות השיחרור במושבות הפורטוגא־ליות.

ועידה זו היתה צריכה להיות לפי עצם מהותה ועידה שקטה בדומה לועידות שנתיות קודמות, מתקיימות בכל שנה בבירה של ארץ אחרת ב־אפריקה. הלוא ההחלטות בדרך כלל ידועות מראש והן: שיחרור מוש־בות, מלחמה בארצות משטר גזעני, העלאת רמת החיים וכד'. משום כך לא משכו ועידות אלה שימת לב מיוחדת בעולם.

לעומת זאת התעניינו בעולם ב־ועידה האפריקאנית ובמיוחד אצלנו מטעמים אלה: 1) מכיוון, שהועידה התקיימה בקאמפאלה, מובן היה ש־נשיא אוגנדה אידי אמין יהיה נשי־אה, הואיל והוא ידוע בהצהרותיו ו־במעשיו המטורפים, לכן ציפו לתופעות מיוחדות בועידה זו. 2) קביעת עמדה משותפת למחירי הגלם, שכן למעשה הועידה היתה צריכה לדון בעיקר על הקמת קרטלים לקפה, קקאו, עופרת, בוקסיט וגם זהב, אשר ארצות רבות באפריקה עשירות בהן, דוגמת ה־אופק, שהקימו יצרני הדלק. 3) אחרי הועידה המושלמית בג'דה בה הוחלט על השעיית ישראל מן האו"ם, ידוע היה שהערבים המושלמים ב־אפריקה ידרשו החלטה דומה בועידה זו וידוע היה גם, שתהיה התנגדות לכך.

אולם, במקום להתרכז בנושא ה־עיקרי והוא: שיפור תנאי הקיום ב־אפריקה, שהיו רעים בלאו הכי ונת־ערערו עוד יותר אחרי מלחמת יום הכפורים בגלל העלאת מחירי הדלק וגרמו להתייקרות מצרי התעשיה ולתשלום מאז מחירים גבוהים בעדם. מה עוד, שהארצות המפיקות דלק לא קיימו הבטחתן לפצות את האפרי־קאנים במענקים ובמילוות בעד הת־ייקרות מצרי התעשיה שהם מייב־אים. במקום זה העמידו המושלמים את השעיית ישראל מן האו"ם כבעיה המרכזית בועידה זו והקימו ויכו־חים סוערים מסביב לנושא זה, אחרי שחמש ארצות התנגדו לכך בתוקף.

כנהוג בועידות אפריקאניות, כך היה בועידה זו, הדיונים הסוערים נגמרו בפשרה והיא: החלטה חריפה נגד ישראל שכבשה שטחים מארץ אפריקאנית, מצרים והכוללת גם ה־אפשרות של השעיית ישראל מן ה־או"ם. פנייה לתנועות השיחרור ל־השלים ביניהן, החרפת המאבק נגד ארצות גזעניות, אבל לכלל מעשים לא הגיעו. לא נקבע כיצד להשלים בין תנועות השיחרור, אף לא הוח־לט על ועדה מיוחדת שתטפל בכך, כפי שבועידה קודמת הוחלט לשגר משלחת של נשיאים אפריקאנים ל־קאהיר ולירושלים לבדוק את המצב ולדאוג לחידוש שליחותו של יארינג. והעיקר — לא נקבעה דרך ברורה כיצד להקים קרטלים לחומרי גלם כדי לשפר המצב באפריקה ולמעשה היה זה עיקר תפקידה של ועידה זו.

האפריקאנים מתרצים את אזלת ידם על עניינים חיצוניים להם. מכיוון, שעומדות להתקיים שתי ועידות יותר גדולות בנושא חומרי הגלם, ועידת הבלתי מזדהים בלימה ואחריה העצ־רת המיוחדת של האו"ם המוקדשת במיוחד לבעיות אלה, לכן לא נקטו בעמדה ברורה בנדון. וזהו כמובן תירוץ בלבד, שכן האפריקאנים הם הנפגעים ביותר מהעלאת מחירי ה־דלק, אם כן הם היו צריכים לבוא בהחלטות מעשיות לועידות היותר גדולות.

אלא, שהנגדרים שביניהם מסבי־רים: המושלמים העלו בכוונה תחי־לה את נושא השעיית ישראל מן האו"ם והפכו אותה לבעיה מרכזית, כדי למנוע דיון יסודי על אי קיום הבטחת הערבים העשירים המפיקים דלק, שיבואו לעזרת האפריקאנים ויפצו אותם בעד ההתייקרויות שנג־רמו ע"י העלאת מחירי הדלק.

ועידת הבלתי מזדהים

גם ועידת הבלתי מזדהים, שהתק־יימה בלימה, בירת פרו, נגמרה ללא תוצאות מעשיות בנושא העיקרי של הקמת קרטלים לחומרי גלם ב־דוגמה האופק של יצרני הדלק, אם כי שארצות רבות בדרום אמריקה עשירות בקפה, קקאו ועוד. גם ועי־דה זו עסקה בבעיית השעיית ישראל מן האו"ם, המאבק שבין תנועות ה־שיחרור במושבות הפורטוגאליות ו־כד'. בקיצור — חזרה על ועידת קאמפאלה בההדורה מוגדלת.

למעשה חל שינוי רב בהרכב ה־ועידה של הבלתי מזדהים. הארגון של הבלתי מזדהים הוקם ביוזמת ארץ אירופית — יוגוסלביה ובעזרת הודו ומצרים. טיטו נשיא הארץ הזאת, רצה לרכז סביבו ארצות שלא היו מוכנות להשתתף במלחמה הקרה שבין המזרח והמערב. טיטו יחד עם פאנדיט ניהרו ונאצר, קבעו בועידת הבלתי מזדהים הראשונה בבאנדונג (1955) את העקרונות של הארצות המתפתחות והבלתי מזדהות עם שני הגושים הגדולים בעולם. למעשה היתה זאת ועידה אפרו־אסיאנית, בלי השתתפות הדרום אמריקאים.

אירגון הבלתי מזדהים הלך וגדל. בועידת בלגרד, שנתיים אחרי ועידת באנדונג השתתפו עשרים ושמונה ארצות, שנה אחרי כן השתתפו חמ־שים ושבע ארצות בועידת קאהיר ושישים וחמש ארצות בועידת לוזאקה, בשנת 1970. בועידת אלג'יר, ארבע שנים אחרי כן השתתפו שבעים ו־חמש ארצות, נתוספו אליהן קניה ודרום התרו־סין. מאז נקראו „השבעים ושבע", אם כי שמספרם גדל עוד יותר אחרי כן. בועידת לימה והאח־רונה השתתפו כמאה ארצות, כשעשר מהן — משקיפים.

אין זה מקרה, שהועידה האחרונה התקיימה בלימה, כי ועידות מכינות בעניני פיתוח התעשיה של הארצות המתפתחות התקיימו שם לפני כן. רצוי להזכיר, שבימינו אלה המושג של ארצות בלתי מזדהות, איננו רק ביטוי של סרוב להצטרף לגוש גדול, המזרח או המערב, אלא גם ביטוי של התנגדות לכל נסיון של אימפ־ריאליזם, מדיני או כלכלי. מכיוון, שאין כיום מלחמה קרה בין המזרח לבין המערב, הרי עיקר בעיית עמי העולם השלישי הוא — שיחרור כלכלי, אי תלות כלכלית מאיזה גוש גדול שהוא וכתוצאה מכך הם דור־שים: 1) חיזוק האו"ם, שבכוחו יהיה להסדיר סכסוכים בעולם ולמנוע מל־חמות, 2) תוכנית כלכלית עולמית, הערכה מחודשת של חומרי גלם ב־השתתפות עמי העולם השלישי ועל־כך תינתן להם האפשרות להתפתח ולא להיות תלויים במעצמות גדולות הקובעות את המחירים כיום כרצונן, 3) כדי להגיע לכך החליטו עמים אלה בועידתם באלג'יר לפני כשנתיים לדרוש ממזכיר האו"ם לקיים עצרת מיוחדת של האו"ם מוקדשת לבעיות הפיתוח.

כתוצאה מדרישה זו, התקיימה ה־עצרת המיוחדת הששית של האו"ם בראשון למאי 1974 ובה החלט לעבד תוכנית כלכלית בינלאומית. תפקידה של ועידת הבלתי מזדהים בלימה היתה לקבוע עמדה משותפת לקראת עצרת האו"ם המיוחדת, שנפתחה ל־אחרונה. הם משוכנעים, שהמצב ב־או"ם נוח להם והם סבורים, שיכלו להיות במובן הכלכלי הכוח הרביעי בעולם, אחרי ארצות הברית רוסיה והשוק האירופי המשותף.

יצויין, שלבלתי מזדהים היתה פעם השאיפה להיות הכוח השלישי בעולם במובן המדיני ולהכריע בין שני ה־גושים הגדולים, המזרח והמערב. שאיפה זו כידוע לא התגשמה והם לא הכריעו בבעיות הגדולות, שהיו שנו־יות במחלוקת בעולם. היצליחו הפעם להיות כוח כלכלי רביעי בעולם? קשה לנבא זאת, בפרט שבועידת לימה, שנקראה במיוחד לדון בעניינים כלכליים, הפכו הבעיות השעיית ישר־אל מן האו"ם, המצב בקפריסין, ה־מלחמות בין תנועות השיחרור באפ־ריקה לנושאים מרכזיים. מה עוד, שחסרים לבלתי מזדהים אישים בעלי שם, ניהרו, נאצר וגם נקרומה ש־היה בין המייסדים — אינם ונשאר רק טיטו שהזדקן וכוחותיו אינם עוד אתו כמקודם, בעת הקמת האירגון הזה.

יתר על כן, בבאנדונג דגלו בסיס־מה: חופש העמים המשתחררים ללא השפעות מבחוץ, לא מהמזרח ולא מהמערב. בסופו של דבר, הפכה ה־ועידה לאנטי־מערבית, כי זיהו את המערב עם הקולוניאליזם. היוכל ה־כוח הכלכלי הרביעי העומד לקום להיות ניטראלי? הבחירה היום תהיה קשה, כי צריך יהיה לקבוע עמדה למספר ארצות גדולות המתחרות על ידידות עמי העולם השלישי.

אשר לישראל — ועידת באנדונג הראשונה של הבלתי מזדהים היתה אכזבה בקורות ישראל כי לא ניתן לנו כארץ אסיאתית להשתתף בה. נתקבלה בה גם החלטה אנטי־ישרא־לית והיא: גבולות ישראל לפי הח־לטת האו"ם, בינאום ירושלים והח־זרת הפליטים לבתיהם. רק בלחצו של ניהרו, שויתר לא להזמין את ישראל לועידה זו, הוסיפו את ה־פיסקה: להשיג הסדר בענין ישראל על יסודות ההחלטות האלה בדרכי שלום. בועידת בלגרד ניסה נאצר להעביר החלטה חריפה נגד ישראל ונתקל בהתנגדות ניהרו וטיטו. רק בועידת לוסאקה, אחרי מלחמת ששת הימים, נתקבלה החלטה חריפה נגד ישראל, שכבשה שטחים משכנותיה.

בועידת לימה עמדנו בפני הבעיה של השעיית ישראל מן האו"ם. אלא, שהנסיון של הערבים נכשל, כי ועידה זו לא יכלה להרחיק לכת יותר מ־ועידת קאמפאלה, בפרט שהיו אז במהלך הדיונים על הסדר עם מצ־רים ונתקבלה שם החלטה פחות או יותר דומה לזו של ועידת קאמפאלה.

באו"ם

העצרת נקראה, כאמור, לפי דרי־שת הארצות המתפתחות, כי אם קיים מיתון מסויים בארצות המתועשות, הרי הארצות המתפתחות נפגעו עוד יותר. לפי הערכה בינלאומית, ההכ־נסה הלאומית בארצות המפותחות תגדל בחמש השנים הבאות רק ב־אחוז אחד בכל שנה. כדי להגיע להתפתחות מינימאלית בארצות המת־פתחות, הן צריכות להגיע לגידול של ששה אחוזים לשנה לכל הפחות ובמצב הקיים כיום בעולם הרי זה בלתי אפשרי.

מכאן, הצורך בהלואות רבות לממן את הייבוא המתועש לארצות המת־פתחות, דבר זה יהיה אפשרי רק על ידי העלאת המחירים של חמרי הגלם הנמצאים בארצות המתפתחות, כי העזרה מהארצות העשירות לא מס־פיק. הדבר יהיה גם לטובת הארצות המתועשות, כי אם יגדל כח הקניה של מיליונים אנשים בארצות המת־פתחות, תתחדש התעשיה בארצות המערב, יגדל הייבוא והמספר מחוסרי העבודה ההולך וגדל בארצות המערב — ירד. זהו בעיית היסוד בדיונים של העצרת המיוחדת באו"ם.

עמי העולם השלישי באים לעצרת זו מעודדים בהחלטת השרים מאר־צות המייצרות דלק, שהתכנסו לפני כשנה באלג'יר ובה נאמר: בהת־חשב, שהמשבר הכלכלי מהוה סכנה לשלום בעולם ותוך דאגה לאי תלות העמים, מוכנים להשתתף בועידה בינלאומית כהצעת נשיאה של צר־פת ואלרי ג'יסקאר ד'אסטן. גם ה־ארצות המתפתחות ישתתפו בה וידו־בר גם על המחירים של חמרי גלם. הסיבה לדרישה לשתף בוועידה ה־כלכלית גם את הארצות המתפתחות היא, שהאופק, האירגון בו מאוגדות הארצות המייצרות דלק לא רצו ל־השאיר את עמי העולם השלישי תלו־יים בחסדי העמים המתועשים העשי־רים. כתמורה לקיום הועידה, הב־טיחו יצרני הדלק לא להעלות את מחירי הדלק עד שנת 1976, אף על פי שמחירי המוצרים התעשייתיים התייקרו בינתיים וגם מחיר הדלק ירד גם הוא.

הויכוח שהתחיל אחרי מלחמת יום הכפורים בין ארצות המערב לבין הארצות המייצרות דלק ובעיקר עם הערבים גרם לחיכוכים בין עמי מע־רב אירופה לבין ארצות הברית. שר החוץ הצרפתי דאז, מישל ז'ובר, ניסה לקיים ועידה אירופית־ערבית ב־עניני דלק, אבל בסופו של דבר התקיימה ועידת האנרגיה בוואשינ־גטון, ובהשראת האמריקאנים ברסו אז אצלנו על כשלונו של ז'ובר, כי ועידה אירופית־ערבית בהשראה צר־פתית היתה מקבלת החלטות חריפות נגד ישראל.

גם היוזמה לועידה כלכלית בינ־לאומית באה מצרפת. אף התקיימה בפאריס ועידה מכינה ונכשלה, כי לא יכלו לבוא לעמק השוה בדבר סדר היום ובסופו של דבר מתקיימת ועידה זו בצורת עצרת מיוחדת של האו"ם וגם היא בהשראת האמרי־קאנים.

זה שבועות, שקיימת אצלנו התר־דה, שהעצרת המיוחדת של האו"ם עלולה לקבל החלטה להשעות את ישראל. בפרט, שנשיאה הוא שר החוץ האלג'ירי בוטפליקה, שערך קבלת פנים ממלכתית ליאסר ערא־פאת בעצרת האו"ם הרגילה, שהוא היה נשיאה. אלא, שירד המתח ב־ענין זה, כי בועידת קאמפאלה ו־לימה לא נתקבלו החלטות ברורות בנדון. מה עוד, שבינתיים נחתם ההסכם בין ישראל לבין מצרים ו־מדברים כבר על שיחות עם סוריה. ובינתיים אושרה המשלחת הישרא־לית בעצרת השנתית של האו"ם ו־סכנת ההשעייה ירדה מן הפרק.

יותר על כן, ישראל הופיעה ב־עצרת זו בהצעות מעשיות לשכנו־תיה. במקום נאום מדיני, השמיע נציגנו באו"ם על כוונות ארצו לת־רום את הישגיה בחקלאות, בהשקייה באנרגית השמש לפיתוח הארצות שבאזור מבלי לקשור זאת בבעיות מדיניות. תגובת הערבים היתה, ש־עזבו את אולם הדיונים בעת נאומו של נציגנו, אבל נאומו זה ריכך בכל זאת את עמדתם של רבים מהארצות האפרו־אסיאניות, שהיו מוכנים ל־הצביע נגדנו.

כמובן, אין איש מאתנו משלה את עצמו, שנאום טוב עלול לשנות מצב, בפרט מצב מתוח זה שנים כמו סכסוך ישראל־ערב. מה עוד, שהצענו לא פעם הצעות טובות לשכנינו אם יסכימו לשלום. אלא, שבאווירה ה־נוחה שנוצרה אחרי הסכם ההסדר עם מצרים ולקראת השיחות עם סו־ריה, אף על פי שנשיא הארץ הזאת תוקף כעת את ההסכם עם מצרים, הרי הצעות מעשיות מצד ישראל לטובת שכנותיה ומבלי להתחשב ב־מצב המדיני הקיים תורמות להבנה יותר אצל עמים במיוחד באפריקה, שניתקו יחסיהם אתנו בלחץ הער־בים, שהישראלים הם תוקפנים ל־מלחמה.

בכל זאת גם במושב זה עוד תה־יינה דרישות להשעות את ישראל ואידי אמין כבר עשה זאת בנאומו בעצרת האו"ם.

מחדל המחדלים – החומרנות

מאת מרדכי טרופר

ה.

ידוע שמאחר מלחמת יוה"כ ואילך אין אנו פוסקים מלחפש ולחקור אחר המחדלים, שגרמו לאותו יום מר ונמהר בישראל ובעם. דומה שלאור כל האמור לעיל נצדק אם נאמר, שהמחדל העיקרי, מחדל המחדלים, היה החטא שחטאנו בחמרנות, החטא שחטאנו בהתכחשות לעליונות הרוח, שהיא יסוד חיינו ושורש קיומנו. חטא חטאנו שהתחלנו לכרות את הענף, שעליו ישב העם מאות ואלפי שנים ואף מדינתנו יושבת עליו.

החטא הזה התחיל לא במלחמת יוה"כ אלא כמה שנים לפני כן, סמוך מאד לאחר מלחמת ששת הימים. מלחמת בזק זו, שלא היתה דוגמתה לא במלחמות ישראל ולא במלחמות העמים, הביאה תחילה בכנפיה, ב־מדינה ובתפוצות, גל חזק של התעו־ררות לאומית, ואפילו דתית, עד ש־רבים מן הציבורים המדולדלים של ה־עם שבו אליו והזדהו איתו. הלא באותם הימים הנפלאים הגיע גל ההתעוררות וההתלהבות אפילו אל יהדות רוסיא הקרה והקפואה זה עש־רות שנים והוא הוא שחולל כעבור שנתיים־שלוש את „נס יציאת מצ־רים" של ימינו... ברם, התעוררות לאומית־דתית זו, כיוון שלא טופחה ולא כוונה לשום אפיק חיובי, רוחני ובונה — עד מהרה דעכה והיתה כלא היתה. ואת מקומה ירשה ההרגשה של „כחי ועצם ידי", הרגשה שאו־מצה וטופחה ע"י הגורמים החילו־ניים שבממשלה, שבכנסת ושבעם. אלה החלו לנוח על זרי הדפנה של הניצחון הגדול. אמרו: משלושת רו־חותיה של המדינה הובס האויב קשות, הגבולות החדשים של מדינ־תנו הורחקו מאד ממדינתנו ועליהם שומר צבאנו המנצח והמהולל; יש לנו אפוא עומק אסטרטגי רב, מי ומה יחרידנו?

ובאשר לשטחים הגדולים שנפלו לידינו, וביניהם חלקים אינטגרליים ממולדתנו ההיסטורית כיהודה ושומ־רון, אמרו — אמירה שהיפה ראשית חטאת וגרמה בכיה לדורות — שה־ללו יהיו „מוחזקים" בידינו „כשטחים כבושים", שנהא מוכנים להחזירם לבעליהם „החוקיים", הפלשתינאים, אם וכאשר המדינות הערביות „יו־אילו בטובן" לשבת אתנו ולדון אי־תנו על השלום... ובינתיים יש לנו פנאי וסבלנות...

ומאז החלה המדינה להידרדר ב־מידרון. המתח הלאומי החל לפוג מעט מעט. החלה התפרקות כללית. איש איש — וכן כל קבוצה וקבוצה — פנה לעברו ולצרכיו האישיים ו־החמריים להגדיל את הרווחים והנ־כסים ובכל האמצעים „ולנגוס יותר ויותר מן העוגה הלאומית". או הת־חילו השביתות הגדולות והפראיות של עובדי הנמלים, של עובדי הדו־אר, של המהנדסים, של הרופאים והאחיות ושל מי לא? וכל זה בעי־דודו של ח"כ ידוע ומפורסם... או נזרעו בחברה הישראלית — ואף זאת בידיעתו ובאחריותו של ח"כ אחר, שהיה גם שר חשוב בכמה ממשלות — זרעי הארס וההרס, כמו ה„דינשטי־נים", ה„צורים" וה„טיבורים" למ־אות ולאלפים, שפרותיהם הבאושים הבשילו ונתגלו בימינו בצורה מעי־לות ומעשה שחיתות בסכומים עצו־מים ברבים ממשרדי הממשלה וב־חברות הצבוריות.

ובכלל הותרה הרצועה. נגע ה־מתירנות החל לפרוח בכל התחומים השטחים: החל בהתערטלות פיסית, פשוטה כמשמעה, של בנות ישראל שצניעותן המסורתית היתה פעם שם דבר, וכלה בהתערטלות רוחנית מכל מסורת של אמונה ודת ומכל מסורת של הגינות ונימוסים טובים. עפ"י החלטת הממשלה החלה הטלביזיא הקלוקלת לפעול גם בשבתות ובמו־עדים, וימים מקודשים אלה נהפכו מהר ל„סופי שבוע" שמבלים ב„פיק־ניקים בחיק הטבע". וכלי התקשורת שלנו ששים מדי פעם לדווח על כך במיץ תענוג והנאה: כך וכך בילו ב„סוף שבוע" זה בהר פלוני וכך וכך בילו בחג זה ביער אלמוני. ופעם אף הודיעו, בלי כל בושה, על ראש עיר פלמוני, שבילה את חג ראש השנה בשיט על הכנרת... וב„נס" ני־צל מטביעה...

אבל יחד עם ההודעות הנ"ל נאל־צים כלי התקשורת לדווח יום יום גם על גלים גואים והולכים של קטל בדרכים, של מעשי שוד וביזה נוע־זים, שבחלק מהם כבר משתמשים אפילו בנשק חם, של מעשי אונס ונות לרוב ועל מעשים בלי ספור של רצח, שכל אחד מוזר ואכזרי מהשני... כי נטלה כל קדושה מחיי אדם.

ומה מתרחש במערכות החינוך ד־הנוער באותן השנים? הנוער איננו מפגר בשום אופן אחר המבוגרים. ובייחוד שלהדרכתו עומדים אמצעים ממלכתיים ו„חינוכיים" כמו הרדיו ו־הטליביזיה, שתכניותיהם וסרטיהם מ־ספקים לו „דוגמאות למופת" להת־נהגות „טובה"; וזה מלבד בתי ה־קולנוע הרבים המקרינים אפילו ב־לילי שבת ומועד „מבחר" של סר־טים „חינוכיים", ששר החינוך דאז „הצליח" לבטל את הצנזורה מהם... והפרות אינם מאחרים לבוא: לפי דוברי המשטרה, מגיע מספר פשעי הנוער בכל שנה למעלה מ־10,000! מגפת הסמים הולכת ומתפשטת ב־צורה מדאיגה. בכתלי בתי החינוך עוסקים, בין היתר, גם ב„חינוך ה־מיני", לפי תקנה שהתקין אותו שר החינוך... ו„הניכור, הדלדול והשי־ממון הציניות בכל הערכים המקו־דשים הולכים וגדלים", כלשונו של שלום לוי, ח"כ ומזכיר הסתדרות ה־מורים [10], עד שחלקים ניכרים מהם מתגייסים לצה"ל בלי חשק ואחרים אינם יודעים בכלל „מה זכותנו על ארץ זו" ודי הקיצוניים שבהם — ובית שהם לע"ע מיעוט קטן מאד — מסי־קים את המסקנות ומצטרפים לארגוני החבלה, נתפסים, נשפטים ויושבים בבתי הסוהר...

וכמה תמוה ומדכא, שאיש מן ה־מנהיגות הרשמית והבלתי רשמית לא חלה ולא הרגיש בכל ההידרדרות ה־זאת, לא התריע על הסכנות הטמונות בה לפרט ולכלל, ואין צריך לומר, שלא נקף אצבע לבלמה. כי צמרות כל המפלגות עסוקות היו ראשון ורא־שון במריבות הפנימיות והחיצוניות. כל שכבר ישב על „כיסא" ביקש ל־החזיקו בכל מחיר, וכל שעדיין לא זכה ל„כסא", אך היה כבר סמוך אליו, ביקש בכל הדרכים לזכות בו... וממש לא ראו, גם לא יכלו לראות את ההשואה ההולכת ומתקרבת, עד ש־באה המפלה הגדולה הנוראה במל־חמת יוה"כ ושרפה להם את כל ה־קלפים ופקחה את העינים לראות את השוקת השבורה, את התהום הפעו־רה...

אלה הם בקיצור תולדות ההשתו־ללות של חמרנות הגויים — פרי תר־בות המערב — במדינת ישראל והת־צאותיה...

ו.

ולאחר מלחמת יוה"כ. ההת־עוררות מן ההלם, שפקד את המדי־נה ואת העם במלחמת יוה"כ, הת־חילה תסיסה מסויימת, שהתבטאה ב־תהייה רבה על הסיבות, על המחדלים ועל הלקחים, התסיסה התבטאה אף בצורות שונות של מחאה מצד יחידים ומצד קבוצות נגד האוחזים בהגה כנגד הממסד, כשמשותפת לכולם הד־רישה המוצדקת ל„שינוי" ולתמורה במציאות הקיימת. אבל אלה לא הגדירו בדיוק את מהות הרע שבאו־תה מציאות ואת מהותה של המצי־אות החדשה שלקראתה חתרו.

בינתיים „השכילו" הממשלה דאז לעשות כמה צעדים מוצלחים ומהי־רים: סיום הסדר ההפרדה, הסכם על ועידת ג'ניבה והשתתפות ישראל בה, הקמת ועדת אגרנט והעיקר: ביצוע בחירות בהן הוקמה ממשלה חדשה, שבה נפקד מקומם של כמה מן המנהיגים הקודמים ברובם מחמת שנחשבו לאחראים העיקריים למח־דלי המלחמה, ובמקומם נבנאו כמה „פנים חדשות" וברובם צעירים יח־סית. כל אלה ויחד עם הזמן שככו מעט מעט את הסערות והרגיעו את הרוחות; והחיים בכללם, האזרחיים החברתיים והפוליטיים, שבו למסלו־לם הרגיל ודומה מאד לזה שהיו לפני המלחמה, כאילו לא קרה מאו־מה...

השבת וקודשי ישראל מתחללים ל־עיתים קרובות ע"י ראש הממשלה ושריה בפגישות „ובישיבות עבודה" בארץ ובחו"ל, כשאין שום פיקוח נפש שיצדיק אותן. יצרי השררה ו־השתלטנות גורמים לחיכוכים ממש־תיים פנימיים ולפילוגים נוספים. זה המותרות והמתירנות, ההפקרות ה־אלימות מתעוררים מחדש ומגיעים ל־שיאים חדשים המדווחים בוקר ערב ע"י כלי התקשורת והעיתונים יחד עם גילויים המעילות ומעשי השחיתות ה־רבים... הקשר ההניקה שבין ה„הסתד־רות" לבין ועדי העובדים שבכל מס־חר ומפעל, הולכים ומתרופפים, עד שכל ועד ולפעמים אפילו ראשי הועד בלבד עושים ככל הישר בעיניהם כמשה לוי ויהושוע פרץ...

הסימפטום הבולט ביותר למחלה החברתית הוא לדעתי, הגל הקודר גואה והולך של האטות עבודה, ה־קציות ושביתות ממשיות מצד קבו־צות עובדים רבות וביניהם גם של שירותים חיוניים, כמשטרה כולן ל־הגדיל את המשכורות ואת התשלומים השונים החוקיים והבלתי חוקיים וכל זאת — כשאנו עודיים במצב קשה ומשברי הן ביחסינו עם אויבי־נו, הן ביחסינו עם רוב מדינות ה־עולם ואפילו ביחסינו עם המדינה הידידותית היחידה שלנו, ארה"ב כאילו אין כל הללו יודעים כמה הח־סר יציבות כלכלי וחברתית מחליש את מעמדנו המדיני ומתישה את כוח המיקוח שלנו עם כל הגורמים.

דומה, שאין הוכחה גדולה מזו כמה עמוקים השרשים שהכתה מכת החמ־רנות בחברתנו ומי יודע אלו אסונות עלולה זו להמיט עלינו?

ז.

ומה אומרים המורים?

מאלף מאד בנידון דידן לראות מה מתרחש בציבור המורים, שהם בודאי כלל רגיש למציאות המצב הזה ובמידה מסויימת אף אחראי לה. כבר כן, כשנה לפני מלחמת יוה"כ פרץ ויכוח ממושך בנושא „אם המחנך צריך להיות עיוור" ואם בכלל הוא יכול, להיות כזה. ויכוח זה, שנת־נהל על גליונות „הד החינוך" (ה־ביטאון של הסתדרות המורים) ובעיתונות הכללית, נמשך גם אחר המלחמה [12]). אלה מימינים ואלה משמאילים, אלה מחייבים ואלה שו־ללים. אמנם, לפי אומדנותי, רבו ה־מחייבים על השוללים. אך מבורר ראשית, שעצם העובדה שנם ויכוח ראשונים כזה של החינוך ערכה לע־לוקה זו גופא היא מן הסימפטומים של מחלת חברתנו. ושנית, גם המ־חייבים את החינוך הערכי רק חו־זרים על הערכים השגרתיים „אהבת העם והארץ, חינוך לאור המורשה התרבותית" וכיו"ב כל אותם ערכים שדגלו בהם למעלה משני דורות ה־מורים הנכשלו, שכן עימם ולאותו „גדלו לנו פירות באושים", כבשנם של מורה וותיק וחילוני [13].

גם ועידת המורים, שהתכנסה לפני כחודשים בהשתתפות ארבע מאות מו־רים ובמעמד הנשיא וראשי המדינה ושהיתה אמורה להיות „ועידה הב־שורה החינוכית", כביטויו של מורה וותיק אחר([14]) — זו לא בשורה ולא ב־שורה חדשה היתה ... היתה זו חזרה על הפזמון הישן „שיש לחזק את החינוך לערכים, שבכוחם נתקיים עם ישראל הגבוה המה־בה", או שיש „להעמיד את החינוך לערכים על המורשת הרוחנית של ה־עם היהודי לדורותיו [15]". אך לא פירשה ולא פירטה ערכים אלה מהם?

על חיזוק הועידה ועל המבוכה ה־רבה, שבה שרוי ציבור המורים, יעיד לדעתי, הקוריוז המר הבא. בנאום ה־פתיחה לועידה אמר מזכיר הסתדרות ח"כ שלום לוין, בין היתר, את הד־ברים הבאים: „הועידה מתכנסת ב־ימים של התייסרות גדולה ומבוכה רבה... תפקידה של ועידתנו הוא ל־הביא אותנו פנים אל פנים עם עצ־מנו ולבחון את סיבה של אכזבה־תנו..." ולהלן: „אנו מודעים למצבו של הנוער שלנו: הנער יושר הוא בעבודה ובמילוי תפקיד, שאיננו ל־ראוותנות ולפרסומת, רכלנות ופט־רנות התרנות... ובקצות המחנה אף התכחשות וכפירה בעיקר... וה־ספה עליהן תכונה „צורית", שהיא הצבר ישראלי מובהק...

אחר תיאור קודר זה המשיך ואמר: „אין אנו מתיימרים לומר שיש לנו אפשרות ויכולת לעצור את הניהן ו־לבלום את ההשחתה, אך אנו מאמי־נים שיש בכוחו של בית"ס לתרום תרומה לשיקולה של החברה הישר־אלית."

האם תשאלו באילו אמצעים, הרי תשובתו בלשונו: „הבה נתחיל בב־דיקת המדים הבסיסי לחינוך והוא הלא הלשון בפינו... הלשון העב־רית המדוברת בימינו היא שדה הפר־קר המשתבשת מכל עבר...".

משל למה הדבר דומה: לאדם ש־רואה את ביתו עולה באש והוא או־מר לכבות את האש ברוק שבפיו או בכמה טיפות מים שבכוס...

בדברים דלעיל, ראינו, דרך אגב, כיצד נראית דמותה של התרבות החי־לונית החמרנית בעיני הדברים של המורים החילוניים, שהוא אינו ח־שוד על הפרזה והגזמה.

ח.

מסקנות וסיכום, אם חפצי חיים אנו, אם נחפוץ לתת טעם ותכ־לית לכל מאבקי קיומנו הקשים, אם נרצה לתת מנוף חדש לחינוכנו בכל גיליו ודרגיו, אם נשאף להבריא את חברתנו ממחלתה הממארת ואם נו־רד לרציפות היסטורית של העם ו־תרבותו ולרציפות הדורות — כי או מוטלות, לעניות דעתי, שתי חובות על המנהיגות של החברה החילונית, הרשמית והבלתי רשמית, כולל צי־בור המורים שבה: א) להודות בפה מלא על חטא כבד שחטאו בכך, ש־נעלמו מעיניהם השרשים העבותים שיצרו את הרקע והאוירה בהם יכלה החמרנות הגסה והפרועה לצמוח ו־לפרוח, חמרנות שכאמור היא מנו־גדת ניגוד גמור לרוחניות הנאצלת הטהורה, שהיתה יסוד מוסד בחיי ישראל בכל דורותיו ומבצר עוז ל־קיומו; חמרנות שהיא בעוכרינו ב־סכנה את עצם קיומנו הפיסי ובער־תה את דמותנו ההיסטורית. ב) המנהיגות החילונית, אם אינה יכולה עדיין לשוב בתשובה שלמה לפחות

(סוף בעמוד 8)

"נוער השוליים" — ...גע בחוסנה ...ל מדינת ישראל

מאת שמחה אהרוני

...עיית הנוער החי בשולי החברה בישראל, מטרידה זה מכבר ...רשויות המתאימות שתפקידן לדאוג לעיצוב דמותה של ...ה לעתיד. ברם, רק בשנים האחרונות חדרה תודעה זו גם ... הציבור הרחב, כאשר פרצו הפגנות, חלקן אלימות, של ... שטען על אפליה וקיפוח כלפיו.

...הממשלה ראה צורך להקים ...ועד — הרשות לרווחת הציבור ...פל בבעיה זו. כן הוקמה ועד... ...קים — „ועדת ראש הממשלה ...ובני נוער במצוקה" — שבה ...נציגי החינוך, משרד הסעד ...הגופים העוסקים בנוער ...; לסייע במציאת פתרונות ... לשיקום.

הבעייה היא קשה ביותר, ...עוסקים בכך, חשים, לא במעט ...זעזוע, את גדלה. הם יודעים ...יברים פוגעים בכל המבנה ...י של המדינה ובתכנון פער... ...עתיד.

...מתחושה זו יכלו קוראי... לעמוד בדבריו של שר הבט... ...מעון פרס, אשר בראיון ל... ...(ערב סוכות תשל"ו) אמר ...לשאלה: „אנו עומדים בפני ...קשה מאד. אם לנתח אותה ...ס אותה בקריה, נבבא ש... ...זים מהנוער בארץ הוא מה ...בשולי החברה, אינם מקב... ...החינוך הדרוש, לא מקבלים ...ה הפיסית והרוחנית להת... ...ם חיים. מבחינה חברתית ...ת את הבעייה שרבע מכל ...ובנות שלנו גדלים ללא ...לב ללא הכנה. יש ניכור ...ין החברה. הם יוצרים מרי... ...ם חיים בפריפריה ואם אנו ...צור באותן הרציני ביותר ...הפיזות החברתי הזה — נב... ...י ידינו אבר חשוב מגופנו". ...עבמתן מדוע לבעייה משום ...חיו את צרכי צה"ל בכוח... ...שביל רבע של שנתון-גיוס, ...צר היכול לנצל כל אדם. ...דמה, כי שר הבטחון, כלל ...קוים את כל הנוער הבעייתי ...שולי החברה" ולא רק את ...שהייכים לקטגוריה של „גר... ...יפה".

...ות השונות והמגמות ש... ...נעשו ע"י הרשויות המטפלות ...ר האחידות בקביעת „סולם" ...ומיתוב הגילים, הביאו ...לפרסומים שונים על מספרים ...צים בישראל החיים בשולי ...

שלמה אוויסוב, מנהל המח... ...ינוך משלים באגף הנוער ...יר זמירך: אנחנו מגדירים ...ויבוחן נער אשר בשלב זה ...נפלט מסגרת הלימודים ...ולאור מצבו אין לו סיכוי ...אר להסדר עבודה.

...הם מוגדרים כ„מנותקים" ...הקנותק מן החברה הזו ...משלה.

...ראש הממשלה לילדים ובני ...נוער במצוקה" קבעה שנוער שוליים ...ער שידעת מצוקתם באופי... ...יחי כל ארבעת התכונות: ...הורים נמוכה, מספר רב של ...משפחה, הכנסה נמוכה, צפי... ...ך וחצרות ובוקה.

...ועדת ראש הממשלה קובע... ...ם של אלה בגילים 14-18 ...די 12 אלף בני נוער. והוה ...כ-10 אחוזים מכלל הנוער ...

...מועזים

...ים עצמן מעלמים. לפי דו... ...שבת הרבזות לסטטיסטיקה ...ים כי כל שנתון גיל, הוא ...דל של כ-50 אלף בני נוער. ...כל על לוח התפלגות התל... ...ביותו ת"ייב. בשנת 1974 ...הלה ירידה של 15 אחוז ...תלמידים בכתה ט' לעומת ...מוד בכתה ח' וכן ירידה ...ל 14 אחוז של אלו הלומ... ...ת י'. במספרים מתבטא ה... ...: סיה התלמידים שלמדו ...שבפיקוח משרד החינוך ...הוא 53.563 לכתה ט' הגיעו ...45, ואילו לי"י רק 38.957; ...של דבר שכ-15 אלף בני... ...רו מסגרת הלימודים הרש... ...מוסדות החינוך בגיל 14-15, ...בר כבר על נשירה גדולה ...ות האחרונות.

...מספרים אלו אינם מצוים ...כל הנוער הנושר הוא נוער ...אם כי ביותו מגמי מראה, ...ים הראשונות בתות ט' וי... ...במסגרת חוק לימוד חובה ...רובם של הנושרים כשתיי... ...גוריה של נוער בשלב זה ...ב„סולם המצוקה".

הפרסים שבידי משרד הסעד, המטפל העיקרי בנוער השוליים הם מזעזעים ביותר: מסתבר, כי מתוך כ-20 אלף נערים כאלה, ימעלה ממחציתם נתפסו לעבריינות. החלוקה היא כזו: ב-1 בינואר 1975, היו 7930 נערים בגיל 14-16 בטיפול שירות המבחן לנוער, עוד 3020 היו בגיל 17-20 וכן 750 אחרים שהיו במעונות חסות.

אנשי משרד הסעד רואים עצמם, בצדק, כאלו שהיו צריכים להיות הגוף היחידי שיטפל בבעיות הנוער. לדעתם, כניסת משרד החינוך, בשנים האחרונות אינה במקומה. לדעתם, יש כאן תורות שאינה מצוגנת בחינוך, שאינה מעוגנת ברקע המקצועי של משרד החינוך אלא בפוליטיקה משרדית.

הם טוענים: נוער שוליים הוא נוער אשר המשרדים והאוניברסליים המופקדים על הטיפול בו נכשלו בטיפולם. היינו: אותו נוער אשר מערכת החינוך לא הצליחה לקלט אותו בין כותליה והוא נשר מבית-הספר, מערכת התעסוקה המקצועית לנוער במשרד העבודה לא הצליחה לכוון אותו בתעסוקה יצרנית.

המערכת היחידה הערוכה מבחינה חינוכית לטפל בנוער כזה הוא המערכת הסוציאלית אשר במוקד טיפולה נמצא הנוער הבעייתי, השולי, כי לצורך הטיפול בהם נוצר השרות הסוציאלי באשר הוא.

יש לכך גם סיבות אופרטיביות: אינך יכול לטפל בילד בעייתי, כזה שנפלט אל השוליים, מבלי לטפל במשפחתו ובסובבים אותו. גם כאן המערכת הסוציאלית של לשכת הסעד יש לה הקשר עם המשפחה הרב בעייתית יש לה הכלים להכיר את המשפחה ולדעת איך לטפל בה ומה הם השירותים לסייע לקידומה של המשפחה.

הפעולות לשיקום נוער

משרד הסעד הקים מוסדות מוגנ... לים כדי לשקם נוער זה. אף הם המפתנ"ים המקיפים כיום כ-1650 חניכים ב-40 מוסדות ברחבי הארץ.

הגדיר אותם אהרן לנגרמן, המשנה למנהל הכללי של המשרד: המפתן הוא לחינוך מחדש של נערים תעורות שלא צרכו למעשה את החינוך המוקנה להם בזכות בישראל. המפתנ"ים מספק להם הזדמנות נוספת, ואולי אחרונה לפני גיוסם לצבא, לשקם עצמם ולהבטיח את השתלבותם היצרנית בחברה הישראלית.

הפעילויות המרכזיות המקיימות במפתנ"ים כוללים, עבודת חנוך, פעילות זו נחשבת כמרכיב העיקרי של תהליך הסוציאליזציה המתבצע במוסד מאחר שבמסגרתה מכשירים את החניך לחיי עבודה. במוסדות אלו לומדים הנערים, מסגרות נגרות, ייצור נעלים, מכונאות רכב, צנרת בורקמשק, גננות ושתלנות ואילו הבנות תפירה, כלכלת בית, אירוח, תכשיטנות וכד'. נוסף לכך מתקיימים לימודים עיוניים שמטרתם להקנות ידיעות בסיסיות בקריאה ובכתיבה וכן פעולות נופש ותרבות. מסתבר, כי הנסיון של המפתנ"ים הצליח יפה.

בסקר שנערך אשתקד של מדגם של 254 בוגרים מ-22 מפתנ"ים הפזורים בארץ, ופורסם בחודש יולי 1975 נקבעו עובדות מפתיעות.

הסתבר, כי רוב הבוגרים — כ-90 אחוז הם בני עדות המזרח דור ראשון ושני בארץ — אחוז זה שורה לנוער בים הנמצאים בידי הזרועה לטיפול בילד ובנוער במצוקה במשרד ראש הממשלה. הנערים שבאו למפתן הם ממשפחות מרובות ילדים. הממוצע הוא 6.6 נפשות למשפחה. 43 אחוז מביניהם הם ממשפחות בעלות 8 נפשות ויותר. כרבע מהם סיימו קודם לכן כתה ד' יסודית או כיתה נמוכה יותר. וכ-30 אחוז סיימו בי"ס יסודי. 58 אחוזים לא סיימו כלל את השכלתם היסודית.

כשליש מהם למדו מסגרות וכשליש נוסף נגרות, השאר בעיקר סנדלרות וגננות. הבנות כולן למדו תפירה. אולם מסתבר כי 50 אחוז מהבוגרים עבדו בתקופת הסקר — וכ-87 אחוז היו שייכים לכח העבודה. בניכוי עקרות הבית הגיע אחוז ההשתתפות של הבוגרים ל-93 אחוז — אחוז גבוה ביותר.

המסקנה המעניינת ביותר היא: למעלה ממחצית הבוגרים (בנים) כ-55 אחוזים שרתו שרות מלא בצה"ל, עוד 16 אחוזים שרתו שרות חלקי ורק 29 אחוזים לא שרתו כלל.

יש לדעת כי הקריטריונים של קבלה לשרות צה"ל אינם זהים בהכרח לקריטריונים של מוסדות הסעד והחינוך.

ברם, הסדור במפתנים הוא אינו דווקא של הנוער הנמצא בתחתית סולם המצוקה ועובדה היא שברגע הכנסו לאחד המוסדות ללימוד נוסף הוא כבר יוצא מהקריטריון של נוער השוליים.

רבים מהם אינם מגיעים כלל לדרגא כזו, לאלו מיועדים 100 העובדים ההנהלתיים המנסים לטפל במסגרת קהלתית בילדי-הרחוב. אלו הם ילדים שאינם יכולים כבר להסתגל למסגרת תורתית, והעובדה נעשית ברחוב, בבית קפה בנסיון אחרון להחזיקם בצורה כל שהיא במסגרת. העובדים הסוציאליים היוצאים לרחוב ומנהלים עבודתם ברחוב, עושים עבודה עצומה, שקשה, כמובן לסכם אותה רק במספרים אבסולוטיים. במסגרת משימות הרווחה הקציב השנה משרד ראש הממשלה סכום של 120 מיליון ל"י למשרד החינוך כדי שמחלקותיו יטפלו בבעיית הנוער שבשולי החברה".

מרכזים לתיאום והכוון

כיום עורך משרד החינוך 3 פעולות ארציות. הראשונה לקדם בני-ילדים, זה הטיפול בילד עוד בביתו השניה קדם אקדמאי — פעולות לתפסת נער שאין לו השכלה מושלמת ולא תעודת בגרות ולהביא אותו לגמר בי"ס התיכון ולהתקבל לאוניברסיטה. השלישית הקשה ביותר בקרב בני נוער בגיל 12-16, נוער נושר מבי"ס רגילים ונוער שוליים כדי להחזירו למסגרת כל שהיא. בראש פעולה זו עומד מר מאיר אביגד הממונה על החינוך הטכנולוגי במשרד החינוך.

משרד החינוך והתרבות הקים כבר בשנת 1967 מרכזים לתאום והכוון עם רשויות החינוך המקומיות ויותר מאוחר כיתות הכוון בבתי ספר מקצועיים. היתה זו ראשיתה של פעולה משותפת למשרד החינוך ולרשויות המקומיות לאיתור ולשיקום תלמידים בחינוך העל יסודי.

כתוצאה ממעקבים וליבון הבעייה החליטה המזכירות הפדגוגית של משרד החינוך, במרץ 1973, להמליץ לשקם נוער כזה, שאינו מבקר בסדירות בכל טווח גיל לימוד חובה — במוסדות אחרים כמו מפתנ"ים, מרכזי נוער ומוסדות מיוחדים אחרים שכונו בשם הכולל „מרכזי חינוך". הוקמה גם ועדה למרכזי חינוך, בראשותו של מר מאיר אביגד והיא מורכבת מנציגי כל המערכות הפדגוגיות במדינה.

לפי הנתונים שבידי מר אביגד, מצויים כיום כ-15 אלף נערים בגיל 14-17 שאינם עובדים ואינם לומדים. אחוז הגדול מהם הוא בגיל 16 ומעלה. „אנו רוצים לשקם אותם במסגרות המיוחדות שהקמנו — במרכזי נוער, מרכזי הכוון וכיתות הכוון". חלק גדול מהם הצלחנו להכליל בתוך המסגרת של החינוך המקצועי. מסביר מר אביגד: „הכוונה לתת תשתית טובה מבחינה חינוכית פדגוגית בתוך המרכזים הקיימים, להרחיב את כושר הקליטה ונוסף לכך להקים מרכזים חדשים עצמאיים. להצגנו על בתי הספר המקצועיים, דווקא הטובים, לקלוט נוער כזה בבית ספרם ולטפל בהם באופן מיוחד".

כיום מתחנכים במרכזי החינוך כ-8 אלפים נוער השייך לקטגוריה של נוער שוליים. ולאחר הגדלת התקציב הסיכויים הם שמספרם ילך ויגדל.

הפעולות היא ענפה. במרכזי הנוער היא רבה, נוספו כיתות הכוון וכיתות השלמה. הנערים מקבלים עידוד להתחיל מחדש את לימודיהם.

(סוף בעמוד 8)

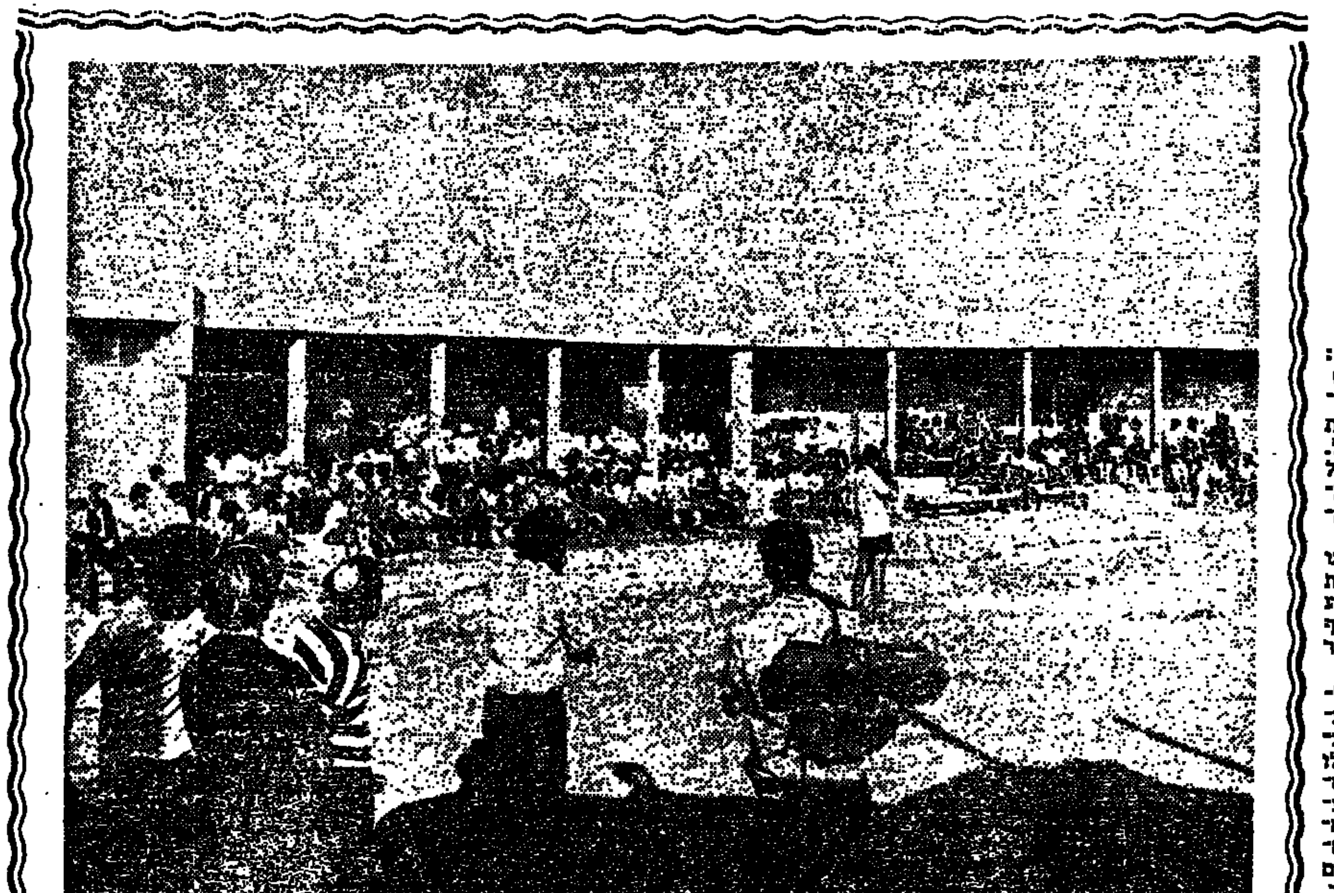

מרכז אזורי לגוש הדתי בגולן

מאת יהושע שמש

גוש הישובים הדתי ברמת הגולן לבש חג ביום חמישי שעבר, עם חנוכת המרכז האזורי חספית. אף שהמרכז החדש עדיין אינו מגיש את השירותים שהוא עתיד להגיש, הרי עצם חנוכתו תורמת להידוק הקשרים והרגשת ה„יחדיו" של המתיישבים הדתיים ברמת הגולן. רמת מגשימים ונוב, תל זית וכפר גנת, קשת וגרעין יונתן — ששה יישובים דתיים, חוליה מפוארת נוספת במפת ההתיישבות של תורה ועבודה.

וכשבירך רבו הצעיר של מושב נוב, הרב יגאל אוריאל, בשם ובמלכות „ברוך מציב גבול אלמנה", היה לברכה הד מיוחד בימים שבהם מנסרים ברמה דיבורים ותכניות על עתידם של שטחים ברמה. בסוכה הענקית אליה התכנסו הקרואים אחרי טקס חנוכת המרכז האזורי, היתה אוירת השמחה על הנחת נדבך נוסף לגוש הדתי ברמת הגולן מהולה בחששות מסויימים לגבי העתיד ו„שינויים קוסמטיים" עליהם כבר מתנהלים דיונים. רוב יישובי הגוש הדתי שוכבים במרחק כשלושה ק"מ מהגבול, המתמשך באיזור זה לאורך ערוץ הרוקאד. שטחי העיבוד של יישובים אלה מגיעים עד הגבול עצמו. איזור הכנרת מצוי 12 ק"מ בקו הכול ממערב לקניון הרוקאד.

בנייני האבן הנאים של המרכז האזורי חספית, כביישובים אחרים ברמה, שונים בתכלית מהבתים הסוריים הכהים, בעלי המראה המדכא, בהם התגוררו אנשי היישובים השונים עם עלייתם לקרקע. שטחי המרעה והצמחיה הירוקה של היישובים שוברים את כהותו של נוף הגולן ההררי, המשופע בסלעי בזלת שחורים.

רצף של יישובים

ההתיישבות הדתית התבססה מאז ומתמיד על רצף של יישובים. כך הם פני הדברים בעמק בית-שאן, בעמק חפר, בגוש עציון, בנגב ובצפוני הצד. הקירבה הגיאוגרפית מאפשרת ליישובים הדתיים להיות בתוך שיתוף פעולה וליצור מערכת שירותים מרכזיים משותפים, בענייני דת, חינוך ועוד. אף כאן, ברמת הגולן, היישובים הדתיים סמוכים זה לזה, ויש שבעתיד על מושב אחד מסתיימים במקום שבו כמעט מתחילים בתיו של מושב שני. המרכז האזורי חספית יתחיל לפעול בקרוב, אף כי יעבור זמן רב למדי עד שימלא את כל יעודיו. המרכז יכלול בית כנסת, מוסדות חינוך, מרפאה, צרכניה, שירותי ניהול, דירות בשביל נותני השירותים, כמו מורים, רופאים, מדריכים הקלאיים ועובדים קהילתיים. בקרוב תעבור למבנים זמניים במרכז ישיבת הגולן, השוכנת לעת עתה במושב רמת מגשימים. בשלב מאוחר יותר יוקמו בנייני הקבע של הישיבה בתחומו של המרכז.

יש לקוות, כי המרכז יתן דחיפה להתפתחותם ולהתקדמותם של היישובים הדתיים באיזור — אך פעולתו המלאה תהיה, כאמור, רק בשלב מאוחר יותר. בינתיים קידמה הקמת המרכז יישוב שעבר חבלי התערות קשים ברמת הגולן ועתה הגיע אל המנוחה ואל הנחלה, — המושב השיתופי התעשייתי הראשון, כפר גנת. מושב זה עבר למרכז האזורי לפני כמה חודשים ועתה שוכנים המתיישבים במבנים נאים ומרווחים, והם נערכים לקלוט אנשים נוספים. מספר יעקב אורבך, מזכיר הפנים של המשק: „כפר גנת נוסד במאי 1971 על-ידי גרעין גנ"ת ד' — גרעין נח"ל תעשייתי. בארגונו של מרכז הקואופרציה של הפוהמ"ז. עלינו על הקרקע בקקופיה, לאחר מכן עברנו לצומת פיק ורק עתה הגענו למקום מתאים, במרכז האזורי. במשך השנים הצטרפו חברים מגרעיני גנ"ת נוספים, ולפני כחצי שנה קלטנו גרעין של עולים מקרפטו-רוס ומשפחות בודדות. במשך כל השנים קשה היה להגדיל בשיעור ניכר את מספר החברים, שכן התנאים במקומות יישוב זמניים לא היה בהם כדי למשוך אנשים. עתה אנו מקווים, כי עם הגיענו למקום שתנאיו טובים, יצטרפו אלינו חברים נוספים, שימצאו את עתידם במושב שיתופי תעשייתי דתי". כיום יש במושב עשר משפחות, עשרים רווקים ועוד עשרות חברי נח"ל ובנות השירות הלאומי.

אומר יוסף שוהם מגיר-עציון, המדריך את המתיישבים הצעירים מטעם איגוד המושבים של „הפועל המזרחי" „כבכל יישובי הרמה, כן גם בכפר גנת קיימת הבעיה שחסרים אנשים המוכנים לעלות להתיישבות. לכפר גנת יש נתונים טובים מבחינה כלכלית, יש תשתית ואמצעי ייצור לפתן תעסוקה למתיישבים נוספים, אך נראה שמספר האנשים המוכנים להתיישב ברמה קטן עשרות מונים ממספרים של אלה המדברים על הצורך החיוני שבהרחבת ההתיישבות היהודית בגולן".

יחידה עצמאית

יוסף שוהם מציין, כי כפר גנת יהיה יחידה עצמאית במרכז האזורי. זהו ניסיון ראשון לבסס מושב שיתופי תעשייתי, המבוסס בתשעים אחוז על תעשיה וחלק קטן על חקלאות. המושב מתבסס בעיקר על נגריה גדולה, המייצרת ריהוט, נגרות בנין ואף התקשרה עם מפעל גדול והיצר בשביל ארגזי טלוויזיה. למושב מסגריה גדולה, ובתכנית להקים גם לול הודים גדול ולנטוע מטע. קצב הפיתוח תלוי, כאמור, במידת גידולם המספרי של חברי המושב. כבר כיום יכולים המפעלים להיערך למתן תעסוקה לעובדים נוספים במספר ניכר, ויוכלו להרחיב את היקף פעילותם במידה רבה.

יעקב אורבך מספר, כי החברים המייסדים היו ברובם בוגרי ישיבות מקצועיות. רוב החברים הם ילידי הארץ, בני עדות שונות. לפני כחצי שנה הצטרף, כאמור למושב גרעין של עולים מקרפטו-רוס. מוסיף יעקב: „מבחינה חברתית התגבשו המתיישבים, אף שיש רקע שונה לרבים מהם. אך ברור כי ככל שיגדל מספר המשפחות והחברים, כן ניתן יהיה לבסס חיים חברתיים בריאים יותר. כיום אנו מקיימים פעולות חברתיות ותרבותיות שונות, מזמינים מרצים שונים, מארגנים מסיבות ראש-חודש וכד'. אך, כפי שציינתי, אפשר יהיה להרחיב ולהעמיק את הפעילות בתחום זה כאשר יגדל מספר החברים. אנו מקיימים גם קשרים עם היישובים בסביבה, והמרחק הקטן בין היישובים מקל על קשרים אלה".

יוסף שוהם מציין, כי היישובים הדתיים ברמה מייצגים גוונים שונים של התיישבות, וכפר גנת כאפשר לשלב רצון לחלוציות ולהגשמה אישית במסגרת שאינה חקלאית אלא מבוססת בעיקרה על תעשייה.

יוסי רוזמוביץ, מרכז המשק, הוא חבר הגרעין הרוסי שהצטרף לכפר גנת. מספר יוסי המזוקן: „כבר בקרפטו-רוס הקמנו גרעין של צעירים, במגמה להתיישב בשטחים החדשים, כשנעלה לארץ". מדוע דוקא לשטחים החדשים? ענה יוסי בעברית שוטפת, במבטא רוסי דשן: „לעלות להתיישב בשטחים הישנים בארץ ישראל — זה לא קונץ. הרגשנו שאנחנו צריכים לעשות דבר שהתועלת שבו תהיה גדולה יותר. ובכן, בגרעין שלנו היו כשלושים איש, וכשעלינו לארץ רצינו לעלות ליישוב באופן עצמאי. הדבר לא יצא לפועל, ובהתוו לנו הצעה של אנשי איגוד המושבים, של הפוהמ"ז להצטרף לכפר גנת. בהתחלה חששנו שיהיו קשיים, אך עכשיו אנחנו מרגישים שכולנו גוף אחד". כיום נמצאים בכפר גנת עשרה עולים מבריה"מ, ושנה יגיעו למושב לאחר שיסיימו את שירותם הצבאי. עוד כמה חברים נוספים של הגרעין יגיעו בקרוב למושב.

חברי כפר גנת עברו חבלי השתרשות קשים עד שהגיעו אל המנוחה ואל הנחלה אלו שיבואו בעקבותיהם, יגיעו למושב שיש לו בסיס איתן להתפתחות ולהתרחבות — ולהם מצפים בכפר גנת.

הצעדים הכלכליים החדשים מול הבעיות הישנות

מאת ברוך אדלר

הצעדים הכלכליים החדשים שבהם נקטה השבוע הממשלה הוכיחו שוב את שהיה ידוע מכבר, כי הדבר היציב היחיד בישראל הוא חוסר היציבות הכלכלית. אם דבר זה אינו קורה מאליו דואגת הממשלה לכך שזה יקרה. בחודשים האחרונים החלה להסתמן יציבות במשק ומדד המחירים כמעט ולא עלה, ובאחד החודשים אף ירד, ובאה הממשלה, ודאגה לכך, בפיחות ובהעלאת מחירי הדלק ומס הקניה, כי תופעה זו לא תימשך. היא הצליחה בכך ובהלת הקניות בשבוע זה מבטיחה כי הרגיעה בשוק לא תימשך ובחודש הבא נהיה כבר עדים לעליה מבשית במדד.

הממשלה הצליחה לערער את היציבות במשק לא רק בנושא מחירים אלא גם בנושא השכר. אם היתה תקווה ל„שקט תעשייתי", לפחות ברוב ענפי המשק, עד סוף השנה, עד תום מועד תוקפם של הסכמי השכר הקיימים, באה עתה הממשלה והפכה את הקערה על פיה. בצעדיה הכלכליים האחרונים היא בטלה במחי יד את ההישג שהושג במאמצים גדולים, במקום ממושך ומייגע בין המעסיקים לבין ההסתדרות, בדבר הארכת הסכמי העבודה עד סוף השנה הסדר תשלומי תוספת היוקר. רגיעה זו ביחסי העבודה החלה להניב פרי וקבוצות לחץ חזקות, שניטו, כפי שהיו רגילים להיות בעבר, יוצאי דופן ולקבל יותר ממה שמקבל כלל ציבור השכירים, נאלצים לראשונה ל„התקפל" ולוותר על דרישותיהם. כך נשברו השביתות של עובדי בנק דיסקונט, ועובדי „תלמה" מבלי שישיגו דבר. ספק רב אם זה היה קורה לולא היתה קיימת רגיעה ויציבות במשק. בתקופה שבה מקבלים עובדים תוספת שכר, בעקבות הנהגת הרפורמה, והמחירים יציבים ואף יורדים לעתים, קשה לבוא בדרישות שכר חדשות יוצאות מהמדיניות הכלכלית. עתה יבוא הקץ לכך ועדות לכך התסיסה הגדלה הולכת בקרב ציבור העובדים. ציבור זה נוטל את הרסן לידיו ומשמיט אותו מידי ההנהגה הנבחרת שלו, ההסתדרות, זו הולכת ומאבדת את השליטה על ציבור העובדים ואותו מנהיגים עתה ועדי עובדים, המתארגנים לפעולות תקיפות של שביתות והפגנות.

התסיסה בקרב העובדים

ניצנים ראשונים ואיבוד השליטה היו כבר השבוע בשביתות האזהרה שקיימו עובדי „אל על", התעופה האזרחית ואחרים. ההמשך הוא בכנסים של ועדי עובדים בחיפה ובאר שבע ופעילות זו תלך ותתרחב בימים הקרובים. בנסיון למנוע התדרדרות תנסה ודאי ההסתדרות ליטול שוב את הרסן לידיה וכדי לשלוט במצב היא תיאלץ להשמיע דרישות תקיפות ולנהוג בעמדות קיצוניות. הישיבה הסוערת האחרונה של הוועד הפועל של ההסתדרות היתה אות אזהרה לכך שההנהגה ההסתדרותית והיא תהיה מוכרחה להתחשב בתסיסה מלמטה.

כבר עתה הבהירה ההסתדרות כי אם תוך חודש ימים יתברר כי המחירים עלו בשיעור גבוה מ-5% אחוזים היא תדרוש פיצוי לעובדים. פיצוי זה ינתן אם ע"י הקדמת התדירוש של הסכמי השכר או בדרך אחרת. כל אחת מהדרכים הללו פירושה תסיסה מתמדת במשק על כל המשתמע מכך. אם עד כה החלו הידיעות הסימנים הראשונים של ההסתדרות הברית האינפלציה הרי שעתה יסוב הגלגל לאחור ותוספות שכר שינתנו בעקבות התייקרויות יביאו להתייקרויות חדשות, ומכאן לדרישות מחודשות לתוספות שכר, וחוזר חלילה.

קץ „הספיגה"

את היציבות במשק לא הצליחו לערער שלושה הפיחותים הקטנים האחרונים שבוצעו במסגרת המדיניות הכלכלית החדשה של הממשלה, פיחותים אלה, בשיעור כולל של 6 אחוזים, לא גרמו כמעט לעליות מחירים. התעשיינים והסוחרים ספגו אותם ולא העבירו אותם על שכם הציבור. הדבר נבע מכמה סיבות. הפיחותים היו קטנים וקל היה יותר לעכלם. קל וגזה לסוחר ולתעשיין להעביר את הוצאות של פיחות גדול על ציבור הצרכנים כי הלה יודע כי פיחות מחייב התייקרויות, מה שאין כן בפיחות קטן. היציבות היחסית בשוק הביאה לכך שהציבור התרגל לא לקנות מכל הבא ביד ללא אבחנה וללא התחשבות במחיר. המוכרים חששו לכן שאם יעלו את המחירים ימנע הציבור מקניות. בענפים רבים שרר שפל — הדיסים, טכסטיל, למשל — בשל שפל בשוק העולמי שצימצם את הייצוא והביא לכך שהיצרנים נאלצו לפנות לשוק המקומי וההתחרות בשוק זה הביאה לאי-עליית מחירים ואף להורדתם. בענפים אלה לא היתה כל אפשרות להעלות מחירים והדבר השפיע גם על ענפים אחרים שלא היו במצב קשה כמותם. הסיבות הללו לא נעלמו כולן עם ביצוע הפיחות הנוכחי, אבל מספיק שחלק מהן לא יפעל יותר בכדי שההשפעה המרסנת שלהן בעבר תחלוף.

המסחר המתעורר

ואכן, התרדמה במסחר חלפה השבוע והניות התשמל, שבמשך זמן רב ארוכה ציפו המוכרים בהם לקונים והיו מוכנים למכור את תוצרתן בהנחות גדולות, התעוררו. השבוע הן שוב שקקו קונים שבאו לנצל את ההזדמנות ולקנות מוצרים שונים כל עוד שמוכרים אותם במחירים הישנים. בחנויות היתה „בהלת קניות", אם כי לא היתה הסתערות של קונים כפי שקרה בפיחות הגדול של נובמבר האחרון. אז התנפלו הקונים על החנויות וחטפו מכל הבא ליד וקנו מוצרים לצורך ושלא לצורך ובלבד להפטר מהכסף שאבד את ערכו בצורה תלולה. הפעם היו הקונים יותר בררנים ובחרו מוצרים שממילא רצו לקנותם ועתה רק הקדימו את הקניה. תנועת קונים ערה זו לא היתה באה עדיין להעלאת מחירים „ברוב המקרים מכרו הסוחרים את „מצרים שבמלאי במחירים הישנים. הם היו זהירים וחששו להעלות מחירים שמא יוותרו הקונים על הקניה או ילכו לחנות השכנה. חשש זה היה מוצדק, כי קיימת התחרות גדולה בשל המלאי הגדול שנצטבר בחנויות מתקופת השפל בה ירד היקף הקניות בצורה תלולה. עם זאת היתה עלית מחירים עקיפה ע"י ביטול הנחות ותשלומים במזומן. מצב זה לא ימשך לאורך ימים וככל שילך ויאזל המלאי הסוחרים יצטרכו למלא אותו מחדש ולשלם „מחירים הגבוהים יותר כן ייאלצו להעלות מחירים והדבר יתבטא, כאמור, בעתיד במדד. יתכן שהיבואנים, הסוחרים והיצרנים, יספגו חלק מההתייקרויות אולם הם לא יוכלו לספוג את הכל. ההצטברות של שלושת הפיחותים הקטנים, הפיחות הנוכחי העלאת מס הקניה יהיו חייבים לתת את אותותיהם ועליית המחירים היא בלתי נמנעת.

„בהלת קניות" מרוסנת

„בהלת הקניות" הקיפה, כמו בפיחותים הקודמים, גם מוצרי יסוד מסובסדים, שלגביהם יש הבטחה ממשלתית, בעקבות הסכם עם ההסתדרות, לא להעלות את מחיריהם. בחנויות נגרוקנו המדפים של האורז, שמן, סוכר, קפה וכד' והקונים אגרו כמויות גדולות של מצרכים אלה. למרות נסיון מן העבר עשו הקונים חשבון שבכל מקרה השתלמו קניות אלה. מי שסרת ר' אגר זכה וחסך סכומי כסף גדולים ומי ששמע לבקשות ונמנע מקניות שלא לצורך כבא את עצמו לאחר מכן מרומה כשהוא צריך לשלם מחיר יותר גבוה בעד המצרכים שאתמול יכול היה עדיין לקנותם במחיר הישן. עם זאת הפעם, כנראה, אכן אין כל כוונה לייקר את מוצרי היסוד ולא צפוי פיחות נוסף בקרוב, מלבד פיחות קטן במסגרת מדיניות „הפיחות הזוחל" שתימשך גם לעתיד. גם מבחינה עניינית לא היתה כוונה לעשות זאת בשלב זה והדבר אינו אפשרי עתה גם בשל הזעם והתסיסה בקרב ציבור העובדים.

התוצאות של הצעדים הכלכליים החדשים נראו כבר בימים הראשונים של נקיטתם. מלבד ההתייקרויות של הדלק, הנפט הגז, הסיגריות וכו' המוצברות, כמובן, מידית על שכמי הצרכן היו גם התייקרויות מידיות של מוצרי יום-יום. במצרכים אלה, שמקנייתם אין להמנע ואין אפשרות להסתך בהם, העבירו הסוחרים את מלוא ההתייקרות על הצרכנים למרות שהמלאי שברשותם, שנקנה במחיר הישן, לא חייב זאת. במוצרים אלה, כמו תמיד, „סוחר יוצא בשכר והוא ברווח על „מלאי הנמצא ברשותו. על מלאי הנמצא ברשות קמעונאים לא מטילים — וגם אי אפשר להטיל — מס מלאי כפי שהדבר נעשה במסחר הסיטונאי. לכן כל שינוי מחירים בעקבות פיחות, הטלת מסים וכד' הוא לסוחר בה הסוחרים הקטנים. הללו, כדי להסיח את הדעת, מקימים בכל שינוי מחירים קול צעקה גדול כאילו פרנסתם בתקופתה משום שהמחירים עלו ומתח הרווחים שלהם לא עלה, ויחסית אף הוקטן אולם מאחר וכבר רגילים לצעקה זו לא מתחשבים בה ויש מעין הסכמה אילמת בין השלטונות לבין הסוחרים — אנו לא נעורר את רווחי הפיחות שלכם ואתם צעקו קצת על מתח הרווחים הנמוך ואחר כך תשתקו.

(סוף בעמוד 9)

צעדי ה„בראשית" של גרעין „אלעזר'

מאת חיים פיקרש

בבוקר, בבוקר, עוד בטרם יעלה, ביום ראשון הקרוב, עמוד השחר, כבר אמורים תריסר המשפחות, לבוא בשערי ביתם החדש במושב „אלעזר", בגוש עציון, ולהתחיל את צעדי הבראשית שלהם כחברי מושב דתי. יהיו אלה נחשוני המושב, שמרבית חבריו התארגנו עוד בארצות הברית, כשהמטרה העיקרית שלהם — להקים מסגרת התישבותית דתית בארץ ישראל.

בכך יתגשם „חלום של שנים" כהגדרתו של פנחס (פרד) מיר, יליד אלבאמה שבדרום ארצות הברית, שבשחר ילדותו, לדבריו, כבר חלם את חלום העליה לישראל כדי להיטמע בה על אנשי העמל, במסגרת של התיישבות דתית. לא מעט סייע לביסוסים אלה, דודו שבישראל, מר שמשון פוירשטין, מוותיקי מושב „נחליאל" שנמנה בשעתו עם המתנחלים הראשונים שבגוש עציון, עוד לפני הקמתה של המדינה, שהיה מרבה לתאר מהותה ההווייתה של ההתנהלות הדתית בארץ ישראל.

מרבית חבריו של פנחס מיר, נמנים על בוגרי תנועות הנוער הדתיות בארצות הברית והקשרותם נבעה מהרקע החינוכי שלהם, והשאיפה להגשמה ציונית במובן המלא של המילה. אך הרקע של כולנו, אומר פנחס, היה רחוק למדי מהעבודה החקלאית, לכן שמחנו. שמחה של ממש משהתברר לנו, כי במסגרת של איגוד המושבים של הפועל המזרחי, אליו פנינו, ניתן יהיה לנו לכונן מושב תעשייתי.

יתבסס על ענפי תעשייה

ואמנם, מושב „אלעזר" העולה, כאמור, בתחילתו של שבוע להתנחלות, בליבו של גוש עציון, יהיה מבוסס בעיקרו על ענפי תעשייה ייחודיים. גם העבודה שרובם ככולם של המתיישבים הינם אקדמאיים, בכללם מהנדסי חשמל ואלקטרוניקה, מהנדסי כימיה, מתכנני מחשבים ועוד, השפיעה על כיוון הביסוס של ענפי התעשיה, ובעידוד ותגובת המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית, שראתה ורואה גם עתה בברכה את התארגנותם, להתיישבות מיצבית.

של העולים מארצות הברית, יפעילו כאן את המפעלים למוצרי חשמל, שירותים למחשבים אלקטרוניים ועוד.

לפי שעה עולים תריסר משפחות מתוך ה-40 בהתארגנות למושב זה, ובהיעדר מבני ציבור, הם ישתכנו בבתים שיועדו למבני ציבור „בכלל זה, גן הילדים עבור העשרות הרבה של הילדים, כ"י, העולים עם הוריהם למושב, הצרכניה המקומית ועוד. אך לבד בכך. יהיו חברי „אלעזר", ע"ש אלעזר המכבי, שלפי המסורת לחם את מלחמתו של ישראל במעלה גוש עציון, זכאים לקבל את מלוא השירותים במרכז האזורי „אלון שבות" המבטיח את שירותיו לכל היישובים בגוש עציון.

את פני מתיישבי „אלעזר" מקדמים בני גוש עציון בברכה ובכך, אומרים, יושלם, למעשה, הגוש ההתיישבותי הדתי באזור, ואשר יכלול את שני הקיבוצים — כפר עציון, ראש צורים, המושב „אלעזר" והמרכז האיזורי אלון שבות.

עולים ממזרח וממערב

המושב החדש מסונף בבחינה הברתית וארגונית אל „איגוד המושבים של הפועל המזרחי", ויחודו בכך שהוא מורכב מעשרות משפחות של עולים חדשים מארצות הברית ומקנדה, ומשפחה אחת מברית המועצות — משפחתו של חיים דרורי, מהנדס חשמל כליטא, רמציין על עצמו, כי שמר על יהדותו וקיימה עוד בברית המועצות, ורעיון ההתנחלות הדתית הבם לו עוד בהיותו „שם"...

חברי הגרעין עצמו, שמרו על קשר בתמיד ביניהם, למרות הקשיים הרבים, שנבעו מהעובדה כי בחלקם שהו בישראל ובחלקם הגדול, נמצאו ונמצאים גם כיום בארצות הברית. תתאר לך, אומר שרגא שמר, רכז ההתישבות הצעירה באיגוד המושבים של „הפועל המזרחי", שכדי לקבל החלטה כלשהי, בעניין המושב, חייבים היינו לא רק לרכז את המשפחות הנמצאות בארץ אלא גם אלה אשר בחו"ל.

אך הכל, אומר שרגא, היה כדאי. שכן מבש גרעין חלוצי מבטיח של עולים דתיים מארצות הברית, שבלי ספק גם ישכילו לטפח מושב עובדים לדוגמה.

התעניינות רבה

המחלקה להתישבות של הסוכנות היהודית, באמצעות אנשיה בחבל ירושלים, ואנשי מינהל הבניה הכפרית של משרד השיכון, הבטיחו את הקמת המבנים במושב, סלילת הכבישים ודרכי הגישה הקיקריים אותם אל המרכז האזורי, ו כביש ירושלים חברון הסמוך, וכן מסייעים בהקמת מבני התעשייה והחורשת ומבני הציבור. עד כה השלימו כבר את 40 יחידות הדיור במקום מתוך 100 היחידות המתוכננות.

ההתעניינות, כאמור, לגבי הצטרפות למושב „אלעזר" היתה רבה. עצם הרעיון לכינון מושב תעשייתי „תפס" במחשבתם של משפחות עולים חדשים, ובפני ועדת הקבלה הבין-מוסדית, הופיעו עשרות רבות של ראשי בתי אב. נציג מיוחד של המחלקה להתיישבות יצא אף לארצות הברית כדי לגבש את הגרעין. לגיבוש החברתי תרמו גם שבתות העיון, מיפגשי החברה, והשיחות וההרצאות הרבות שקיבלו לא רק לגבי רשמו של חבל הארץ, עליו עולים הם להתיישבות אלא גם היקפה של ההתישבות בכלל וההתיישבות הדתית בפרט, בארץ. חברי ועדת הקבלה מעידים ואומרים כי „חומר מצויין" עבר לפניהם, הודבר לנו, אומר חיים ניצן, חבר ועדת הקבלה מטעם איגוד המושבים, כי רובם ככולם עולים למקום „מטעמים אידיאולוגיים". הן כולם מסורים למעשה בעבודה. כולם בעלי מקצוע נדרשים וידע רב להם, ואלה חזרו והדגישו בפגישות עם חברי הוועדה, כי חפצם להתיישב במושב דתי ו„בזה שיקום בשטחים המשוחררים".

אכן, אוכלוסית מושבי הפועל המזרחי עתידה להתברך בעוד מושב, שסיכויי הצלחתו וביסוסו, מבטיחים בלי ספק, גם קליטתם החברתית הטובה של אנשיו.

הבתים הראשונים שהוקמו מחכים למתנחלים

מוסד הרב קוק
ת. ד. 642 ירושלים

הופיע הכרך השמיני והאחרון
מהחיבור הגדול

...רוך השלחן העתיד

מאת
הגאון רבי יחיאל מיכל הלוי עפשטיין זצ"ל

דיני טהרות
חלק שלישי
והלכות נזירות, ערכין וחרמין

המחיר: —.30 ל"י

דיני טהרות, חלקים א—ג (3 כרכים) המחיר: —.78 ל"י
דיני זרעים, חלקים א—ג (כרך אחד) המחיר: —.27 ל"י
דיני קדשים, חלקים א—ג (3 כרכים) המחיר: —.72 ל"י
דיני סנהדרין המחיר: —.15 ל"י

...ההפצה: תל-אביב, רח' אלנבי 87, טל. 615036

مكذا من الاحتل

مكتز من الاجل

בחוג המשפחה

מאת
נעמי גוטקינד

בשולי הפיחות...

דשוב פיחות. שוב ימים הרי־ רים ושכירים עם המכולתניק, עם מוכר הפירות, עם בעלת חנות הגלנטריה שבפינת הרחוב. שוב מחליפים במרפסות האחוריות מתברגים הסכויים בשעות הבוקר של הבישול. לאחר צאת הילדים לליהדים. השכנה מלמטה שולפת את התפריט הניצחי של ליפתן המחיר מקילואים ומיטרה בבי־ מוגאליים ועמו את זכרונותיה בי־ ימי הצנע הקשים של שנות הי־ חמישים. השכנה מנגד משביעה פרוניה של פרנסי המדינה ש־ הסמכנס בניהול כלכלתה קמנה מתוכמה עקרה הבית הבישלה בי־ יותר. השכנה מלמעלה מספרת על טיול מתוכנן שיתבטל בשל ייקור הדלק. בתוך המדורות שואלים: מה קנית היום? שמן? גרוה? המוכר כבר התייקר? יש אורז במכולת? בחנות המשיחה הי־ ריקה הבייר במרכז העיר — צפוף. תור של אנשים חמורי סבר הי־ עומדים להשקיע את כספם ויל הערך בעשית אריזי חיים. בחנות ההיוצים השכונתית — שממה. בשביל מה לקנות את קניית הי־ ספה החדשה? שואלה אחת הי־ נשים. בין כה וכה יהיה בקרוב עוד פיחות.

אם מסליקה את עשרות הלירות האחרונות של המשכורת בידי הי־ קצב והדפרפת בנוהג בכל דפי ההפריטים המשכונים שאבית.

לאנש. המרוץ אחר ההתייקרויות אבוד מראש.

הבשם הראשון יורד — ולילדים אין מציל. קניית התרה באופק המהקצר הפיחותה הוחל אשל בכל פה מהשבונותיך. את פותחת ברז במטבח ונזכרת — מחיר הי־ מים יעלה ב־40 אחוז. את מדליקה את תנור הגז ונבהלת — כמה כף להמם את הדירה בחנור הנפט שנרכש בכנסי בשנה שר עברה?

את מעלה אור במקלט הפלוחי־ זיה — ועינך חשבה: החשמל ביוקר. מחלבה מבוקה: מתי יתחילו לייצר מיסים על האוויר לנשימה.

ערב, בכביש הראשי פרשי אור רצים של פנסי המכוניות. הדלק התייקר. מחיר מכונית הרצה — במחיר חצי דירה. מחיר דירה שלמה במחיר ארמון של פעם. האבשים קונים. עדיין קונים. אומרים: יש לבריות כסף לדרר. כסף רואה ואינו נראה. כסף ללא מיסים וללא פירות וחול או עומד. מי שקונה דולרים לפני שבוע — הרוויח. התוכבים — מפסידים. יהיה גם פה עוד מוסף — מאיים שר האוצר מעל הספר הקטן.

ובשעת ההשכבה, כשמספרים לילד על כיפה אדומה הזואב, הופכת לרגע כולבו ל„כיפות אדו־ מות" המהלכות עם הפל המתורקן ביר לחפר „מציאות" ביער של מהלך זאב הכלכלה הישראלית...

אופנה פיליפינית ישראלית וצרפתית

לציון מלאת עשר שנים לפתיחת מלון הילטון נערך בשבוע שעבר אירוע אופנתי־תרבותי שכלל תצוגה מבושב דגמי האופנה של המעצב הפיליפיני אוגוסטו אלהוו ורוקדים ומשיקה של להקת הפולקלור „פיאסטה פיליפינה" שהובאה לארץ במיוחד לשם כך.

האופנה הפיליפינית מצטיינת בעיקר בניצול מקסים של הבד העשוי מסיבי בננה „הוסי", שהוא הבד הלאומי של הפיליפינים, ודיק, שקוף למחצה, דומה לאורגנדין, ומתאים לכותנות ערב לגברים ולשמלות ערב לנשים. בשל ההשפעות התרבותיות המרובות של כובשי האיים האקזוטיים הללו ראינו, בעיצובו של האופנאי הפיליפיני שמלות ערב עשירות ריקמה בסגנון ספרדי, הודי ופיליפיני מקורי. תכונה אופיינית לכולן — ריקמות יד עשירות, ריקמות חרוזים ונצצים, פסי זהב וכסף, הדפסי אקסלוסיביים — כלומר סממנים המאפיינים הפירה עילית בלבד. ואכן בין לקוחותיו של אלונזו הפיליפיני נמצאות למשל המלכה סירקיט מתאילנד וכן מיטב אצולת המזרח הרחוק. בתצלום המצורף נראות שתים מן הדוגמניות היפיפיות המופיעות בערב הפולקלור כשהן מדגימות שמלת ערב מודפסת ושמלת כלה מבד הבננה. אגב, הפיליפינים מצליחים לארוג בדים גם מסיבי אננס ולהכין מהללו כותנות גברים מקסימות.

את התצוגה לוותה הזמרת פיליפינית של כלי נשיפה, הקשה ופריטה בצלילים דמויי גונג כאשר הדוגמניות מציגות כמה מתנועות הריקוד האופייניות לשבעת אלפים מאה ושבע איי האוקיינוס המכונים הפיליפינים.

מעיל המדבר כובש את אירופה

החידוש הראשון, והמרכזי של האופנאות פיני לייטר־ סדורף, היה מעיל רחב כאוהל בסגנון המזכיר את מעילי

המדבר הבדואיים. מעיל זה שנראה מהפכני ומשונה בזמנו, נעשה היום נחלת האופנה הבינלאומית והוכיח את החוש הנבואי האופנתי של המעצבת שהציגה באירופה לישראל תתפסה לקיסמי האקלים והסגנון המזרח תיכוניים. מעיל המדבר מעובד בדייקנות מקצועית ומקושט בכפתורי ראש אי בדך עקיים היה גם הכוכב הראשי בתצוגת אופנה יוקרת דופן שהתקיימה לפני ימים אחדים בביתה של הגב' רות דיין באפיקה. התצוגה נועדה להראות את קולקציית החורף החדשה של משכית. ראינו בה להיטים אופנתיים מקובלים כמו שמלות „גדולות" ושכמיות סרוגות, אבל בעיבוד „משכיתי", כלומר — כולם בקשת צבעי האדמה והמדבר, מצבע חול בהיר ועד צבע אדמה כהה. ראינו את המיגוון האופנתי המקובל של שנהבה, שחור, סגול וירוק זית, הרבה פחיד סרוג, הרבה אריגי יד מכותנה או מצמר נקי והליפות של תצאית מידי דיקט הבתאימות לנשים בשלות יותר.

שמענו מפי הגב' דיין כי קשה למצוא בארץ נשים המכונות לסרוג או לרקום בשביל בית האופנה ואפילו את הריקמה התימנית שלא נעלמה מן האופנה רקמות היום נשים ערביות מבית לחם! בתצלום המצורף נראית קליפה דו־חלקים לשעות אחה"צ בסריגת מכונה עם קרושה, בעיצוב הגב' ליטרסדורף.

סריגים צרפתיים

בתצוגה השלישית, סריגי אקרילן בהשפעת הסגנון הי־ צרפתי. שמענו כי חורף 76' יהיה חורף סרוג מובהק. שני עולים חדשים מצרפת, הכינו בארץ קולקציה של חליפות וסוודרים שייחודם בשילוב סוגי סריגה שונים בבגד אחד. למשל סוודר חלק שחזיתו „קרושה", או חליפה שחולצתה „קרושה" וחצאיתה חלקה. עוד אופייני לקו השימוש ב־ תערובת עם סטריץ ו„בוקלה" שעיר ועבה וכן מערכת גוונים עמוקה של בז', הציל, ירוק בקבוק, ורוד עתיק וכחול „צי". אופנתיים גם סוודרים אליהם מתאבר כובע וחליפות סרוגות כשהחולצה נלבשת מעל החצאית עם חגורה במתניים.

„לגדל ילד מוכשר יותר"

האם אפשר להפוך ילד רגיל לילד מוכשר באמצעים ביתיים? ספר חדש, מתורגם מאנגלית, של הסופרת האמריקאית ג'ואן בק עונה על השאלה בחיוב נלהב.

לדעת מחברת הספר „לגדל ילד מוכשר יותר", במקום לעסוק בתקנייה הרגלי נקיון, על ההורים להקדיש זמן רב יותר לפיתוח כשריו של הילד ואף להפיק הנאה מכך.

בנהג היה בעבר להזהיר הורים שהתפתחותו של הילד תלויה ב־ שנתו פניפי של „מוכנות", והסביבה אינה יכולה להאיץ התפתחות זו אי להאט אותה. לכן, אף ההורים המוכשרים המסורים ביותר עיכבו במידה מסויימת את התפתחותו השכלית של ילדים.

האמת היא, כי ההורה הוא המורה הראשון ובעל ההשפעה הגדולה ביותר שהיה לילד אי־פעם. אזה ההוכחה לכך היא הרוכחם של ההורים לילדיהם ברכישת הדיבור.

ג'ואן בק מזהירה בראש את ההורים. לבל יצפו לתוצאות שיות ממאמציהם אצל כל הילדים. לפי שיש לילד תכונות מולדות מסויימות, שמפרעבם שונה וכשרים אופייניים שההורה חייב להתחשב בהם בדרכי גידולו. אולם עם זאת יכולים ההורים לעשות הרבה לפיתוח שכלו של הילד, בעיקר לפני שהוא נכנס לבית־הספר. קיימות ראיות מוחכות של מחקרים פסיכולוגיים רבים, כי בסוגים רבים של לכידה וגירוי יכולת הלכידה הבסיסית של הילד היא לפני גיל שש, וההורים חייבים להבין את הדחף שיש לילדים בגדרים הורים ובהווה לבידה בגיל הרך.

הלכידה המוקדמת עלית מבליבה המחברת פירושה שימוש בידע חדש של הדברים להם נוקק הפעוט בבריכה השנים הקובעות של חייו, כדי שהתפתחותו הרוחנית תוכל להגיע ככל האפשר את הפוטנציאל שלה, וכדי שהילד יהיה נבון ומאושר יותר. אין הכוונה בשום פנים לכך שיש ללמד את הילד לקרוא בגיל שלוש רק בשום שבן השכן כבר יודע לקרוא. ואין לשלול מן הילד את הזכות להיות ילד.

אולם ילדים קטנים אוהבים ללמוד, והם עושים זאת בשמחה, בהנאה ובהתלהבות, טוענת ג'ואן בק. די לשים לב לתינוק, כיצד הוא משתוקק ללמוד לעשות כל דבר בעצמו, החל מהתהפכותו מצד אל צד ועד לישיבה, לעמידה, לדיבור וכדומה.

מחברת הספר מדגישה שמנת המשכל של הילד ניתנת לשינוי בשנים הראשונות של חייו. היא מביאה מחקרים מוכיחים. כי עד שהילד מגיע לגיל ארבע הוא פיתח כבר את מחצית יכולתו השכלית כבוגר, ועד שהוא מגיע לגיל שמונה — פיתח כבר 80 אחוז ממנה. התקופה הרגישה ללמידת קריאה וכתיבה היא בין הגילים ארבע וחמש, כפי ששענה כבר לזמן החוקרה המפורסמה ד"ר מריה מונטסורי (והקדימו אותה אבות אבותינו ששלחו את ילדיהם ל„חדרי" כבר בגיל שלוש). ילד בגיל שלוש וחצי עד ארבע וחצי ילמד לכתוב ביתר קלות מילד בן שש או שבע, היא קובעת.

גיל שנתיים וחצי עד שלוש וחצי הוא הגיל שבו קל לסייע לילד לפתח חוש לסדר. זהו גם הגיל בו מנסה מוחו של הילד להגיע להכללות מתוך הסתכלות, להסיק מסקנות ולנסח מושגים.

הורים יטענו: הרי יש לי יותר מילד אחד, אין לי זמן להיות מורה. ובכן, הכוונה איננה שיש להקדיש לילד זמן מיוחד, אלא שיש לנצל את הזמן שבו ההורה נמצא בצוותא עם הילד, אפילו הוא ביקור בחנות הנעליים או בקופת־חולים בעת ההמתנה. כל זמן פנוי יש לנצל לבישחק עם הילד. להפניית תשומת־ליבו להסתכלות ב־ סביבה, לדאגה שיקח עמו ספר לקריאה: כדאי לשחק עמו משחקי מילים וכדומה. יש לזכור כי מקור המידע החשוב ביותר לילד הוא עולם המבוגרים ושיחותיהם, והילד לומד הרבה ממה שהוא שומע.

מה חדש? / נשי הפרבר במוזיאון

מעל ל־300 אמהות על ילדיהן, מבין תושבי פרברי תל־אביב, התארחו השבוע במוזיאון תל־אביב.

היוזמה לשני הסיורים שנערכו השבוע צמחה על רקע מדיניות הי־ מוזיאון לקרב אליו שכבות צבור נרחבות.

האורחים, שזה להם הביקור הראשון במוזיאון הביעו את הוד־ תם ותודה, כי המבצע השאיר את רשומו עליהם.

האורחות כלל סיור באולמות הי־ תצוגה בלווית מדריכות המוזיאון. ארוחה קלה בקפטריה והקרנת סרט לילדים.

שני הסיורים שנערכו בחול הי־ מועד סוכות אינם סוף פסוק. מגי־ מת המוזיאון היא להמשיך ב־ מפעל זה, שהחל בפסח.

בתצלום נראות האמהות כשהן מתבוננות בציור מודרני טיפוסי ומקשיבות להסברה של המדריכה.

„נוער השוליים"

(סוף מעמוד 7)

הם מקבלים דמי כיס־ה. הצבירות יישית וספרי לימוד. „כיום אני עוד־ רים להרבה מוסדות הכוכבים להח־ זיר כיוונת הכוון כאוי. יש לדעת כי החזקת כיתה מיוחדת של 10־15 תלמיד עולה לא פחות מאשר כיתה גדולה במ.ר גודל של 42 שעורים בשבוע, ואנחנו עורים לבעלין בכספים".

גם כאן מציין מר אביגד כי אותם הנערים שהשתלבו מהדש בדנוך הי־ טכנולוגי הצליחו יפה והכשרה היא כמעט אסטית, יותר על כן — אומר אביגד — בשנת תשל"ו נוספו עוד 1200 תלמיד וכן הוקמו 6 מרכזי חינוך חדשים. השנה לומדים בחינוך הטכנולוגי כ־70 אלף תלמיד, ואפשר להניח ש־25 אחוז כהם משתייכים בדרגא זו או אחרת לאלו הנקראים נוער שוליים.

רבבת צעירים הולכי בטל

גם המחלקה לחינוך משלים באגף הנוער במשרד החינוך עוסקת בנוער זה. הם מטפלים בעיקר בנוער שאינו מגיע לאף בית ספר. אומר לנו מר אחיטוב: „יש כיום כ־400 בתי־נוער ברחבי הארץ. לכאן מגיעים נערים שלהם מעט נורמות של התנהגות כמו, שמירה על הרכוש, השתלבות בפעילות, התמדה וכדי. כאן הפעי־ לות נעשית וולנטרית. אין חובה לבוא לבית הנוער. אם לבית הנוער יהיה כח משיכה הם באים אליו.

ברם אומר מר אחיטוב „מעלה מעשרת אלפים בני נוער מסתובבים סתם ברחובות ובבתי קפה. אליהם אנחנו שולחים מדריכים מקצועיים. אלו יושבים איתם ברחוב, נפגשים עמם בבית קפה ובדיסקוטק ולאט לאט רוכשים את אמונם. הם מיתחים מועדון במקלט, וחיים את האווירה שהם מעוניינים בה. עם קורסוב של תקווה להפוך אותם לנוער יוצר.

האם ישנם הצלחות? משיב מר אחי־ טוב: אחד הסמנים להצלחה זה ה־ רצון ללכה לצבא. כשאחד רוצה ללכת לצבא, עורכים לו החברים מסיבת־גיוס והמדריכים עושים הכל כדי להשוות אופי חיובי ביותר הה־ גשת הדהוה של החברים לכך.

כיום נמצאים במחלקה זו ו(?) מד־ ריכים המטפלים בתבורות רחוב. כל מדריך עוסק בממוצע ב־20 בני נוער.

דו"ח ראש הממשלה הצביע על נסיון להקים מכללה־רחוב — זו מכללה שתפקידה לתת השכלה לנע־ רים בעלי יכולת לימודית ליצור אצלם מוטיבציה בשטות לא שגר־ תיות כדי שירצו לחזור ולהשתלב במסגרות הלימודים. נסיון ראשון נעשה בכללה כזו שהוקמה בראשון לציון. מספר אחיטוב: „התחלנו עם 20 נערים ושני מדריכים. הם באו מרצונם. לא עמדנו על שעות לימוד. הם קיבלו גם דמי כיס. המטרה היתה להגיע עמם שיוכלו להגיע לבחינות מוקדמות. ואכן לאחר עבודה של שלוש שנים סיימו 12 מהם את הלי־ מודים ועברו למוסד נעורים. כמובן שהדבר עולה כסף רב והחזקת נער כזה במכללה רחוב עלתה לנו כ־10 אלפים לירות לשנה.

כמובן עושים נסיונות, הוקמו קריות נוער, בשכונות כפר־מוהר, ונעשו פעולות הכוונה מוקדמות עם הצבא, כמו קורסי מכיים של הצב"ע יעוד פעולות מקבילות פחות או יו־ תר לפעולות הנעשות כבר מזמן ע"י משרד הסעד.

ברם מסתבר כי הבעייה של נוער כזה אינה פוסחת על המושבים. שם גדל נוער בהיי בצפיפות, נוער מתבגר שאין לו עתיד בחקלאות ואשר אינו רוצה להמשיך בלימודים. „התחלנו בפעולה בקרב הנוער הזה. פרוייקט המושבים". כיום אנו מטפלים כבר ב־60 מושבים שם עובד במשרה מלאה מדריך מיוחד שהפקידו „עובד נוער וקהילה" ותפקידו להפעיל את הצעירים הללו.

„הבעיה אינה תקציבית", אומר אחיטוב. „הבעיה היא כח־אדם, מד־ ריכים טובים. השוק הוא כזה שהצ־ עירים אינם נמשכים לעבודה זו. נוסף לכך אנו חסרים ידע מספיק בנושא ושהרשויות בדווקא אינן ערוכות מספיק לטפל בנושא.

האם החינוך הדתי יכול להרום כאן את חלקו.

אומר לנו אברהם רזן, סגן מנהל האגף לחינוך הדתי במשרד החינוך: „ביהדות הדתית קיימות שתי בגמות. אלו הטוענים שיש לטפל רק בנוער הטוב, ואלו הטוענים שאנחנו צרי־ כים גם לטפל בנוער העבריין. כבי־ חינה הלכתית נדמה לי שהגישה של האחרונים היא נכונה. זאת עובדה כי אנו מטפלים בעיקר בנוער הלא בעייתי. יש לכך מספר סיבות. הרא־ שונה, שההורים של הנוער המסורת מהווים קבוצת לחץ בעוד שההורים אינם כאלה. גם הטיפול של נוער קשה היא יקר יותר. מקציעי יותר, קשור במערכת פסיכולוגית, ולעוב־ דים סוציאליים. כיוון שהחינוך הדתי אינו עומד בראש ההורקה התקציבית ממילא לא יכול היה לעשות רבות בנושא זה. לאחרונה נכנס גם היא לעובי הקורה. ולאחר שהוחי"ב על הקמת מוסדות לילדים הריגים, סוכם שהחינוך הדתי יקים מוסד כזה ב־ סבעה. זהו אגב, המוסד שהשכנים לא נותנים לבנות אותו בבקים.

שני אספקטים

לעצם המושג של חינוך דתי ל„נוער שוליים" יש לברר מה בדיוק אנו מתכוונים. הדמות של הנער הלומד גמרא היא חסרת משכנעת. לנער זה אין שום טעם ללמוד גמרא.

הבעייה היא שהיהדות ידעה סוב־ לנות. היא יצרה יהודי של גמרא, יהודי של משנה ויהודי של „עין־ יעקב". אבל היא לא יצרה חינוך מיוחד. החינוך שלה היה אחיד. יש שהצליחו לטפס עד הגמרא ויש ש־ נעצרו באמצע. היא מעולם לא יצרה חינוך ליהודי של „עין־יעקב". הוא הגיע ל„עין יעקב" כשום שלא עלה יותר. אנחנו רוצים להגיע לחינוך שיביא אותו לעין־יעקב.

אבל אפשר לעשות משהו. אנחנו חושבים שהיהדות איננה רק גישה רציונליסטית. לא רק עשייה ולא רק מיסטית, אלא מאוזנת. על כן ב־ אוכלוסיות שונות יש להדגיש דברים מיוחדים.

כן ביחס לנוער שוליים. יש להד־ גיש שני אספקטים של היהדות.

הראשונה קיום מצוות. לנוער זה המוזנח, שאינו חי לפי סדר־יום, יש תפקיד מיוחד למצוות המרגילים לסדר־חיים ולחיות במסגרת חברתית. כי לנוער זה לא קיים חוק „אנומיה" הוא לא שייך למסגרת. יש גם הנו־ שא האמוציונאלי — ילד כזה הולך מתוסכל. יש לו הרגשה שהעולם הזניח אותו. אין מי שיקבל אותו. אם מצליחים לגטוע בו הרגשה שאי־ נו בודד בעולם שיש לו למי לפנות שיש לו אלוהים. המשפט הידוע של השל „האדם אינו בודד" — יש לו במקרה זה ערך חינוך לא פילוסופי.

הצד האינטלקטואלי — האמונות הדעות הם חשובות פחות לטיפול.

מה שחשוב לנו לעשות זה שיר־ גיש כי הוא חלק של קהילה מקיימת מצוות. שהוא אינו בשולי החברה, מצב הדבר שהוא חלק מן הציבור, במניין בתפילה, הוא מכיל עוגן בציבור ויש לו הרגשה של צבור.

נדמה לי שיש לבנות תכנית לי־ מודים על הנקודות הללו אבל זה מצריך מחנכים דתיים מ"יוחדים, משהו בין מדריך ומורה.

לצערנו לא קיים בישראל מסלול הכשרה למורה־דתי כזה. ישנו נסיון ליצור מסלול כזה בגבעת וושינגטון — משהו מעין מדריך בבית הלמיד.

מספר רזן: ילד שוליים לא חייב להיות מעין טיפוס. ילד שוליים היא תופעה חברתית ולא תופעה של כו־ שר שכלי. טעיני טיפוס הם אלו שאין להם כוכר התגלות אינטלק־ טואלית שאינו מתאים עצמו לדרישת בי"ס, אלו הם שני רצפים שונים.

ישנה בדרך כלל חפיפה כאשר רוב ילדי השוליים באים משכ־ בות טעוני טיפוח. זה אינו צריכה בכללה. זו תופעה מסובכת ביותר.

תופעה מסובכת. הצריכה לדעת את הציבור כאשר התונים כיאים שהנוער בשולי החברה שאינו מגיע לצה"ל מתקרב ל־25 אחוז מכלל הנוער הגדול במדינה.

מחדל המחדלים

(סוף מעמוד 6)

באמנות למסורת ולקיום תורה ומצ־ וות, עליה לפהות להכיר בכנות ד בשכונע צבצי רב, שעליונות הרוח היא עיקרון יסודי, הכובע ומחייב בחיי ישראל בכל התחומים. היא הי־ קריטריון לכל מעשה ולכל המבצות מפעשה, היא הערך העליון בעולם הערכים, שלאורו נחיה ולאורו נתנך, וממנו תוצאות לכל ערכי הרוח הבשי־ ניים, הכנויים לעיל (בפרק ד'), כגון כיבוש יצריב אנוכיים, הסתפקות במיעט, צניעות וענוה; דביקות ב־ מטרה, אחריות, חלוציות הקריבה עצמית וכו'.

בהקשר זה יזכר ראש הממשלה הי־ ראשון למדינת ישראל. מר בן גוריון, שמלבד שהיה איש המעשה היה בידוע גם איש הרוח והחזון — הוא הגיע להכרה, שעליונות הרוח היא הסגולה המיוחדת המצטיינת אצל ישראל מיתר העמים. הוא הכריז על רצונו זה ברבים ממאמריו ומנאומיו והחזיר רבות, שהשמירה הקפדנית על סגר־ לה זו כצד המדינה והעם — רק היא הוכל להיות ערובה לעמידתם כנגד כל המכשולים והאויבים והיא גם היתה האמצעי, שעל ידו יוכלו להגיע כאתחלתא דגאולה לגאולה השלמה. כמה חבל שלא שמענו בקולו!

בשוב לצוות עתה כולנו לרצון מרכזי זה בחיינו שבעבר, שבהווה ובעתיד; נקבלו ונשליטו עלינו ד נזכה לקיומו של חזון הנביאה, ש־ נזרקה בשעתו מפי משוררנו הלאו־ מי, ח"נ ביאליק בשירו הידוע „ברו־ כה צמי".

„יש יום וכים עד יים יצאו ישתר עמי לראות מה פעל קסמו בויים, עם גוי".

9) ראה מכבקתה של היצירה ע' 52—54. 10) „הד החינוך", שנת תשל"ב חוי ל"א. 11) שם, שנה תשל"ג חר כג, כה, כז, כט, לג ועוד. 12. שם, תשל"ה, חוי כד, כט ועוד. 13. ראה מאמרי „כחולת הנוער הדי־ פויה", שם, תשל"ה חר כב. 14. שם, שם חוי לא. 15) כל הציטטות לקר־ וות מתחולות העיתה, שנתפרסמו שם, תשל"ה, חר לח. 16) כל הנאום נתפרסם בתוך הצ"ל, התכנשות — משלי גן.

יהודי מציג מועמדותו לכהונת נשיא ארצות־הברית

(סוף מעמוד 3)

שלישית, הוא מוכר ב„שני עולמות". בבתי משפט ובחוגים אקד־ מאיים, שכן הורה גם משפטים באוניברסיטת קולומביה, ובהצלחה רבה. תלמידיו נעשו מעריציו, וכן כל אלה שבאו במגע אתו.

רביעית, מבריטנתנו אנו. — אם כבר יבוא בחשבון הצד היהודי, — הוא בעל ניסה יהודית בבידה יתירה מכל אלה שמכירים אותם כמועמדים לכס המשפט „היהודי".

הוא הוכיח זאת בכמה הזדמנויות. ואלה שמכירים אותו בעשר חסידיו גם מטעם זה. באחרונה הוציא פסק־דין בו פקד על מבישלת צה"ב לספק אוכל כשר להרב מאיר כהנא, וכמובן, לאסירים יהודיים בכללים שיבקשו זאת. הענין עדיין תלוי ועומד שכן הממשלה ערערה בפני בית המשפט לערעורים על פסק־דין זה.

אבל אלה שקראו את הנמקה פסק־דינו של ויינשטיין בנידון זה, המשתרע על 44 עמודים, התרשמו מאוד לא בלבד מבקיאותו של מחברו, כי אם גם מהעמקותו בבעיה זו והבנתה על בוריה.

השופט ויינשטיין הוכיח גם זיקתו לישראל בכח ובפועל. גם משפ־ חתו, — רעייתו ושלושת בניו בקולגים — קורנים במידותיה של ראש המשפחה, נוסף על מסורת דתית של גבי אולין ויינשטיין לבית איש הורביץ, המשפחה המיוחסת בישראל.

שר המשפטים אדוארד לוי בא מעולם אקדמאי. הוא כהן כנשיא אוניברסיטת שיקאגו, ויצא לו מוניטין כמלומד וכמהנדס בכהונה זה. נראה שגם בכהונתו הנוכחית הוא עומד על רמה, לא רק בהשוואה לקודמיו בין מיטשל וג. קליינדינסט, שנשפטו על עבירות פליליות. אין שומעים בקורת עליו.

הוא בנו של ראבי ריפורמי משיקגו.

בכל אופן משרת חבר בית־המשפט העליון כאשר יתמנה בה יהודי יהיה בו מחיזוק מעמדם ומחידוש המסורת המפוארת של ברנדייס, קרדוזו, פראנקפורטר.

הערכה מחודשת במדיניות האמריקנית

(סוף מעמוד 3)

בעולם הערבי לא הבינו את מדיניו־ תו זו. למעשה חזר סאדאת אל מדי־ ניותו המקורית של נאצר, שהיו לו בתחילת ההפיכה, קשרים טובים עם המערב, אך הוא הדרדר אל הרו־ סים, כתוצאה מניהול מדיניות של מנהיגות פאן־איסלמית. סאדאת לא התיימר להיות מנהיג העולם הערבי, ממילא יכול היה להמרן, בבלי לחו־ פש תהלה תמידית, בניגוד לנאצר שתלה על עצמו את הכבוד הערבי ולא היה מסגל להמרן.

עם כל האהדה לישראל בדעת־ הקהל בארה"ב ועם כל ההשפעה שיש לה בקונגרס ובסנאט, ולמרות המעמד של יהודי ארה"ב, לא נר־ תעה אף פעם ארה"ב מללחוץ על ישראל בשעה הצורך. בתקופה ה־ נשיא אייזנהאואר הופעל הלחץ על ישראל לסגת, תמורה הסכם קלוש הדופף על שייט השפי במיצרי טיראן שנאצר הבטיח הפר אותו. גם ב־ תקופתנו לאחר מלחמת יום הכיפו־ רים הופעל הלחץ על ישראל, בצורת הקפאת משלוחי הנשק לישראל באמצעות „הסיון מחדש", ובהכרזת הפסקת האש ברגע שישראל עמדה על סף נצחון. כלומר, שההשפעה של יהודי ארה"ב היא מוגבלת מאוד והיא למעשה לא מופעלת בשעה קריטית. היא לא הופעלה בשנת 1956 והיא לא הופעלה בשנת 1973, אולי מתוך חשש שאם זו תופעל יתגלה שהשפעה מנופחת שאין מ־ אחוריה אלא מלים בלבד. מוטב להחזיק נשק כזה בירקע מבלי להפ־ עיל אותו.

גבורה התלות בארה"ב

התלות של ישראל בארה"ב גברה והלכה לאחר מלחמת יום הכיפורים יותר מאשר בכל תקופה אחרת. את רוב מלחמות ישראל, ניהלנו בלי לקבל רשות מארה"ב, אלא הנד שי־ קולי מדיניות עצמאית. עתה לא נוכל יותר להפעיל שיקולים אלה. אנו תלויים כיום בארה"ב במידה כזו שבכל פעולה צבאית ומדינית, אנו צריכים להתייעץ עם קיסינג'ר, שמא זה מפריע לתכניותיו. איבדנו גם את התדמית הטובה של מדינה שאי־ נה זקוקה לסיוע של חיילים אמרי־ קאים, אלא מגינה על עצמה בכוח חזותה היא, והיא זקוקה לנשק זה בלבד. שיגור הטכנאים האמריקאים לסיני, פגע גם בתדמית זו, שהיתה חשובה מאד לישראל. הסכם הבי־ ניים על סיוע צבאי וכלכלי לישראל, הציג את ישראל אל דעת הקהל בארה"ב בתדמית גרועה ביותר. אלא שעם כל התדמית הטובה שהיתה לנו בדעת הקהל, לקח על עצמו הממשל בארה"ב, את הסיכון להאבק נגד ישראל וללחוץ עליה, כבלי שיתחשב בהתנגדות בדעת הקהל ובי־ קונגרס. לכן, חשוב לנו יותר, מה נאמר בהסכמים עם הממשל, ולא מה נאמר בעתונות האמריקאנית. דעת הקהל בארה"ב, אמנם היתה לטוב־ תנו, כל השנים, אך לא השפיעה כלל על פעולות עוינות ולחצים מדי־ ניים של הממשל בשעת הצורך. משום כך אין להתרשם מכך שהתד־ מית של ישראל נפגעה בעקבות הסכם הביניים. לא התדמית חשובה אלא הסיוע האמריקאני, ואותו לא ניתן להשיג בתדמית טובה אלא בהסכמים.

קיסינג'ר טען בשיחותיו בירושלים, כי הסכם הביניים טוב לארה"ב וממילא טוב לישראל. לעתים יש התנגשות אינטרסים, כפי שקרה ב־ כשלון מסע הדילוגים הראשון. התו־ מת הסכם הביניים תואם את האינטר־ סים של ארה"ב. אם הוא תואם את האינטרסים של ישראל. זה יתב־ רר רק בעתיד הקרוב. אך הבעייה המדינית של ישראל כיום היא, כי־ צד להשתחרר מהתלות בארה"ב, ברגע שייווצר צורך בפעולה עצמ־ אית? ובעיה זו יכולה לצוף בעתיד הקרוב ביותר, כאשר יתברר כי סאדאת פגבל את הסכמי הביניים.

חוק שירות בטחון תשי"ט 1959 (נוסח משולב)

צו בדבר התיצבות לרישום בדיקות ולשרות בטחון

בתוקף סמכותי לפי סעיפים 3, 4, 7, 9 ו־19 לחוק שירות בטחון תשי"ט — 1959 — נוסח משולב (להלן — ה„חוק") אני מצווה לאמור: —

הגדרות

1. בצו זה —

„בר־רישום" אזרח ישראלי או תושב קבוע, גבר שנולד בין כ"ד בטבת תרפ"ד (1 בינואר 1924) לבין י"ז בטבת תשט"ז (1 בינואר 1956) שני התאריכים בכלל — והוא אינו נמנה עם הכוחות הסדירים או עם כוחות המילואים של צה"ל, אין בידו תעודת פטור (בהדפסה פניבית בצבע אדום) שהוצאה לאחר התאריך ס"ז בתשרי תשל"ה (2 באוקטובר 1974) או במועד מאוחר יותר והוא לא נקרא להתייצב לרישום, לבדיקות רפואיות או לשירות סדיר בהודעה אישית.

„הודעה אישית" — הודעה בכתב של שוקד או מטעמו המיועדת לבר־רישום פלוני ומסורה לו אישית, נרשמה בתעודת ההתייצבות שלו או נשלחה אליו בדואר.

התייצבות שלא עפ"י צו אישי

2. כל בר־רישום כאמור בסעיף 1 נקרא בזה להתייצב לרישום, בדיקות רפואיות ולשירות בטחון בלשכות הגיוס האזוריות כמפורט בתוספת בהתאם לצו זה בתאריך הקבוע בטבלה שלהלן בימים א'—ה' בין השעות 08.00—19.00 ובימי ו' בין השעות 08.00—16.00.

התייצבות עפ"י אות בשם המשפחה	מועד התייצבות תאריך עברי		תאריך גרגוריאני
א	א	בחשון תשל"ו	6 באוק' 1975
ב	ב	בחשון תשל"ו	7 באוק' 1975
ג — ד	ג	בחשון תשל"ו	8 באוק' 1975
ה — ז	ד	בחשון תשל"ו	9 באוק' 1975
ח — ט	ה	בחשון תשל"ו	10 באוק' 1975
י — כ	ז	בחשון תשל"ו	12 באוק' 1975
ל	ח	בחשון תשל"ו	13 באוק' 1975
מ	ט	בחשון תשל"ו	14 באוק' 1975
נ — ע	י	בחשון תשל"ו	15 באוק' 1975
פ — צ	יא	בחשון תשל"ו	16 באוק' 1975
ק — ר	יב	בחשון תשל"ו	17 באוק' 1975
ש — ת	יד	בחשון תשל"ו	19 באוק' 1975

השם

3. לצו זה יקרא „צו שירות בטחון (התייצבות לרישום לבדיקות ולשירות בטחון) (מס' 5) תשל"ה — 1975".

כ"ה באלול תשל"ה
1 בספטמבר 1975

יצחק רבין, אלוף
ראש מרכז גיוס
פוקד
אגף כח אדם

תוספת

א. להלן רשימת לשכות הגיוס: —

לשכת גיוס ארצית	—	מחנה תל־השומר
ירושלים	—	רח' יפו 103 (שכונת מקור ברוך)
חיפה	—	רח' עומר אל כיאם 12—14
טבריה	—	רח' נצרת
באר־שבע	—	רח' יד ושם 22

לחנוכת בית בני עקיבא בירושלים

חנוכת בית בני־עקיבא ב... שלים ברחוב הרב הרצוג... רחבייה, החזירה אותי... ראשונים בהם שכן סניף עקיבא באכסניית הראשון, כאשר שבעים נפש ראשונים... התורה ניצבו לאור... בעוטר תרפ"ט (...), ... ראשונה בשערי פינה... שורשים, ...

בשנה בה תוחלט על ... לקבוצה והגשמה... גרעינים, לא אלה שאמר...

ברוכים תהיו שהזכרתם לי אלה ביום כחנתכם, שמחת חניכי, אוהדי האוהבי „בני באי".

כתיבה במכונה

תלמוד היטב ב־12 שעות

בבית הספר למסחר

רימון

ת"א, ליבנדה 35, טל' 81985

שיטה עיוורת • פיקוח ממשלה